Naslov originala
TARIH–I GILMANÎ

Predgovor, prijevod i bilješke
FEHIM NAMETAK

Izdavač
Orijentalni institut u Sarajevu
Zmaja od Bosne 8b, Kampus Univerziteta u Sarajevu,
71000 Sarajevo, BiH, E-mail: ois@bih.net.ba

Glavni i odgovorni urednik
Behija ZLATAR

Recenzenti
Lamija HADŽIOSMANOVIĆ
Kerima FILAN

Lektor
Azra BAKŠIĆ

Korektor
Mahir SOKOLIJA

Tehnički urednik
Muriz REDŽOVIĆ

Naslovna stranica i obrada arapskog teksta
Zoran BULETIĆ

Dizajn i prijelom
Mahir SOKOLIJA

Tiraža
1.000

Štampa
OKO – Sarajevo

Izdanje ove knjige omogućili su Al–Furqān–Islamic Heritage Foundation – London
i Fondacija za izdavaštvo/nakladništvo – Sarajevo

ORIJENTALNI INSTITUT U SARAJEVU
POSEBNA IZDANJA XXIV

Mehmed Halifa BOŠNJAK

LJETOPIS
1650.–1665.

Preveo: Fehim NAMETAK

Sarajevo, 2002.

PREDGOVOR

Mehmed Halifa Bošnjak i njegov "Ljetopis"

Mehmed Halifa Bošnjak, autor djela *Tarih-i Gilmani* jedan je u nizu ljetopisaca i kroničara bošnjačkog porijekla. Zanimljivo je da postoje podaci o dvojici kroničara bošnjačkog porijekla pod istim imenom, koji su suvremenici i čak su u isto vrijeme boravili na dvoru u Istanbulu. Oba su pisali kronike, i to prvi od vremena Murada IV (1633) do 1659. godine, a drugi, čije ćemo djelo ovdje prezentirati u prijevodu, napisao je ljetopis koji zahvata događaje između 1650. i 1665. godine. Za prvog se zna da je sin Huseina, a za drugog da je imao pjesnički mahlas Ulfeti. Dok se rukopis Mehmeda Halife sina Husejinova nalazi u Beču, o čemu postoje podaci u Flügelovom *Katalogu*, i o njemu piše i Šabanović (*Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*), djelo Mehmeda Halife Bošnjaka – Ulfetija sačuvano je u biblioteci Enderun i u privatnoj kolekciji Ahmeda Refika Altunaja, koji je ovaj rukopis i pripremio za štampu i objavio 1924. Ovo izdanje sa predgovorom Altunay je štampao u *Turk Tarih Encumeni Mecmuasi*. Na osnovu ovoga izdanja je Kamil Su djelo izdao u latiničnoj transkripciji, osuvremenjenim turskim jezikom u Istanbulu, 1976. godine. U istanbulskom izdanju stoji samo da je ovo djelo Bosnali Mehmeda Halife, a niti u djelu nismo nigdje vidjeli

da Mehmed Halifa spominje ime oca. Prema Babingerovom predstavljanju ova dva autora, zaključujemo da postoje znatne razlike pa čak i oprečnosti u njihovim djelima iz čega se zaista može nepobitno utvrditi da se radi o dvije osobe. Uostalom, kad je naš Mehmed Halifa bio *halifa* (kalfa) na dvoru, u isto vrijeme su u istom zvanju bile 92 osobe sa istim imenom i istim statusom halife (kalfe) pa nije teško zaključiti da su mogli dvojica biti Bošnjaci.

Nepobitno je da se Mehmed rodio u Bosni o čemu i sam piše u svome djelu, ali ne možemo sa sigurnošću reći kada. S obzirom da se nalazio u službi na dvoru od 1650. do 1665., koje je godine opisao u svome *Ljetopisu*, a da rezimirano govori i o godinama prije 1650., pretpostavljamo da je rođen negdje u Bosni početkom XVII stoljeća.

Mehmed Halifa je bio dvorjanin (*gulam* – mn. *gilman*) i u skladu s tim je naslovio i svoje djelo *Tevarih-i Gilmani* (Ljetopis jednog dvorjanina). Školovao se na dvoru u Istanbulu i ostao tu služiti dulji niz godina. Jedno je vrijeme bio *ičoglan* Kodža Kenan-paše. Prošao je mnoge službe (*peşgir-agaşi*, *çamaşirci başi*) i na kraju ga vidimo kao pripadnika seferli odaje – dvorskog odjeljenja u kome su se brinuli za spremanje sultana pri polasku na vojni pohod. Pisao je i stihove i koristio pseudonim Ulfeti. Na dvoru je služio u vrijeme trojice sultana: Murada IV, Ibrahima i Mehmeda IV. Bio je na mnogim vojnim pohodima, posebno dok je bio uz Kodža Kenan-pašu. Tako je sudjelovao u pohodu na Rakocija koji je predvodio Kenan-paša 1046 (1636) godine. Mehmed Halifa je obišao Rumeliju. Išao je do Budima i do Beča kada se nalazio u blizini sultana Murada IV.

U vrijeme Mehmeda IV više je boravio unutar dvora. Tu ga vidimo na raznim službama. Jednom je tako za potrebe Yusuf-age prepisao djelo *Meşarik* i tada je nagrađen sa 300 kuruša. Izbliza je pratio previranja u vrijeme kad je veliki vezir Sulejman-paša kovao bezvrijedni novac što je izazvalo revolt janjičara. Kad je za velikog vezira doveden Köprulu Mehmed-paša, Mehmed Halifa je bio već u

seferli odaji. U vrijeme pohoda Mehmed-paše bio je među 92 dvorjanina s imenom Mehmed koji su bili zaduženi da uče Kur'an za sretan ishod vojnog pohoda.

Mehmed Halifa je događaje na dvoru i u prijestolnici izbliza pratio i zapisivao sva važnija zbivanja. Svoj *Ljetopis* je počeo pisati 10. ševvala 1060. (7. 10. 1650) godine. Povod mu je bio, kako kaže, da zapiše ono što drugi nisu zapisali i da ga se dobri ljudi sjete Fatihom. Pisao je tako sve iole važnije događaje kojima je sam prisustvovao da bi posljednje riječi ispisao u četvrtak, u podne 24. šabana 1075. ili 1. marta 1665. godine. Bilo je to vrijeme kad je veliki vezir bio Köprülü-zade Fazil Mustafa-paša.

Neke događaje koje je opisao Mehmed Halifa nije zabilježio niti jedan njemu suvremeni historičar tako da je on poslužio kao izvor nekim kasnijim historičarima za opis toga vremena. Prije svih treba spomenuti čuvenog historičara Naimu (Mustafa Naima, 1655-1716) koji izričito napominje da se koristio i Tarihom Hasodali Mehmeda Halife). U Mehmeda Halife postoje opisi događaja koji ne postoje u drugim suvremenim povijestima. Naprimjer, finansijski izvještaj koji je podnio Tarhundžu Ahmed-paša s ciljem sačinjavanja realnijeg državnog proračuna, pohod Seydi Ahmed-paše na Erdelj, događaji vezani za pohod Fazil Ahmed-paše na Ujvar, opis istanbulskih saraja 1659, požar u Istanbulu 1659. godine, organizacija dvora, rad osoba koje su školovane na dvoru i osposobljene za razne službe. Naima nije uvijek vjerno prenosio podatke koje daje Mehmed-Halife, i to su upravo slabosti njegova djela.

Djelo Mehmeda Halife kronološki se nadovezuje na *Historiju* Ibrahima Alajbegovića Pečevije, a Pečevijino djelo sadrži Historiju Osmanskog carstva od one godine gdje se s pisanjem zaustavio Husejin Bošnjak – Kodža Muerrih. Spomenemo li kasnije naše historičare, kroničare i ljetopisce Ahmeda Hadžinesimovića, Omera Novljanina, Saliha Sidki Mahmudkadića, Saliha Sidki Hadžihusejinovića Muvekita, Bašeskiju, Husejina Bračkovića, Muhamed Enveriju Kadića,

ali i neke druge s manjim, ali ne manje značajnim djelima, možemo zaključiti da je Mehmed Halifa samo jedna karika u neprekinutom nizu bošnjačkih historičara na turskom jeziku.

Za izdanje ovoga djela koristio sam kako izdanje na osmanskom turskom jeziku koje je priredio Ahmed Refik Altunay, 1924. godine, tako i latinično izdanje koje je priredio Kamil Su, 1976.

Posebnu zahvalnost dugujem akademiku prof. dr. Ekmeluddinu Ihsanoğlu-u koji je bio ljubazan da mi pribavi i pošalje kopije originalnog rukopisa što je omogućilo da se izdanje obogati faksimilima djela.

Fehim NAMETAK

INTRODUCTION

Mehmed Halifa Bosniak
And his "Chronicle"

Mehmed Halifa Bosniak, the author of Tarih-i Gilman, is one of the many author-chroniclers and historiographers of Bosniak descent. It is interesting to note that we find evidence about two chroniclers of Bosniak descent, namesakes who were contemporaries and even served at the same time in the Ottoman court in Istanbul. One worked in the period between 1633, the reign of Murad IV, and 1659, while the other, whose work we are presenting here in translation, wrote the chronicle that relates to and encompasses events between 1650 and 1665. It is known that the first one was a son of Husain, and that the second one had the *nom de plume* Ulfeti. While the manuscript of Mehmed Halifa, son of Husain, is in Vienna (we find the evidence of this in Flügel's Catalogue, and also Šabanović wrote about it in his book *The Literature of Bosnia and Herzegovina's Muslims in Oriental Languages*,), the work of Mehmed Halifa Bosniak – Ulfeti is kept in the library Enderun and in the private collection of Ahmed Refik Altunay, who prepared and published the manuscript in 1924. Altunay published this edition with an introduction in the Türk Tarih Encümeni Mecmuasi. Based on this edition, Kamil Su published the work in Istanbul in 1976, in the contemporary

Turkish language, transcribed in Latin alphabet. In the Istanbul edition it merely says that this was the work of Bosnali Mehmed Halifa, and in the work itself there is no mention of his father's name. According to Babinger's representation of these two authors, we can conclude that there are significant differences and even contrasts in their works, based on which we can with certainty claim that these were two persons. In any case, when our Mehmed Halifa served as *halifa* at the court, 92 more persons baring the same name, were at the court at the same time also serving as *halifas*. Therefore, it is not difficult to conclude that there could have been two of them who were Bosniaks.

It is irrefutable that Mehmed Halifa was born in Bosnia, a fact that he mentions in his work, but we cannot say with certainty exactly when. Considering that he was serving at the court between 1650 and 1665, years that he described in his Chronicle, and in light of the fact that he wrote concisely about the years before 1650, we suspect that he was born in Bosnia at the beginning of the XVII century.

Mehmed Halifa was a courtier (*ghulam* pl. *ghilman*), and in accordance with that, he titled his work as *Tevarih-i Gilmani* (Chronicle of a courtier). He received his education at court in Istanbul, stayed there and served for many years. For a certain period of time, he was employed as Koca Kenan-pasha's *içoğlan* (page). He served in a number of posts, such as *peşgir-ağasi, çamaşırcı başı*, and lastly we see him as an attendant of *seferli oda* (campaign chamber), the chamber where the sultan was readied and prepared before leaving for a battlefield. He also wrote poetry and used the *nom de plume* Ulfeti. Mehmed Halifa served at court during the reign of three sultans: Murad IV, Ibrahim and Mehmed IV. He took part in numerous battles, especially so while he was in service of Koca Kenan-pasha. Thus, he took part in a raid on Rakoczy led by Kenan-pasha in 1046 (1636). Later on, he traveled around Rumelia, and also reached Buda and Vienna when he was aside the Sultan Murad IV.

During the reign of Mehmed IV he spent more time at the court. Here, we see him serving in various posts. Once, for the needs of Yusuf-ağa, he was employed as a scribe and wrote the work Meşarik, for which he was rewarded with 300 *kuruş* (piasters). He was a close observer of the upheavals during the period in which the Grand Vizier Suleyman Pasha forged worthless money, a happening that provoked and led to a Janissary revolt.

When Köprülü Mehmed Pasha was appointed the grand vizier, Mehmed Halifa had already served in the *seferli oda*. Throughout the raids of Mehmed Pasha, he was one of 92 courtiers baring the name Mehmed who were in charge of reciting the Qur'an for the successful outcome of the military expedition. Mehmed Halifa closely followed and kept a vigilant eye on all significant events in the capital and at the court, which he then put in writing. He began writing his historiography on 10 Shawwal 1060, corresponding to 7 October 1650. His motive was to record what others hadn't, and for good-hearted people to remember him by reciting the Fatihah. Thus, he noted down all of the events that he had witnessed and deemed to be of some importance. The last words of this work he wrote down at noon, on Thursday 24 Shaban 1075, corresponding to 1 March 1665, the time when Köprülü-zade Fazil Mustafa Pasha was the grand vizier.

A number of events described by Mehmed Halifa were not mentioned by any other historian of the day. As a result of this, his historiography served as a source for some later historians when describing that period. Above all others, the famous historian Mustafa Naima (1655-1716) should be mentioned, who explicitly stated that as a reference, he was using the Tarih Hosadali of Mehmed Halifa. Some of the descriptions that were not mentioned or described by contemporary historians were, for example, a financial report whose account Mehmed Halifa submitted to Tarhuncu Ahmed-pasha, with the aim of producing a more realistic state budget; Seyid Ahmed

Pasha's raid on Erdel; some events related to the raid of Fazil Ahmet--pasha on Uyvar; a description of Istanbul *sarays* (palaces) in 1659; a fire in Istanbul; the organization of the court; as well as those who were educated in the court and trained for various posts. Naima did not always transmit facts given by Mehmed Halifa, and precisely those are the weaknesses of Naima's work.

Chronologically, the work of Mehmed Halifa follows Ibrahim Alajbegović Pečevi's History, while Pečevi's work includes the history of the Ottoman Empire from the year in which Husejin Bošnjak-Kodža Muerrih completed his work. If we mention our later historians, chroniclers and historiographers, such as Ahmed Hadžinesimović, Omer Novljanin, Salih Sidki Mahmudkadić, Salih Sidki Hadžihusejinović Muvekit, Bašeskija, Husejin Bračković, Muhamed Enveri Kadić, and some others with smaller but no less significant works, we can conclude that Mehmed Halifa is only one link in a continuous chain of Bosniak historians who wrote in the Turkish language.

For this translated edition, I used both editions in the Ottoman Turkish language edited by Ahmed Refik Altunay in 1924, and the edition in the Latin alphabet edited by Kamil Su in 1976.

I owe my special gratitude to academician Prof. Dr. Ekmeleddin Ihsanoğlu who was so kind to obtain and mail me the copies of the original manuscript, which made it possible to include facsimiles of the work in this edition.

Fehim NAMETAK

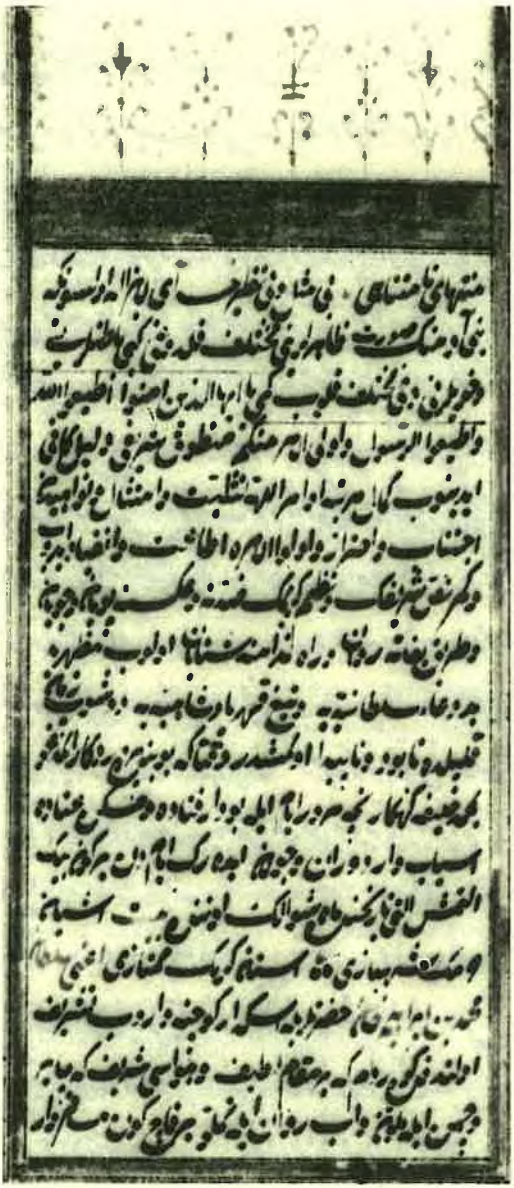

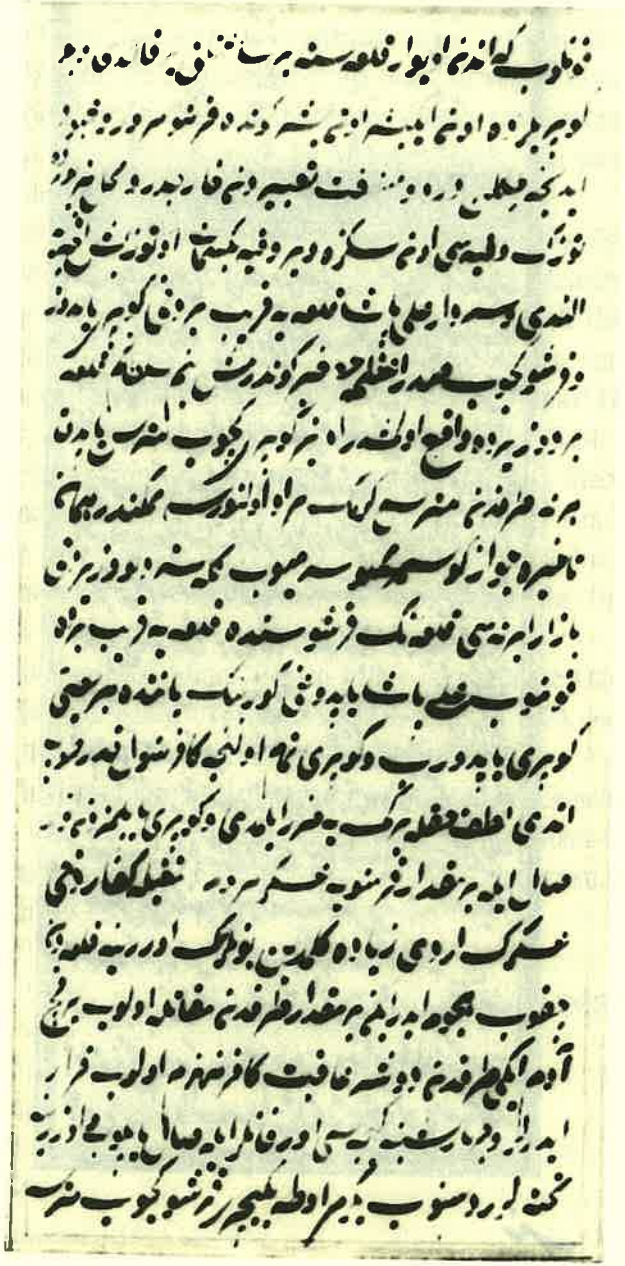

U ime Allaha Svemoćnog Dobročinitelja Milostivog

Hvala pripada vječnom i beskonačnom Allahu koji nema druga i koji nema sličnog, koji je stvorio ljude različite ne samo po svojoj vanjštini nego se i njihova unutrašnjost i karakter razlikuju. Neki od njih, u skladu s naredbom "O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu i slijedite riječi njegova Poslanika", smatrajući dovoljnim ove riječi upute, u potpunosti su utonuli u ove riječi Allahove naredbe, pridržavaju ih se i izbjegavaju zabrane, čuvaju se i odani su onima koji su im pretpostavljeni, drugi pak trče u suprotnom smjeru od Allahove naredbe, upućuju se ka nepokornosti, ustremljuju se na put koji će završiti pokajanjem. Zbog toga se suočavaju s padišahovim prokletstvom, izlažu se opasnosti padišahove sablje, brzo ih nestaje, bivaju zbrisani s lica zemlje.

Ja, Allahov sluga, grješni Mehmed Halifa, nakon što sam dugo vremena kružio ovim blagorodnim svijetom kao mlinski točak, jednog dana hiljadu šezdesete godine, krajem mjeseca ševala (7. listopada 1650) otišao sam u Uskudar sa "Šokolom iz haremskog gnijezda" i "Najodabranijim potomkom dvora", princom sultanom Mehmed-hanom, sinom Ibrahim-hana. Mjesto gdje smo došli bilo je ukrašeno travnjacima i pašnjacima, zrak je bio ugodan, a vode tekućice obilne. Sa odabranim prijateljima smo kao gosti provodili vrijeme u zabavi i uživanju, a onda smo gledajući u zidove zavodljivih mjesta koja srce razgaljuju vidjeli kako je jedan od prijatelja koji je došao prije nas, zulfkešan,[1] napisao uspomene koje bi podsjetile braću muslimane koji će doći poslije nas, kako bi nas se sjetili molitvom i svoje časne duše obradovali, i to tako sve u znakovima, simbolima i uputama.

[1] Zulfkešan ili zulfekešan je ime za jednu grupu dvorjanika koji služe u has-odaji.

Sada, idući tragovima tih znakova, ja slabi i nemoćni sluga sam skupio i napisao na nekoliko listova događaje koje sam vidio i doživio kao i neke neviđene događaje i reakcije na njih koji su se zbili u vrijeme vlasti sultana Ibrahima,[2] brata osvajača Bagdada Gazi sultana Murada[3] i našeg sretnog padišaha sultana Mehmed-hana.[4]

Pohvala islamskom padišahu,
neka njegov hilafet traje do kijametskog dana

O najčasniji od padišaha, visokog roda,
ti koji si na sve četiri strane svijeta pravo i pravdu donio,
neka te Allah blagoslovi.

O Sulejmane svoga vremena,
odabrani iz loze Osmanlija
sjeni tvoje dobrote služili bi
Feridun i Kejkubat.[5]

O gospodaru svijeta, vladaru
nadmoćne sreće,
koji izvlači iz tmine iranskog
šaha poput male zmije.

---

[2] Sultan Ibrahim je sin sultana Ahmeda I. Vladao je od 1640. do 1648, kada je svrgnut s prijestolja i usmrćen.

[3] Sultan Murad IV, vladao od 1623. do 1640. Sin je Ahmeda I. Povratio Bagdad u ruke Osmanlija.

[4] Sultan Mehmed, poznat kao Avdži-Lovac, vladao od 1648. do 1687, kada je svrgnut s prijestolja. Umro je 1693.

[5] Feridun i Kejkubat su stari iranski vladari.

Allah neka čuva tvoje
postojanje od grešaka,
život neka ti produži i trajno
te na vlasti drži.
Trajna neka ti je vlast, a
uniženi neka su neprijatelji.
O ti koji ideš putem prava,
ti si sunce koje sija svjetlost po svijetu.

Gle ljepote na prijestolju koje
vlada kopnom i morem,
svaka tvoja noć neka je noć
Miradža[6] i noć Kadra,[7]
a dan svaki neka je Bajram.

Dvorac nek' ti je poput Dženneta,
dvorjani tamošnji poput hurija i gilmana,
i tako do vječnosti nek' traje.

Svačiji svakodnevni rad neka
je u službi savršenstva i znanja,
i neka se za tvoju vlast
vječno uči sure "Feth".

O vladaru svijeta, Ulfeti,[8] koji
je u sjeni tvoje vlasti,
uvijek se oslanja na tvoju dobrotu.

---

[6] Noć Miradža – *Laylatu'l-mi'rağ* je noć u kojoj se Muhammed a.s. uspeo na nebo i tamo imao susret s Bogom.

[7] Noć Kadra, ili noć sudbine – *Laylatu'l'qadri* je dvadeset sedma noć mjeseca ramazana, u kojoj je započeta objava Kur'ana.

[8] Ulfeti je pjesnički *mahlas* – pseudonim pod kojim je autor pisao stihove.

Zgode u padišahovom haremu

Zgode o kojima se nije čulo, ovdje su naslovljene kao *Tevarih-i Gilmani*[9] zato što su zabilježene na padišahovom haremu. Spis je uređen i napisan u tri glave, petnaest poglavlja i sadrži zaključak. Plemeniti ljudi koji ovo pročitaju, mole se da oproste manjkavosti, isprave ih i blagonaklono prihvate greške. Neka ovog grješnog slugu spomenu s blagoslovom i oslobode brige za ovim i budućim svijetom, neka budu radosni kada ostvare svoje želje na oba svijeta, amin!

Povod kazivanju i opisivanju ovih nečuvenih događaja su razni zbunjujući znaci na onom, srcu prijatnom mjestu, koje sam ranije opisao.

Stihovi:

I ako na tlo pane i izgubi se
svaka praška moga tijela,
ovaj sastav tolike godine na
svijetu će ostati.
Cilj nam je da ostane od nas
jedan trag,
jer na ovom svijetu ništa trajno
ne ostaje.
Možda se srce nekog milosrdnog
smiluje i za ovog derviša se pomoli.[10]

Prva glava obavještava o događajima u vrijeme vladavine Murad-hana, sina sultana Ahmeda.

Druga glava ima dva poglavlja.

---

[9] Ljetopis jednog paža ili Dvorjaninov ljetopis. Pod ovim je naslovom djelo objavljeno na turskom jeziku.

[10] Stihovi preuzeti iz Sadijeva *Gülistana*, u nešto izmijenjenoj verziji.

Prvo poglavlje obavještava o smrti Kara Mustafa-paše[11] i pojavi Jusuf-paše[12], koji je bio povod toga pogubljenja.

Drugo poglavlje govori o smutljivcima koji su bili povod pogubljenju rahmetli sultana Ibrahima.

Treća glava se sastoji od trinaest poglavlja.

Prvo poglavlje govori o tome kada se rodio i kad je sretno stupio na prijestolje sultan Mehmed-han.

Drugo poglavlje obavještava o uzroku pogubljenja Sofu Mehmed-paše[13] i o događajima koji su se zbili u vrijeme dolaska na njegovo mjesto velikog vezira Kara Murad-paše.[14]

Treće poglavlje govori o događajima u vrijeme Melek Ahmed-paše.[15]

Četvrto poglavlje obavještava o događajima koji su se zbili u vrijeme Sijavuš-paše.[16]

Peto poglavlje opisuje događaje za vrijeme Ahmed-paše.[17]

Šesto poglavlje objašnjava kako je izbila pobuna vojske nedugo po Ipšir-pašinu[18] dolasku u Istanbul i kako je od padišaha traženo da ovaj bude pogubljen.

---

[11] Kemenkeş Kara Mustafa-paša, porijeklom Albanac, veliki vezir od 1638. do 1644.

[12] Jusuf-paša, silahdar i utjecajan čovjek na dvoru u vrijeme janjičarske pobune i pogubljenja Kara Mustafa-paše.

[13] Sofu Mehmed-paša, veliki vezir od 7.8.1648. do 21.5.1649.

[14] Kara Murad-paša, veliki vezir albanskog porijekla, dužnost obavljao od 21.5.1649. do 15.8.1650.

[15] Melek Ahmed-paša, porijeklom Abhazijac, veliki vezir od 5.8.1650. do 21.8.1651.

[16] Sijavuš-paša, veliki vezir porijeklom Abhazijac, dužnost obavljao od 21.8.1651. do 27.9.1651.

[17] Tarhundu Ahmed-paša, veliki vezir albanskog porijekla, dužnost velikog vezira obavljao od 20.6.1652. do 21.3.1653.

[18] Ipšir Mustafa-paša, veliki vezir porijeklom Abhazijac. Dužnost velikog vezira obavljao od 28.11.1654. do 11.5.1655.

Sedmo poglavlje govori o zahtjevu vojske da prisustvuju skupu s padišahom (*ajak-divan*) u vrijeme velikog vezira Sulejman-paše.[19]

Osmo poglavlje obavještava o tome kako je po sultanovoj naredbi časni muhur, uz podršku vojske poslan Sijavuš-paši, kako je on došao u Istanbul i nedugo zatim umro, kako je potom časni muhur poslan Bojnu Eğri (Krivovratom) Mehmed-paši, valiji Damaska, a na mjesto kajmekama velikog vezira postavljen Kodža Jusuf-paša, u čije je vrijeme došlo do pogubljenja pobunjenika.

Deveto poglavlje osvjetljava događaje koji su se zbili po dolasku u Istanbul Bojnu Eğri Mehmed-paše.

Deseto poglavlje govori o događajima iz vremena velikog vezira Köprülü Mehmed-paše.[20]

Jedanaesto poglavlje izvještava kako je strah obuzeo vojsku nakon što je Köprülü Mehmed-paša postao veliki vezir.

Dvanaesto poglavlje opisuje kako je Istanbul od osvojenja do hiljadu i sedamdesete godine postao uređen grad kojim se ponosilo i kako je poslije toga, po Allahovoj odredbi, izgorio i urušio se.

Trinaesto poglavlje govori o tome kako je komandant vojske Ali-paša, po padišahovoj naredbi otišao i po Allahovoj volji, osvojio Veliki Varadin.[21]

Zaključak se dijeli na tri dijela.

Prvi dio sadrži nekoliko riječi pohvale o značajnim ljudima.

Drugi dio govori o hvale vrijednom držanju sretnog padišaha.

Treći dio govori o pravilima, obrazovanju i zakonima na carskom dvoru sretnog padišaha, najčasnijeg vladara našeg doba.

---

[19] Ermeni Suleyman-paşa, nalazio se na dužnosti velikog vezira od 19.8.1655. do 18.2.1656.

[20] Köprülü (Ćuprilić) Mehmed-paša, veliki vezir albanskog porijekla. Na položaj velikog vezira došao 15.9.1656. i, nakon uspješnog ugušenja janjičarske pobune, više od pet godina se nalazio na toj dužnosti. Umro 30.10.1661.

[21] Danas grad Oradea u Rumuniji.

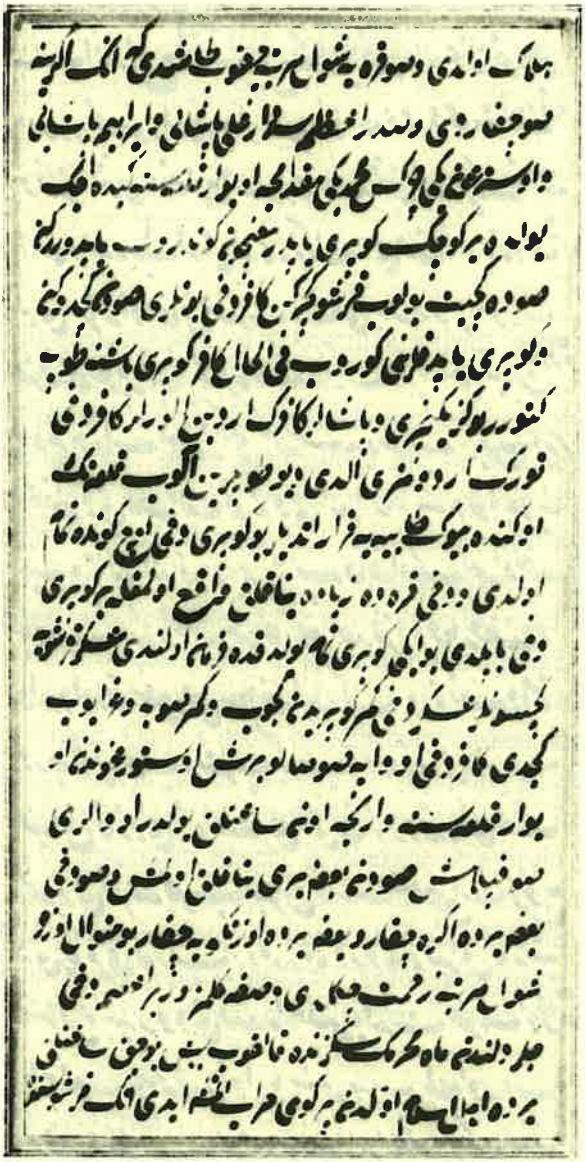

فنوب

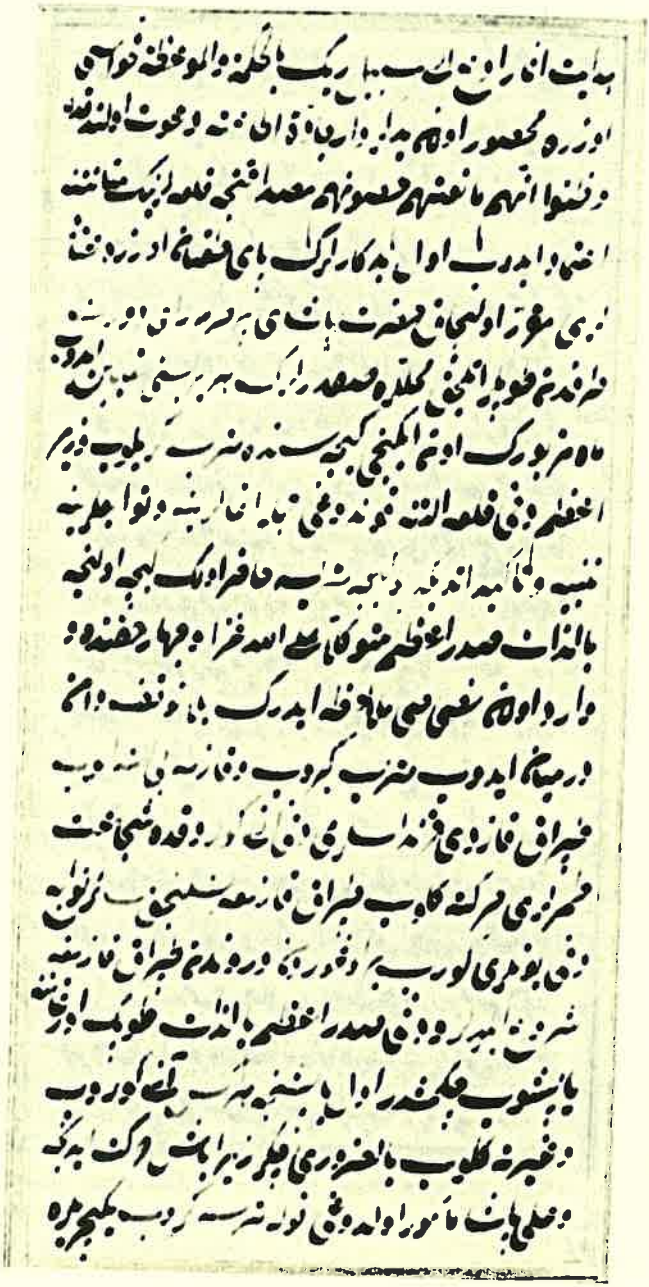

Prva glava

Govori o događajima koji su se slučili u vrijeme vlasti sultana Murad-hana, sina sultana Ahmed-hana.

Kad je rahmetli sultan Murad hiljadu trideset druge godine po selidbi Poslanikovoj[22] stupio na prijestolje, bile su velike nesuglasice i pojavili su se buntovnici. Najveći nered je otpočeo hiljadu tridesete godine.[23] Abaza Mehmed-paša, erzurumski beglerbeg, pobunio se i izvršio velike pljačke i nedjela. Hiljadu trideset treće[24] poslan je Čagala-zade Mahmud-paša iz prijestolnog Istanbula sa nešto janjičara i četiri odreda spahija na spomenute pobunjenike. Abaza-paša je saznao da su ove snage poslane na njega onda kad su one bile već u Ankari. On je s dobro opremljenom vojskom krenuo na Mahmud-pašu. Kad je čuo da na njega ide veliki broj pobunjenika, Mahmud-paši se činilo da bi najbolje bilo da se povuče. Te godine je prezimio u bursanskom vilajetu. A Abaza je došavši do Ankare, zauzeo vanjsku tvrđavu grada i još mnogo tvrđava u okolici.

Slijedeće godine je postao veliki vezir Čerkez Mehmed-paša.[25] Sa svim pripadnicima jedinica *kapikulu* i dobro opremljenom vojskom pošao je na Abazu i porazio ga pod Niğdeom.[26] Potom se nadao za

---

[22] 5.11.1622. – 24.10.1623.

[23] 26.11.1620. – 15.11.1621.

[24] 25.10.1622. – 13.10.1624.

[25] Çerkes Mehmed-paşa je imenovan velikim vezirom 3.4.1624. i obavljao tu dužnost devet mjeseci i dvadeset pet dana, do smrti 28.1.1625.

[26] Grad u centralnoj Anadoliji.

njim pa je ponovo došlo do bitaka i okršaja. Najzad Abaza pobježe, dođe do erzurumske tvrđave i zatvori se u nju. Dok se ovako ratovalo, poznati *kizilbaša* Šah Abbas[27] se osili i lukavstvom zauze Bagdad i njemu pripadajuće gradove, podčini sunijske muslimane koji su se tamo nalazili, neke posiječe i otpremi kao šehide u Džennet, te veliki islamski grad Bagdad priključi svojoj državi.

Što se tiče Čerkez Mehmed-paše, on se poslije bitke vratio, prezimio u Tokatu[28] i hiljadu trideset četvrte[29] umro. Na njegovo mjesto za velikog vezira je postavljen valija Dijarbekira Hafiz Ahmed-paša.[30] A Ahmed-paša je sa janjičarskim agom Husrev-agom, svim beglerbegovima, spahijama i janjičarskim odžakom krenuo na Bagdad. Devet je mjeseci opsjedao grad. Za to vrijeme su se odvijale žestoke borbe, pa ipak se bagdadska tvrđava nije mogla uzeti. S preostalom vojskom paša se hiljadu trideset pete[31] vratio, došao u vilajet Halep i tu prezimio.

Evo kako je Hafiz Ahmed-paša u stihovima obavijestio sultana Murada o stanju u Bagdadu.

Neprijatelj nas je opkolio,
nema li vojske, odnosno
bilo koga ko bi na putu vjere
pomogao i junački glavu dao?

Neprijatelj lošeg mezheba,
stalnim napadima ne da nam
da mrdnemo.

---

[27] Iranski vladar, suvremenik osmanskog sultana Murada IV.

[28] Grad u Centralnoj Anadoliji.

[29] 14.10.1624. – 8.10.1625.

[30] Muezzin-zade Hafiz Ahmed-paša bio je veliki vezir od 8.2.1625. do 1.12.1626. Porijeklom je Pomak iz Bugarske.

[31] 3.10.1625. – 21.9.1626.

LJETOPIS

Nema li vrijednih junaka
koji bi na mejdanu razigrali konje?
Uzalud smo ostali u ovom
tijesnom prostoru.
Pomoć! Nema li među prijateljima onih koji će
nas spasiti?

Ima li iko spreman da na
bojnom polju da glavu i
uzme glavu,
ima li iko ko bi nam se pridružio?
Zašto se drži suzdržano kada je
u pitanju "uništenje zla", mi ne znamo.
Zar se neće odgovarati na
onom svijetu za bolove
nanesene nevinim?

Nema li Semendera[32]
koji će se baciti
u vatru koju neprijatelj pali?

Nema li goluba koji leti
poput oluje
i koji će ovo pismo odnijeti
sultanu Muradu?

[32] Semender je mitska životinja koja živi u vatri.

Odgovor sultana Murada

O Hafize, nema li junaka
da pomogne Bagdadu
i nema li kod tebe vojske
nego od nas pomoć tražiš?

Rekao si: "Ja sam vezir sposoban da matiram neprijatelja."
Sad nemaš mjesta
da odigraš konjem protiv neprijatelja?
S tobom se u hvalisavosti
niko ne može nositi,
misliš li da ne postoji
pravda, padišah ili Allah?

Ako si tvrdio da si junak,
otkud sad ženska plašljivost?
Dobro, ti se bojiš,
nema li iko hrabar uz tebe?
Rafizije[33] su uzele Bagdad,
a ti se ustežeš da im se suprotstaviš

Zar se ne bojiš da će ti na
Sudnjem danu neprijatelji biti
Allah i Poslanik?

Grad Bagdad u kojem se
nalazi mezar Imami Azama

[33] *Rafizi* – jedna iranska šiitska sekta. Sunitski muslimani su ih smatrali krivovjernicima.

Ebu Hanife,[34] tvojim nemarom
je spaljen i porušen.
Da li ti uopće uvažavaš vjeru
i Pejgambera?
Bog je dao vlast svome robu iako
nije tog dostojan.
Vjeruješ li da će On opet
darovati Bagdad?

Podmićivanjem islamsku
vojsku si raspršio.
Jesu li ove vijesti neosnovane,
ili misliš da se o tome čulo nije?
Nema li kao prije iskrenih i
vjernih vezira
koji će se u Allahovoj sjeni
osvetiti neprijatelju?
Sada pitam: Jesam li za vezira postavio čovjeka morala
sličnog Hazreti Alijinom?[35]
Zar njemu neće biti pomoćnici
i vodiči Hizir[36] i Pejgamber?[37]
O Muradi, je li ti uzalud
misliš da gospodariš čitavim
svijetom? Nema li svjetskih
vladara koji u sedam klimata
gospodare sa sedam tvrđava?"

---

[34] Imami Azam, Nu'man b. Tabit Abu Hanifa, utemeljitelj je hanefijskog mezheba (pravne škole) u islamu.

[35] Hazreti Alija je 'Ali b. Abi Talib, četvrti halifa i prvi imam. Poznat je po svojoj hrabrosti i odanosti poslaniku Muhammedu.

[36] Jedan od Božijih poslanika.

[37] Misli se na Muhammeda a.s.

Još dok je Hafiz-paša bio u Halepu, iste godine je Kodža Halil-paša[38] postao veliki vezir. S vojskom je krenuo prema Erzurumu na Abazu. Hafiz Ahmed-paša i janjičarski aga Husrev-aga su smijenjeni s dužnosti i došli su u Istanbul. Poljubili su ruku i povukli se u svoje budžake.

Kad je veliki vezir Halil-paša došao u Erzurum[39], opsjeo je tvrđavu, nije je mogao uzeti, pa se vratio. Zima je bila žestoka. Vojska nije mogla izdržati. Bog zna da je na ovom pohodu zbog promrzlina odsječeno ruku i nogu od dvanaest hiljada ljudi. Nakon ovoga je smijenjen i Halil-paša. Sada se u Tokat uputio Husrev-aga,[40] kojemu je dana uprava nad Dijarbekirom,[41] i on je izašao iz Istanbula. Za njim je poslan i muhur velikog vezira. On je s dobro opremljenom vojskom hiljadu trideset šeste[42] krenuo na Abazu i postavio opsadu Erzuruma. Kad je veliki dio tvrđave porušio i prešao u napad, Abaza je tražio milost, tvrđavu na viru predao i pokorio se.

Kad je osvojen Erzurum, za beglerbega je postavljen Mustafa-paša-oğlu. Veliki vezir je uzeo Abazu, doveo ga u Istanbul i isposlovao da mu padišah oprosti. Abazi je dan na upravu Bosanski ejalet.[43]

Hiljadu trideset sedme[44] je spomenuti Husrev-paša s padišahovim fermanom preuzeo zapovjedništvo nad vojskom i pod izgovorom da ide na Bagdad, preko Mosula je stigao do Hamedana u perzijskoj

---

[38] Halil-paşa, veliki vezir armenskog porijekla. Na dužnost velikog vezira došao 1.12.1626. a razriješen 6.4.1628.

[39] Grad na istoku Anadolije.

[40] Husrev-aga, kasnije Husrev-paša, Bošnjak porijeklom, veliki vezir od 6.4.1628. do 25.10.1631.

[41] Grad na jugoistoku Turske.

[42] 22.9.1626. – 11.9.1627.

[43] Abaza Mehmed-paša bio je bosanski namjesnik 1038. (31.8.1628. – 20.8.1629). Vid. Muvekit, *Povijest Bosne*, I, Sarajevo, 1999, str. 280-284.

[44] 12.9.1627. – 30.8.1628.

državi i opljačkao ga. A onda se vratio i ustremio na Bagdad. Hiljadu trideset devete[45] je mjesecima opsjedao žestoko se boreći i ratujući. Ali se ipak vratio ne uzevši Bagdad. Veliki vezir je prezimio u Mardinu,[46] a janjičarski aga u Dijarbekiru. Nakon toga je u Istanbulu hiljadu četrdeset prve[47] Hafiz Ahmed-paša postavljen za velikog vezira, a Kemenkeš Mirahor Hasan-aga za janjičarskog agu. Četrdeset dana poslije, Hasan-aga je udaljen s dužnosti, a na njegovo je mjesto postavljen Hasan Halife-aga iz Enderuna (s dvora, dvorjanik). Murteza-paša je dobio na upravu vilajet Dijarbekir i zadužen je da pogubi Husrev-pašu. Kad se on uputio na mjesto gdje je postavljen, u Dijarbekir, u Tokatu nađe Husrev-pašu i pogubi ga. U Istanbulu je ekselencija padišah predao nekoliko buntovnih spahija na kapiju janjičarskog age.

Hiljadu četrdeset druge[48] su janjičari izazvali mnoge nerede, a onda se s nepokornošću i pretjeralo. Na carskom divanu Hafiz-paša i janjičarski aga su pogubljeni. U vrijeme ovih pobuna hiljadu četrdeset druge (1632/33) postavljen je za velikog vezira Redžep-paša,[49] a za janjičarskog agu ćehaja janjičarskog age Köse Mehmed-aga. Musa-Čelebi, koji je bio zabavljač sultana, je pogubljen. Tih dana su povećane nepristojnosti janjičara koje su se sastojale u odvođenju iz hamama golih žena, ogrnutih samo ručnicima, u danima kad su dobivali *gulamiju*.[50] Zatim su odlazili do Sultan Mehmedove džamije da puše duhan, udaraju na obraz muslimanima, u ćoškovima otvoreno, s nogu, vode ljubav sa ženama i muškarcima, da prolije-

---

[45] U originalu nedostaje broj.

[46] Grad na jugu Anadolije.

[47] 30.7.1631. – 18.7.1632.

[48] 19.7.1632. – 7.7.1633.

[49] Topal Redžep-paša, Bošnjak, veliki vezir je postao 10.2.1632., a tri mjeseca kasnije je pogubljen, 18.5.1632.

[50] *Gulamija* je dio poreza koji se ubire od poreskih obveznika pa se predaje janjičarima.

vaju krv, udaraju na kuće i dvorce, te u dane Bajrama postave ljuljačke i sa svijećama pozivaju na njih padišaha i njegovu majku, vezire i članove divana. Čak su se u kafanama i krčmama činile toliko zakonu i naredbama oprečne stvari da više uopće nije ostalo reda i poretka. U to vrijeme su i neprijatelji podigli glave, izgubljen je jemenski vilajet. Neprijatelji se nisu ustezali da pljačkaju pogranične vilajete, dok su smutljivci do svake mjere pretjerivali, čime Allah nije bio zadovoljan. On je naveo sultana Murada da ovu pokvarenost iz korijena iščupa. I sultan Murad je, nadahnut od Boga, isukao strašni mač da bi sačuvao čast Osmanskog carstva. Pogubio je Redžep-pašu koji je bio uzročnikom vojničkih nemira, a na njegovo mjesto za velikog vezira je postavio Tabanjassi (Ravnih tabana) Mehmed-pašu.[51]

Nekoliko dana poslije *kizilbaše* su se ustremile na tvrđavu Van. Hiljadu četrdeset druge (1632) Mehmed-paša je s vojskom napustio Istanbul s namjerom da ide u pomoć Vanu.[52] Kad je vojska stigla u Konju, došla je vijest da su valija Dijarbekira Murteza i valija Erzuruma Halil-paša došli do Vana i oslobodili ga. Veliki vezir je onda okrenuo prema Halepu i tamo prezimio. Te zime su uočene neke nepodopštine kod vojske, pa su pogubljeni uzročnici tih nepodobnosti, janjičarski aga Mehmed-aga i kul-ćehaja Mustafa-aga. Tada se obračunalo s mnogim pobunjenicima. I sultan Murad je svakog od predvodnika smutnji među janjičarima uz pomoć Boga otkrio, uhvatio i pogubio. Pobio je toliko buntovnika da više nije niko nigdje ostao ko bi se usudio podići glavu. Čak u Istanbulu se niko nije usuđivao ići bez fenjera na jaciju namaz. Rahmetlija je svake noći vršio ophodnje, a narod se bojao ići na namaz. Kad sam ja, siromah, došao u Istanbul, odsjeo sam kao gost na Hadžapaši. Kad je jedne noći sultan Murad obilazio mahalu, sin imama džamije Hadžapaša,

---

[51] Mehmed-paşa Taban-yassı, veliki vezir albanskog porijekla. Dužnost velikog vezira obavljao od 18.5.1632. do 2.2.1637.

[52] Grad na krajnjem istoku Anadolije, na obali istoimenog jezera.

idući iz džamije kući, naišao je na padišaha. Nisu mu se smilovali, pogubljen je. Ja siromah sam otišao i to vidio. Mladi junak, u zelenom ogrtaču, ležao je na zemlji.

Hiljadu četrdesete[53] bio je veliki požar. Padišah je dao porušiti sve kafane. I duhan je zabranio tako da se sve do njegove smrti duhan više uopće nije pojavljivao. Nevjerojatan je broj pušača pomro. Bilo je strogo zabranjeno paliti vatru i svijeće navečer, nakon jacije. Nakon što su narod i vojska jednom takvom stegom dovedeni u red, hiljadu četrdeset treće[54] sultan je izdao naredbu da se ide na poljskog kralja, a on sam se uputio ka Edreni.[55] Ovdje je Murteza-pašu postavio za serdara i poslao ga na poljskog nevjernika. Serdar je s vojskom stigao do Đurđeva (Yerköy) na Dunavu, kad je stigao izaslanik iz Poljske. Sklopljen je mir pa se vratilo u Istanbul. I veliki vezir je te godine došao iz Halepa u Dijarbekir. Tu je prezimio i obavio potrebne pripreme za jedan veliki vojni pohod.

Nakon toga sretni padišah Murad-han je izdao ferman za pohod na Iran, u kojem će i sam sudjelovati. U ramazanu hiljadu četrdeset četvrte[56] prešao je u Uskudar. Za agu janjičara je postavio Kara Mustafa-pašu koji se nalazio u Istanbulu. U skladu s uputama zvjezdoznanaca iz Uskudara, krenulo se osmog dana mjeseca ševvala (7. travanja 1635).

Krećući se korak po korak stiglo se do polja Sünür, gdje je vojska darovana. Vojska pod zapovjedništvom vezira Mehmed-paše je spremno očekivala početak, s potpunim naoružanjem. Krenulo se s dvadeset *baljemez* topova,[57] četiri stotine *šahidarbzen* topova, velikim brojem vojske i streljiva. Napredujući tako, dvanaestog dana

---

[53] 10.8.1630. – 29.7.1631.

[54] 8.6.1633. – 26.6.1634.

[55] Tur. Edirne, grad u evropskom dijelu Turske, u blizini granice sa Bugarskom.

[56] 18.2. 1635. – 19.3.1635.

[57] Teški topovi njemačke proizvodnje. Turski naziv im je iskrivljen od njemačkog izgovora gdje su se nazivali *Faule Mätze* što znači Lijena Matilda.

mjeseca safera hiljadu četrdeset pete (28. srpnja 1635) opsjednuta je tvrđava Revan.[58] Uz Božiju pomoć tvrđava je uzeta dvadeset trećeg dana toga mjeseca i u nju su postavljeni Murteza-paša i mnogo janjičara. Sultan Murad je okrenuo ka unutrašnjosti teritorije *kizilbaša*. Popalio je i opljačkao Hoj, Merend i Tebriz[59], a onda se vratio natrag. Došao je u Van, pa u Dijarbekir.

Nakon što je uzet Revan, sretni padišah je zapovjedio našem efendiji Kenan-paši da sa nešto vojske ide osvojiti Ahisku.[60] Uz Božiju pomoć, Kenan-paša ju je lahko uzeo za tri dana od dolaska onamo, i priključio osmanskim zemljama. Čitava Gruzija je postala zemlja koja se pokorava padišahu i izvršava njegove naredbe. Nakon toga je naš efendija došao u Erzurum, a odatle preskačući konake stigao je do Izmita.[61] Tu je bio primljen od sultana Murada i veoma je mnogo darovan. Šesnaestog redžepa hiljadu četrdeset pete godine (26. prosinca 1635) vračajući se u Istanbul doveli su mu sina gospodara Revana, Emir Günea kome je iskazano veliko poštovanje.

Kad se sultan Murad uputio u Istanbul, perzijski šah je opsjeo Revan i tukao ga sto deset dana. Na kraju, pošto mu se zbog velike zime nije mogla poslati pomoć, predan je na viru.

Našem efendiji Kenan-paši, kao nagradu za osvojenje Ahiske, sretni padišah darovao je na upravu ejalet Silistru s njenim hasovima. Kad je Kenan-paša išao svojoj vojsci, u blizini tvrđave Babadag je čuo da su tvrđavu Azak zauzeli nevjernici. Ova vijest je proizvela kod muslimana veliku bol i zabrinutost. A neprijatelj je iz dana u dan sve više napredovao. Idući ka Silistri, na dva-tri mjesta se na morskoj obali sukobio s neprijateljem.

---

[58] Danas grad Erevan u Armeniji.

[59] Gradovi na zapadu Irana.

[60] Grad u Gruziji.

[61] Grad na istočnoj obali Mramornog mora.

Pobunio se i osramoćeni nevjernik, erdeljski kralj po imenu Rakoci. Na njega su poslani begovi Budima, Bosne, Silistre, Vlaške i Moldavije, svi oni sa četrdeset pet hiljada vojnika i četrdeset hiljada Tatara, poput vjetra, na čijem čelu je Kantimur-paša. Naš efendija Kenan-paša je postavljen za vojskovođu. Kad je s ovolikom vojskom koja se kretala prema Erdelju, Kenan-paša stigao u Vlašku, došao je glas da se budimski paša Husejin-paša sin Nasuh-paše, poražen od neprijatelja povukao u Budim. Izgleda da se Husejin-paša prije nas sukobio s neprijateljem, po Božijoj mudrosti nevjernici su bili nadmoćni, pa je naš efendija (moj gospodar), saznavši ovo, bio vrlo ganut. Naš efendija se nakon Husejin-pašinog poraza okanio da uzalud ide na Erdelj. Jer stigao je i kasum[62]. Žestoka zima se primakla. Na planinama je bio snijeg. A još kakve su gudure i tjesnaci bili na putovima prema Erdelju, da bi tuda bilo jako teško proći ako snijeg zapada. Najbolje je bilo sklopiti mir, pa je sklopljen onako kako je bilo potrebno i preko Silistre se vratilo natrag. U povratku nas je pritisnula zima, ali Velikom Allahu hvala, u šabanu hiljadu četrdeset šeste (prosinca 1636) ušli smo u Silistru. Nekoliko dana poslije stigao je tužan glas da je tatarski han izašao ispod padišahove komande, pobunio se i zajedno s tatarskom vojskom počeo napadati mjesta koja se pružaju duž Kafanskog gorja, a koja pripadaju Osmanskom carstvu. Zbilja je krimski han usred zime sa sto osamdeset hiljada Tatara krenuo na Kantimur-pašu i opljačkao njegov vilajet. A Kenan-paša je došavši do Ismaildžika, koji je vakuf Svijetle Medine, prešao s vojskom Silistre i Rumelije rijeku Dunav i ušao u Ismaildžik. Opkopao je oko grada jake rovove i postavio topove. To je bila prepreka Tatarima da idu na Edrenu i Istanbul pa su tu čekali. Na kraju, u skladu s izrekom "Izdajica je plašljiv", nisu se usudili doći pred nas i udariti. Zatim je sklopljen mir između dvije strane. U krajevima koji vode prema

[62] Početak studenog.

krimskim stranama zavladala je velika smutnja i neprijateljstvo. Zbog ovoga su se međusobno ubijali i tjerali. Sultan Murad je lahko dobavio u Istanbul i tatarskog hana i Kantimur-pašu. Ni od jednog nije prihvatio ispriku nego ih je pogubio. Nakon toga je i Kenan-paša otpušten, pa se vratio u Istanbul.

Hiljadu četrdeset sedme (1638) je merhum sultan Murad odlučio ići na Bagdad pa je Ramazan i Ramazanski bajram proveo u Uskudaru. Odatle je krenuo na Iran. Spomenute godine je Bajram-paša sa svom svojom vojskom došao iz Sivasa u Biredžik. Pripremio je topove i sve što treba za rat, vratio se u Amasju i tamo prezimio. A janjičari su prezimili u Merzifonu.

Hiljadu četrdeset šeste je i vezir Mehmed-paša smijenjen s dužnosti, a na njegovo mjesto je kao veliki vezir postavljen Bajram-paša. Mehmed-paša je došao u Istanbul, a Bajram-paša je otišao u vojni pohod. Bajram-paša se priključio sretnom sultanu Muradu u Konji. Odavde se pošlo prema Bagdadu. U Dijarbekiru je dan ejalet Erzurum na upravu našem efendiji Kenan-paši. Određen je da bude vojskovođa vojsci Karsa i Kalgaj sultanu, bratu tatarskog hana, u pohodu s namjerom da se pohara Revan. Stekavši veliko povjerenje, on se s mjesta gdje mu je naređeno da ide, sretno i s velikim plijenom vratio u Erzurum. U vrijeme kad se sultan Murad vraćao nakon opsade Bagdada, poslao je sretnom padišahu sedamsto glava, šest *kerrenaja*[63], čitavu *mehterhanu*,[64] bijesnog psa, revanskog hana, njegove komandante i važne osobe koje je zarobio. Zauzvrat naišao je na njegovu veliku blagonaklonost.

Sultan Murad je opsjedao Bagdad neprekidno četrdeset dana. S Božjom pomoći je u petak, osamnaestog šabana hiljadu četrdeset osme (25.12.1638) osvojen grad s jednim napadom unutra.

---

[63] Vrsta instrumenta naj.

[64] *Mehterhana* je orkestar na dvoru.

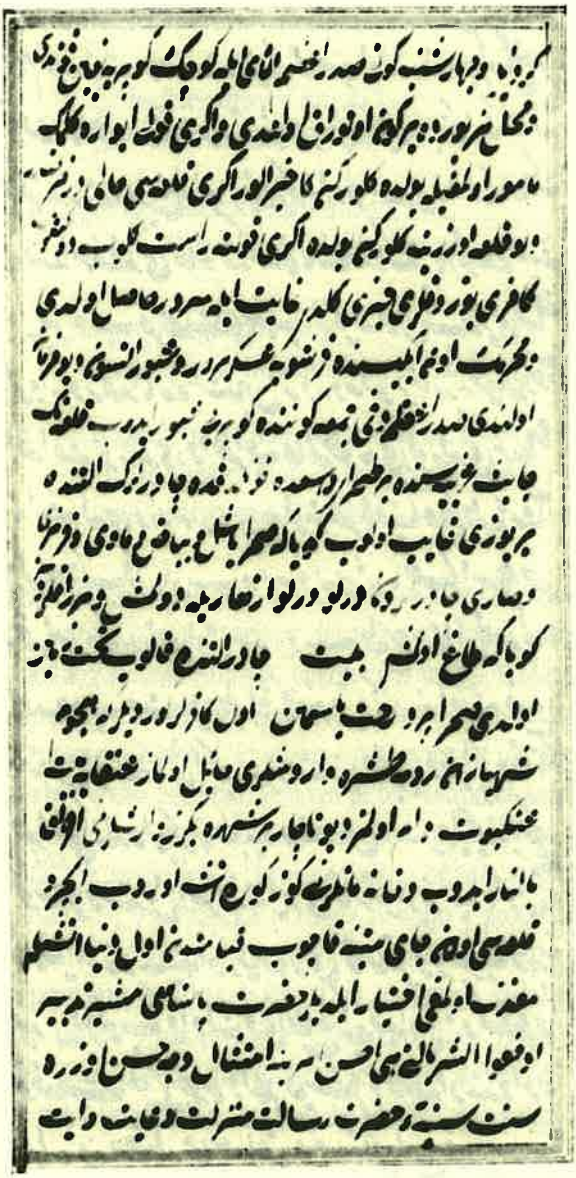

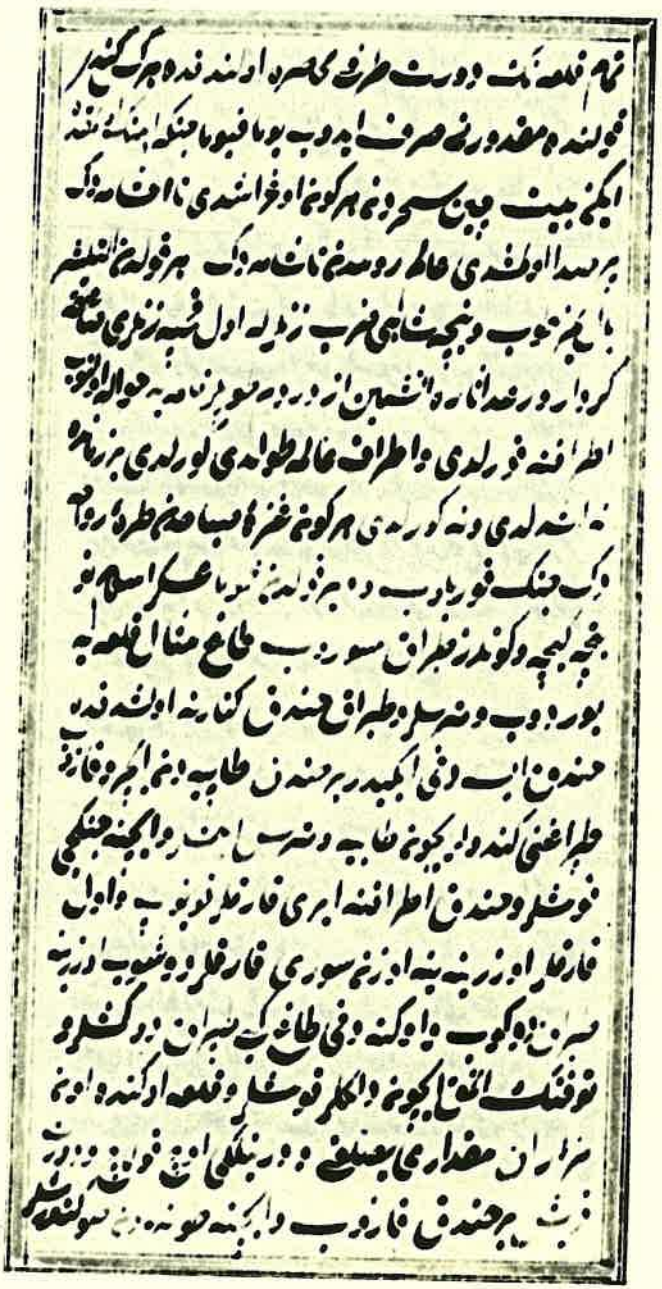

Tarih sultana Murada o osvojenju Bagdada

Fethedince diyar-i Bagdad
Şah-i Alemle asker-i Islam

Dedi Sultan Murâd-ı Alisan
Feth-i Bagdada tarih oldu gazâm

Osvoji bagdadski kraj
vladar svijeta sa islamskom vojskom

Najveći od velikih, sultan Murad, reče:
"Riječ gazâm (moja gaza, tj. moja vojna)
tarih je osvojenju Bagdada."

Glas o osvojenju stigao je u Istanbul u toku časnog Ramazana. Iako je bila žestoka zima, dvadeset dana je priređivan vatromet. A što se tiče sretnog sultana Murada, nakon zauzimanja Bagdada, tamo je ostavio sa streljivom i svom opremom Arnavut Kara Mustafa-pašu, a on sam se uputio u Istanbul. U vrijeme puta noge su mu jako otekle pa se u Istanbul vratio bolestan. Ponovo je bio vatromet sedam dana. Ali njegova bolest se sve više pogoršavala i napredovala. Muftija Yahya-efendi[65] je savjetovao: "Moj padišahu, učinite dobročinstvo, oslobodite robove", jer "sadaka otklanja nevolju i produžuje život pa u skladu s tim će vašem blagoslovljenom tijelu donijeti zdravlje." Padišah je prihvatio muftijin savjet. Dao je mnogo sadake, mnoga dobročinstva učinio i nakon što je oslobodio ljude Baba Džafera, osmog dana mjeseca ševvala hiljadu četrdeset devete (1.2.1640) izvršio je i neka imenovanja za vanjske službe. Ali kako od smrti

[65] Šejhulislam Zekeriya-zade Yahya-efendi bio je u tri navrata šejhulislam: 21.5.1622. – 4.10.1623; 22.6.1625. – 10.2.1632. i 7.1.1634. – 26/27.2.1644, do dana smrti. Inače je bio poznati divanski pjesnik, majstor gazela.

nema nikakvog izlaza ni lijeka, u skladu s kur'anskom rečenicom "Svaka duša će smrt kušati",[66] tako je i on u četvrtak navečer, šesnaestog dana istog mjeseca, jedan sat nakon jacije namaza odselio s ovog na drugi svijet. "Mi pripadamo Allahu i Njemu ćemo se svakako vratiti".[67] Na njegovo mjesto prešao je njegov brat sultan Ibrahim-han. Rahmetli sultan Murad je vladao sedamnaest godina.

Kad je sultan Murad na prijesto stupio,
državni poslovi su opet u red dovedeni.

Taj padišah gazija, hiljadu i trideset druge na prijesto se pope.

Ova vlast je tom odabranom padišahu od Allaha darovana.

U snazi i izdržljivosti bio je iznad svojih predaka.
Velike sreće padišah svijeta, poput Sama i
Nerimana bijaše.[68]

Iščupao je neprijatelje iz korijenja, buntovnike kaznio,
niko od tih bandita nije se od njega spasio.
Snagu je iskazao i presjekao spletku Jedžudža,[69]
ima osnova nazvati ga drugim Aleksandrom.
Uze Revan i Bagdad i savlada *kizilbaše*,
da je poživio čitav bi Iran i Turan uzeo.
Nakon što je svijetom sedamnaest godina vladao,
konac svoje vlasti našao je u odazivu Bogu.

---

[66] Kur'an, sura Ankebut, ajet 57 i sura Anbiya, ajet 35.

[67] Kur'an, sura Bekara, ajet 156.

[68] Sâm i Neriman su atlete o kojima se govori u perzijskom epu *Šahnami*.

[69] Smutljivac koji se spominje u Kur'anu zajedno sa Medžudžom, u Bibliji Gog i Magog.

Rahmetli sultan Murad je bio veoma hrabar, krupan i snažan. Tako je dobro gađao kopljem i strijelom da mu u tome nije bilo ravna. Niko se nije mogao spasiti njegova koplja. Rahmetlija je kopljem probio osam arnautskih štitova i poslao ih u Budim. Vidio sam ih kako i sada vise na Bečkoj kapiji u Budimu. Dvanaest oklopa koje je probušio strijelom poslao je u Egipat.

Druga glava

(Ima dva poglavlja)

Prvo poglavlje

Pogubljenje Kara Mustafa-paše i izlazak na scenu Jusuf-paše koji je uzrok njegovu pogubljenju

U vrijeme kad je rahmetli sultan Ibrahim-han stupio na mjesto sultana Murada, učinio je sebi velikim vezirom Kara Mustafa-pašu. Svu upravu Osmanskog carstva povjerio je njemu. A Kara Mustafa-paša je bio državnik koga je uzdizao sultan Murad i koji je bio odabran među ostalim vezirima. On sam se ponašao prema uputama sultana Murada. Ispravno i uredno kao i prije uspijevao je podmiriti janjičarske plaće i dovesti u red državne i vjerske službe. Nije bio niko ko bi podizao glavu na uzbunu. Ni tri mjeseca nije prošlo a janjičarima je isplaćivao plaće više od osamdeset kuruša čistih rijala.[70] Mustafa-pašina je zasluga što je paževima Novog dvora isplaćena takozvana kaftan akča, plaća vezana za divan i isplaćivana iz državne blagajne. Mustafa-paša je bio veliki vezir sultana Ibrahima blizu pet godina. Dok je on na takav način upravljao, jednog dana se sultan Ibrahim dosjetio i rekao: "Moj brat sultan Murad je imao jednog pouzdanog silahdara, zašto ga ne bih i ja imao?" I odredio je Bošnjaka Jusuf-pašu, osvajača Krete, za svoga pouzdanog druga. Postojanje

[70] Rijal je španjolski srebreni novac koji je jedno vrijeme imao upotrebnu vrijednost i u Osmanskom carstvu.

jedne ovakve osobe u padišahovom okruženju po Kara Mustafa-paši je bilo štetno za državne poslove. Ipak, sultan Murad je imao jednog bliskog druga, kojim niko nije bio zadovoljan. Jer on se miješao u sve državne poslove. Veziri i drugi državnici, pa i sam veliki vezir su mu se klanjali i ruku ljubili. Veliki vezir je ovako razmišljao: "Nije uputno da sada, u moje vrijeme, neko bude u padišahovoj blizini". Ali bilo je teško uništiti ga. Trebalo se udružiti s janjičarima. Padišah je saznao za ovu Mustafa-pašinu nakanu. Pogubio ga je i poslao muhur velikog vezira namjesniku Damaska, Kapidži-baši Mehmed-paši.[71] Čim je Mehmed-paša primio muhur velikog vezira, on je žurno stigao u Istanbul. Primljen je od padišaha i preuzeo je državne stvari u svoje ruke. Mehmed-paša se svakodnevno umiljavao padišahu donoseći mu po pet, deset kesa akči i toliko bošči odjeće, pokušavajući time potkupiti padišaha. Kad je padišah postao sklon potkupljivanju ogadio se narodu i vojsci. A Jusuf-paša, padišahov miljenik, u to vrijeme je stjecao sve veću padišahovu naklonost i postao mu uistinu vrlo blizak i mio.

Kodža Musa-paša je bio određen da zauzme otok Kretu. Kad je stigao na odredište, uz Božiju pomoć je vrlo lahko i u kratkom vremenu zauzeo tvrđavu Haniju.

Tarih

Fahri, ima li kakva tvrđava poput Hanije,
Kad se osvoji, ispada tarih "gazamiz" (naša vojna).

Jusuf-paša i Musa-paša ponovo dođoše u Istanbul. Ali, veliki vezir Mehmed-paša iz straha da mu ne uzmu položaj velikog vezira,

[71] Civan-Kapucubasi Sultan-zade Semin Mehmed-pasa, porijeklom Albanac, veliki vezir od 31.1.1644. do 17.12.1645. Nadimak Civan-kapucubaşa je dobio jer je kao mlad junak postao kapidžibaša, a Sultan-zade po tome što je unuk sultanije Mihrimah, kćerke sultana Sulejmana Zakonodavca. Vid. I. H. Danişmend, *Izahli Osmanli Tarihi Kronolojisi*, S, Ist. 1971, str. 26.

nađe neki način i potvori padišahu Kodža Musa-pašu i učini da ga uhapse na *srednjoj kapiji*. Božijom mudrošću, sutradan je Mehmed-paša udaljen sa mjesta velikog vezira. Bošnjak Salih-paša,[72] koji je postao veliki vezir, dao je da se Musa-paša oslobodi iz zatvora i objasnio je padišahu da ovaj nema krivice.

Tarih o tome kako je Salih-paša postao veliki vezir

Čuvši o tome kako se u postupcima kloni grijeha,
Hulvi izreče slijedeći tarih:
"Salih između dva Bajrama ove godine dobi vlast".

Drugo poglavlje

Govori o smutljivcima koji su bili povod pogubljenju sultana Ibrahima

Prije ovoga, još u vrijeme spomenutog Kara Mustafa-paše, pojavio se neki hodža po imenu Džindži-efendi. Ali Crni vezir (Kara Mustafa-paša) iz straha nije dozvolio da se ovaj približi padišahu. Nakon Crnog vezira, Džindži je postigao veliku bliskost s padišahom. Rumelijski kazasker je pak postao jedan čovjek neznalica. Iz dana u dan se sve više uvažavao i pitao da mu se čak i veliki vezir počeo klanjati. Tada se pojavila i jedna žena nazvana Šekerpare (šećerka, bombon). Uzdigla se u padišahovim očima koliko i Džindži-efendi. Smatra se čak da je na njenu riječ pogubljen družbenik Jusuf-paša, petog zilhidžeta hiljadu pedeset pete godine (22. siječnja 1646). Na

[72] Salih-paša Nevesinjac, Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, Zagreb, 1931, str. 67. Ovaj Salih-paša Bošnjak je bio veliki vezir godinu i devet mjeseci, od 17.12.1645. do 16.9.1647, kada je i pogubljen.

Jusuf-pašino mjesto za komandanta mornarice je postavljen Bošnjak Kodža Musa-paša. Otišao je na Kretu i tamo poginuo.

Sultan Ibrahim je često obilazio Istanbul kolima vršeći kontrolu. Božijom mudrošću jednog dana je naišao na jedna kola i mnogo se naljutio. U svojoj ljutnji, dao je da mu se dovede Salih-paša, pa je upitao: "Zašto se ne provodi moja naredba?" I njega je istog časa dao pogubiti na mjestu gdje je naišao na kola, u kući jednog šejha. Neka mu Uzvišeni Allah da obilje milosti! Bio je jako dobar čovjek. Na njegovo mjesto za velikog vezira postavljen je Ahmed-paša, *tezkiredžija* Kara Mustafa-paša.[73]

Sretni sultan Ibrahim, u skladu s izrekom "Mi po našem mišljenju sudimo, a samo Bog najbolje zna ono što je skriveno". predade Ahmed-paši[74] sve državne poslove s potpunim ovlaštenjima. A on, ne bojeći se padišaha, ne stideći se Boga, ne prisjećajući se Sudnjeg dana, toliko poče uzimati mito bez znanja padišaha, toliko poče kinjiti sirotinju, bogate pa i članove divana. Janjičari, istanbulski svijet i provincijska sirotinja gadili su se na padišaha i okretali glavu. Narod je doživio toliku nepravdu i nasilje, tako teške namete pa ipak niko nije nalazio smjelosti da obavijesti padišaha o ovom nasilju kako bi se nasilnik uklonio. Pa i ako bi se neko požalio, njegov prigovor se nije slušao. Jer oni koji su bili oko padišaha, iz straha od vezira ili zbog toga što su mu bili odani, nisu dozvolili da se podnosilac tužbe obrati padišahu, a padišaha su suprotno izvješćivali. Tako niko nije mogao doći i izložiti svoje stanje. Čak je bošnjački narod poslao čovjeka da izvijesti o stanju kako je u bosanskom vilajetu

---

[73] 16.09.1647. godine na Salih-pašino mjesto imenovan je Kara Musa-paša. On se na tom položaju nalazio samo pet dana pa je na njegovo mjesto postavljen Hezar-para Ahmed-paša 21.09.1647.

[74] Hezar-pare Ahmed-paša je porijeklom Grk. Nadimak Hezar-pare je dobio tek poslije smrti kada je nakon pobune isječen u hiljadu komada. Riječ hezar u perzijskom jeziku znači hiljada, a riječ pare znači komad, dio. Ahmed-paša je bio veliki vezir od 21.9.1647. do 7/8.8.1648.

više od trideset tvrđava i palanki neprijatelj porušio i zauzeo ejalet Klis. Ali ljudima koji su došli nije pridavan značaj a događaj je lažno predstavljen. Padišahu su ovako izložili stvar: "U Bosni je postojala jedna mala crkva.[75] Nju je zauzeo nevjernik. I prije je pripadala nevjerniku. Nema nikakva značaja. Poslije ovoga neće ništa uzimati". Poslije je iz Rumelije došao Musahib Fazli-paša kod padišaha i stanje podrobno objasnio. Ali veliki vezir je i njega pred padišahom utjerao u laž. Garantirajući ispravnost svojih riječi pred padišahom, Fazli-paša se porječkao sa vezirom. Na kraju se njegovim riječima nije povjerovalo, ponižen je od padišaha i uhapšen u *srednju kapiju*. Ali Božijom dobrotom se dan-dva nakon toga oslobodio. Ovaj događaj je važan da bi se vidjelo do koje se mjere vjerovalo veziru. Ne treba se čuditi kad bi čitav svijet propao. Toliko je bio blizak padišahu da su mijenjali odjeću jer bilo je potrebno znati šta vezir i njemu bliski misle o njemu, šta o njemu govori narod, trebalo se raspitati otkud dolaze žalbe i vapaji za muke i nepravde. Tako se narod neće udaljiti od njega i raditi mu o glavi. Jer ako narod okrene glavu stanje će biti teško. Rahmetli sultan Murad[76] znao se prerušiti i takav vršiti obilaske da bi saznao više o stanju u svojoj državi. U njegovo vrijeme je sve išlo po redu i pravilima. A sultan Ibrahim je vjerovao u moć i uopće se nije bavio državnim poslovima. Prije ovoga su se padišahu previše uvukli spomenuti Džindži hodža i gospođa Šekerpare, postigli veliku bliskost i došli u takvo stanje da se na njih upiralo prstom. Zatim, uz padišaha je bilo vezirovih pristalica, a sve je to uzrokovalo *urušavanju svijeta*. U padišahovoj blizini se uzimalo mito, ćehaje, poslužitelji i unutrašnje sluge su zloupotrebljavani. Svi oni koji su bili nemoćni prema njegovu zlu, ujedinili su se. Osamnaestog redžepa hiljadu pedeset osme (7. kolovoza 1648) pos-

[75] Kilise znači crkva. Ovdje je igra riječi jer se turski kaže Kilis grad Klis, a kilise je crkva.

[76] Misli se na Murada IV.

lali su u Carsku odaju ranijeg defterdara Mehmed-pašu koji je bio poznat kao "sofu" (pobožnjak), a smatrali su ga dostojnim vezirske časti, poručivši padišahu: "Neka naš padišah svakako ovome dadne vezirstvo". Veliki vezir, izdajnik Ahmed-paša se negdje izgubio. Časni muhur koji se nalazio kod has odabaše Arnauta Mustafa-age predan je Šerif Mehmed-paši.[77] Kapuaga Abdurrahman i haznadar-baša Hasan-aga su sjeli na svoja mjesta, a ovoga su izbacili napolje. Poslije toga su se ponovo umiješali janjičari, kojima se sultan Ibrahim potpuno ogadio govoreći: "Ovaj padišah nam ne treba, učinimo princa padišahom." Sutradan su došli do Carske kapije (*Bab-i Humayun*). Sve age za predstavke (*arz ağalari*) i carica majka su pitali. "Šta želite vašim okupljanjem?" Oni odgovoriše: "Naš padišah je pobio prinčeve. Kakav je razlog za to?" Sve age za predstavke uzvratiše: "Bože sačuvaj, sva gospoda prinčevi su živi." Janjičari ponovo zapitaše: "Po čemu se vidi da su živi? Ako su u životu, dovedite ih da ih vidimo!". Aga za predstavke i carica majka otiđoše i iz *kušhana* (ptičija kuća, kafez) dovedoše sultana Mehmeda. U to vrijeme jedan od janjičara, koliko ga je grlo nosilo uzviknu "Ustoličenje". Ta riječ je kolala s usta na usta. Iznesoše iz dvora časno prijestolje i postaviše ga pred kapiju. Sretni princ bi ustoličen. Najprije mu prisegoše veliki učenjaci, a potom i veziri.

Sutradan je bila nedjelja. Svi janjičari su došli na dvor i uhapsili sultana Ibrahima. Zatim je izbio nesporazum između janjičara, spahija i vezira o "akči ustoličenja" i *gulamiji*[78] Spahije se podbočiše: "Ponovo ćemo dovesti sultana Ibrahima". Među vojskom je smutnja i pokvarenost rasla iz dana u dan. Da bi smutnjama učinili kraj, veliki vezir, šejhulislam i *nekibulašraf*[79] došli su u utorak, dvadeset

---

[77] Sofu Mehmed-paša je bio veliki vezir od 7.8.1648. do 21.5.1649. Bio je poznat kao Sofu jer je pripadao mevlevijskom redu, a nazivan je i "kodža" zbog starosti.

[78] To su darivanja janjičarima i spahijama prilikom ustoličivanja novog sultana.

[79] Zastupnik potomaka Muhammeda a. s. u jednom mjestu.

osmog dana spomenutog mjeseca. Nemilosrdni krvnik je, po Božijoj odredbi, napojio smrtnim napitkom sultana Ibrahima. Njegov život se okrenuo u smrt, a sretno prijestolje u mrtvačku dasku. Od Boga se nadati da njegova čista duša poleti iz ovog bezvrijednog svijeta u svijet Božijeg praštanja, izađe na polje istine na vječnim staništima, nađe put zajedno sa melecima i stekne blizinu Uzvišene Milosti. U ime Allahove milosti i dobrote! Neka ga Allah obaspe svojom milošću i dobrotom, neka mu oprosti grijehe i uvede u Džennet s onima koji su se strogo pridržavali vjere. "Mi pripadamo Allahu i njemu ćemo se vratiti!"

"Svako će popiti napitak smrti
Ko je došao u kuću prolaznosti, on će odseliti".

Potom su blagoslovljeno tijelo sultana Ibrahima iznijeli u *has-odaju*[80]. Veliki i mali su učili Kur'an više halifine glave. Onda su odnijeli njegovo blagoslovljeno tijelo i zakopali ga. Kao što se halifama daje četiri stotine kuruša, tako je i svakom *ičoglanu* iz male i velike odaje dano po hiljadu akči iz vanjske blagajne i po hiljadu akči iz unutarnje blagajne. U osnovi, po starom kanunu davano je iz unutrašnje blagajne po osam zlatnika, ali ovaj put je dano u kurušima.

Rahmetli sultan Ibrahim je bio veoma krupan, stasit, veseo, darežljiv. Davao je kao što sultani daju, otvarao blagajnu odabranim, narodu i svakoga obilno darivao. Kome god je trebala pomoć, bogatim i siromašnim, svima je obilno davao i činio da onih kojima je trebalo pomoći nestane. Neka mu Allah da obilnu milost! Dok se rahmetlija bude nalazio na mirnom mjestu pod zemljom, neka Allah da našem sretnom padišahu, sultanu Mehmed-hanu dug život, neka

[80] Has-odaja je osobna sultanova odaja koju je posluživalo četrdeset paževa koji su se brinuli za sultanovu sigurnost, služeći mu i čuvajući stražu u vrijeme kad on spava. Na čelu has-odaje je bio has-odabaša.

mu bude suđeno da plemenite poslove prema željama obavi i neka učini da trajno opstoji nad Božijim robovima.

Tarih o hilafetu rahmetli sultana Ibrahima

Sjede na prijesto, na mjesto brata svoga Ibrahim han.
Njegova odredba i naredba nad sedam iklima se provođaše.
Suđeno mu je da u hiljadu četrdeset devetoj[81] na prijesto sjede.
Najzad, vrijeme mu donese da bude Božija sjena.
Neka je hvala Allahu, u njegovo vrijeme Hanija na Kreti bi osvojena.
A Kozaci u Azaku nađoše put spasa u bijegu.
Vladao je tri mjeseca manje od devet godina.
Kad mu se otkrila tajna savjesti, najzad je napustio svijet.
Tom padišahu kome je nepravda učinjena,
bi suđeno na koncu šehidom postati.
Šta vrijedi kad je takva Božija odredba od prapočetka.

[81] 4.5.1639. – 22.4.1640.

Treća glava

(Ova glava ima trinaest poglavlja)

Govori o događajima u vrijeme vladavine sultana Mehmeda-hana, sina sretnog sultana Ibrahima.

Prvo poglavlje

Govori o tome kad je rođen sultan Mehmed i kad je sretno i veselo stupio na prijestolje

Sretni i veličanstveni naš padišah sultan Mehmed-han došao je na svijet u mjesecu ramazanu hiljadu pedeset prve,[82] u četvrtak, dakle u istu noć kad je rođen Ismail pejgamber. Pošto je naš Uzvišeni Poslanik iz roda Ibrahima, neka je mir na njemu, i padišah je nosio ime najčasnijeg poslanika i ponosa svijeta[83], a kako mu je i očevo ime Ibrahim, spjevan je ovaj lijep i neusporediv tarih o njegovu rođenju:

O Šani, meleci na nebu izrekoše tarih:
"Svjetlo je, pojavi se Mehemed iz loze Ibrahimove"

Osamnaestog redžeba hiljadu pedeset osme, u subotu,[84] u vrijeme ikindije, s Božijom pomoći, snažno i sretno stupi na prijestolje. O stupanju na prijestolje izrečen je ovaj lijepi i neusporedivi tarih:

"Dolazak na prijesto sultana Mehmeda-hana
doveo je svijet do mira".

---

[82] 4.12.1641. – 2.1.1642.

[83] Muhammed, odnosno turska verzija ovoga imena Mehmed.

[84] 9. kolovoz 1648.

Još pravije, ovaj tarih koji opisuje sretnu stvarnost, dokaz je mira svijeta. Jer sretni padišah kad je sretno prešao na prijestolje hilafeta, najprije je izdao ferman da se na visoke položaje postave ljudi koji su odgojeni na dvoru. Prema starom kanunu, svaki je u skladu s rangom došao do željenog stupnja i zbog radosti kojom su obasjani, molili su se svakog jutra i večeri da padišahov život traje – to su smatrali svojom obavezom. Otkako su padišasi iz osmanske loze postajali halife i prelazili na vlast, ovo je zbilja čudan i rijedak slučaj.

Međutim neki spahijski buntovnici sa izdajničkim osobama kojima je iz ruku oduzet *dirlik*[85] skupili su se na Atmejdanu[86] i vikali: "Tražimo one koji su prouzročili smrt sultana Ibrahima!" i kako se nisu prolazili svoje nakane, bilo je nemoguće da ih se rasturi. Na ovo su, silom prilika, veliki vezir, veziri, šejhulislam i drugi visoki učenjaci i šejhovi pokušali osigurati sporazum na osnovu zakona. Da bi umirili one koji su se digli, poslali su ljude koji su im više puta govorili: "Gospodo, prođite se te uzaludne želje, raziđite se. Nema kraja ovog vašeg sakupljanja, a na kraju će biti kajanja! Ali ovi nisu prihvaćali savjet nego su ubijali ljude koji su im dolazili. Na ovo je muftija Abdurrahman-efendi s drugim vodećim ličnostima izdao fetvu sa trideset tri potpisa kako bi se prigušila pobuna. Izgovorivši: "U ime Allaha", veliki vezir, šejhulislam, učenjaci i šejhovi otišli su janjičarima i rekli: "Ko pogine šehid je, ko ubije gazija je. To je potvrđeno Kur'anom. Ko to zaniječe, nevjernik je". Kad su stigli na mjesto događaja, tri puta su ponovili: "Raziđite se i okanite se tog posla. Pokorite se padišahovoj volji". Buntovnici nikako nisu slušali savjet, nego su još jače protestirali govoreći: "Obavezno tražimo ubojice sultana Ibrahima", i odbijali su da se raziđu.

Nije bilo druge, nego se, po padišahovoj naredbi, udarilo na njih. Na Atmejdanu je nastala žestoka i krvava bitka između dviju

---

[85] *Dirlik*, život, življenje, životni troškovi, služba od koje se neko izdržava.

[86] Atmejdan – hipodrom; veliki trg u Istanbulu, ispred Sultan Ahmedove džamije i Ajasofije.

strana. Najzad su buntovnici stradali. Janjičari koji su ih nadvladali toliko su ih razbili da se između njih malo osoba spasilo. Čak su bez milosti pogubljeni i oni koji su se sakrili u unutrašnjost Jenidžamije i na njenu munaru. Bože sačuvaj, u vrijeme Osmanskog carstva u Istanbulu nije bilo ovakve nesreće. Taj dan je bio kao Sudnji dan i nije ga jednostavno opisati. Dosta je da se samo kaže ukratko ovoliko. Inače, to nije događaj koji bi se mogao perom opisati. Jedno vrijeme su osobe koje ne znaju svoju granicu tražili osvetu krvi sultana Ibrahima i uzalud sebi natovarili na glavu nesreću i propast. Nijednom nije klanjana dženaza namaz. Mrtva tijela su im pobacana u more.

Drugo poglavlje

Govori o događajima koji su uzrokovali pogubljenje Sofu Mehmed-paše i zbivanjima koja se odnose na Kara Murad-pašu[87] koji je postavljen na njegovo mjesto velikog vezira

U vrijeme vlasti rahmetli Sofu Mehmed-paše, nakon izbijanja pobune spahija i obračuna s njima, osim što se i na dvoru i izvan njega upravljalo po starim kanunima i vjerskim pravilima i što su se državni poslovi obavljali uredno, pripremljena je velika flota za Kretu. Za plaće janjičara koji su se nalazili na Kreti uzeto je iz unutrašnje blagajne dvije hiljade kesa, i poslano po Vojnuk Ali-paši. Međutim, padišah je bio u dječijem uzrastu. Da bi svi na dvoru i izvan njega mogli živjeti i uživati kako žele, Sofu Mehmed-paša je udaljen s položaja velikog vezira i ubijen. Na njegovo mjesto je postavljen za velikog vezira Arnaut Kara Murad-aga, koji je bio uzrok obaranja s prijestolja sultana Ibrahima.

---

[87] Kara Murad-paša postao veliki vezir 29.5.1649. i tu dužnost obavljao do 5.8.1650.

Ne razmišljajući o posljedicama, Kara Murad-aga je pokazao nesebičnost u vrijeme svoga vezirstva pa je svakodnevno povećavao troškove za *čirake*[88] i za razna unaprjeđenja. To je do te mjere uznapredovalo da su troškovi nadrasli prihode.

U vrijeme Kara Murad-aginog vezirstva, četrnaestog ševvala hiljadu pedeset devete godine,[89] u petak navečer, osunećen je sretni sultan Mehmed. *Ičoglani* svake odaje su priredili raznovrsne igre koje su se odvijale pred padišahom. A bili su za to obilno darivani i nagrađeni. Ali naša grupa iz seferli odaje[90] bila je bolja od pripadnika drugih odaja, pa za njihovu takmičarsku igru nije bilo potrebe. Jer naš padišah je imao svoje najbolje strijelce, grupe svirača saza i pjevače, najbolje atlete iz grupe "seferli oda". Svaku večer je darivano našim igračima po dvije-tri bošče darova po trideset-četrdeset kuruša. Ove večeri darivani su kesama. Sa bubnjevima i zurnama su ga doveli iz *has-odaje*, prolazeći kroz divanhanu. Zabava je na taj način trajala jednu sedmicu.

U vrijeme kad je Kara Murad-aga bio veliki vezir u Istanbulu su se iz odžaka aga pojavile tri osobe koje su se zvale: Bektaš-aga, janjičarski aga Kara Čavuš i kul-ćehaja. Svaki od ovih uživao je ugled kod padišaha i vezira. Državni poslovi su nasilnički prešli u njihove ruke. To je išlo dotle da ih je Murad-paša u potpunosti morao slušati i pridržavati se njihovih riječi. Svi su se državni poslovi odvijali onako kako su oni upravljali. Dok su se stvari tako odvijale, preostali spahijski pobunjenici, i to Gurdžu Nebi-aga koji im je bio zapovjednik i Katirdži-zade Mehmed učinjeni su njihovim drumskim razbojnicima i pomoćnicima. Tražeći osvetu za sultana Ibrahima i svoje drugove pobijene na Atmejdanu, skupilo se više od sto hiljada osoba na mjestu zvanom Bulgurlu u Uskudaru.

---

[88] To su oslobođene robinje kojima su dane kuće i koje su zatim udavane.

[89] 29. listopad 1649.

[90] Tu u *seferli* odaji, gdje su radili paževi zaduženi za spremanje padišaha na put, bio je na službi i naš pisac Mehmed Halifa Bošnjak.

S druge strane, veliki vezir je dao da se u Uskudaru iskopaju veliki rovovi i postave topovi. Počeo je okršaj između dvije strane. Proliveno je mnogo krvi. Na kraju je Katirdži-zade sa nekoliko sposobnih ljudi istupio rekavši: "Pobijeđen sam, povukao se s bojnog polja i kao da bježi, našu je vojsku naveo u zamku. Sedamsto naših ljudi je poginulo. Ali ni oni nisu postigli uspjeh pa se bitka nastavila i sutra. Bog je pokazao naklonost pa su, u skladu s izrekom "Izdajnik je plašljiv", svi sutra pobjegli. Onda su, uz pomoć Uzvišenog Allaha, stigle glave Nebi-age i mnogih poznatih osoba. Kako je Katirdži Mehmed bio veliki junak, Murad-paša mu je oprostio i dao mu sandžak na upravu. Potom je zbog njegova junaštva poslan da čuva Kretu i ratuje s neprijateljem.

Nakon rata s buntovnicima, pošto nije postigao sve što se od njega tražilo, Murad-paša je oprošten s dužnosti i poslan za budimskog valiju. Na njegovo mjesto je za velikog vezira postavljen Melek Ahmed-paša.[91]

Treće poglavlje

Govori o događajima koji su se pojavili u vrijeme Melek Ahmed-paše

Kad je Ahmed-paša postao veliki vezir, bogatstvo, moć i ugled janjičarskog age, kul-ćehaje i Bektaš-age, koji su se pojavili još u vrijeme Murad-paše, iz dana u dan su se povećavali, a njihove pristalice i oni koji su im se pridruživali neprestano su se umnožavali. Janjičari iz Jeni ode[92], a oni koji su imali sjedište kod Šehzade džamije su ja-

[91] Melek Ahmed-paša, porijeklom Abhazijac, veliki vezir od 5.8.1650. do 21.8.1651.

[92] To su janjičari koji su imali sjedište kod tržnice mesa (Et meydana).

njičari iz Eski ode, tj. stare odaje, starog sjedišta, potpuno su im se priklonili i postali su njihovi pomoćnici. I Ahmed-paša je, htio ne htio, bio od njih savladan i pokorio im se. Ono što su oni željeli, veliki vezir nije smio odbiti. Oni koji su se njima priklonili dobivali su *dirlike* i položaje koliko su željeli. Niko se nije usuđivao pitati za razlog.

U vrijeme kad se Melek Ahmed-paša nalazio na mjestu velikog vezira spremljena je golema flota za Kretu. Ona je poslana u Sredozemlje pod zapovjedništvom Ali-paše s Rodosa. U ratu koji je vođen, po Božijoj mudrosti, neprijatelj je bio nadmoćan. Osmanlije su pobijeđene. Pet hiljada osoba je izgubljeno, neki kao roblje, drugi kao šehidi. Jedan dio od trideset do četrdeset brodova je zapaljen, a jedan dio je pao neprijatelju u ruke. Poslije ove velike nesreće izbila je pobuna spahijskih odmetnika u Anadoliji okupljenih oko Ipšir--paše. Određene su paše da idu na njih. Ali smatralo se umjesnijim i važnijim da se sklopi mir pa je to i učinjeno. Ipšir-paši su dani položaji koje je imao i prije. Oni koji su se okupili oko njega su se razišli, nestalo ih je.

Jedan poseban događaj

S druge strane, u vrijeme kad je Melek Ahmed-paša bio veliki vezir, drugog ramazana hiljadu šezdeset prve, u nedjelju[93], zanatlije i gradsko stanovništvo ne mogavši davati teške poreze, bili su prisiljeni da se pobune. Oni su stavili na čelo šejhulislama Abdulaziz--efendiju i došli na dvor. Čuvši zapomaganja ovih, padišah je izašao do *has-odaje* i pitao zašto ovi viču. Šejhulislam je u ime pobunjenika odmah došao do padišaha i objasnio šta ovi žele. Padišah reče. "Neka dođu sutra da vidim kakve su njihove pritužbe." Pobunjenici koji su

[93] 20. kolovoza 1651.

čuli padišahov odgovor još su više ustrajali u svojim traženjima: "Dok se ne ostvari naše pravo, nećemo ustuknuti ni koraka. Ustvari, jedan je padišah, a sada u Istanbulu ima pet padišaha. Mi ne možemo izdržati nasilje i nepravdu koju nam čine!" Nakon ovih pritužbi padišah je unutra pozvao vezira. Vezir je čovjeku koji je došao po njega dao muhur, a sam nije došao. Sretni padišah je muhur dao Sijavuš-paši[94] i prepustio mu upravu zemljom. Nakon toga su se građani umirili i razišli pod uvjetom da ponovo dođu. S druge strane, janjičari odani spomenutim Bekteš-agi, Kara Čavušu i kul-ćehaji naoružali su se i smjestili na kraj puta. One koji su izašli napolje, spriječili su da ponovo idu padišahu. Ko god je toga dana izašao napolje, uhvaćen je i pogubljen. Na kraju se narod, iz straha od ovih zala, prošao da ide padišahu i objašnjava svoje probleme. Svoje su stvari povjeravali Bogu i sjedili su mirno.

Četvrto poglavlje

Govori o događajima koji su se zbili u vrijeme Sijavuš-paše

Nešto ranije su age odžaka koji su bili uz pobunu gradskog stanovništva, u vrijeme kad je veliki vezir bio Sijavuš-paša, podgovarali janjičarsku organizaciju da skine s prijestolja našeg padišaha. Šesnaeste noći spomenutog ramazana (4. rujna) u četiri sata su došli do dvora i unutra poslali glas. Sve one na službi u dvoru naoružao je padišah i te noći je saraj očuvan. Sutradan su veziri i drugi vodeći ljudi jednoglasno odlučili da se, po odredbi Kur'ana i padišahovoj zapovijesti, iznese časni bajrak i pobode pred Carskom kapijom.

[94] Sijavuš-paša, veliki vezir, porijeklom Abhazije. Tu dužnost obavljao od 21.8.1651. do 15.9.1651.

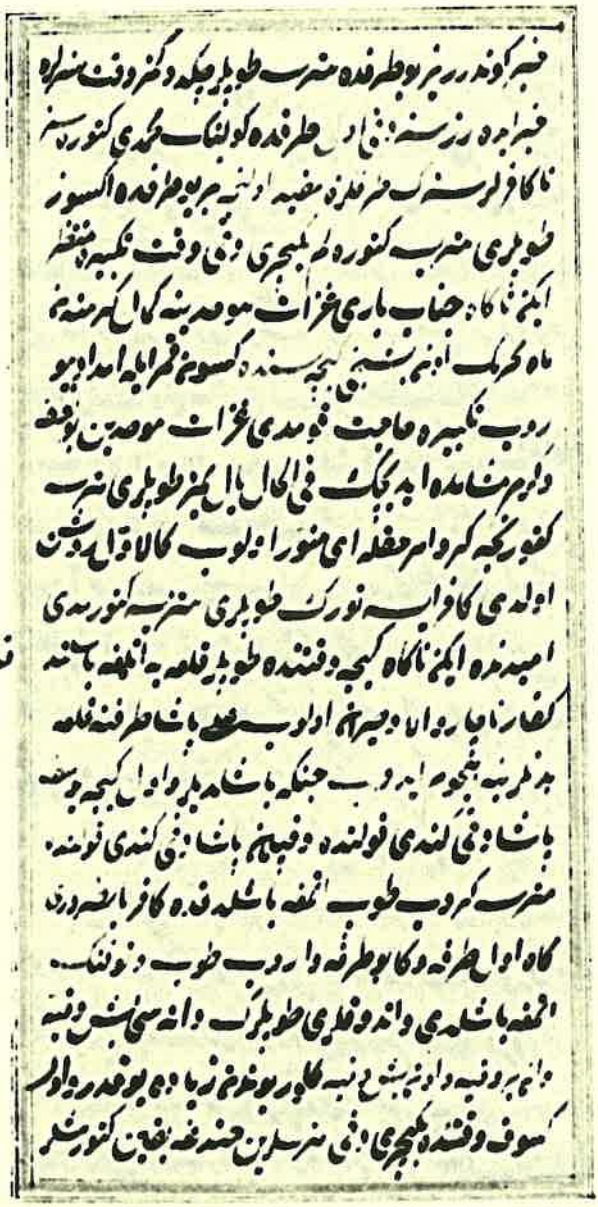

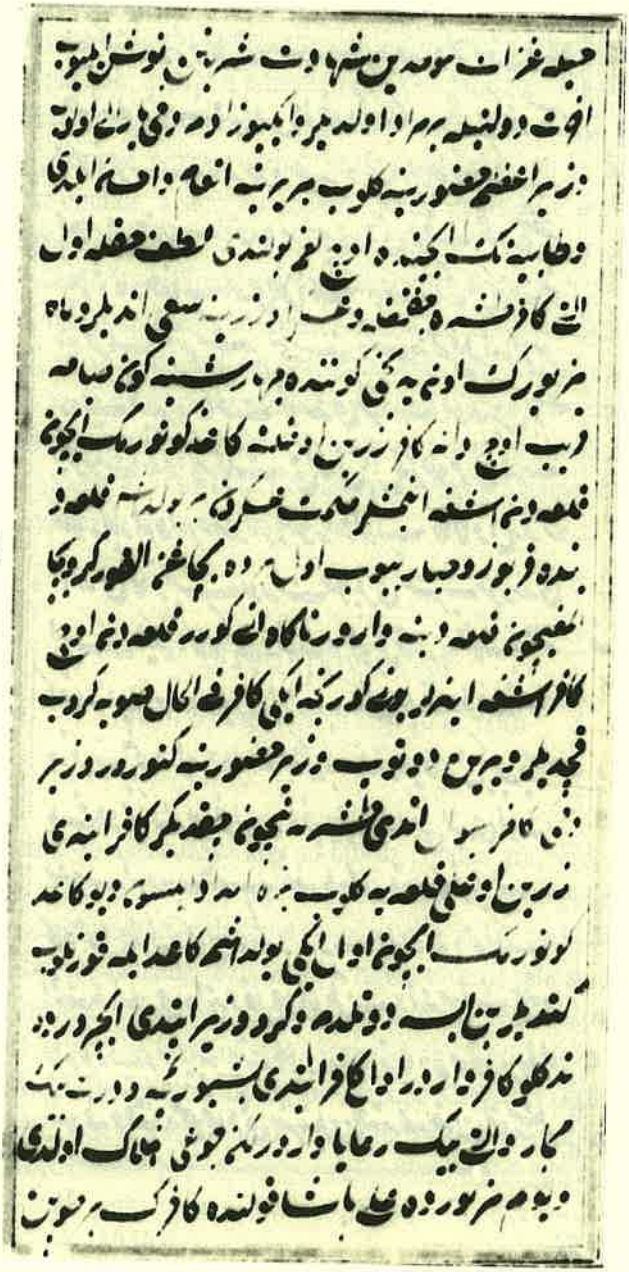

Poslani su glasnici da se narod iskupi pod bajrak pa su uzvikivali: "Ko god je pripadnik *ehl-i sunneta* i *džemaata*, neka dođe pod Poslanikov bajrak". Svi janjičari stare odaje (*eski oda*) došli su pod bajrak. Kako je većina janjičara nove odaje (*yeni oda*) bila odana pobunjenicima, nisu došli pod bajrak, otišli su kod Sultan Mehmedove džamije i tamo su stajali. Ovaj put je naređeno da se svi, u skladu s kur'anskom odredbom, unište. Ali, pošto bi stradalo mnogo ljudi s obje strane, veliki vezir se nije složio s ovom odredbom. Na kraju se smatrala pametnom misao velikog vezira: "Neka se postavi jedan ispravan aga i ćehaja janjičarima koji su se priključili ovoj strani", pa je i prihvaćena. Odmah je Karahasan-oğlu Husejin-aga odjeven kaftanom i postavljen za agu, a Kasim-aga, odjeven u kaftan i postavljen za ćehaju. Ovi su poljubili ruku i otišli obavljati dužnosti na koje su postavljeni. Dok su oni koji su udaljeni s posla, Bektaš-aga, Kara Čavuš i kul-ćehaja bili sa svojim pristalicama iskupljeni kod Sultan Mehmedove džamije, svakom od njih je padišah dodijelio po jedan položaj. Obaviješteni su da je Bektaš-agi dodijeljena Bursa, Kara Čavušu Temišvar, a kul-ćehaji Bosna. Oni su, htjeli ne htjeli, prihvatili ova imenovanja. Ali Bektaš-aga i kul-ćehaja su iz straha pobjegli. Bektaš-aga je pronađen u jednoj kući na kapiji Samatje, i tu pogubljen. Nekoliko dana kasnije pronađen je i kul-ćehaja pa je i on pogubljen. Kara Čavuš nije pobjegao, svojom nogom je došao padišahu i pogubljen je. Allahu hvala, neka je. Zbog ovog velikog nereda, stiglo ga je prokletstvo naroda, a zahvaljujući padišahu sve se dobro završilo. Istanbul se ponovo oslobodio iz ruku probisvijeta. Sav narod je bio siguran od njihova zla. Desetak dana nakon ovoga događaja Sijavuš-paša bi smijenjen sa službe, a na njegovo mjesto dođe veliki vezir Gurdžu Mehmed-paša.[95] Ni on nije uzeo državne stvari u svoje ruke, nego je poput Murad-paše povećavao troškove iz

[95] Gurdžu Mehmed-paša je postavljen za velikog vezira 17. rujna 1651. i ovu je dužnost obavljao do 20. lipnja 1652. godine. Porijeklom je Gruzijac.

dana u dan i bavio se uvećavanjem vojske. Pa je tako Tarhundžu Ahmed-paša, koji će postati veliki vezir poslije Mehmed-paše, pokazao padišahu deftere u kojima se vidjelo da su dnevni rashodi tri tovara akči.

Šest-sedam mjeseci kasnije Gurdža Mehmed-paša je udaljen s dužnosti pa je trećeg redžeba hiljadu šezdeset druge (20. lipnja 1652) na dužnost velikog vezira postavljen Tarhundžu Ahmed-paša.[96]

Peto poglavlje

Govori o događajima koji su se zbili u vrijeme Ahmed-paše

Nije prošlo mnogo vremena otkako je Ahmed-paša postao veliki vezir, protjerao je iz Istanbula Sulejman-agu i Mehmed-agu, kapuagu. U vrijeme njegova vezirstva ulema se pobunila govoreći: "Ne želimo ovog muftiju (šejhulislama)". Pošto je muftija udaljen s dužnosti, ovi su se razišli. Jedanput je opet u hanovima u Uskudaru natovario na glavu spahija spahijske silnike. I to je pregrmio. Ulagao je veliki trud za janjičarske plaće, te je brižljivo bilježio prihode i rashode. Nikome iznutra i izvana nije davao ni jedne akče plate više. Prema njemu bilo je ispravno davati pašaluke i vezirluke, ali *dirlici* se nisu mogli davati. Svaki dan je smanjivao i obarao troškove. Nadao se da će prihodi biti veći od rashoda. Za devet i po mjeseci koliko je bio veliki vezir rahmetlija je dnevno štedio po tovar akči. Jednog je dana sretni padišah pitao Ahmed-pašu: "U vrijeme moga oca bila je dovoljna *hazina* za podmirenje janjičara i druge troškove. Kakav je razlog da sada ne dotječe? Pogotovo što su moji rashodi isti kao očevi". A Ahmed-paša je sve bilježio koliki su prihodi i rashodi u toku godine i sve je to predočio padišahu. Izgleda da je padišah sve

[96] Tarhundžu Ahmed-paša je postavljen za velikog vezira 20. rujna 1652. i na toj dužnosti ostao do pogubljenja, 20. ožujka 1653.

pažljivo pregledao pa kako nije bio zadovoljan rashodima dao je za te poslove pomoćnika. Jedan od dva deftera predana padišahu ovdje ćemo zabilježiti da bi se shvatilo koliku je uslugu Ahmed-paša činio za vjeru i državu.

Neka mu se Allah mnogo smiluje.

DEFTER O KOJEM JE RIJEČ

Ovo je izvještaj vašeg bezvrijednog sluge. Iz vilajeta Rumelije i Anadolije koji spadaju u Bogom štićene zemlje, na osnovu deftera koji je pohranjen u carskom divanu, u jednoj će godini bit prikupljeno od *džizje*,[97] *avariza*[98] i *mukata*[99] pet hiljada sedam tovara (tovar se računa 100.000 akči, a kesa petsto kuruša) jedanaest hiljada četiristo devedeset dvije akče. Od ovog se novca daje godišnje za plaće janjičara koji su u Istanbulu, na Kreti i ostalim graničnim tvrđavama hiljadu šesto sedamdeset sedam tovara i osamdeset tri hiljade dvjesto devedeset dvije akče. Za troškove *adžemi oglana*[100], *bostandžija*[101] i *teberdera*[102] daje se sto šezdeset jedan tovar i sedam hiljada sto dvadeset akči. Ukupno se ovima godišnje daje hiljadu sto trideset devet tovara i sedamdeset hiljada dvanaest akči. Za godišnje plaće spahija i silahdara iz *alti bölüka*[103] koji su u Istanbulu i na čuvanju Krete daje se hiljadu trista šest tovara i osamdeset šest hiljada

---

[97] *Džizja* je porez koji su u islamskoj zemlji davali kršćani, nosioci domaćinstva.

[98] *Avariz* je izvanredni porez, obično ubiran u vrijeme ratova.

[99] *Mukata* je zakup na kupljenje prihoda u ime države.

[100] Dječaci koji su pokupljeni devširnom, zatim poslani u anadolska sela da uče jezik i vjeru, a potom su dovođeni u Istanbul i raspoređivani u vojne jedinice.

[101] Stražari u dvorskom vrtu.

[102] Vojnici koji idu u prethodnici, a naoružani su sjekirama zvanim *teber*, koje na jednoj strani koplja imaju sječivo, a na drugoj polumjesec.

[103] Konjaničke jedinice janjičarske vojske koje su se sastojale od spahija, silahdara, desnih i lijevih *ulufedžija* i desnih i lijevih *gariba*.

sto šezdeset akči. Godišnje plaće carskih *džebedžija* koji su u Istanbulu, Kreti i ostalim graničnim tvrđavama zaduženi za njihovu opsadu, iznose sto dvanaest tovara i petnaest hiljada četiri stotine dvadeset akči. Kao jednogodišnja plaća prevoziocima topova, koji su zaduženi za čuvanje Istanbula i drugih pograničnih gradova, daje se dvanaest tovara i trideset hiljada četiri stotine osamdeset četiri akče. Godišnje plaće zaposlenih u carskoj kuhinji i carskoj štali isplaćuju se u iznosu sto deset tovara i sedamdeset devet hiljada šesto osamdeset četiri akče. Zanatlijama, krojačima odora, postavljačima šatora, onima koji pobadaju bajrake, carskim vodonošama i drugim slugama godišnje se isplaćuje pedeset tovara i trideset osam hiljada tristo šezdeset pet akči. Kapidžijama dvora godišnje se daju sedamdeset šest tovara i dvadeset šest hiljada devetsto trideset dvije akče. Agama časnih silahdara, čaušima dvorskih *muteferrika*, *češnegirima*, umirovljenim agama, dvorskim pisarima, rizničarima, pratiocima, graditeljima i drugim službenicima s mjesečnim plaćama, godišnje plate iznose dvjesto dvadeset četiri tovara i petnaest hiljada tristo osamdeset osam akči. Prinčevima koji se nalaze na dvoru i izvan dvora, dvorskim momcima i drugim slugama godišnje se daje sto dvadeset osam tovara i četrdeset osam hiljada četrdeset akči. Zaposlenim u carskom brodogradilištu godišnje se isplaćuju šezdeset sedam tovara dvadeset sedam hiljada osamsto dvadeset tri akče.

Na osnovu gore objašnjenog, plaća svih domaćih janjičara (*kapı kulu*) godišnje se isplaćuje u iznosu tri hiljade devetsto sedamdeset sedam tovara i dvadeset hiljada dvjesto sedamdeset sedam akči.

Troškovi

Kao naknada za materijale potrebne dvoru traži se dvjesto trideset tovara akči. Ti materijali su slijedeći: odore od samurovine, odore sa srebrom i zlatom, pojasevi koji se šalju na Kretu, zlatni i srebreni ogratači, čoha, *skarlet*, londonska čoha, atlas, kadifa, *tulbent* i pa-

mučne tkanine za unutrašnje dvorske potrebe. Za materijalne troškove dvorske kuhinje, davano je osim odžakluka povjereniku za kuhinju osamdeset šest tovara akči.

Za hranu, troškove hrane i pića u Starom saraju, Galata saraju i Ibrahim-pašinom saraju, za plate i odjeću paževa, za materijal za održavanje dvoraca i za majstore, za poslugu upravitelja grada (*šehremin*) davano je osim odžakluka šezdeset šest tovara i dvadeset šest hiljada tristo devedeset dvije akče. Službenicima povjerenika brodogradilišta za troškove carske flote, osim onoga što su uključivali odžakluci izdvaja se sto četrdeset četiri tovara pet hiljada dvjesto osamdeset akči.

Za kupovinu žita i druge troškove carske štale, osim arpaluka koji se daju kao odžakluci, do sada se davalo sedamdeset četiri tovara i osamdeset tri hiljade sedamsto dvanaest akči, a sada na osnovu novog popisa sluge carskog konjušara uzimaju paušala još pet tovara i osamdeset hiljada akči. Kako se davalo slugama zapovjednika Istanbula (*Istanbul Ağasi kullarına*) osim odžakluka trideset dva tovara i devedeset hiljada akči za kupovinu drva za Novi saraj, po sadašnjem popisu se daje dvadeset tovara akči.

Osim preciziranih troškova za streljivo, potrebe livnice topova (tophana), za proizvodnju crnog baruta, za troškove vojnih pohoda i troškove graničnih tvrđava sada je potrebno davati sto tovara akči. Sedamdeset tovara akči se daje za kupovinu mesa i pšenice za janjičare koji pripadaju Porti da bi čuvali granične tvrđave države i da bi se nalazili u službama opsade. Za kupovinu pšenice i drugih namirnica potrebnih za vojni pohod na Kretu daje se trideset tri tovara i deset hiljada akči. Za troškove ljetovanja i zimovanja vojske koja pripada dvorskim i drugim agama i za njihovo novačenje daje se dvanaest tovara trideset jedna hiljada četiristo četrdeset akči. Prema tome, za gore spomenute troškove i utvrđene rashode u jednoj godini se ukupno utroši osamsto četrdeset devet tovara i pedeset tri hiljade devetsto devedeset četiri akče.

Na osnovu objašnjenog svi janjičarski troškovi i drugi rashodi u jednoj godini iznose četiri hiljade osamsto trideset tri tovara i devedeset tri hiljade sto pedeset akči. Osim toga, u skladu sa evidencijom riznice, slijedeći troškovi iz prihoda riznice čine odžakluk:

Za potrebe carskih kuhinja daje se za bravije meso sto trideset tovara akči. Za troškove drugih kuhinja i slatkarnica daje se sto dvadeset tovara akči. Ukupno je kao odžakluk određeno dvjesto pedeset tovara akči.

Za troškove Starog saraja, Galata saraja i Ibrahim-pašinog saraja, prema evidenciji riznice, posluzi povjerenika grada je određen odžakluk osamdeset tovara. Za carske štale, osim kuća izdvojenih za ječam, izdvojeno je petnaest tovara i šesnaest hiljada dvjesto osamdeset osam akči. Za drva koja se kupuju za Novi saraj, iz odžakluka je određeno devet tovara i tri hiljade akči. Za Časnu Meku, Svijetlu Medinu i troškove hadža izdvojeno je sedamdeset jedan tovar i četrdeset dvije hiljade dvjesto devedeset osam akči.

Za veterane spahija i spahijske vojske iz reda *bölük halka* i druge umirovljene vojnike, za *sejjide* koji se stalno mole za domovinu, za plaće dobrih sluga i siromaha i plaće posluge velikih sultanskih džamija daje se tristo jedanaest tovara i dvadeset osam hiljada akči.

Za mjesečne plaće posade u tvrđavama koje se nalaze u Bogom zaštićenim krajevima šalje se iz njihovih odžakluka šesto sedamnaest tovara i osamdeset dvije hiljade sedamsto jedna akča.

Za godišnje plaće (*salyane*) sluga krimskog hana, čerkeskih begova i begova uz Sredozemno more daje se sto šezdeset devet tovara i pedeset šest hiljada sedamsto deset akči. Za čohu, postavu i laneno platno dvorskih janjičara daju se sto osamdeset tri tovara i osamdeset šest hiljada trideset jedna akča. Za bravlje meso koje se na trgovima Istanbula daje dvorskim janjičarima iz njihovih odžakluka daje se sedamdeset pet tovara i četrnaest hiljada petsto četrnaest akči. Za jelo i piće *teberdara* i drugih dvorskih sluga na dvoru u Edreni određeno je godišnje trinaest tovara i trinaest hiljada pedeset akči.

Pisarima riznice u upravnim odajama Dijarbekira i ostalim službenicima daje se pet tovara i sedamdeset osam hiljada akči. Za crni barut iz prihoda riznice koji su odžakluk odvojeno je trinaest tovara i dvadeset osam hiljada sto deset akči. Za bravlje meso i laneno platno bostandžijnih slugu iz odžakluka je izdvojeno četiri tovara devedeset devet hiljada tristo akči.

Za navodnjavanje i sijanje pirinča, za rashode solane i popravak mostova, za rashode vodovoda i sijanje pirinča za potrebe riznice, što pripada riznici u Haniji, te za druge troškove, daje se godišnje osamdeset pet tovara i osamdeset osam hiljada šesto sedamnaest akči.

Na osnovu objašnjenog, u skladu sa knjigovodstvom riznice, za troškove iz odžakluka koji su evidentni i koji nisu evidentni, godišnje se daju devetsto trideset četiri tovara i trideset dvije hiljade sto šesnaest akči. Prema tome, na osnovu naprijed iznesenog za sve plaće službenika i sve vidljive i nepreciziranе troškove, od poreza koji prispijevaju iz imetaka riznice odvojenih za Istanbul i od pojedinačnih sredstava riznice koja su određena kao odžakluk godišnje se daje šest hiljada sedamsto šezdeset jedan tovar i šest hiljada tristo osamdeset sedam akči. Sada, u skladu sa popisima riznice, troškovi iz evidentiranih prihoda veći su za hiljadu sedamsto pedeset tri tovara i devedeset tri hiljade osamsto osamdeset pet akči.

Nakon što je Ahmed-paša predočio ovaj defter sretnom padišahu, nije dugo poživio. Susrevši se sa Božijom odredbom, pogubljen je u četvrtak, dvadesetog rebiulahira hiljadu šezdeset treće godine.[104] Na njegovo mjesto velikog vezira postavljen je kapetan Derviš-paša.[105] On je ostao na mjestu velikog vezira blizu godine dana.

Kad je osjetio da mu se približava smrt, oporučio je da se položaj vezira dodijeli Abaza Ipšir-paši, koji se ranije bio pobunio. Nakon što su pametni ljudi o ovome upozorili i padišaha, časni muhur je

---

[104] 20. ožujka 1653.

[105] Derviš Mehmed-paša, porijeklom Čerkez, veliki vezir od 21.3.1653. do 28.10.1654.

poslan Ipšir-paši.[106] Kako se nije mogla pronaći mogućnost da se ranije pobunjeni paša dovede u Istanbul, bili su prinuđeni poslati mu časni muhur na noge iako su se nadali da će doći zbog muhura.

Pa i kad mu je stigao časni muhur Ipšir-paša se, zbog svoje pobune i prijestupa, nije usuđivao otići padišahu u audijenciju, čak ni s ljudima koji su u njegovoj službi. Po Anadoliji je skupio rulju i na čelu ogromne mase svijeta približavao se polahko Istanbulu. Padišah mu je u susret poslao svoga hodžu, Rejhan-agu, sa svečanom odorom.[107] Rejhan-aga se zakleo s rukom na Časnom Kur'anu da mu padišah neće nanijeti ni trunke štete ni poniženja rekavši: "Od sada tebi nema štete od padišaha, u tome sam ja jamac". Ipšir-paša je povjerovao ovoj zakletvi, pojavio se pred padišahom i bio bogato nagrađen.

Šesto poglavlje

Nedugo po Ipšir-pašinom dolasku u Istanbul janjičari se pobune i traže od padišaha da pogubi pašu

Ipšir-paša je bio u obavezi da daruje spahijsku grupu koja je s njim došla u Istanbul, i to na osnovu starog običaja darovima *gulamije*[108] i *veledeš*.[109] Nakon dolaska u Istanbul nije održao riječ i izdao je naređenje da se dugovi za isplate potpuno ukinu i da se isplate uvedu kao prije, početkom godine od mjeseca ožujka. Ovaj put neće biti onih koji će na osnovu dugovanja uzeti novac od države. O

---

[106] Ipšir Mustafa-paša, Abhazijac, veliki vezir od 28.10.1614. do 11.5.1655.

[107] *Hil'at-i fahire* – svečana odora kojom se odlikuju za zasluge oni koji su učinili neku uslugu Carstvu.

[108] *Gulamije* je darivanje *gulama* – paževa – na dvoru.

[109] *Veledeš* je darovanje sinova konjanika *kapikulu*. Kad bi konjanici *kapikulu* umrli, od skupljenog novca su izdržavani njihovi sinovi koji su dobivali svakodnevnu pomoć, a kad bi odrasli, primani su u službu na dvoru.

ovome se dogovorio sa anadolskom vojskom koja je s njim došla iz Anadolije, i oni su se s tim složili. Dok se padišah nalazio u brodogradilištu, svi janjičari su rano ujutro zatvorili istanbulske kapije, pobunili se i tako stvorili gužvu kakva dotad nije viđena. Kad je stigla vijest o ovoj velikoj pobuni, sretni padišah se brzo vratio u dvor. I mi smo se predvečer uputili ka dvoru. Idući brodom čuli smo da su opljačkani saraji bostandžija, vezira, muftije Esad-efendije i mnogih drugih državnih velikana i da takva gužva nije viđena još od pogubljenja sultana Osmana. Bilo je zbilja tako. Ukratko, stigli smo u dvor blizu jacije. Slijedećeg dana uzoru, sretni padišah je otišao u *has-odaju*. Odmah su kod padišaha u grupama ušli učenjaci, vidovnjaci, šejhovi i članovi divana. Padišah koji nije uspio razbiti i otjerati gomilu, dao je da se udavi Ipšir-paša i da se njegovo tijelo izbaci napolje. S druge strane, u gomilu je poslan jedan od Ipšir-pašinih pomagača koji su došli s njim. Pobunjenici su se odmah razišli.

Na Ipšir-pašino mjesto velikog vezira ponovo je postavljen Murad-paša.[110] Kako je bilo mnogo janjičara i Turaka u opancima koji su s Ipšir-pašom došli iz Anadolije, oni su se ujedinili i uzeli mnogo novih *dirlika* i *veledeša*. Ponovo su dobili *dirlike* i oni koji su bili izbrisani sa spiska. U vrijeme Tarhundžu Ahmed-paše bilo je dvadeset pet hiljada i petsto devedeset vojnika (možda misli konjanika, op. a.) i više od pedeset pet hiljada janjičara (*kul*). Ako bi bilo više od tog broja janjičara, za njihove plaće nije bilo novca.

U vrijeme drugog vezirstva Murad-paše, u Sredozemlje je poslan Zurnazen Arnaut Mustafa-paša u svojstvu komandanta mornarice. Tu se suočio s neprijateljem, i u toku borbe nekoliko brodova je napalo neprijatelja pa je nastupio žestok sukob dvije strane, ali, iako je carska flota bila kompletna, nije mu mogla priteći u pomoć. Neprijatelj je bio nadmoćan i islamska je vojska poražena. Vojska je bila ili zarobljena ili pobijena. A da je carska mornarica, koja je

[110] Kara Murad-paša koji je došao na mjesto velikog vezira poslije Ipšir-paše, tu dužnost je obavljao od 11. svibnja 1655. do 19. kolovoza 1655.

bila kompletna, stigla priteći u pomoć, moglo se od Boga ponadati da bi sva neprijateljska flota bila zarobljena i da bi se svijetla obraza izašlo na mejdan. Kakve koristi kad se već više od deset godina nije uspjelo pobijediti neprijateljsku mornaricu. Jer nije se ratovalo tako da bi se vojnici oslanjali jedni na druge. Kad bi se stiglo na mjesto okršaja, janjičarske lađe su prouzrokovale poraz islamske vojske koja je dolazila s kopna. I sada družina janjičara koja se petnaest godina podizala u padišahovim odžacima, ali se nije uljudila, nije uvažavala vojna načela, nije priznavala vjeru i pobožnost, nije se bojala ni Boga ni padišaha. Kad su bježali s bojnog polja nisu mislili ni na *dirlik* niti na svoju glavu. Kako onda da ratuju s neprijateljem vojnici koji ne znaju za vjeru i pobožnost, ne poznaju dobrobit ratovanja, a bježe iz straha?

Murad-paša nije bio sretan što je po drugi put postao veliki vezir. Na njegovo traženje vezirstvo je predano Sulejman-paši,[111] a on je dobio od padišaha položaj valije Damaska. Međutim, umro je na putu prema svome odredištu. Nije zaslužio Božiju milost jer je zajedno sa Gurdžu Mehmed-pašom bio uzrokom povećanja broja janjičara i uvećanja troškova.

Sedmo poglavlje

Govori o tome kako su janjičari za vrijeme dok je Sulejman-paša bio veliki vezir tražili da ih padišah primi u audijenciju

Dok je Sulejman-paša bio veliki vezir nije imao snage ni umijeća dovesti u sklad plaće janjičara s prihodima koji su u to vrijeme bili niži od rashoda. U situaciji kad je kuruš bio osamdeset akči, a

[111] Na mjesto Kara Murad-paše, za velikog vezira je došao Sulejman-paša 19.08.1655. godine, a s dužnosti je smijenjen 22.02.1656. godine.

esedi[112] sedamdeset, Sulejman-paša je uzalud oborio kuruš na sto dvadeset, a *esedi* na sto deset slabih akči i tako isplaćivao plaće janjičara. Grješnici koji su uporno išli u krčme znali su kako su njihovi novci za piće postali bezvrijedni, a ni Sulejman-paša nije bio sretan što je veliki vezir jer je uvidio da su troškovi za janjičare postali poveliki. Nakon što je isplatio jednu plaću, podnio je ostavku na položaj velikog vezira. Časni muhur je upućen Deli Husejin-paši[113] koji je bio zadužen da brani Kretu. A kapudan Zurnazen Mustafa-paša je postavljen za kajmekama velikog vezira. Nije prošlo ni šest dana, a janjičari se pobuniše. Tražili su našeg sretnog padišaha na *ajak-divan*[114]. Za traženje prijema bio je slijedeći povod:

Petsto do šesto spahija koji su došli s otoka Krete nisu dobili plaće od Sulejman-paše. Jedan od njih je nešto htio kupiti od prodavača, izvadio je nekoliko akči koje je dobio za plaću i dao mu ih. Ovaj mu je rekao da su novci bezvrijedni i nije ih uzeo. Vojnik istrese pred trgovca sve akče koje je dobio kao plaću i uzviknu: "Čovječe, ove sam akče jučer dobio od vezira kao plaću, a ti ih ne prihvaćaš. Gdje ću naći druge akče, iz kovnice novca?" Potom opsova i ode svojim drugovima. Obrati im se riječima: "Drugovi, novci koje smo dobili za našu službu su bezvrijedni! Trgovci ih ne uzimaju. Šta ćemo s ovim bezvrijednim novcem? Mi smo godinu dana na Kreti spavali na zemlji s kamenom pod glavom i tako čuvali granicu. Je li pravo da nas se isplaćuje bezvrijednim novcem?" Tako ih pobuni i počne okupljati. Nakon toga su ušli u janjičarske odaje i za sebe pridobili i janjičarske buntovnike. Bio je petak. Zatvorili su čaršiju i bazar i došli na Atmejdan. Toga dana i sutradan su jedni za drugima dolazili na dvor visoki učenjaci, veliki šejhovi, uvaženi veziri, svi

---

[112] Holandski novac na kojem je utisnut lik lava, ar. esed = lav.

[113] Sulejman-paša je postao veliki vezir 19. kolovoza 1655, a smijenjen je 28. veljače 1656. Na njegovo mjesto je postavljen Deli Husejin-paša koji je na ovoj dužnosti ostao samo šest dana, od 28.2.1656. do 5.3.1656.

[114] Audijencija u kojoj se razgovara stojeći, bez dužeg zadržavanja.

pripadnici divana i age odžaka i tražili od sretnog padišaha audijenciju. Ali age koje su okruživale padišaha, bojeći se za svoje glave, nisu bili za padišahovo pojavljivanje na skupu. Ni šejhulislam nije smatrao pametnim da se priredi *ajak-divan*. Pa ipak su veziri i državni zastupnici koji su došli posredovati, a koji su bili inače povrijeđeni od spomenutih aga, koliko god su nastojali izgledati pomirljivo kao ljudi koji su tražili način da se nađe put mira i razumijevanja, ustvari bili podsrtekači janjičara i njima su govorili: "Zbilja je štetno s aspekta državnih interesa da se ovakvi ljudi nalaze u padišahovoj blizini. S obzirom da je padišah malodoban, oni ne dozvoljavaju da se na mjesta velikih vezira i drugih vezira postave odgovarajući ljudi, koga žele udaljavaju s dužnosti, a koga žele postavljaju na dužnost. Velike vezire ne ostavljaju na službi, brzo ih razrješavaju i udaljavaju. Stoga bi bilo prijeko potrebno da ove padišah udalji i uništi."

Kako su janjičari ustrajali u svojim traženjima, sretni padišah, carica majka, kajmekam velikog vezira i *zuluflu arz-age*[115], smatrajući da je nepotrebno organizirati *ajak-divan*, otišli su u rezidencijalnu vilu[116]. A janjičari koji su namjeravali prisustvovati prijemu postrojili su se na prostoru od Atmejdana pa sve do dvora, i to naprijed pješaci, potom spahije u oklopima i na konjima, te spahijski sinovi. U velikom mnoštvu zauzeli su položaj prema padišahu. Kad je padišah vidio da su došli do dvora, trojica između njih su izašli naprijed. Jedan od njih je bio Hasan-aga, spahija iz osobnog orkestra (*mahter*) Hain Ahmed-paše, drugi je bio Mehmed iz Damaska i treći Karakaš Mehmed, vojvoda Galate. Hasan-aga podiže ruke i blagoslovi padišaha moleći Boga, a tada i svi vojnici podigoše ruke i uzviknuše "Amin!" Nakon molitve i pohvala Hasan-aga poče govoriti:

---

[115] Age koje su vršile razne službe na dvoru, a između ostalog iznosile su tron i poslije divana ga ponovo vraćale u riznicu.

[116] *Selam košku.*

"Moj padišahu, neka Allah ne dopusti da tvoje postojanje bude ikad ispod postojanja tvojih robova i neka ti u zdravlju da dug život. U ime blagodati koje si ti dostojan. Sve tvoje sluge su došle da stave lice na mjesto kuda ti nogom gaziš. Želim reći ovo: Hvala Uzvišenom Allahu naš sretni padišah je stigao do dobi zrelosti i sada je kadar uzeti potpuno državne poslove u svoje ruke. Ako je tako, zašto ne radi na tome kuda država ide i kako se vodi i ne pokaže izlaz? Neprijatelj loše namjere, koji ne priznaje vladara, danonoćno ruši i pljačka islamsku državu, poravnao je sa zemljom mnoga sela, gradove i palanke. Iz dana u dan pobjeđuje lukavi nevjernik, a islamski puk biva poražen. Gdje je trud i pregalaštvo? Pod utjecajem grupe aga i Arapa, svršavaju se poslovi za njihov račun, gdje je tu pravda? Je li to dostojno islamske države? Država je postala ruševina. Nestalo je raje i beraje, raspršila se. Većina ih pobjegla u ratna područja, a pokrajine su ostale puste. Padišah je biva s vojskom, vojska biva s riznicom, a riznice nema bez raje. Ako nema raje, nema ni prihoda, bez prihoda nema vojske, a bez vojske nema ni padišaha. Vojska je međutim postala nemoćna i izgleda unižena. Plaće nikakve. Plaća koja se prima – ciganske akče. Sami bakar i lim. Niko ih ne uzima u čaršiji. Akče preostale od plaće su sada u našim kesama". Rekavši to, zahvati bezvrijedne akče i, pokazavši ih padišahu, nastavi:

"Moj padišahu, je li to dostojno vjere i države? Da se ovako bezvrijedne akče koriste u državi islamskog padišaha. Ako kažete da nema novca, odakle toliko bogatstvo i tolika moć kod Arapa? Oni su uvaženi i ugledni u državi, a vojska je nemoćna i ponižena. Zar je to dostojno vjere i države? Zbog čega je sva vlast u državi u rukama tih velikih vezira i tih šejhulislama? Njihovo postojanje treba uništiti, treba ih likvidirati." Zatim izvadi iz njedara jedan defter i poče čitati:

"Moj padišahu ljudi, koje sam pobrojao i koje mi tražimo su iz dvora. Jedan od njih je *kizlaraga* Bajram-aga, a ostali su Dadžu

Ibrahim-aga, *kapuaga* Ahmed-aga, *has-odabaša* Hasan-aga, *musahip* Jusuf-aga i Bilal-aga. To su ljudi koje tražimo da se izvedu iz dvora." Potom nabroja više od dvadeset imena.

Nakon što su pročitana imena iz deftera, padišah se prevari na njihove savjete i iskazivanje odanosti, naredi bostandžijama da udave jadne Bajram-agu, Dadžu Ibrahim-agu, *kapuagu* Bošnjaka Ahmed--agu, i dade da se njihova tijela spuste užetima izvan zidova i predaju. Tada su se Jusuf-aga i Bilal-aga spustili užetima niz zidove i pobjegli u Uskudar. Ali kakve koristi kad se ostvari ona izreka: "Kad čas suđeni dođe, izlaza nema". Oni nisu našli put spasa, pali su u kandže smrti.

S druge strane, vojska je insistirala na provođenju njihovih zahtjeva. Iako je sretni padišah tražio da se pomiluju njegov hodža Bilal-aga i kajmekam *has-odabaša* Hasan-aga, nije mogao provesti svoju riječ. Udavili su Hasan-agu i izbacili napolje. Od padišaha su uzeli i hatišerif kojim se traži da *bostandžibaša* pronađe Jusuf--agu i Bilal-agu. Onda su se razišli. One koje su tražili, a nalazili su se izvan dvora, sami su uhvatili i pogubili, a njihov imetak razgrabili.

Prije ovog događaja poslan je čovjek da nazad donese muhur koji je poslan Husejin-paši, prije nego što on stigne tamo. Za vezira je postavljen Zurnazen Mustafa-paša[117] pa je ogrnut kaftanom. Kad je paša izašao napolje pred vojsku, vojnici su se pobojali za svoje glave i povikali:

"Nećemo tebe za vezira. Neka se časni muhur pošalje valiji Silistre Sijavuš-paši."[118] Nije bilo druge pa je časni muhur poslan Sijavuš-paši, a kajmekam je postao Kodža Jusuf-paša.

---

[117] Mustafa-paša Zurnazen bio je na dužnosti velikog vezira samo četiri sata, 5.3.1656, i onda je smijenjen.

[118] Istog dana kad je Zurnazen Mustafa-paša postavljen pa smijenjen s mjesta velikog vezira, na to mjesto je imenovan Sijavuš-paša. Tu službu je obavljao do 25. travnja 1656.

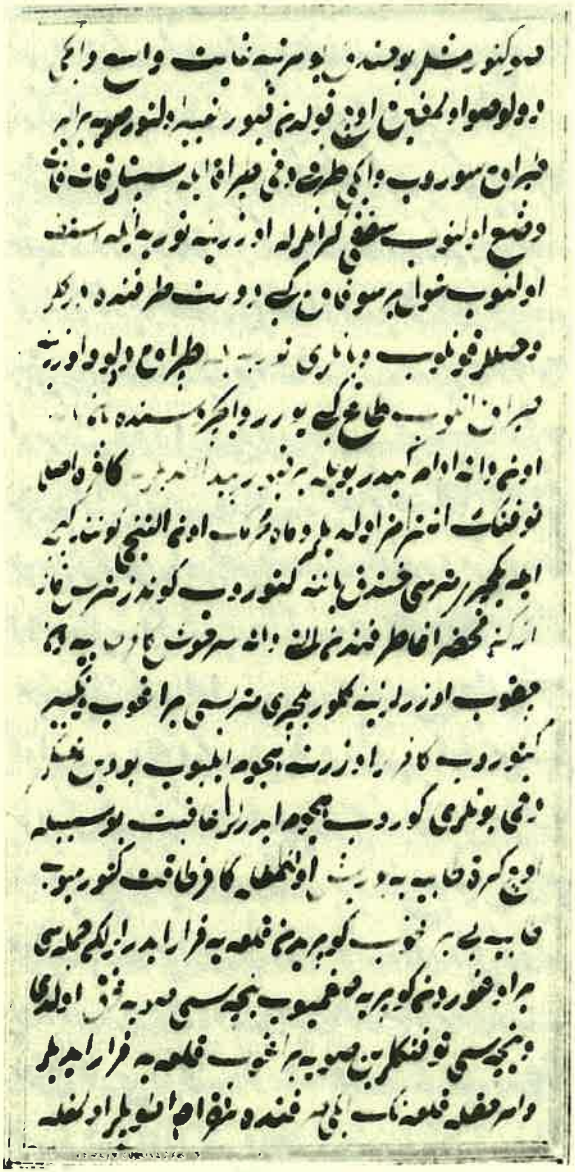

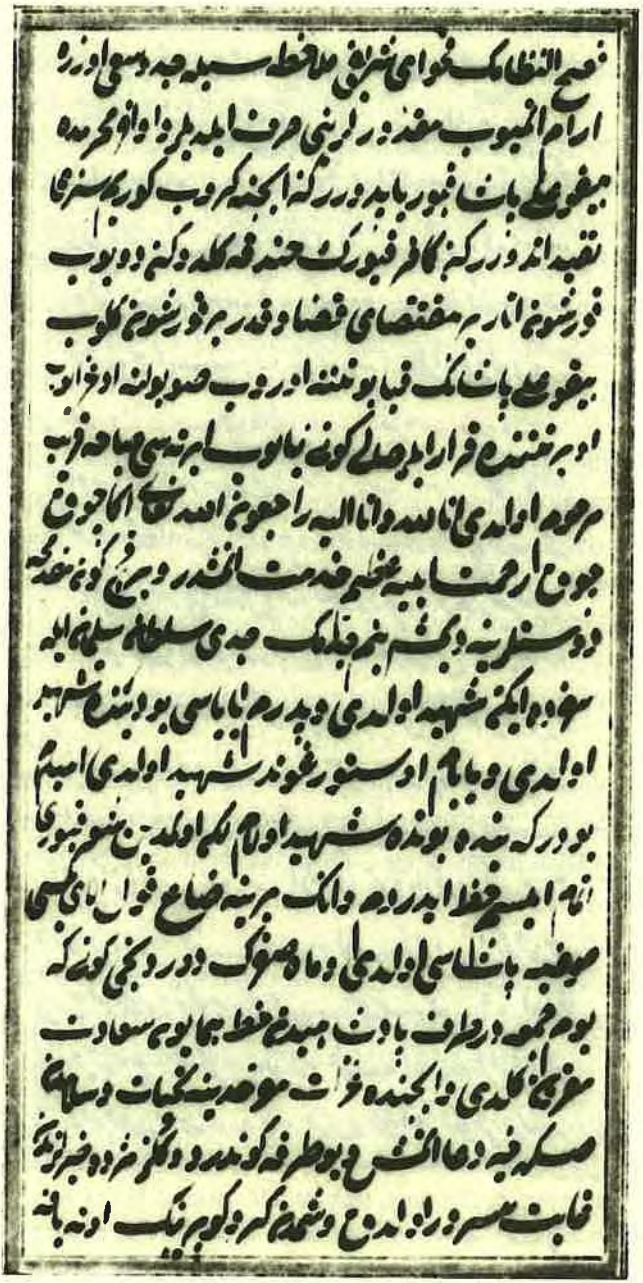

Nakon pobune, u skladu s carskom naredbom, *bostandžibaša* se dokopao Bilal-age i Jusuf-age, usmrtio ih i njihova tijela izbacio napolje. Tada je jedan odmetnik iz *alaja džebedžija* i ermenski nevjernik iz mržnje njihove leševe povezao za noge, odvukao ih kaldrmom do mjesta srama na Atmejdanu i tamo ih ostavio. Nisu se zadovoljili ni sa tom zlobom, nego su, ne plašeći se Boga, nagovarali prolaznike da odsijecaju meso i salo od ubijenih jer je ono navodno lijek za razne bolesti. Oni koji su to čuli i povjerovali, odsijecali su meso i salo od aga i odnosili ga. Tako je naš hodža vidjevši neku ženu kako nosi u rukama salo, upitao: "Šta ti je to?" Ona odgovori: "Uzela sam salo od aga na Atmejdanu jer kažu da je to lijek". Hodža se snebivao nad ovim činom prizivajući Boga. Priča se čak da su neki janjičarski odmetnici odsijecali meso s lešina, nosili ga u mejhane, tamo ga pekli i jeli. Onda su pobješnjeli. Da ne duljimo, nije moguće objasniti izdajstvo koje je ovaj put pokazano prema dvoru. Treba reći i ovo: to što su plaće janjičara bile male i bezvrijedne nije bilo stoga što su se ove age nalazile u blizini padišaha. Vjerojatno je to stoga, kao što je zabilježio Tarhundžu Ahmed-paša, što su se troškovi umnožili, a prihodi umanjili. Do umanjivanja prihoda i uvećanja rashoda dolazilo je stoga što je bilo mnogo janjičara. A mnoštvo janjičara prouzrokovalo je da se pašama i begovima daju službe uz mito. A kad se daju položaji uz mito, janjičarima ne dostiže za plaću. Kad nema plaća za janjičare, onda oni krenu na dvor i bez razloga mrcvare. Sada su vodeći ljudi države, da bi se spasili nevolje, davali položaje uz mito. Oni koji su službu dobili potkupljivanjem, a onda nakon tri mjeseca udaljeni sa službe, mnogo su mučili narod kako bi povratili novac i poklone koje su dali. A narod koji nije mogao izdržati poreze koji su prelazili svaku granicu, bio je prisiljen bježati u neprijateljske zemlje, čime su pokrajine postale puste i zapuštene.

Zbog toga treba znati i ovo: – spomenute age kojima je nanesena nepravda i poniženje nisu nanijeli nikakvo zlo u padišahovoj okolini. Nadati se da su zbog toga postigli stupanj šehida i da će kod Boga

postići visoke stupnjeve. Neka im Allah obiljem oprosti. Ne može se opisati ni riječima iskazati koliko su dobra učinili sposobnim ljudima među poslugom dvora. Rahmetli age su toliko poticale poslugu (*ičoglane*) na razvijanje različitih vještina da su u njihovo vrijeme stasali toliki hafizi, kaligrafi i odabrani pisari. Ako Bog da, o tome će biti riječi na odgovarajućem mjestu. Ja sam siromah za rahmetli Jusuf-agu prepisao djelo *Mešarik*. Zauzvrat sam dobio blizu tristo kuruša. Malo je ljudi na dvoru kojima Jusuf-aga nije razgalio srca poklonima i blagodatima. Kad je jedan čovjek po imenu Redžep-halifa otišao Jusuf-agi i zamolio ga da mu ovaj da neku knjigu, Jusuf-aga mu je rekao: "Dragi moj halifa,[119] što god je ovdje kod mene i tvoje je". Potom zavuče ruku u džep, izvadi šezdeset filurija[120] i dade ih moleći se Bogu za padišaha. Bilo je dosta posluge za rat i posluge za kuhinju. Preporučio je padišahu da priredi i jednima i drugima po gozbu. Svim *dogandžijama* iz odžaka riznice odvajano je godišnje po hiljadu akči iz riznice za njezino čuvanje i održavanje. Na našu ratnu družinu[121] gledalo se dvostrukim očima. Početkom godine, u vrijeme kad se davao novac za kaftan, naš novac za kaftan dovođen je u sklad s novcem za kaftan onih koji su u riznici, pa iako je obećano da će nam darivati skerlet i čohu, Božjom mudrošću to nije moglo biti ostvareno zato što je izbila ova pobuna. Ovakva osoba utjecajna i darežljiva odavno se nije pojavila u Osmanskom Carstvu. Neka milost Allaha bude nad njim!

I druge age su bili ljudi slični ovom. Neka ih sve Uzvišeni Allah nagradi Uzvišenim Džennetom. Neka uveća položaj i slavu *crnih*

[119] Halifa je najprije značilo: nasljednik Muhammeda a.s. u upravljanju islamskom državom. Vremenom se ovaj termin koristio i da označi osobu koja je zamjenik u pisarnici, zamjenik glavnog učitelja u školi, zamjenik majstora u radionici. U izgovoru se koristila i riječ "kalfa".

[120] Venecijanski zlatnici sa cvijetom.

[121] *Seferli oda.*

aga.[122] Većina siromašnih dvorjanika su doživjeli njihovo dobročinstvo i uputu. U naše vrijeme su *crne age* ukazivali takva dobročinstva dvorjanicima. Ko god im se obratio s molbom nije bio odbijen. Ovima je bilo svojstveno da čine dobro na ovome svijetu.

Osmo poglavlje

Govori o tome kako je Sijavuš-paša kome je na traženje vojske poslan časni muhur i koji je na sultanov zahtjev došao u Istanbul, neposredno poslije toga umro, kako je zatim časni muhur poslan valiji Damaska Bojnu Ejri (Krivovratom) Mehmed-paši,[123] a Jusuf-paša postavljen za kajmekama i kako su u njegovo vrijeme pobijeni buntovnici

Sijavuš-paša, jedan od bivših velikih vezira, kome je na traženje janjičara poslan časni muhur, po naređenju padišaha došao je u Istanbul. Ali kad je došao, bio je bolestan od malarije, a bolest se iz dana u dan i pogoršavala. S druge strane, Hasan-aga, Šamli Mehmed-aga i Karakaš Kalleš Mehmed-aga koji su odranije bili uzrokom pogubljenju aga, ni sada, uz pomoć janjičara, nisu ostavljali državne velikaše u Istanbulu na miru, ubijali su ih i otimali njihov imetak. Njihov utjecaj i uvažavanje su rasli iz dana u dan tako da su Bektaš-aga, aga odžaka, Kara Čavuš, janjičar i ćehaja janjičara, postali slavni i moćni ljudi. Tako su učinili da bude razriješen s vezirskog mjesta i Zurnazen Mustafa-paša koji je u vrijeme pobune bio kajmekam i

---

[122] *Kara agalar* – crnci koji su se brinuli za harem.

[123] Mehmed-paša Boynu Egri, postavljen na mjesto velikog vezira 26. travnja 1656. i na toj dužnosti ostao do 15. rujna 1656. kada je razriješen.

tada pripremio veliku flotu koja je trebala isploviti u Sredozemlje.[124] Jer ako bi postao veliki vezir, bio bi prepreka njihovoj vlasti pa zato nisu nikako htjeli da ostane u Istanbulu, nego su mu isposlovali mjesto valije Erzuruma i učinili da se tamo i pošalje. Na njegovo je mjesto za komandanta mornarice postavljen bivši silahdar Firari Mustafa-paša.[125] Ali Mustafa-paša se nije zadovoljio položajem komandanta mornarice. Sa mitom od stotinjak kesa postao je valija Egipta. Na njegovo mjesto za komandanta mornarice je postavljen Tavil Kenan-paša.[126] Sijavuš-paša se pak nije mogao izliječiti od malarije, umro je nepun mjesec od dolaska u Istanbul. Muhur je otišao valiji Damaska Bojnu Ejri Mehmed-paši, a Kodža Jusuf-paša je postao kajmekam.

U vrijeme dok je Kodža Jusuf-paša bio kajmekam velikog vezira, nitkovi koji su ranije došli na padišahov *ajak-divan*, koji su se žalili u ime prava i zakona, a licemjerno hvalili padišaha, stekli su toliku moć i uvažavanje u Istanbulu da ih je bilo vrlo teško ukloniti. Dok su se oni tako ponašali, u Anadoliji je Sejjid Ahmed-paša oko sebe okupio grupu leventa i s njima krenuo put odmetništva. A spomenuti nitkovi su jednog dana bez ustručavanja došli pred kajmekama Jusuf-pašu i šejhulislama, stigli u carsku odaju (*has oda*) i obratili se padišahu: "Moj padišahu, svakako treba poći na Sejjid Ahmed--pašu". Bili su uporni u ovim svojim zahtjevima. Zbog toga je časni sultanski tug poboden pred džebhanu. Čini se da su tako htjeli otići u Anadoliju, naći neki način da se domognu nosioca muhura i pod krinkom rata činiti po Anadoliji razne podlosti. Ali ove osobe koje ne zaslužuju milost, nezasluženo su očekivali milost Božiju i, u skladu s izrekom "sve ima svoje vrijeme", doneseno je odluka da se likvidiraju. Tako su ih jednog dana Kodža Jusuf-paša i šejhulislam nama-

[124] Zurnazen Mustafa-paša, Albanac, bio je kapudan od 21.5.1655. do 19.3.1656.

[125] Haci-zade-damadi Firari Kara Mustafa-paša bio je kapudan samo mjesec i pet dana, od 30.3.1656. do 4.5.1656.

[126] Topal Sari Kenan-paša, Čerkes, bio je kapudan od 4.5.1656. od 18.7.1656.

mili u carsku odaju, uz padišahovo prisustvo. Bez milosti su ubijeni. Spomenuti nitkovi su sedamdeset dana vodili kolo. Glavni odmetnik Hasan-aga podčinio je sebi šest hiljada spahija čitavih sedamdeset dana i tako se, kako se priča, domogao šesto kesa. Njegovo pogubljenje je objašnjenje njegova grijeha.

Deveto poglavlje

Govori o događajima koji su se zbili u Istanbulu u vrijeme Bojnu Ejri Mehmed-paše

Prije ovoga je časni muhur poslije Sijavuš-paše poslan Mehmed-paši. On je, polahko se krećući, konak po konak, došao u Istanbul i sjeo na mjesto velikog vezira. Koliko je mogao bavio se poslovima vjere i države. Poslao je Kenan-pašu s flotom u Sredozemlje. Nakon odlaska flote sretni padišah je s obzirom da je bilo ljeto, desetog ševvala hiljadu šezdeset šeste (3. kolovoza 1656) sa žiteljima dvora otišao u Uskudar.

Po Božjoj mudrosti i odredbi, kad je kapudan Kenan-paša sa mornaricom izašao iz Bosfora, kao nerazuman i glup čovjek koji se nije želio savjetovati s iskusnim osobama, kretao se prema svojim lošim zamislima. Sutradan se ukotvio u jednom plićaku blizu rumelijskih obala s ciljem da se izađe u susret neprijatelju. Toga dana je po Božijoj odredbi vjetar puhao u korist nesretnog neprijatelja i kad je neprijatelj saznao gdje su se naše lađe ukotvile, s obzirom na to da im je bio povoljan vjetar, ne gubeći vremena, napali su na carsku flotu. Jedna jurišna lađa je izašla pred našu flotu i desno-lijevo otvarala vatru, a naše lađe, budući da nije bilo vjetra uz obalu, nisu se mogle maknuti s mjesta pa je svako nastajao spasiti vlastiti život. Oni koji su bili blizu kopna, bacali su se i spašavali, a i oni koji nisu bili blizu, skakali su u more. Većinu ovih neprijatelj je hvatao i

zarobljavao. Neprijatelj je zarobio sve naše lađe izuzev nekoliko *kadirga*[127] i *baštardi*. Bolje je izdvojio, a ostale zapalio. Kad se ova vijest pročula, muslimani su bili u bolu i slomljenosti koja se ne da opisati. Dan-dva poslije došla je još i vijest da su neprijatelji zauzeli Bozdžaadu[128] i Limye[129] koje su našli napuštene. Kako se ova vijest obistinila, sav istanbulski svijet se digao na noge s riječima:

"Neka naš padišah svakako dođe u Istanbul. Nije vrijeme za šetnje i uživanje u vrtovima i vinogradima. Neprijatelj može svaki dan stići do Istanbula. I Bosfor je zatvoren. Ako ovako nastavi, u Istanbulu će nastupiti nestašica. Šta se radi u Uskudaru?"

Kad je naš padišah čuo ovo, odmah se zaputio u Istanbul i smjestio se u Dvorcu na obali (*Yali Köşkü*). Sav gradski svijet i janjičari su uzvikivali: "Nakon ovoga naš padišah mora izaći u pohod".

Padišah i carica majka su naredili velikom veziru da se obave pripreme za vojni pohod. On sam je pristao, htio ne htio.

Ali postavljen je uvjet da se iz *hazine*[130] dobavi dvadeset hiljada kesa. Ako se to pribavi, bilo bi dobro, ako ne, nije moguće poći u pohod. Međutim, toliko novca nije bilo u riznici. Tako je preporučeno istanbulskim prvacima i ajanima[131] da se nekako prikupi potreban novac. Kako se, pak, nije moglo skupiti novca koliko je trebalo, padišah se nije smatrao obaveznim krenuti u pohod. Zbog toga je veliki vezir udaljen s dužnosti, a na njegovo mjesto je imenovan Köprülü Mehmed-paša.[132]

---

[127] *Kadirga* su lađe na kojima je bilo dvadeset pet mjesta za veslače, a *baštarde* su imale 30 mjesta, onima sa 36 mjesta govorilo se "*paša baštardesi*".

[128] Thenedos.

[129] Limni

[130] Carska riznica.

[131] Funkcioner lokalne uprave u Osmanskom carstvu.

[132] Na mjesto smijenjenog Boynu Egri Mehmed-paše, postavljen je za velikog vezira Köprülü Mehmed-paša. On je tu dužnost obavljao do 30. listopada 1661. godine kada je umro, a na njegovo mjesto je došao njegov sin Fazil Ahmed-paša.

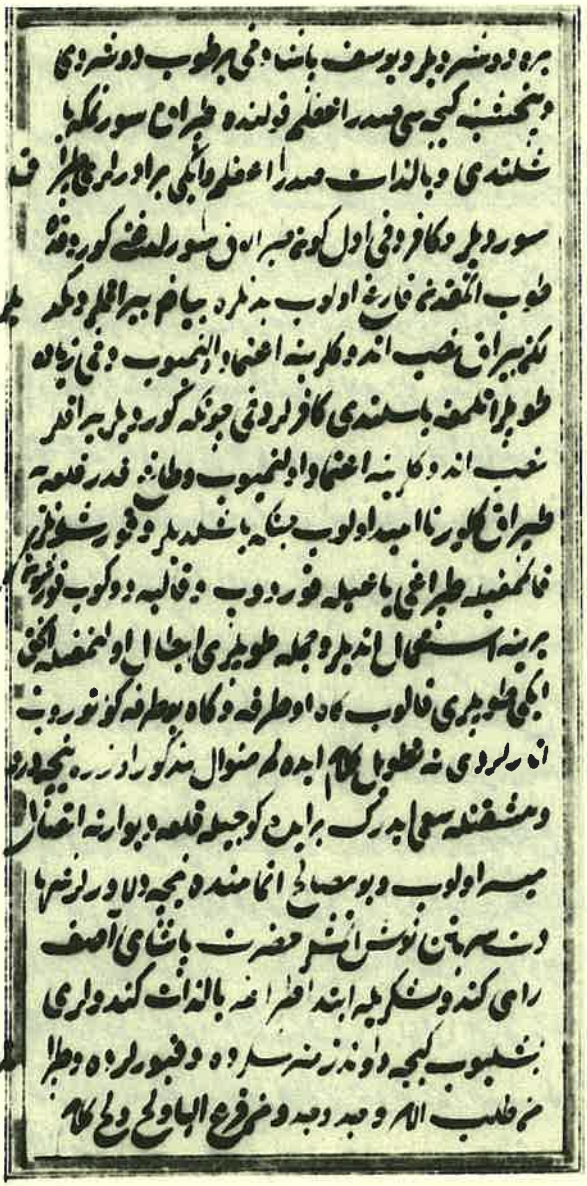

Deseto poglavlje

Govori o događajima koji su se zbili za vrijeme dok je veliki vezir bio Köprülü Mehmed-paša

Nakon Bojnu Ejri Mehmed-paše sretno i poštovano je veliki vezir postao Köprülü Mehmed-paša. Niko nije vjerovao da će mu stvari ići od ruke i nije ga smatrao dostojnim i sposobnim za velikog vezira. Kad su paše i begovi koji su ga okruživali čuli da je on postao veliki vezir, govorili su:

"Hej, hej, čovjek poput Köprülüa izbio je na mjesto velikog vezira? U kakvom to vremenu živimo?" Ali, Božijom naredbom, bilo je drukčije nego što su ljudi predviđali.

Tek što je došao na mjesto velikog vezira, padišah se spremao na vojni pohod, u Istanbulu i provinciji glasnici su o tome obavještavali. Počele su pripreme za pohod. U to vrijeme su se janjičari iznenada iskupili na Atmejdanu. Tek što je za to čuo, veliki vezir je rastjerao gomilu, ne davši im ni oka otvoriti, a kolovođe je likvidirao. Onda je ispraznio istanbulske hanove. Naredio je da se razmjeste u spahijske grupe, sve ih je raspršio i smjestio u vojarne. Nakon toga je poduzeo potrebne radnje da bi one koji su se pobunili poveo na vojni pohod. Radio je na tome da janjičarsku skupinu koja je protiv padišaha, kao i druge buntovnike, uništi, a da siromašni, nemoćni, ozbiljni i pristojni bez straha mole Boga za padišaha. Onda je hiljadu šezdeset sedme (1656) na sve strane poslan padišahov *hatišerif* da se kupi *sursat*[133], a onima koji su sposobni za rat javljeno je da budu spremni za pohod.

Iste godine, prije pohoda, izvjesni Mehmed Sadik iz Kostamonije, čovjek čvrste vjere i sklon ibadetu, došao je padišahu i velikom ve-

[133] Namirnice, stoka i ostale potrepštine za rat za koje je isplaćivana naknada, a u kasnijim vremenima su izdavane obveznice.

ziru i predložio da za se osvajanje i pobjedu nad neprijateljem uči svaki dan sure al-Fath, i to hiljadu i jedanput. Na njegovu je želju padišah izdao naredbu da se odaberu stotinu i jedan dvorjanik i svakog dana u džamiji prouče rečeni broj sure al-Fath. Na osnovu rečenog su pronađena devedeset dva dvorjanina po imenu Mehmed. Svaki od njih je zadužen da svakog dana do padišahova polaska u pohod prouči sedmično po devedeset dva puta suru al-Fath. A posebno je po padišahovoj želji četrdeset i jedna osoba svaki dan učila po jedanput suru al-Fath sve do povratka s pohoda. I ja siromah sam bio među skupinom koja je učila suru al-Fath. I meni je bilo suđeno da učim Kur'an i dođem do mnogih darova.

Kad su obavljene sve pripreme za vojni pohod, spomenute godine, devetnaestog džemazijelevela, tj. u ponedjeljak dvadeset trećeg dana veljače pobodeni su padišahovi tugovi pred džebehanom kao znak da će padišah u proljeće krenuti u vojni pohod. Prije nego je veliki vezir Köprülü Mehmed-paša krenuo u pohod, umro je erdeljski kralj koji je plaćao harač. Na njegovo je mjesto padišah postavio za namjesnika Erdelja Đorđa Rakocija koji je bio zatočen u Jedikuli.

Đorđe je otišao u Erdelj i zasjeo na nesretni prinčevski prijesto, a onda je po Balkanu objašnjavao događaje koji su se zbili od padišahovog dolaska na prijestolje: "Sada Osmansko carstvo nazaduje. Vojska ne mari za državu. Nema snage suprotstaviti se neprijateljima koji okružuju Carstvo. Nakon ovoga mi imamo priliku. Na našoj je strani kršćanska vjera. Ujedinimo se sa Kretom. Neka oni udare na osmanske krajeve s mora, a mi ćemo s kopna i sa Isusovom zastavom udarajmo dok ne dođemo do Istanbula."

Ovakvu ideju im je nudio. Ovo su svi smatrali umjesnim, ujedinili su se s Francima[134] i donijeli odluku da islamskim zemljama nanesu štetu. Kad se čulo za ove njihove namjere, naređeno je tatarskom hanu da ide na Erdelj. Zatim je veliki vezir poslao u utorak,

[134] Ovdje se misli s Mlečanima.

dvadeset osmog spomenutog mjeseca kapudana Topal Mehmed-pašu[135] sa trideset brodova *kadirga* da ide na Mlečane u Sredozemlju. Petnaestog šabana iste godine veliki vezir je dao da se postavi veliki carski šator u Čirpidži Čajiru. Opet dvadeset drugi dan toga mjeseca, u ponedjeljak, krenula je carska vojska. Preostali dio flote se ukotvio dvadeset treći dan toga mjeseca pred Bešiktašom. Narednog četvrtka veliki vezir je krenuo prema Čirpidži Čajiru sa janjičarima koji su bili u Istanbulu. Sretni padišah je išao prema Davud-paši[136] kako bi gledao vojsci u leđa. Veliki vezir je pošao u četvrtak početkom ramazana i kretao se prema tvrđavi Bozdža (na otoku Bozdža). Istog dana je sretni padišah učinio počast saraju.

Veliki vezir je napredujući s islamskom vojskom stigao do otoka Bozdža. Neprijateljska flota i osmanska flota su stajale jedna naspram druge, a kako se borba vodila o tome se saznaje iz jednog pisma koje je došlo agama carice majke. Donosi se prijepis pisma:

"Nakon selama, petog ševvala (17. srpnja) zbila se velika borba između islamske flote koja je imala devetnaest brodova tipa *mavna* i devetnaest brodova *kalijon* i neprijatelja koji je imao preko šezdeset brodova. U sukobu su mnogi Turci pali kao šehidi. A mnogi su se stalno iznova borili. Naši *kalijoni* i neprijateljski brodovi su u borbi isplovili na more.

U toku sukoba je janjičarski odred sa dvadeset devet *kadirga* i *mavni* pristao uz kopno i pobjegao. Pobjegli su i svi veslači pa su *kadirge* i *mavne* ostale prazne. Po vezirovoj dozvoli su zapaljene. Jedna od naših praznih *kadirgi* je zaplijenjena. Nevjernik je došao, uzeo i odveo jednu *mavnu*. Jedan sandžakbeg po imenu Kučuk Mehmed, koji je ovo bez daha gledao s brda, bio je zapanjen i začuđen kako se ovo sve zbilo. Onda se sa šezdeset junaka bez razmišljanja žrtvovao. Našli su na obali dva čamca i

[135] Topal Mehmed-paša je bio kapudan od 12.12.1656. do 20.12.1657.

[136] Kvart u Istanbulu.

brzo se otisnuli na more. Stigli su *mavnu* i nakon žestokog sukoba popeli se na nju. Zarobili su sto pedeset neprijatelja, ostale pobili i spasili *mavnu*. Veliki vezir im je izašao u susret i ljubio im lice i oči. Krznom sa svojih leđa ogrnuo je sandžakbega, objesio mu lančiće na glavu i iskazao mu velike naklonosti.

Za lađe koje su pristale uz kopno islamska vojska je nastojala osigurati veslače i vesla pa je stigla vijest da se sa kapudan-pašom našlo sedamnaest naših *kalijona* koji su boreći se zaplovili. Uz Božiju pomoć ovima nije nanesena nikakva šteta.

Prolazio je tako dan za danom i sedmog dana mjeseca ševvala[137] kapetan bezvjernog neprijatelja sa dvadeset pet atlasom i čohom ukrašenih *čektirmi*, *mavni*, *borten* i drugih brodova, udarajući u bubnjeve, došao je s nadom da će uzeti naše brodove koji su pristali. Islamski borci su vidjevši ovo zbunjeni i rastreseni poviknuli "Ah šta nas snađe?" i počeli se moliti Bogu. Međutim, nije bilo ni jedne lađe koja bi nama došla u pomoć. A neprijatelj, bez straha, poput krmaka koji ne dižu glavu, napao nas je otvarajući po nama topovsku vatru. Jedan od tobdžija četiri topovske posade koje su se ranije smjestile na anadolsku obalu, Božijom naklonošću, pogodi topovskim đuletom u depo baruta brod neprijateljskog kapetana. More je progutalo hiljadu i petsto osoba koje su se nalazile na brodu. Ovaj događaj je izazvao veliku radost kod muslimana, a bio je uzrokom velikog straha i odlaska neprijatelja koje je snašla nesreća. Tome tobdžiji je dodijeljen spahiluk od sedamdeset hiljada akči. Neka ga prati blagoslov!"

Nakon što je neprijatelja snašla propast, veliki vezir je opsjeo Bozdža adu (otok Bozdža) i tukao je topovima. U to vrijeme je, uz Božiju pomoć, i tatarski han koji je poslan na Erdelj porazio neprijatelja. U bici su gazije sabljom posjekle između pedeset i šezdeset hiljada neprijatelja, a još ih je toliko i zarobljeno. Zarobljeno je i

[137] 19. srpnja.

mnogo ratne opreme i topova. Kad je ova vijest stigla do velikog vezira, ispunila je radošću i veseljem srca islamskih vojnika. Upriličena su velika slavlja i u Istanbulu. Muslimani se nisu prestali radovati. Kako je ova vijest uzrokovala radost kod velikog vezira, on zauzima Bazdža-adu. Donosimo prijepis pisma kojim obavještava o tom događaju Kizlaragu Mehmed-agu.

"Moj sine, Vašoj strani je javljeno kako je nešto vojske došlo do Bozdža-ade. Ja sam se nalazio na obali nasuprot otoku, slao sam vojnicima koji su tamo svaki dan, bez prestanka, malo-pomalo, barut, olovo, ratna sredstva i municiju, namirnice i pecivo. U to vrijeme je neprijatelj, čije je stanište pakao, doživio propast pa je svu svoju opremu i vojsku koja je bila u tvrđavi izveo napolje. Od jutra do mraka su sa dvije strane napadali i tukli. Dobrotom Uzvišenog Allaha, islamska vojska je za ovo čula ranije, pripremila se i zauzela položaje nasuprot njima. Mač, koji u zaštiti padišaha pomaže protiv neprijatelja, zarobio je ili pobio petsto ljudi. Neprijatelj je, ne ostvarivši ništa pobjegao. Slijedećeg dana je poslano više od hiljadu vojnika sa *šahi* topovima, municijom i hranom. I mada su se prokletnici suprotstavili, kad su vidjeli da su na kopno iskrcani vojnici, opskrba i oprema, ne mogavši napraviti ništa, povukli su se natrag.

S druge strane, spomenutog dana, Hasan-paša, beg anadolskog ejaleta, topovima je udario na šest neprijateljskih brodova tipa *kaljon*, koji su stajali u zaljevu uz *mavne* i *čektirme* i nanio im velike štete. Neprijatelj nije nikako mogao spriječiti da vojska i oprema stalno dolaze na otok i tako je potpuno izgubio nadu. U subotu mjeseca zilkadeta (kolovoza) u kome se nalazimo, porušio je vanjske utvrde i zapalio tvrđavu. Izgubivši sve u tvrđavi, prokletnici su se ukrcali u lađe i, u ponoć, isplovili na more.

Neka Najuzvišeniji Svevišnji Allah uvijek da pobjedu našem sretnom padišahu i neka islamskoj vojsci, simbolu nadmoći na kopnu i moru, uvijek omogući lijepe pobjede. Neka ga u čast

našeg časnog Poslanika, u skorom vremenu još više obraduje i učini nasmijanim, a donese razočarenje i potištenost neprijatelju vjere. Uslišaj, o Gospodaru svjetova!"

Dolazak ovog pisma, koje se završava veselom viješću, jako je obradovao istanbulsko stanovništvo. Priređeno je i slavlje na moru. Dvorski paževi su napravili trodnevno slavlje.

Kad je veliki vezir zauzeo Bozdža-adu i dobro je popravio, zapovjedio je Topal kapetanu Mehmed-paši da zauzme tvrđavu Lemnos. Veliki vezir je kanio u proljeće poduzeti pohod protiv Đorđa Rakocija, gospodara Erdelja, pa je krenuo sa Bozdža-ade i uputio se s vojskom na zimovanje u Edrenu. I sretni padišah je poslao vijest da će ih počastiti dolaskom u Edrenu.

Sretni padišah je desetog zilhidždžeta (19. rujna), u četvrtak, otišao u Davud-pašu. Nakon što je tamo proboravio petnaest dana, u četvrtak se uputio u Edrenu. Kad je prošao put i stigao u Edrenu, sjeo je na stari prijesto. Očekujući sretne vijesti koje će doći od kapudan-paše, došle su novosti da je zauzet Limni (Lemnos). Neka je hvala Uzvišenom Allahu, ove godine su pobjede izvojevane na dvije strane, svako je bio obuzet radošću.

Kad je Topal kapudan Mehmed-paša zauzeo Lemnos doveo je tamošnjeg kapetana sa više od dvjesto ljudi u Edrenu. Kapetan je sa većim brojem ljudi došao tražiti milost od našeg padišaha. Sretni padišah je tu zimu, hiljadu šezdeset osme (1657) proveo s janjičarima u Edreni i razglasio na sve strane: "U proljeće idem u pohod". Izmijenio je namjesnike Vlaške i Moldavije. Božijom mudrošću, kako je u Edreni bilo toliko vojske kada za to nije vrijeme, bila je i velika zima. Iz sela nije prispijevalo ništa, ni opskrba ni drva. Stoga je nastupila velika oskudica. Mnogi stanovnici Edrene su razvalili svoje kuće i prodavali vojsci građu kao drva. A paževi su po padišahovoj naredbi sjekli stabla velikih oraha u baščama i koristili ih kao drvo za loženje. Bilo kako bilo, s teškim mukama se dočekalo proljeće, a onda sa svih strana prispješe opskrba i drvo, i u vojsci zavlada obilje.

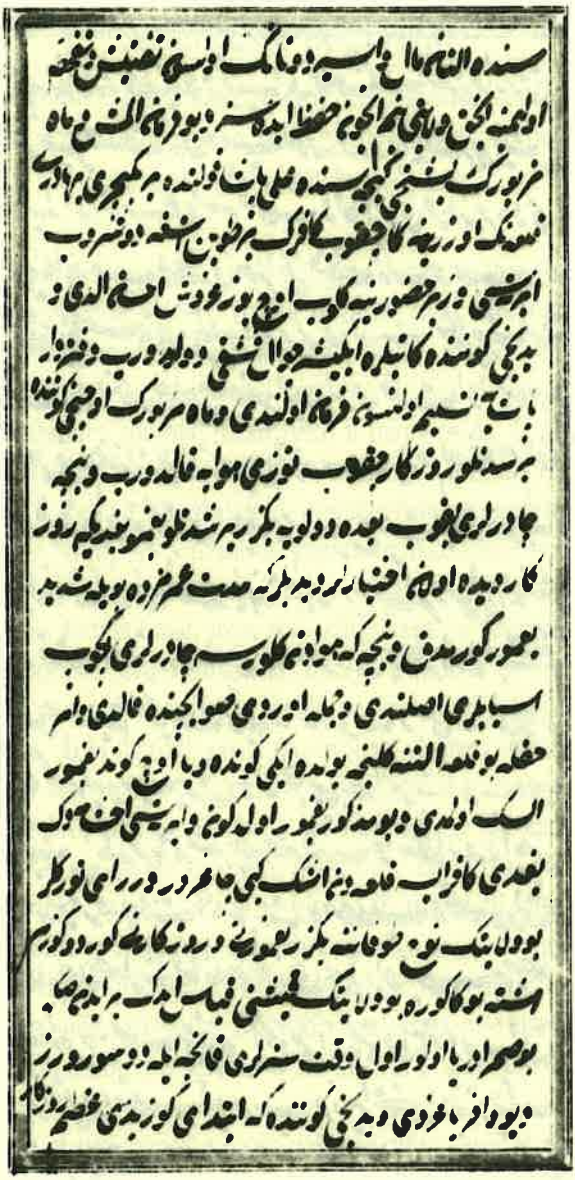

بنغور

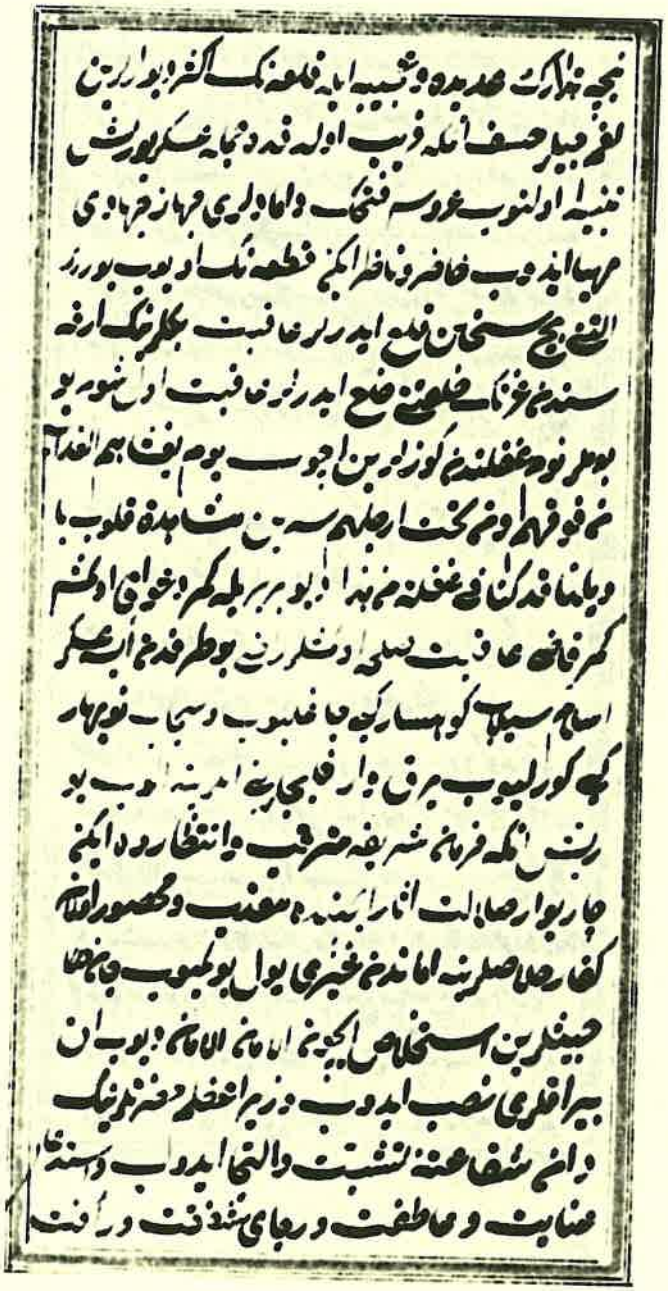

Jedanaesto poglavlje

Govori o tome kako je Köprülü Mehmed-paša, nakon što je postao veliki vezir, isukao sablju te zastrašio i obuzdao vojsku

U vremenu koje je prošlo od pogubljenja sultana Ibrahima do hiljadu šezdeset šeste (1655), vojska se devet puta pobunila. Bezrazložno su pobili mnoge ljude i opljačkali blago i imetke velikog broja državnika. Čak su upali i u dvor i tamo bez ikakva razloga dosta ljudi pobili, iskasapili i njihovo meso pekli u mejhanama. U pomorskim bitkama u koje su upućeni, kad bi se suočili s neprijateljem, nisu se borili, svake godine su neprijatelju predavali mnogo opreme i municije, lađama su bježali s mora na kopno, morske obale su ostavljali prazne pa su tako pokazivali krajnju nezahvalnost prema svojim gospodarima. Prema tome, to je bio razlog zašto je neprijatelj, koristeći takvu priliku, harao osmanske zemlje. Čak nisu državni prihodi dospijevali ni za njihove plaće. Veliki veziri koji nisu nalazili sigurnost za sebe, da bi namakli plaće prodavali su službe za stotinu-dvjesto kesa. A oni koji su kupovali službe, razmišljajući o tome kako će za mjesec-dva biti otpušteni s posla, uzimali su od naroda dva puta više nego što su davali kao mito u novcu i darovima. Ne mogavši izdržati ovolike namete, narod je bježao ili u Iran ili u nevjerničke zemlje. Zemlja je zbog toga ostajala prazna, a to je otvaralo mogućnost da je vojska pljačka. Uzvišeni Allah je dao sablju upozorenja jednom zapovjedniku poput Köprülüa kod koga nije ostalo milosti za vojne grupe koje su ogrezle u zločin i bile uzrokom sve većem propadanju.

Köprülü je bio pametan, učen, iskusan starac koji je doživio nekoliko buna janjičara i prelaženje granica u njihovom ponašanju u slučaju sultana Osmana, u pokretu u vezi s Hasanom Halifom i Musom Čelebijom u vrijeme sultana Murada. Od godine kad se dogodilo

ono sa sultanom Ibrahimom i kad su nedužni pogubljeni, osim što je vidio događaje i nesreće do vremena kad je postao veliki vezir, otišao je do Dardanela i osvjedočio se kako janjičari bježe na kopno kad se suoče s neprijateljem i predaju mu carsku flotu. Shvatio je koliko se izdajnički ponašaju prema islamu. Da bi doveo zemlju u red, uzalud je pokušavao zastrašiti riječima *fakiha* koje se nalaze u Bejzazijevim fetvama:[138] "Dozvoljeno je pobiti one koji u smutnim vremenima čine zulum, nedostojno se ponašaju i bune se". Jer upravo su oni bili ti koji su širili smutnju po zemlji.

Kad je tako, umjesno ih je pogubiti. Jer oni rade nasuprot načela islama koja govore o tome kako se Bog smiluje svojim robovima kada se oni raduju dobru, a tuguju nad ljudskom patnjom. A pravo je i to da je "Više onoga što je sultan zabranio nego onoga što je Kur'an zabranio." Dakle, mnoge se osobe ne osvrću na ono što je zabranio Kur'an, to ne uvažavaju nego postupaju suprotno, ne prolaze se grijeha koji se žestoko kažnjavaju, a uvažavaju strah prema sultanu.

Prijevod hadisa:

"Istina je da je vladar dar od Boga,
on je Božija sjena, on je taj koji osigurava
sigurnost i mir onima kojima su potrebni.

Kur'an je nepobitno istina.
Ali za onoga koji griješi, kazna je sultanov mač."

Znači, ako neko nekome rekne da bi ga zaplašio: "Ako to uradiš, ja ću nasuprot tvom zlu učiniti to," time ta osoba iskazuje upozorenje. Ako onda osoba kojoj se prijeti učini ono što je zabranjeno, ona je podložna kazni. Odmazda se izvršava od onoga koji upozorava i to zato što je djelo izvršeno nakon što je stiglo njegovo upozorenje.

[138] Um, 1414.

Nakon što se osvjedočio u ove hadise, Köprülü Mehmed-paša je na putu od Čanakkalea do Edrene pobio janjičarske grupe, a u Edreni i Janovi je pobio spahije i njihove zapovjednike. Toliko je pobio janjičara i spahija u Edreni da je rijeka Tundža bila puna leševa, ostali buntovni vojnici, iz straha od sablje ekscelencije velikog vezira, sklonili su se kod Hasan-paše i nastavili putem odmetništva. A veliki vezir je poslao sultanovu zapovijest Hasan-paši prije nego što se pokrenuo u vojni pohod: "Kada stigne Časno sultanovo pismo, bez ikakva čekanja skupi svu anadolsku vojsku i dovedi je ovamo". A ovaj je odgovorio u svom pismu dvoličnim tonom: "Moj sultanu, Vi sretno i veličanstveno idite, mi ćemo Vas stići".

Veliki vezir je shvatio ovu dvoličnost. Nakon objavljene fetve, dvadeset drugog ramazana hiljadu šezdeset osme[139] sa preostalom vojskom krenuo je prema Beogradu. Zajedno s tatarskim hanom i njegovom brojnom vojskom, Kadri-pašom, valijom Silistre, i njegovom vojskom i leventima iz Dobrudže, sa Kenan-pašom, valijom Budima, i njegovom pograničnom vojskom, sa više od deset hiljada vojnika koje je poslao poljski kralj i vojskom koja je njemu povjerena, veliki vezir se pokrenuo prema Erdelju. Nakon što je veliki vezir obavio bajram-namaz u Plovdivu, vojska je polahko išla prema neprijatelju. S druge strane se priključio Hasan-paša sa anadolskom vojskom i s vojskom koja se sastojala od buntovnika preostalih iza Ipšir-paše, koji su donedavno pravili nevaljalštine i nisu se htjeli pokoriti, a sada su se iz straha od velikog vezira njemu priklonili. On je poslao ljude s molbom: "Kad je došla zapovijest da se ostalim priključimo, nije se moglo stići bez zakašnjenja. Neka veliki vezir bude Tajjar-zade Ahmed-paša koji je kao i mi određen za pohod i mi ćemo doći na mjesto gdje ste zapovjedili i služit ćemo vjeri i državi." Sretni padišah je poručio po ljudima koje je poslao Hasan-paša: "Ako si moj sluga, idi na mjesto gdje ti je zapovjeđeno".

---

[139] 23. lipanj 1658.

Kad je od padišaha stigao ovakav odgovor, Hasan-paša je ustrajao u svom prkosu. Posavjetovao se sa onim oko sebe i ponovo poslao dva-tri čovjeka sa ćehajom i pismom sultanu. Ovi su došli do padišaha, poljubili tlo pred njim i stali. Sretni padišah žestoko krenu prema njima i upita: "Ko vas je poslao?" Oni odgovoriše: "Padišahu, Hasan-paša i vaše sluge koje su uz njega." Sretni padišah reče: "Bože sačuvaj, to nisu moje sluge, nego šejtanske sluge. Poljski kralj je, usprkos tome što je nevjernik, poslao pomoć za ovu moju veliku bitku. A oni su više od svih tvrdili da su muslimani i sluge islamskog padišaha. Je li to dostojno vjere i države. Nezahvalnost je to što se toliko ljudi iz straha za vlastitu glavu priklonilo njemu. Ja sam im poslao hatišerif da se prođu pokvarenih misli i dođu ovdje, a ako se plaše doći, neka barem idu čuvati Bagdad, inače neka idu u svoja mjesta i oni koji imaju službu neka tamo rade. Sada nije vrijeme za promjenu velikog vezira. Kakva je to odanost islamu kada se iskazuje tolika nepokornost padišahu? Kunem se Bogom, neću više poštedjeti toga psa tamo. I vas bih pobio, ali izaslanici trebaju biti pošteđeni. Gubite se odavde!" Potom je velikom veziru poslao pisma koja su došla od Hasan-paše.

Pisma koja je poslao padišah stigla su velikom veziru baš u vrijeme kada se približavao bojnom polju. Kad je veliki vezir shvatio šta je napisano u pismima odabrao je po jednog vojnika iz svakog odžaka koji su se nalazili uz njega. Poslao ih je s *mazharom* padišahu i vojsci koja se nalazila uz Hasan-pašu. U ovima je pisalo: "Ako ste muslimani, dođite ovamo da sabljom udarimo po neprijatelju. A ako ustrajete u svome inadu i ne dođete a Allah nam dodijeli ovdje nadmoć i pobjedu, nećemo sablju ni stavljati u korice dok ne dođemo do vas, kunem se Allahom!"

Kad je Hasan-paši stigao ovaj glas, potpuno je izgubio nadu. Ponovo je poslao pismo padišahu u kojem je pisalo: "Kad je već ovakvo stanje, odsada nas smatrajte neprijateljem kao i iranskog šaha. Odsad, neka je vaša Rumelija, a naša Anadolija. Nemojte to smetnuti s uma!"

Pošto je ovo pismo stiglo padišahu, pojavila se obaveza da muftija izda fetvu. U skladu s fetvom proglašena je opća mobilizacija kako bi se ta skupina likvidirala. "Onaj ko ubije je gazija, ko pogine šehid, to je jasno na osnovu Kur'ana, ko to zaniječe – nevjernik je!" Ova fetva je razaslana po gradovima i selima.

S druge strane, Hasan-paša je pao u beznađe. Bilo je sve više onih koji su se iz dana u dan okupljali oko njega, uz njega su bili čuveni beglerbegovi i sva anadolska vojska, svi su došli u Bursu i busali se u prsa izazivajući osmansku dinastiju. Govorili su: "Ko se usuđuje, neka dođe!" Poslali su *bujuruldije* za mobilizaciju, u kojima se naređivalo da se za iskupljenu vojsku pribavi hrana. Pojavila se pobuna protiv pravog puta na koji je pozivao islamski padišah i ta se pobuna širila. Određen je Sinan-paša, zvani Kirk Ayağa, *bostandžibaša* Edrene, da čuva Istanbul i Uskudar pa mu je dana titula istanbulskog kajmekama. A on je, da bi navodno ispunio padišahovu naredbu, dao da se iskopaju rovovi oko Uskudara pa je postavio topove. Na *srednjoj kapiji* postavio je u rovove koliko je god bilo ostarjelih i bolesnih janjičara i onih koji su bili pod optužbom, da bi tobože čuvali taj prolaz. Mehmed-paša Čavušoglu je, opet po padišahovom naređenju, skupio vojsku i kad je stigao do Mudanije gdje je upućen, tamo je našao nekoliko Hasan-pašinih ljudi. Neke je pobio, a neke odredio za kopanje. Ali, dok je bio tamo, došao je jedan buljuk poslan od Hasan-paše i njega porazio. Mehmed-paša Čavušoglu je jednom *kadirgom* zaplovio na more i kad je stigao padišahu izložio stanje.

Još ranije je bio određen Topal Kenan-paša da čuva Bursu. Da bi ojačao Kölemen Hasan-pašu, Kenan-paša je, pod izgovorom da ne nalazi druge mogućnosti, uzeo od građana dosta novca, za to nabavio olova, baruta i drugih ratnih sredstava i tajno ih poslao Hasan-paši. Kad je kasnije narod Burse shvatio ovo lukavstvo, Kenan-paša je iz straha za svoju glavu pobjegao Hasan-paši i njega ojačao. Društvo oko Hasan-paše se toliko umnožilo i ojačalo da je

više svako smatrao nemogućim da se oni rastjeraju i unište. I većina naroda je vidjevši Hasan-pašinu osionost i mnoštvo njegovih pristalica, smatrala da je on pomognut od Boga i, u skladu sa svojim pogrešnim vjerovanjima, molili su Boga da bude uvijek nadmoćan. Kako je kružila priča da Hasan-paša dolazi u Istanbul, većina stanovnika Kadikoya i Uskudara je preselila svoje stvari u Istanbul i prije vremena obrala plodove u svojim vrtovima. Vidjevši da narod naginje zlu i smutnji i dželalijskoj strani, padišah je hitno poručio velikom veziru da su buntovnici prevršili mjeru i, ako mu je potreban muhur, da čas prije dođe i stane na kraj toj anarhiji.

U to vrijeme je veliki vezir bio zauzet opsadom tvrđave Janova. Čovjek koji je poslan sa hatišerifom od padišaha, tražio je odgovor. Veliki vezir pak nije dao odgovor, nego je čovjeka koji je došao uzeo kod sebe. Opsada je potrajala i te godine u početku zilhidždžeta (rujna) tvrđava je lahko osvojena. Pismo o osvojenju je poslao sretnom padišahu po svome *mirahoru*. Kao odgovor je poslao: "Moj padišahu, riješio sam doći ako Bog da za dvadeset dana. Nemojte se brinuti!"

Tarih o osvojenju Janove:

"S lahkoćom osvojio Janovu Mehmed-paša".

Kad je ova vijest stigla do Istanbula u gradu je proglašeno petodnevno i sedmodnevno slavlje. Narod je osjećao neopisivu sreću i radost. Sretni padišah je otišao iz Istanbula u Edrenu s namjerom da krene u vojni pohod. Kako je ojačalo srce islamske vojske izdana je fetva da se on naziva "Gazi" i od sada se njegovo ime spominjalo u hutbama kao "Gazi sultan Mehmed-han".

Božijom pomoću osvojenje i preuzimanje tvrđave Janove bilo je moguće za tri-četiri dana. Ponovo je postavljen erdeljski namjesnik. Mir je sklopljen pod uvjetom da isplati hiljadu kesa putnog troška i

da godišnje kao harač isplaćuje četrdeset tri hiljade dukata. Nakon toga veliki vezir je pošao iz Janove i krećući se konak po konak, za dvadeset dana je stigao do Edrene, i našao se sa sretnim padišahom.

Nešto iza toga Köprülü je sa sretnim padišahom priredio *ajak-divan.*[140] Svim vojnicima *kapikulu* i svoj vojsci obratio se prijaznim jezikom: "Moje sluge, hoćete li da idemo na Hasan-pašu, koji je *dželalija* i pomaže nevjernicima koji su prepreka mojoj gazi u ovoj svetoj godini?" Na to su svi odgovorili: "Idemo svi, i staro i mlado, i kunemo se da nećemo odustajati dok ih sve ne pobijemo. Samo molimo od padišaha da oprosti grijehe janjičarima koji se nalaze uz Hasan-pašu."

Sretnom padišahu se svidje njihov odgovor pa prihvati njihove molbe. Potom su krenuli na put prema Istanbulu. Stiglo se do Davud-paše u vrijeme blizu kasuma. Ostalo se tamo nekoliko dana pa su obavljene pripreme kako bi se krenulo na Hasan-pašu. Prije toga, u sklopu opće mobilizacije, određen je za serdara u pohodu na odmetnike valija Dijarbekira Murtaza koji se našao sa Mustafa-pašom, valijom Erzuruma, koji potječe od tulbent-aga, i zajedno su, formirajući veliku skupinu, pošli na odmetnike. S druge strane je sretni padišah darovao Kadri-paši ejalet Damaska, a Konakči Ali-paši ejalet Halepa, da idu u pomoć Murtaza-paši. I ovi su na padišahovu naredbu krenuli na odmetnike gdje im je zapovjeđeno. Nakon toga je carski šator donesen iz mjesta Davud-paša u mjesto Kağithane. Nakon što je tu vojsci podijeljena plaća, sretni padišah i veliki vezir prešli su u Uskudar. Neke od spahijskih skupina s kojima se dogovorilo da se ide na Hasan-pašu i koji su ranije dali riječ da će to i učiniti, nisu htjeli uzeti plaće nego su rekle: "Mi smo dosta ratovali, na muslimane ne idemo!" Potom su oženjeni otišli kućama, a drugi su, uzevši plaće u Kağidhani, počeli govoriti: "Zašto da idemo na našu braću po vjeri? Zašto je potrebno da strada ovoliko ljudi zbog

[140] Zasjedanje u hodu, na nogama ili konjima.

dva-tri čovjeka. A ako se pak mora ići, predajmo vezira Hasan-paši i sve je gotovo". Govorkanja koja su o tome kružila u vojsci došla su do ušiju padišaha i vezira. Zbog toga se odustalo da na Hasan-pašu ide veliki vezir, zadovoljilo se s rumelijskim sandžakbegom, koji je poslan još ranije. Na putu za njihovo odredište, vojska je zastali kod kasabe Iznik. Dok su, jedan ili dvojica od zapovjednika, bezbrižno lovili, napali su ih i rastjerali Hasan-pašini ljudi. Božijom mudrošću u osmanskoj državi do sada nisu viđeni ovako opasni, smutljivi i lukavi odmetnici. Ko god je pošao na njih, pobijeđen je i uništen.

Da se vratimo Hasan-paši. Kad se prije ovoga paša smjestio u okolini Burse i planirao ući u grad, usnio je jedne noći grad Bursu u kojem su se izmijenili gospodari. Od ovoga sna uvukao mu se strah u srce. Bez razloga je napustio Bursu i krenuo u pravcu polja Ilgin. S druge strane, Murtaza-paša, koji je postavljen za serdara, brzo se dao za njim. Stigao je za Hasan-pašom u mjesto udaljeno jedan konak od polja nazvanog Ilgin. Hasan-paša se smjesta pokrenuo. A Murtaza-paša je s vojskom od sto trideset hiljada ljudi išao za njima i najzad su se sukobili na ivici jednog jezera. Poginulo je mnogo ljudi s obje strane. Naposljetku je, zbog neposluha vojske, Murtaza-paša pobijeđen, napustio je vojsku i otišao na drugu stranu. Kad je stigla vijest da su u ovom pohodu Božijom naredbom buntovnici bili nadmoćni, a Murtaza-paša pobijeđen, oni kojima se nije svidjelo padišahovo držanje su se radovali i smijali. Padišahove pristalice su tugovale i bile izgubljene. Veliki vezir nakon ove vijesti nije ostao u Uskudaru već se vratio u Istanbul. Sretni padišah je ostao u Uskudaru govoreći: "Dok ne likvidiram *dželaliju* Hasan-pašu, neću ući u Istanbul!" Ali veliki vezir je zbog slučaja od dvadeset petog dana zime doveo padišaha u Istanbul. Božijom mudrošću je te godine sve do dvadeset petog dana zime bilo kao ljeto. Tako da je u vrtovima listalo drveće, pojavili su se plodovi šljiva kao orasi, a jabuke su bile poput lješnika. Zima je bila blaga sve do "baba" (10-16. ožujka). U

vrijeme baba palo je mnogo snijega koji je ostao na zemlji deset dana poslije prvog dana proljeća. Bila je velika hladnoća. A mi da se ponovo vratimo na temu.

Veliki vezir je shvatio kako će biti vrlo težak posao da se pobunjenici likvidiraju. U skladu s Božijom mudrosti i određenjem i sa izrekom "sve ima svoje vrijeme i čas", počeo se pripremati za rat kako bi u proljeće krenuo.. Hasan-paša se opet toliko osilio da je mislio kako se više niko neće usuditi poći na njega. Uopće se nije bojao padišaha. Bez ustezanja se uputio ka Halepu namjeravajući se tamo nastaniti. Kako jedanput nije našao načina da uđe u Halep, otišao je u Kilis i Azaz (u blizini Halepa) vrebajući priliku da lukavstvom uđe u Halep.

U vrijeme žestoke zime oko četrdeset dana u spomenutom mjestu se zabavljao, ali je bio tužan i neraspoložen. Najzad ga je stigla kletva Božijeg halife.

Dolje će biti doneseno pismo što ga je uputio Konakči Ali-paša koji je na lijep način htio doći do pobunjenika. Evo prijepisa toga pisma:

"Naša prijateljska poruka je slijedeća: Sretni i moćni naš padišah je ovom slugi dao na upravu vilajet Halep i zapovjedio da čuvam tvrđavu. Četvrti dan nakon što sam Božijom dobrotom ušao u Halep, Abaza Hasan-paša i njegove druge pristalice, beskućnici, izgubili su nadu da će se dokopati Halepa, i otišli su u Kilis i Azaz. Ostali su tamo više od četrdeset dana. Da bismo udaljili buntovnike, nekim sam osobama poslao garantna pisma. Tako se od spomenutih odmetnika odvojilo četiri-pet hiljada ljudi koji su se razišli. Abaza Hasan-paša se zabrinuo odlaskom ovih a baš tada je stigao serdari ekrem, ekscelencija vezir Murtaza-paša. I on sam je, kako se vidjelo, prijazno nastupio i zajedno sa skupinom prokletnika ušao u grad. Onda je smišljao kako ove na lijep način otpremiti u Istanbul. Ja se s ovim nisam složio.

Rekao sam: Ono što naš padišah želi to su njihove glave. I serdar se s ovim složio. Dao je da se pobiju Abaza Hasan, Tajjarov sin, Tavil Kenan i oni koji su uz njih. I ja sam za opomenu uzeo kod sebe jednog odmetnika sa trojicom njegovih sinova, odsjekao sam im glave i uništio njihovo postojanje. Popis ubijenih je Murtaza-paša poslao našem padišahu. Evo prijepisa toga popisa:

Popis imena Hasan-pašinih odmetnika pogubljenih uz Božiju pomoć:

Abaza Hasan-paša, Tajjar-oğlu Ahmed-paša, Firari Kenan-paša, Ali Mirza-paša, Deli Ferhat-paša, brat Tajjar-oğlua Mustafa--paša, trojica sinova Tajjar-oğluovog brata, ćehaja Abaza Hasana Kefeli Ali, ćehaja kapidžija Abaza Hasan-paše Mahmud, aga Turkmena Abaza Hasan-paše Beğzade, aga janjičara Abaza Hasan-pašine vojske, ćehaja Ankare Mir Ali, vojvoda Mardina Maanen Čavuš, sin Deli Ferhad-paše Jahja, odmetnik iz Teke Satilmiš, Abdulvehhab, kadija iz Teke, jedan od odmetnika iz Erzuruma Nebi sin Baki-age, Omer-aga, bektašija, jedan od odmetnika iz Damaska Rešid Čorbadži."

Glave spomenutih i pobrojanih beskućnih buntovnika donesene su u Istanbul krajem hamsina,[141] u mjesecu redžepu hiljadu šezdeset devete (ožujak, 1659). Sve su nataknute na koplja i postavljene u padišahovu prijemnu odaju kada se on tamo nalazio. Pokazane su padišahu i stanovnicima dvora. Sastavljen je i tarih njihova smaknuća:

"Vojska posla Hasana u zemlju nepostojanja."

Kako se spomenuti događaji ovako okončaše, svi oni koji su željeli dobro vjeri, državi i sretnom padišahu su se radovali, a oni koji su bili protiv države su tugovali. Poslije ovog događaja, veliki vezir

[141] Hamsini su drugi dio zime koji traje pedeset dana, ar. *hamsin* = pedeset.

naredio je svim vojnicima *kapikulu* da padišaha prate u Bursu, a stanovnicima dvora koji će ići sa padišahom da se pripremaju.

Svi su otpočeli spremati ono što je potrebno za put, a krenulo se i s pripremom vojnih postrojbi. Za ovo je zaduženo po pedeset ljudi iz *kilerli* i *seferli* odaje koji služe carskoj riznici. Padišah je naredio da se dade kaftan onima kojima to pripada. On osobno je ogrnuo kaftan odabašama i povjerenicima. Imenovao je i nove odabaše, sve ih je posavjetovao i, u skladu s običajima, oštro ih upozorio. Dvorjanicima u carskim odajama su uručeni darovi. Onda su krenuli trećeg šabana[142] s alajima u Uskudar. Za njima su krenuli stanovnici dvora, neki toga dana, a neki sutradan. I veliki vezir je sa dvorskom vojskom (*kapikulu*) krenuo u časnom ramazanu (svibanj), i do isteka ramazana ostao u Uskudaru. U to vrijeme su svakodnevno ili donošene glave u vrećama ili su dovođeni zarobljenici i ubijani u prisustvu padišaha. Nije prošao niti jedan dan da nisu donošene glave ili pogubljivane Hasan-pašine pristalice u vojsci.

Nakon što je sretni padišah proveo Ramazanski bajram, postavio je za svoga zastupnika Bošnjaka Ismail-pašu i pompezno i sretno uputio se ka Bursi sa velikim alajima. Prevaljujući konak po konak, dvadeset osmog dana mjeseca ševvala[143] stigli su u Bursu. U putu su imali dosta problema i odricanja. Čak je zbog prevelike vrućine u putu umrlo desetak ljudi.

Naš sretni padišah je po dolasku u Bursu svakog dana išao na neko mjesto zabave, a obilato je darivao dvorjane. U to vrijeme je ispunio želje imenujući na nove dužnosti silahdar Osman-agu za valiju Dijarbekira, a valiju Dijarbekira Murtaza-pašu za valiju Bagdada.

Dok je naš sretni padišah bio u Bursi, stigla je vijest da je tatarski han Mehmed Giraj Han krenuo u pohod na Ruse, te da je na nji-

[142] 27. travnja.

[143] 20. srpnja.

hovoj zemlji bio četrdeset dana, upustio se u velike okršaje, uništio četiri njihova tabora, pobio tristo pedeset hiljada nevjernika i uzeo mnogo plijena. Zbog ovoga se osjećala velika radost i sreća. U gradovima su priređene iluminacije. U vrijeme trajanja Osmanske carevine ni jedan tatarski han iz Džengizove loze nije napravio ovakvu gazu. A ovo je sve bilo Božijom dobrotom, padišahovom srećom i blagoslovom i vezirovom razboritošću.

Pobunio se beg (namjesnik) Lipve: Đorđe Rakoci, udaljen i odvojen od svog nesretnog prijestolja, sprječavao je da na vlast dođe od padišaha postavljeni novi kralj Akoš Barčaj i čeznuo je da njemu pripadne pokrajina Erdelj i da on i dalje bude kralj. Kao zastupnika i posrednika uključio je austrijskog ćesara. Kako je austrijski ćesar bio naklonjen Rakociju, poslao je padišahu izaslanika. Kad je izaslanik došao do padišaha, predao mu je ćesarovo pismo. Padišah nije prihvatio ćeserovo zauzimanje, nego je odgovorio: "Ako želi biti u dobru s nama i ako želi mir, neka se svakako dočepa toga prokletnika i neka nam ga pošalje. Inače on sam već zna da sam odlučio doći na njega." Nakon ovog odgovora nije više primio izaslanika, nego ga je s pismom vratio.

Uz ovo, pobunio se i Mihne, novopostavljeni namjesnik Vlaške. Naš sretni padišah je čuo da se on udružio s Rakocijem pa je odlučio da zimuje u Edreni i u proljeće krene na njega. S tim ciljem je krenuo iz Burse i konak po konak, drugog muharrema (rujna) došao do mjesta zvanog Čardak. Tu je ostao dva dana. Onda su u četvrtak pristale lađe tipa *kadirga*[144] u luku Čardak. Kad su se svi ukrcavali u *kadirge* zapuhala je oluja. Lađe nisu mogle pristati uz obalu. Zato se u *kadirge* ukrcavalo malim čamcima. Najprije su odneseni "časni ogrtač" i "časni bajrak", a zatim je pošao sretni padišah s paževima. Dosta se vojnika utopilo u vodi. Nekako se s hiljadu muka došlo do Galipolja i tu ostalo.

[144] Galija, brod na vesla.

طپراق که اوچ افلاکه چقمش ایدی خاکه برابر قلوب رخنه فتح
مدار و کوشه نصرت سعادتدن نصر من الله و فتح قریب علامتی
روشن و هویدا اولوب یوم سابق الذکر اوچ کون ایچنده
مکرر یوریشلر اولوب نیجه کره بهادران میدان حرب حصار
چقوب و هجوم ایدوب ایچروده اولان ملاعین دخی
جنانلرندن نا امید اولجاق بالضروری مقدورلرین صرف
ایدوب کدکلرده عظیم آلات جنک ایله حاضر اولوب
غازیلره توفنک و قربه و ثقت ایله ترکیب اولنمش
بازی حواله ایلیوب غازیلر دخی شمشیر و دشمن کیر
ورک تأثیر و سنان و تیغ و تیر ایله اینما تکونوا یدرککم
الموت ولو کنتم فی بروج مشیدة قبرین ایتا ایلدیلر اما
اول کونلرده تقدیر حق لایزالیده فتح مقدر اولمیوب
استعینوا بالله بالصبر ایتنک مفهوم سعادت مفهوم
خواطر غزات ظفر مرآته لایح اولمغین توقف اولنوب
الامور مرهونة باوقاتها والظهور مقرونة بمیقاتها مفهوم
منجه دامن قلعه ده اولان متریسلرده قرار ربنا ثبت اقدامنا
وانصرنا علی القوم الکافرین قولنی کویا دلمشلردی کوردیلر
که اول کونلرده هنوز غنچه ظفرون کل فتحک ایچه جق
هنکامه دکلدر الاستعجال مشوم والمستعجل محروم تکرار

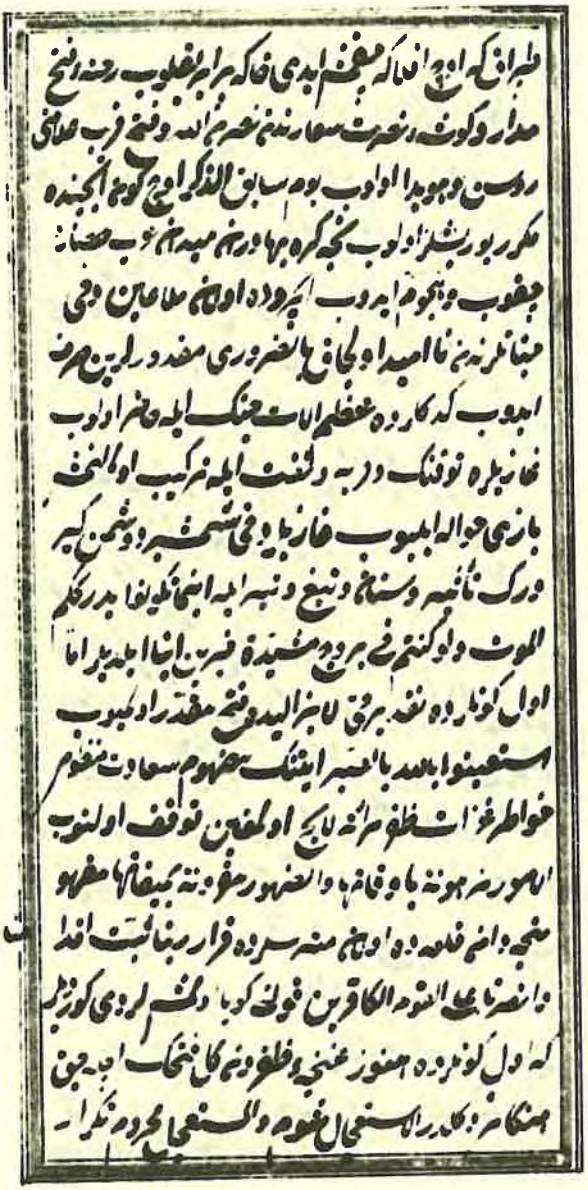

بنجه

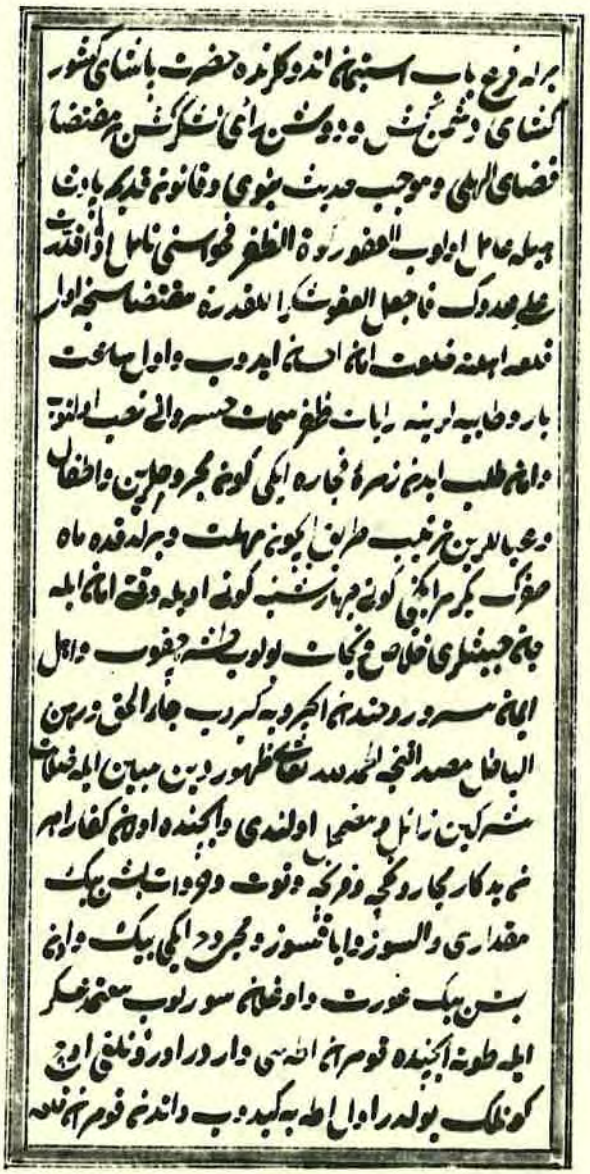

سنه

Još prije odlaska u Bursu izdan je ferman da se naprave dvije tvrđave na moreuzu. Naš padišah ih je otišao obići i vidjeti kako su postavljeni temelji tim tvrđavama i kako napreduje gradnja. Ustvari, dok je bio tamo upravo je počela njihova izgradnja. Od svih vladara koji su došli na svijet samo je Sulejman pejgamber – neka je nad njim mir i spas od Boga – sagradio ovakvu. Jednoj od tvrđava je ime Muhammedija, a drugoj Sultanija. Zatim se krenulo iz Galipolja prema Edreni.

U Edrenu se ušlo sa velikim alajima sredinom mjeseca safera (listopada). Smjestilo se u sretni saraj koji je sretni dom i mjesto boravka osmanskih vladara od davnina. Uzrok padišahova dolaska i truda koji je uložio da se ovdje dođe je kretanje u pohod protiv erdeljskog kralja Đorđa Rakocija i vlaškog vojvode Mihne. Formirane su jedinice pod zastavama na kojima je ispisana sura Feth, zastave koje su vodiči pobjede, bezbrojne jedinice poput valova koje su određene da budu borci protiv neprijatelja, a određena su dva serdara poput sokolova i hrabra poput lavova. Na vlaškog vojvodu su poslani s "Vječnom Božijom pomoći" valija Silistre Džan Arslan-paša sa vojskom njegova ejaleta, leventi Dobrudže sa četiri buljuka aga i tatarskim mirzama. I paša je, u skladu s izrekom "Neka Allah razdvoji visokim stupnjem one koji se bore od onih koji sjede, neka ih obaspe milošću i oprostom", navalio s vojskom poput brda na neprijatelja, za sreću vjere trudeći se koliko je mogao više. Na kraju, kako su se obistinile riječi iz Kur'ana: "Uistinu, mi smo vam osigurali sigurnu pobjedu", i "Došao je dan Allahove pomoći i pobjede", islamska vojska je bila nadmoćna i pobijedila je neprijatelja, a neprijatelj je razbijen i poražen. Vojvoda Vlaške se, u skladu s izrekom: "Na dobitku je onaj ko spasi živu glavu", dao u bijeg i povukao se prema Erdelju sa ostatkom đavolje vojske koja je izbjegla smrt. Od vlaških nevjernika su neki poginuli, neki zarobljeni. U Vlaškoj je postavljen novi namjesnik. Vlasi su se obvezali da kao i ranije daju harač Osmanskom carstvu, da su s njim vezani naredbama i pokornošću.

Spomenuti vlaški vojvoda nevjernik Mihne, koji se digao protiv našeg padišaha, nalazio se u saraju Kodža Gürdžu Sinan-paše koji se dokopao Ahiske. Obukao je ukrašeno muslimansko odijelo, družio se s pašama i begovima, čitao knjige vezane za islamsku vjeru i govorio: "Malo-pomalo postat ću musliman". Kad sam ja siromah bio dvorjanin kod Kodža Sinan-paše, on je bio mladić. Kretao se među dvorjanima, čitao, pisao. Nastojao je postati vlaški vojvoda u vrijeme sultana Murada.

A budimski paša Sejdi Ahmed-paša, određen je da ide na Rakocija sa dvanaest hiljada graničara, begovima i pašama ejaleta. I on je, uzdajući se u Boga, prešao na čelo islamske vojske i predvodeći je krenuo na Erdelj. Kao tajnog blaga držao se kuranskih ajeta: "Borite se kako treba u ime Allaha"[145] i "Allahova ste vojska i na nebu i na zemlji"[146] i da bi ostvario ono što je potrebno, pošao je na Rakocija. Prelazio je s vojskom put, došao do Demirkapije i tu se sukobio s neprijateljem. "Vječnom božijom potporom i pomoću" islamska vojska je brzo došla do pobjede, a neprijatelji vjere su pobijeđeni i uništeni. Rakoci je bio prisiljen bježati. Uspješna islamska vojska se uz beskrajne pobjede dokopala nenadano brojnog plijena. U spomenutoj bici, gazija su posjekle šesnaest hiljada nevjernika i osvojile sedam topova.

Nakon velikog uspješnog pohoda, ugledni ljudi Erdelja su se obratili Sejdi Ahmed-paši: "Naš gospodaru, u našoj pokrajini je zavladala velika oskudica. Ostavite nam nešto vojske s našim kraljem, a vi sa preostalom vojskom idite". Sejdi Ahmed-paša im je ostavio nešto vojske, a sa preostalom vojskom se sretno i s plijenom vratio u Temišvar. Počeo je pripreme s namjerom da udari na Rakocija.

Rakoci je s hiljadama mađarskih vojnika i nevjernika Varada prisilio novog kralja i islamske vojnike koji su ostavljeni uz njega

[145] Sure Hadž, 87. ajet

[146] Sura Feth, 4. i 7. ajet

da se zatvore u tvrđavu Sebin, čuvenu po čvrstoći u Erdelju, i počeo ih tu žestoko opsjedati. Punih šest mjeseci ih je držao pod topovskom paljbom. Mnogo puta su muslimani izlazili iz tvrđave i napadali njihove rovove, oštećujući im i uništavajući topove. Tako je do Sejdi Ahmed-paše stigla vijest da neprijatelji ne mogu ništa nauditi tvrđavi. Bila je i žestoka zima pa se nije ni moglo krenuti u pomoć. Taj je posao ostavljen za proljeće. S prvim danom proljeća Sejdi Ahmed-paša je ne gubeći vremena skupio vojsku i napravio logor pod šatorima u Temišvarskom polju. Ostao je tu neko vrijeme, a u tome vremenu su se tamo iskupile snage prispjele sa sve četiri strane. Sejdi Ahmed-paša je oko sebe okupio krajiške veterane, učenjake, bogougodnike i u skladu sa *ajeti kerimom* "U poslu se s njima posavjetuj",[147] dogovarao se kako bi bilo najbolje napraviti pokret. Na kraju se došlo do jednoglasnog sporazuma u pogledu napada na neprijatelja.

Prije nego se pošlo u rat, Sejdi Ahmed-paša je tražio da se svaki dan uči sura Feth kako bi islamska vojska bila nadmoćna i izvojevala pobjedu. Dana je milostinja učenjacima, bogougodnicima, bijednim siromasima, onima koji nemaju nikoga, udovicama, a zarobljenici su oslobođeni. Onoga dana kad se trebalo krenuti, dano je da oni koji se smatraju evlijama obavljaju molitve među vojskom. A vojnici su, tražeći od Boga pomoć, uzdizali ruke prema nebu i uzvikivali "Amin". Toliko su plakali i suze ronili da se pomislilo kako je Sudnji dan nastupio.

Nakon molitve svi su uzjahali konje s namjerom da idu u bitku. I na neprijateljskoj strani se pokrenulo. Dok se kretalo, s obje strane Sejdi Ali-paše učili su suru Feth-učenjaci, pobožnjaci, siromasi, nemoćni, sirota i bezgrešna djeca. Išlo se tako jedan *fersah*[148] dok se nije došlo do linije razdvajanja. Ovdje su se svi ponovo počeli moliti

---

[147] Sure Ali Imran, ajet 159.

[148] Mjera za dužinu 6.232 m.

s prijateljima, rođacima. Moleći Boga da im pomogne i pruži priliku za pobjedu gorljivo su dizali ruke k nebu i lili suze da ih je većina došla u stanje kada su se jedva držali na konjima. Silazili su s konja i ničice padali na zemlju, moleći pomoć od Boga. Onda je Sejdi Ahmed-paša ponovo podijelio sadaku siromasima i djeci. Svi su se oprostili s prijateljima i rođacima i uputili ka neprijatelju. Kad se prošao put i ušlo u neprijateljsku zemlju, više od dvadeset hiljada Rakocijevih džehenemskih nevjernika i prokletnik Efrenč (François Gyulay), koji je određen za komandanta erdeljske tvrđave, ujedinili su se i pripremili da presijeku put islamskoj vojsci. Božijom mudrošću, u vrijeme kad se islamska vojska približavala, djelovanjem dova koje su ranije učinjene, u neprijatelja se uvukao toliki strah da su se uslijed njega odlučili na bjekstvo. Božijom su se dobrotom *serhatske* gazije kao gladni vukovi kad idu u lov, dali na hvatanje pa su neke zarobljavali, a neke posjekli. Sve njihove palanke, gradove i sela su popalili i opljačkali. Iza njih se na tvrđavu bacio Budžaj (Baško), brat Rakocijevog sina po majci. Božijom dobrotom i to je lahko osvojeno. Neke su od nevjernika koji su bili unutra zarobili, a neke posjekli, imetak i hranu zaplijenili. Onda su iznijeli napolje topove i municiju koji su se nalazili unutra pa sve dvorce i crkve spalili. Potom su otišli do tvrđave Rakocijevog sina i žestoko je opsjeli. Kad su opsjedali tvrđavu s molitvama upućenim Muhammedu,[149] nevjernici nisu mogli odoljeti i uz garancije su predali tvrđavu. Nakon što su blago i namirnice zaplijenili, žene i mladiće zarobili, a topove i municiju preuzeli, islamski vojnici su tvrđavu prepustili ognju. Slijedećeg dana su zauzete još dvije varoši. Nakon što su preuzeti zarobljenici, blago i hrana koji su se unutra nalazili i one su zapaljene. Uspostavljen je zapisnik da bi se znalo koliko je u ovoj pobjedi osvojeno topova i municije. Prema njemu, zarobljena su sedamdeset četiri mala i dvadeset velikih topova. Pošto je municije,

[149] Gulbank-i Muhammedi.

blaga i hrane bilo i previše, detaljni podaci o tome nisu ubilježeni u defter. Nakon toga se opet prešao jedan dio puta i došlo do mjesta u Erdelju koje se zove Marijina tvrđava.

Prije toga su opsjeli tvrđavu Sebin[150] u Erdelju, ali su napustili šestomjesečnu opsadu u kojoj se nalazio neprijatelj vjere Rakoci. Nakon što su obavili velike pripreme, sa trideset hiljada vojnika su postavili zasjedu islamskoj vojsci u mjestu udaljenom dva sata i tu čekali okršaj. S druge strane glasnici su u islamskoj vojsci uzvikivali: "Sutra je boj, neka su svi spremni!" Brat s bratom, otac sa sinom, suputnik sa suputnikom, svi su se grlili i opraštali. Jedni su druge ljubili u oči i blagoslovili. Bila je dvanaesta noć mjeseca ramazana. Do zore niko nije glavu spustio. Kao da je noć sudbine (kadr) ili bajrama, upućivali su molitve Bogu. U zoru se čuo poziv na molitvu. Namaz je obavljen skupno, tu i tamo se učila sura Feth. Svi su Boga molili za oprost, izgovarali su dove, dozivali Boga, rukama se potirali po licu, a onda uzjahivali konje. Rame uz rame, beglerbegovi, sandžakbegovi, pogranične gazije, junaci kao lavovi željni nevjerničke krvi, razmišljali su kako će navaliti na neprijatelja.

Trinaesti je dan časnog Ramazana islamska vojska, poredana tako da su naprijed išli *čarkadžije*, zatim pješaci i pozadinske jedinice, oslonivši se na Boga, svom silinom udarila na neprijatelja. I nevjernici, koji su vjerovali u sebe, krenuli su s druge strane. Kad su dvije vojske išle jedna prema drugoj, Sejdi Ahmed-paša je pod zastavu okupio hafize koji su visokim glasom počeli učiti suru Feth. Kad je islamska vojska polahko i u sređenom poretku napredovala, neprijatelj je otvorio vatru iz dva *baljemeza* i osam *šahi* topova. Božijom dobrotom topovi nisu nanijeli nikome štete. Tada su se pojavili nevjernici koji su bili u zasjedi i uključili se u borbu s islamskim vojnicima. Dvije strane su se sukobile boreći se prsa u prsa kopljima i sabljama. I nebo i zemlja su podrhtavali ispunjeni povi-

[150] Seben Hermanstadt.

cima junačkih i naočitih gazija, zveketom sablji i kopalja, konjskim hrzanjem, bukom topova i pušaka. Prašina ispod konjskih kopita se kao dim toliko uzdizala da je nebeski svod ličio na šator sive boje. Božijom dobrotom toga je dana palo bezbroj nevjernika koji su otišli u džehennem. I s naše je strane mnogo osoba ispilo šehitski napitak. Ukratko, toga dana se vodila bitka od jutra do podneva. Došlo se u takvo stanje da se od prašine muslimani nisu mogli razaznati od nevjernika. Iako su nevjernički vojnici tri-četiri puta otjerali sa položaja vojsku Muhammedovog ummeta, naša vojska se opet, s nadom u pomoć od Boga, sakupila i zajednički udarila na nevjernika. Božijom mudrošću, kralj loših postupaka, jedan temišvarski plemić, zadobio je duboku ranu od ruke do rebara na leđima, nije mogao izdržati bol i počeo je bježati. I drugi nevjernici kad su ga vidjeli, nadali su se u bijeg glavom bez obzira pomišljajući "Na dobitku je onaj ko spasi glavu!" Islamski vojnici su se bacili za njima, neke su zarobili, druge pobili, a blago i hranu im zaplijenili. Na hiljade zahvala su iskazivali Bogu što je vjernicima dao ovakvu priliku.

U ovoj su bici, uz Božiju pomoć, gazije pobile više od osam hiljada nevjerničkih vojnika, pedeset jednog oficira i plemića, a mnogi su se utopili ne mogavši se izvući iz blata i vode. Većina onih koji su se spasili pobjegli su ranjeni. Zaplijenjeni su veliki i mali bubnjevi, osam *alaj-topova*, nesretne kraljeve zastave sa zlatnim vršcima i još oko dvjesto zastava *alaja* – sve što se nalazilo u toborima. Na zastavama su se nalazili ovi natpisi "Ja, kralj Erdelja, Đorđe, sin Rakocija, u ratu nikad ne okrećem lice od neprijatelja, do danas, a i danas junak ovih krajeva, vjerni sluga Isusove vjere.".

Hrđavi kralj, s teškom ranom, ovio se konju oko vrata i s nekoliko nevjernika sklonio se u Varadin.[151] Tražio je da mu se dovedu erdeljski zapovjednici pa im se obratio: "Ja se neću izvući od ove rane. Oporučujem vam da me sahranite kad prođe jedna godina. Oni koji budu

[151] Grosswardein – danas Oradea u Rumuniji.

dolazili i odlazili neka vide ove moje rane. Neka znaju kako sam se na Isusovom putu borio i ratovao s neprijateljem i šta mi se na kraju dogodilo. Neka se među kraljevima svijeta spominjem po junaštvu".

Tri dana nakon ove oporuke je umro. Njegova mati, princeza Cetia, sin Franc (Francois) i nekoliko njemu odanih osoba, uzeli su njegov odvratni leš i odnijeli ga u tvrđavu Šarbatak (Saras-Patak). Kad je za ovo čuo Sejdi Ahmed-paša, poslao je za njima temišvarskog pašu Husejin-pašu sa pograničnim gazijama. Ovi su ih slijedili tri dana pa kako ih nisu mogli stići, na kraju su se vratili. Neka je velika hvala Allahu, i ponovo neka Mu je hvala, ovakva bitka se u vrijeme padišahove vladavine nije odavno odigrala.

Vratimo se ponovo našoj temi. Dok je bio u Bursi padišah je dao da se onamo dovede Ismail-paša koji je ostao kao kajmekam u Istanbulu. Na njegovo mjesto je za kajmekama postavio Sulejman-pašu koji je smijenjen s položaja vezira. Ismail-pašu je pak poslao u Anadoliju za kontrolora (*mufettiš*). A on je, dok je stigao do Halepa, gdje ga je poslao sultan, istraživao i ispitivao stanje, pa je tu, u Anadoliji, obilazeći je godinu dana, pohvatao mnogo *saridža*[152] i *sekbana*[153] i nakon što ih je konfiscirao, prodao i ubilježio to u državni prihod. Tako je prorešetao Anadoliju da niko ko bi mogao biti odmetnik nije ostao. A uz to je prikupio mnogo pušaka što su se nalazile u rukama raje. Onima koji su tvrdili da nisu raja nego carski vojnici, ako nisu mogli potvrditi da su vojnici, oduzimano je oružje i bilježeni su u deftere raje. Godinama su onima koji su tvrdili da su carevi vojnici nadoknađivani porezi *tekalif-i şer'iye*[154]

---

[152] Odmetnici koji su dobili ima po Saridža-paši iz vremena sultana Mehmeda Fatiha. Ovaj paša se odmetnuo od vlasti pa su mnoge odmetničke grupe u Anadoliji i mnogo poslije njega nazivane njegovim imenom.

[153] Najamnik regrutiran iz redova raje. Kasnije su predstavljali 65. janjičarsku ortu. U XVII stoljeću su *segbani* najveća najamnička organizacija.

[154] *Tekalif-i ser'iye* su porezi koji su propisani na osnovu pravnih knjiga šerijatskog prava. Osnovna četiri poreza iz ove oblasti su: 1) zekat, 2) desetina, 3) harač i 4) džizja.

i *örfiye*[155] koji su im iz prošlih godina pripadali. Napose, da bi se pokorili vlasti, od onih iz čijih su ruku uzete puške skupljalo se po pet kuruša za svaku pušku. Sve puške su poslane u Istanbul i predane u centralno skladište oružja i municije. Bilo ih je blizu sto hiljada. Anadolija je tako očišćena od odmetnika pa ih poslije ovoga nije bilo da ih plaćaš zlatom ili nakitom. Raja je došla do mira, pa su molitvama blagoslovljeni naš padišah i veliki vezir.

Kad je Ismail-paša obavio svoju dužnost kako treba, žurno je došao u Edrenu po padišahovoj naredbi. Postavljen je za kajmekama na nekoliko dana jer se veliki vezir nije nešto osjećao dobro. Kad je veliki vezir ozdravio, Ismail-paša je odmah otišao u Budim gdje je određen za valiju.

U zimu, kad je sretni padišah iz Burse došao u Edrenu, sa svih strana su svakog dana dolazile dobre vijesti. Te zime pa sve do ljeta padišah je iz zadovoljstva priređivao velike zabave pa bi nakon lova i nakon igre kopljem (*džirit*) obavljao i ratne pripreme. Imenovao je za serdara islamske vojske Ali-pašu, dotadašnjeg ćehaju carice majke (Turhan), i poslao ga da opsjeda tvrđavu Varadin koja je bila u Rakocijevim rukama.

Dvanaesto poglavlje

Govori o gradu Istanbulu koji je od osvojenja do hiljadu i sedamdesete godine izgrađivan i bio predmetom pohvale, ali je Allahovim naređenjem izgorio i bio razrušen

"Presuditi, učiniti da postoji, učiniti da ne postoji, dati osmijeh, rastužiti, usmrtiti, dati život – pripada samo Njemu. On upravlja državom kako hoće. A istina je i to da je On postojanje koje svakoj stvari daje ozbiljnost. Ostvaruje ono što želi. Zrelim osobama osigurava

[155] *Tekalif-i orfiye* su porezi izvan onih koji se nazivaju *tekalif-i ser'iye*. Nazivaju se i *angarije*. Ti porezi se raspisuju u ratnom razdoblju kada redovni porezi ne mogu zadovoljiti potrebe države.

uspjeh i izlaz. One se pak strpe u svim bolovima, u svim mukama i s tom strpljivošću dospijevaju do najviših stupnjeva".[156]

Istanbul, sadašnje središte Osmanlija i ponos muslimana, grad je pun učenjaka i velikana. Od osvajanja do hiljadu i sedamdesete godine[157] toliko je izgrađen da oni koji obilaze svijet nigdje nisu vidjeli grad sličan ovom. Da ukratko opišem, koliko je to moguće, do kojeg stupnja je izgrađen i uređen u vrijeme Osmanskog carstva:

U ovom gradu je više od sto dvadeset poznatih i slavnih dvoraca sultanâ, gospođa i vezira. Svaki od njih je poput Šeddadove gradnje.[158] Nakon Šeddadova naroda nešto ovako se nije vidjelo, niko zgrade ovako zadivljujućeg izgleda nije napravio. Najmanje vrijedan od svih ovih saraja o kojima govorimo je Ibrahim-pašin saraj na Atmejdanu, a najbolji je dvorac Sijavuš-paše, vezira sultana Sulejmana koji se nalazi ispod Sulejmanije džamije. Ovaj dvorac je naočit, u razini je Ajasofije. Ali ostario je. Kad je u naše vrijeme veliki vezir Arnavut Murad-paša prešao u financije, prišlo se njegovu renoviranju. Saraj je imao hiljadu dvjesto prozora. Unutra je bilo više od tristo soba, petnaest kupatila i tri pekare.

Nije bilo moguće izbrojiti saraje dvorskih uglednika i trgovaca. U odnosu na njegovu veličinu, brojnost naroda i njegovo bogatstvo, u gradu je bilo bezbroj magazina, dućana, karavansaraja, hamama, hanikaha, tekija, medresa, hanova, imareta, mesdžida i džamija. Izvan svake je mogućnosti opisati ih. Žitelji ovako izgrađenog Istanbula uzoholili su se na svoje bogatstvo, skrenuli s puta Istinitog. Stalno su se odavali tome da jedan drugog varaju, okrivljuju, da jedan drugom otimaju ono što imaju, jedan drugog potvaraju, da ne daju vrijednosti pobožnim učenjacima i znanstvenicima, a učenjaci

---

[156] Ovo je citat iz neke arapske pravne knjige.

[157] 1070. godina počinje 18.9.1659, završava 5.9.1660.

[158] Šeddad je vladar iz naroda Ad, za kojeg se kaže da je sagradio iranske vrtove po uzoru na Dženet.

su se prestali držati svoje nauke. Što se tiče zanatlija, i oni su u svojoj trgovini podložni raznim lukavstvima. Počeli su ne davati sirotinji sadaku i zekat. Mnogi od njih su počeli pokazivati sklonost dvoličnjaštvu, potkupljivosti, prostituiranju i homoseksualnosti. Vojnička klasa se previše iskvarila, bunila se. Ukratko, nijedan od pripadnika esnafa nije uvažavao značenja hadisa: "Kad u jednom mjestu zavlada prostitucija i kocka, pojavi se zlo, a nestane dobra, Uzvišeni Allah to mjesto očisti sa četiri stvari: vatrom, oskudicom, epidemijama i ratom. Kako Allah hoće onako biva, kako želi onako sudi". Kao što je nagoviješteno u ovom hadisu, do sada je toliko puta harala kuga da bi u mjesec-dva odnosila svakodnevno po sedamsto-osamsto ljudi. Koliko puta je izbijao požar da bi polovinu Istanbula pretvorio u pepeo. Ali ni ovolike nesreće i nevolje koje su doživjeli nisu ih opametile. Zato je Köprülü Mehmed-paša isukao svoju oštru sablju.

A onda, šestog dana mjeseca zilkade, hiljadu sedamdesete godine, odnosno u subotu četvrtog srpnja (1660), u pet sati izbio je požar zbog jednog barabe koji je pušio duhan izvan tvrđave, pored džamije Ali Čelebija koja se nalazi na Ajazma kapiji. Jedan rukavac požara spalio je sva skladišta drvene građe od tvrđave do Unkapana.[159] Drugi rukavac koji je upao u tvrđavu razgranao se na dva kraka, jedan je išao prema Unkapanu, drugi prema Sulejmaniji, a onda se širio ispod Sulejmanije prema kvartu Bezistana i Hasbašče. Božijom odredbom, toga dana do večeri, do zalaska sunca, požar je okružio Sulejmaniju džamiju. Stradala je većina ljudi i robe koji su se nalazili u avliji Sulejmanije džamije. Vrhovi četiriju munara koji se uzdižu do neba izgorjeli su poput svijeća, a većina drveća koje se nalazi u avliji je izgorjela i skvrčila se. Nikome nije moglo pasti na pamet da će munare izgorjeti jer je harem Sulejmanije džamije širok i prostran.

Kao što je gore rečeno, vatra se u ograncima širila na sve četiri strane Istanbula. Niko nije mogao spriječiti njeno širenje. Kao da

[159] Kvart Istanbula na Zlatnom rogu.

je džehennemska vatra obuhvatila ovaj svijet, nestajalo je naroda, iskupljao se na trgovima koji su sličili Sudnjem danu. Narod je izgubio nadu u spas kuća i poput ptica bježao je u avlije sultanskih džamija spašavajući goli život i nešto stvari – sa željom da budu daleko od vatrene stihije, ova su mjesta uzeli kao svoja skloništa. Ali Božijom mudrošću vatra se žestinom vjetra proširila kao tuča po ljudima i stvarima koji su bili u džamijskim avlijama, pa je zahvatila stvari. Mnogi su ljudi u nastojanju da spase imetak stradali od plamena. Jednom mom prijatelju koji je pokušavao spasiti stvari u avliji džamije sultana Bajezida, plameni jezici zahvatili su odjeću. I da se nije odmah uspio skinuti pretvorio bi se u pepeo. Jedva je spasio glavu. Od ovosvjetskog imetka nije spasio ni trunke, ni novčića. Gdje god se pokušalo skloniti nadajući se spasu, otišlo se na pogrešnu stranu.

U blizini Starog saraja bio je jedan han poznat kao Kebedži han. Kad god bi ranije izbio požar njemu ne bi nanosio štetu. Božijom odredbom ovog puta je vatra zahvatila i njega i uništila ljude i stvari koji su se nalazili u njemu. Mnogi trgovci u njemu bili su Bošnjaci i Iranci. Kako se priča, izgorjelo je robe u vrijednosti deset egipatskih riznica.[160] Zašto duljiti priču: otkako je izbila vatra u subotu od pet sati do ponedjeljka u sedam sati gorjelo je sve od Has-bašče do Unkapana, odatle iznad prolaza Zejrek do Sultan Mehmeda (Fatih), odatle do Sari Gürza, odatle do Molla Guranija, odatle do Samatje (Kodža Mustafa-paša), pa Ese-kapije, a odatle do Aga hamama, odatle do Sijavuš-pašinog saraja koji se nalazi u zalivu Kadirga, odatle do Atmejdana pa ispod Aja-Sofije do Selam-Köška, pa do Demir kapije, a onda se ugasio.

Kao što smo objasnili, vatra je ne poštedjevši nikoga, nekoga s imetkom spalila i uništila, nekoga otjerala bosonogog, gologlavog, golog, sa suzama u očima i dovela ga do Atmejdana, do avlije Jeni

[160] Pod terminom Misir *hazinesi* = egipatska riznica podrazumijeva se iznos koji je donošen iz Egipta kao godišnji porez.

džamije ili do kapije Hasbašče. Narod koji je došao do kapije Hasbašče, primio je u Hasbašču bostandžibaša, naš zemljak Bošnjak Ibrahim-aga. Više od sto hiljada muškaraca i žena, muslimana i kršćana skupilo se na Atmejdanu iz straha od žestine vatre. Masa je toliko ispunila Atmejdan i džamijsku avliju da se niko nije mogao mrdati ni lijevo ni desno, okrenuti tijelo, pa čak nije ostajalo snage ni za disanje. Dok je bilo tako, vatra se protegla do nekih odaja Ibrahim-pašinog saraja na Atmejdanu. Zbog njezine žestine i velike vrućine mjeseca srpnja, narod je došao u bezizlazno stanje i gotovo se gušio. Kao da je bio urnek Sudnjeg dana. Činilo se da je nastalo stanje kakvo opisuje *ajeti kerime*: "Toga dana će čovjek od brata svoga bježati".[161] Svako se zabavio u svojoj muci. Sin nije mogao paziti mater i oca, mati i otac sina, brat brata. Svi su bili izgubljeni dok se vatra nije ugasila, ostali su izvan sebe. Kad su poslije toga došli sebi, shvatili su da su došli u stanje opasno po život zbog trodnevne gladi i žeđi. Ali nije bilo ni vode ni hljeba. Jer vatra je pokvarila vodovode i mlinove. Potpuno je spalila i uništila brašno, pšenicu i pekarske dućane. Narod sad nije znao šta bi. Pa i kad bi se našao jedan kruh, on bi stajao i hiljadu akči. Tako su proveli četiri-pet dana gladni, žedni, bez kuća. Svako je gledao da ide nekud gdje se moglo spasiti od vatre. Onda se polahko pronalazio put spasa, sa Ejup Sultana i Tophane se s hiljadu i jednom mukom donosilo kruha i povrća tek toliko da se ne umre i da se obitelj spasi. Kruh koji su kupovali sličio je na zemlju, a stajao je akču za jedan dirhem.[162] Pa i to se teško pronalazilo. Iza toga su se razišli na sve strane: neki su otišli u bašče na obali mora, neki su ostajali u šatoru dok ne pronađu mjesto gdje bi otišli, neki su se razišli po okolici ili otišli dalje.

Kako se govori izgorjelo je i u pepeo se pretvorilo dvije hiljade sedamsto ljudi, sto dvadeset saraja, više od stotine magazina, tristo

[161] Sura Abese, 34. ajet.

[162] Dirham je mjera za težinu. Jedna oka je sadržavala četiri stotine dirhema.

šezdeset džamija, četrdeset poznatih i čuvenih hamama i u skladu s ovim medresa, mesdžida, hanikaha i hanova. A broja nema stvarima koje su nestale.

Eto, tako je prekrasno izgrađeni Istanbul postao ruševina. Možda će Uzvišeni Allah dati da se ponovo izgradi. "S dobrotom i milošću Plemenitog Allaha".

Osim ove nesreće, u godini o kojoj je riječ, po Allahovoj volji nije bilo mnogo snijega u Edreni i njenoj okolini, bila je suha zima. Osim toga, od travnja do srpnja (do petnaestog zilkade) nije pala kiša. Bila je takva suša da je u okolini Edrene pa sve do Sofije, u čitavom ejaletu Silistre, u okolini Uskudara i u Anadoliji u nekim mjestima žito izraslo u visini pedlja i izgorjelo od sunca. Čak se, kako su svi govorili, u Dobrudži oka vode prodavala po sedam akči i u vezi s tim je izdat *ilami*[163] što je upisano u *sidžil*.[164] Stradalo je mnogo stoke od gladi i žeđi. Kad su u Babaeskiju zaklali jednog vola, u stomaku su mu našli dvije oke pijeska.

Nakon požara izbila je velika oskudica. A onda se pojavila epidemija kuge. Pojava ovih čudnih događaja po Božijem određenju je ili zbog najave Sudnjeg dana ili zbog prevelikih grijehova naroda. Nakon ovako velikih nesreća, Bog je, u skladu sa svojom veličanstvenošću, lahko preokrenuo tegobe svojih robova prema olakšanju. Dao je tako velike blagodati da je svega bilo u izobilju. Čak je kadijski naib za kvart Unkaparn zabilježio u *sidžil* da se hiljadu i sedamdesete godine prodavalo četrdeset oka kruha za jedan srebreni dirhem. Kako je akča izgubila na vrijednosti, za jedan dirhem se mijenjalo četrdeset akči, a za jedan *esedi* dukat se dobivalo sto trideset pet akči.

Godina 1075. (1664)[165]

[163] Ilam, službeni dokument, sudska presuda koju izdaje kadija jedne oblasti.

[164] *Sidžil* je kadijski sudski protokol, zapisnik.

[165] Ovdje se radi o grešci, godina 1075 je pogrešno upisana, naime, veliki požar se zbio 1070 (1660) godine. V. K. S. 180.

Trinaesto poglavlje

Govori o tome kako je Serdari ekrem, ekselencija Ali-paša o kome smo govorili, po padišahovoj naredbi u proljeće ušao u tvrđavu Varad i po Božijoj odredbi je zauzeo[166]

Nakon što je postavljen na dužnost, Serdar Ali-paša je s islamskom vojskom prelazeći konake i odmorišta stigao petog zilkadea[167] pod tvrđavu Varad (*Grosswardein*). Sutradan je izdao naredbu da se na sedam mjesta kopaju rovovi. Dao je da se postave topovi koji se oglašavaju poput nebeske grmljavine, koji sipaju munje, koji su nemilosrdni i zastrašivo veliki. Svim ratnim sredstvima su danonoćno nastojali da ih dovuku pred rovove. Podrškom Milostivog Boga, dvadeset šestog zilkadeta (4. kolovoza) došli su do pod opkope. Opkop je bio širok stotinu, a dubok pedeset aršina i bio je ispunjen vodom. Teško ga je bilo prijeći, izgledao je kao veliki zaljev u koji mogu stati tri galije. Osim toga, vidjeli su se unakrsni topovi koji su povezivali tvrđavu sa sve četiri strane i velike i savršene tabije sa ratnim sredstvima. Bilo je potrebno i važno na jednu stranu ispustiti vodu iz opkopa. Islamska vojska koja je nadmoćna nad neprijateljem, ulažući potpuni trud, s Božijom pomoći za tri dana je ispustila vodu iz opkopa. Postavili su velike mostove do tvrđavskih zidova da bi se iznad blata moglo odlaziti i dolaziti. Onda su počeli graditi utvrde. Odlučeno je da se kopaju podzemni hodnici na rumelijskom i anadolskom krilu. U ponoć se islamska vojska malo povukla. Uzdajući

---

[166] O osvojenju ove tvrđave spjevao je izuzetno vrijedan tarih Ishak Telalović iz Hlivna, s pjesničkim maklosom Medhi. Rukopis ovog tariha se nalazi u Bošnjačkom institutu, a prijevod tariha je sačinio Salih Trako. Vid. *Prilozi za orijentalnu filologiju* 46, Sarajevo, 1997, str. 103-114.

[167] 13. srpnja 1660.

se u Boga, spremno su očekivali pokret. Očekivali su da se nakon miniranja načine otvori u tvrđavi. Nakon sabah namaza s Božijom pomoću potopljene su mine i otvori se počeše ukazivati. Islamski vojnici su krenuli u napad prema otvorima, žrtvujući živote za vjeru i carevinu, s ciljem ili da osvoje tvrđavu ili da postanu šehidi. Božijom mudrošću, kad su mine aktivirane, rupe su bile pune sitnog materijala. Tako se nije moglo pristići na kraj otvora. A uz to, nesretni prokletnici stalno su držali otvore rupa pod vatrom unakrsnih topova, pušaka, *kumbara*,[168] bacali su naftu, barut i kamenje. Deset dana je trajala neopisiva borba od jutra do ikindije. Mnogi sretni vojnici su ranjeni ili su pali kao šehidi. Bezbrojni nevjernici čiji je ishod loš, stradali su i krenuli put džehenema. Mudrost opominjućeg i radosnog ajeta "Jedan broj ljudi će ući u dženet, a drugi u ognjeni džehenem", doživjeli su svi: stari i mladi.

Božijom blagošću, naše gazije koje su išle prema otvorima su zadržane na mjestu, a dva slavna islamska borca, pravi heroji, hrabro su krenuli, i uz puno nastojanje se održali na otvorima. Ni na tome nisu stali, povukli su *baljemez* topove i uništili burad punu zemlje i ostale stvari koje su neprijatelji postavili da bi začepili otvore. Uništili su neprijatelja koji je kod sebe sakupio puške, kamenje, *kumbare* i barut. Bitka je neprekidno trajala tokom srijede i četvrtka. Zlosretni neprijatelji koji su shvatili da islamska vojska, koja je riješila uzeti tvrđavu, napreduje korak po korak i da će svoju namjeru ostvariti, u skladu s izrekom "Na dobitku je onaj ko spasi glavu", osjetili su potrebu da mole za spas golih života. U petak 28. kolovoza u cik zore digli su svoje nesretne bajrake i izbacili na tabije bijele zastave nudeći predaju. Moleći za milost, glasovi neprijatelja i starog i mladog dizali su se do neba i došli su do ušiju islamskih boraca. Potom je nekoliko ljudi izašlo napolje. Nudili su predaju pod uvjetom da im se jamči sigurnost života i imetka i da za tri dana

[168] Mali topovi, granata za topove ili ručna bomba.

napuste tvrđavu. Pokrenuo se osjećaj milosti i sažaljenja *serdari ekrema* koji je čuo kuknjavu nevjernika i njihovo traženje milosti. Prihvatio je da im podari milost pod uvjetom da bez ostatka predaju svu tvrđavsku municiju, topove, puške i namirnice. U subotu su ljudi poslani u tvrđavu da bi s naše strane zauzeli otvore i da bi se moglo izlaziti i ulaziti, i odmah su od njih zatražena dva ugledna čovjeka kao taoci. Na njihovu molbu da i mi damo dva čovjeka, poslane su dvije osobe iz janjičarskog odžaka. Da bi se preuzeli otvori, odmah su određeni janjičari na čelu sa čorbadžijama. Na tvrđavske zidove pobodeni su pobjednički bajraci. Horizontom su se razlijegali glasovi ezana i *Hayye'ale'l-felah* (Dođite na spas!). Osmijeh je bio na licima islamskih vojnika.

Sutradan su u prijepodnevnim satima došli serdaru komandant tvrđave, zapovjednik posade, komandant odreda i austrijski komandant, i predali mu ključeve tvrđave, uzeli svoje stvari i izrazili želju da krenu prema rijeci Tisi. Da ne bi bili ugroženi, njima se priključiše beglerbezi i zajedno nastaviše.

Uz pomoć Uzvišenog Allaha, u vrijeme vladavine padišaha osvojena je jedna tvrđava toliko čvrsta i utvrđena poput Varada, jedna prava gvozdena brana. Da bi se to ostvarilo, učinjen je jedan neobičan posao, izveden nadljudskim naporima. Više od četrdeset pet dana islamski junaci su ležali na zemlji u rovovima, s kamenom pod glavom, lišavajući se odmora i sna i tako su je uspjeli osvojiti. Tako je tvrđava očišćena od prljavih ljudi, onih koji su zalutali s pravog puta. Njihove crkve i hramovi preuređeni su u džamije i medrese. Mjesta gdje su zvonila zvona postala su mjesta gdje se uzdiže Allahovo ime. Obavljen je džuma-namaz i Bogu su upućene sve zahvale. Neka je Allahu hvala, u kratkom vremenu je muslimane doveo do ovog sretnog ishoda. Onima koji vjeruju u Božije jedinstvo bila je suđena jedna ovakva velika vojna, osvojenje i pobjeda te velika slava i potpun uspjeh. Svi oni koji su obišli arapske i perzijske zemlje i koji su prošli Osmansku carevinu nisu vidjeli tvrđavu sličnu ovoj. To je

tvrđava jača i tvrđa od tvrđava Bagdada, Hanije (na Kreti) i Rodosa. Islamski vojnici su danonoćno tukli njene tabije četrdeset tri dana sa četrdeset *šahi* topova i trinaest *beljemeza* i nisu uspjeli napraviti otvore na njima veličine ni dva aršina. Ako se pravo hoće kazati, uzimanje jedne ovako jake tvrđave i nije stvar ljudskog napora. Mogla se zauzeti samo Božijom milošću, velikim molitvama Muhammedovih sljedbenika Allahu i potpunim predavanjem sretnog padišaha ovom poslu.

U tvrđavi je pronađeno sedamsto topova, a ostala tvrđavska sredstva treba izmjeriti prema tome. Bilo je šest tabija, a svaka je bila čvrsta i utvrđena poput tvrđave. Na svakoj tabiji je bilo po deset *baljemeza*, po dva unakrsna topa. Kad su ova sretna vijest i radosni glas koncem kolovoza stigli do našeg sretnog padišaha i muslimana, to je bio lijek za ranu na srcu koju im je otvorio istanbulski požar, srca su im bila puna razdragane radosti. Poslane su naredbe u sve gradove da se naprave veselja sa vatrometom koja će trajati tri dana i tri noći. Dan-dva nakon ove vesele vijesti među narodom se proširiše glasine da je neprijatelj iskoristio priliku i opsjeo tvrđavu Haniju na Kreti. Svako se rastužio zbog ove nesretne vijesti i pao u brige. Ali nije prošlo dan-dva, opet se, hvala Allahu, čulo, da su serdar Krete Tavukču Mustafa-paša i Katirdži-zade Mehmed-paša s islamskom vojskom neprijatelja porazili i, otjeravši ga prema kopnu, preuzeli njegove *baljemez* topove i municiju.

U ovoj sretnoj godini koja je otpočela hiljadu sedamdeset prve (1660),[169] naš padišah je ponovo odlučio prezimiti u Edreni. Ali Istanbul je izgorio, a on sam, sultanija majka Turhan i većina dvorjana su bili oboljeli od groznice. Zbog toga su se desetog muharrema (22. rujna) u srijedu, pokrenuli iz Edrene. Padišah se preko Kirkkilise (Kırklareli) i okolinom Vize, usput stalno loveći spustio sa svitom do Davud-paše, u petak četvrtog safera (9. listopada). Padišahov

[169] 1071. počinje 6.9.1660. a završava se 26.8.1661.

dolazak je obradovao istanbulski narod. Povećanje sreće našeg velikog i sjajnog padišaha i oslobađanje od onih koji uvijek jadikuju, mjere koje je poduzeo Köprülü Mehmed-paša sve je to bilo moguće zahvaljujući tome što su paževi na dvoru, jutrom i večeri učili četiri-pet hiljada *feth-i šerifa.*[170] Zbilja, u vrijeme dok je veliki vezir bio Köprülü Mehmed-paša, vezir poput Asafa,[171] koliko god su odmetnici dizali glavu, nije im uopće pružao mogućnost da se razmašu, bivali su uništeni. U osmanskoj državi svaki od odmetnika koji je bio poput lava pričinjao se poput mačke, a koji je bio kao zmija pravio se da je mrav.

Prije ovoga, bezvjerni Franci[172] su svake godine uništavali mornaricu na Sredozemlju, zarobljavali brodove i muslimane, a osim toga su izlazili i na kopno i pljačkali tvrđave i sela. Ali u vrijeme velikog vezira Köprülü Mehmed-paše to nisu mogli raditi. I prije je sultan Murad slao posebnu vojsku da smijeni vlaške i moldavske namjesnike i Rakocija. Ali nije ih bilo moguće smijeniti. Štaviše, godinu dana prije pohoda na Bagdad, Husejin-paša je doživio poraz u situaciji kad su Nesuh-paša-zade sa bosanskom i budimskom vojskom sa temišvarske strane, Kodža Kenan-paša sa vojskom Silistre i Kantimur sa tatarskom vojskom sa strane Vlaške sudjelovali u njegovom pohodu. Loša vijest došla je Kenan-paši u Budim. On se izmirio s nevjernicima i vratio u Silistru. Kad se sultan Murad vratio iz Bagdada, Taban Yassi (Ravnih tabana) Mehmed-paša htio je promijeniti vlaškog vojvodu, ali padišah nije na ovo pristao. Mehmed-paša se zaklinjao: "Ako ovoga ne kaznim evo moje glave". I zbilja, Mehmed-paša je krenuo na vlaškog vojvodu htijući ga smijeniti. Ali nije uspio, Božijom mudrošću je poražen, pa se vratio. Kad je ovo

[170] Zbog ovolikog broja može se zaključiti da su paževi učili Fatihu, a ne sure Feth = osvojenje.

[171] Asaf je vezir vjerovjesnika Sulejmana, a uzima se kao metafora za uspješne vezire Osmanskog carstva.

[172] Ovdje se misli na Mlečane.

saznao sultan Murad, nije htio oprostiti, dao je pogubiti Mehmed-pašu. Ipak, neka je hvala Allahu, u skladu sa onom "Sve ima svoje vrijeme", nakon pedeset godina prkosa i neposlušnosti koje su iskazivali nevjernici, uz Božiju pomoć stalo im se ukraj i na njihovo mjesto ponovo su postavljeni namjesnici. Svi oni su ostali nevjernici koji uredno plaćaju harač. Rahmetli sultan Murad je bio padišah koji se proslavio. Osvetio se janjičarima i *kizilbašama*, ali zbog nenadane smrti nije se uspio osvetiti nevjernicima.

Te godine, kad je sretni padišah stigao iz Edrene, prezimio je u Istanbulu. U proljeće je prešao u Uskudar. Ramazan i Ramazanski bajram je proveo tamo. Onda je u ševvalu (svibnju) krenuo iz Istanbula i prelazeći konak po konak došao do Galipolja, a odatle je otišao u Edrenu, usput provodeći vrijeme u lovu.

Što se tiče velikog vezira Köprülü Mehmed-paše, on je, u skladu s ajetom "Svako će okusiti smrt", sedmog dana mjeseca rebiulevvela hiljadu sedamdeset druge[173] odselio s ovoga svijeta u vječnost. Na mjesto velikog vezira postavljen je njegov sin Ahmed-paša. Tu zimu je Ahmed-paša proveo u Edreni, a u proljeće je sa sretnim padišahom došao u Istanbul. Tu godinu je ostao u Istanbulu, smatrao je velikom blagodati i uzvišenom dužnošću da radi za padišaha i služi vjeri. U skladu sa značenjima ajeta "Od Allaha vam je pomoć i skora pobjeda. Muhammede, obavijesti o ovome vjernike!"[174] i "zaista smo ti sasvim jasno pobjedu osigurali", smatrao je potrebnim podignuti zastavu koja se vihori s pobjedom pa je govorio: "Od ovoga svijeta i svega što je na njemu bolje je na Allahovom putu jedan dan čuvati granicu." Usvojio je iz hadis-i šerifa ono gdje se kaže da je od ovoga svijeta i svega što je na njemu bolje jedan dan se truditi, to jest jedan dan se boriti protiv neprijatelja prave vjere. A posebno mu je bio uputa hadis "Božiji rob koji ode s Allahovog puta,

[173] 30. listopada 1661.

[174] Sure Saf, 13. ajet.

iskusit će kako prže džehenemski plamenovi". Da bi krenuo na austrijskog kralja, odlučio je da sretnog padišaha dovede do Edrene kako bi u srca vojnika ulio snagu. Dao je da se pripreme za rat potrebna sredstva i oruđa, šatori, konji, deve i ratna oružja. U utorak, devetog dana mjeseca redžeba (veljače) hiljadu sedamdeset treće godine iznesen je padišahov *tug*, u slijedeći utorak postavljeni su šatori carske vojske, a nakon toga, u ponedjeljak, izvađen je i carski šator. Drugog šabana (ožujka) u ponedjeljak ulogorila se carska vojska, a u ponedjeljak devetog istog mjeseca sretni padišah je sa svitom došao u logor. U ponedjeljak, šesnaestog šabana, krenuli su prema Edreni. Prelazeći konak po konak, za jedanaest dana došli su u Edrenu. U subotu, petog dana časnog mjeseca Ramazana (12. travnja) veliki vezir je uzjahao konja s riječima: "Oslanjamo se na Boga i samo od Boga pomoć molimo". Poklonio se zastavi islama, koja je bila bajrak pobjede i osvojenja. Prelazeći konake, za pet dana su stigli do Sofije. Tu su dvanaestog dana pustili konje na ispasišta. Nakon što su tu proboravili sedamnaest dana, pokrenuli su se i došli do Halkali Pinora. Tu, u Halkali Pinaru su ostali jedan dan da bi sačekali sablje i kaftane od padišaha. Prvog dana mjeseca zilkadeta (7. lipnja) stigli su do Kruševca. Od Kruševca do Beograda vojska se razdvojila na dva krila. S lijeve i desne strane poredali su se odredi spahija. Od brda Avale do Beograda je rastojanje koje se prijeđe za jedan sat. Janjičari su se poredali s desne i lijeve strane i stajali. Nakon toga je veliki vezir sa svitom koja se poredala u skladu s položajima koje su zauzimali i sto dvadeset *ičoglana* iza sebe, sa bubnjevima i zastavama ušao u Beograd u petak u vrijeme *sale*,[175] otpozdravljajući na desnu i lijevu stranu. Božijom dobrotom, vojske je bilo tako mnogo da je od njihovih različitih boja šatora okolica ličila na boju kameleona.

U nedjelju je austrijski izaslanik Baron von Goes sa mnogo plemića došao do ekscelencije velikog vezira. Ali kako nije bilo koristi

[175] Sala je vrijeme sat prije obavljanja džume namaza.

od razgovora s njima ovaj ih nije primio, odbio ih je. Na to su oni tražili rok od petnaest dana moleći šta god želi. Dano im je tih deset dana. Izaslanik i njegova pratnja su smješteni u jednu kuću, a određeni su i čuvari da paze na njih. Onda su na sto četrdeset lađa natovareni potrebni topovi, municija i barut. Naređeno je da se dovuku srijemske i grahovske lađe. Određeni su paša Kütahije Jusuf--paša i srijemski paša Ibrahim-paša, koji je ranije bio *dogandžibaša*,[176] da sa lađama idu Dunavom do Budima, a odatle do Ostrogona.

U Beogradu su ostali deset dana, a onda su prešli rijeku Savu. Na jednoj uzvisini kod mosta u blizini Zemuna ulogorili su se i ostali tu tri dana. Krenuvši odatle i prelazeći konake, šesnaestog dana mjeseca zilkadeta (22. lipnja), u petak, zanoćili su u blizini kasabe Mitrovice. Ova kasaba je bila veoma lijep grad. Bilo je pet velikih džamija gdje se klanja džuma namaz. Sve je bilo vrlo jeftino: meso se prodavalo po osam, tovar sijena po deset. Odatle su se uputili u jedno mjesto udaljeno četiri sata i tu se smjestili. U ovom konaku je serdar Ali-paša odredio *čarkadžije*. On sam je imao pet hiljada ovom poslu vičnih ljudi. Odatle su se ulogorili u Tovarniku[177] i dok su bili tu, uhvaćena su dvojica uhoda. Toga dana je haseki aga donio od padišaha hatišerif, handžar i ogrtač od samurovine. Veliki vezir je nakon odavanja počasti onako kako je to po zakonu, zadio handžar za pojas, a ogrtačem zagrnuo leđa: Reis-efendiji[178] je dao Carsko pismo da ga pročita. Padišah se u svome časnom pismu moli za islamsku vojsku i obavještava da je razriješio *kizlaragu*.

Budimski paša, Husejin-paša uzeo je od nevjernika jednu palanku, zarobio njihovog zapovjednika i poslao ga. Vezir je naredio da se zapovjednik dovede pa ga je pitao za stanje i broj neprijatelja. On je odgovorio da se vojska skupila, a da se narod sklonio u tvrđavu.

---

[176] Komandant carskih sokolara.

[177] U turskom tekstu stoji Torank.

[178] Reis-efendija je *reisulkutta* – glavni tajnik.

U petak, dvadeset drugog dana mjeseca zilkadeta,[179] dok su na drugoj obali Dunava čuvari deva i skupljači hrane kosili livadu, nekoliko nevjerničkih seljaka je uhvatilo naše čuvare deva pod izgovorom da je to njihova raja i htjeli su ih odvesti Mađarima. Uvijek su tako radili. Ovaj put su devedžije zapomagale. Blizu toga mjesta su bili džebedžije koji su oslobodili devedžije, uhvatili nevjernike koji su bili tamo i doveli ih veziru na ikindijski divan.[180] Vezir je nagradio džebedžije jednom kesom akči, a nevjernici su pogubljeni. Za to selo je zadužen Kibleli Mustafa-paša pa je otišao na spomenuto mjesto. Ali to ne bijaše selo nego palanka, a nevjernici u njoj su bili vrlo oprezni. Uvidjevši da ne može samo puškama riješiti stvar, vratio se.

Kad se ulazilo u Osijek, nekoliko građana je došlo veziru i upozorilo ga: "Nevjernici, koji na nekoliko mjesta izazivaju smutnju, imaju pancire i oružje sa sobom i tako se kreću, budite na oprezu". Ovo je obznanjeno i među vojskom. Ali Božijom dobrotom, nisu imali snage da bilo šta učine.

Dvadeset četvrtog zilkadeta bila je proslava janjičarskog odžaka. Veliki vezir je jednog od njihovih aga dao pogubiti na ikindijskom divanu. Dvadeset petog dana spomenutog mjeseca (1. srpnja) bio je dan janjičarskog odžaka. Kanjiža je predana na upravu Vintur Hasan-paši. Sa Hasan-pašom je određeno dvanaest hiljada vojnika da čuvaju Kanjižu. Istog dana je zapovjeđeno svim pašama da prijeđu osječki most. Izvršena je smotra korisnika nepotpunih zeameta (*gedikli zeamet sahibi*), *muteferrika* i čauša. Veliki vezir je upozorio: "Ko god ne bude prisutan na slijedećoj smotri, njegov *dirlik* ću dodijeliti drugom."

Spomenutog dana, poslije podne, došao je austrijski izaslanik. Najprije je bio primljen u šatoru Ibrahim-age, ćehaje velikog vezira,

---

[179] Dvadeset osmog lipnja.

[180] Ikindijski divan – *ikindi divani* je skup koji se održava poslije podne.

a potom je sa pismom izveden u prisustvo velikog vezira. U pismu se tražilo da se dade rok od nekoliko dana, a onda će se predati tražene tvrđave. Izveli su napolje izaslanika i zadržali ga. Poslije njega je došao mletački izaslanik.[181] Pustili su ga da malo sačeka prije nego što bude primljen. Prokleti nevjernik je obukao kratki krzneni ogrtač, ali ga nije stavio na jednu ruku. Razgledao je desno-lijevo. Kako mu niko nije ukazivao pažnju, on je pao u toliki strah, da mu je s lica znoj tekao u potocima. Na kraju, nije mu ukazana naklonost i nije mu darovan kaftan.

Dvadeset sedmog dana (spomenutog mjeseca), austrijski izaslanik je ponovo došao do vezirovog ćehaje i predložio: "Dat ćemo vam četiri tvrđave, a novu tvrđavu ćemo porušiti. Ostavit ćemo vam pet ljudi kao taoce."

Ćehaja mu je na to odgovorio: "Padišahova je naredba: Ako osim tvrđava dadnete dvjesto hiljada kuruša i svake godine trideset hiljada zlatnika dat ćemo vam *ahdnamu*[182], a ako to odbijete, budite spremni na vrijeme". Izaslanik je rekao: "Sve ćemo dati, ali vaši uzvišeni preci nisu od nas uzimali novce. Naš kralj će vam od srca poslati nešto na dar. Ako ste s tim zadovoljni, da doneseno, a ako ne, i mi smo spremni". Nakon što je primio ovaj odgovor, ćehaja je izaslanika odveo u pritvor ne suočivši ga s velikim vezirom.

U Osijeku su ostali sedam dana. Osmog dana su se pokrenuli i preko mosta prešli na drugu stranu. Spahijama su dani žito i brašno. Došao je Kadi-zade Ibrahim-paša, paša Nikopolja, ispred mosta priredio paradu, a potom je bio primljen kod ekscelencije vezira. Nakon što je ogrnut kaftanom, vratio se u svoj šator.

Osijek je lijep grad. Ovdje je sve jeftino. Tu se nalaze velika tvrđava, varoš i šest velikih džamija. Ispred mosta su se pokrenuli i uputili svojim putem. Jedanaestog dana mjeseca zilhidžeta (17. srpnja)

---

[181] U originalu stoji: *Dobrovenedik elčisi*.

[182] *Ahdnama* – povelja o garanciji.

alaji su se postrojili kao kad su ulazili u Beograd i u tom poretku su ušli u Budimsko polje. Put od Hamza-begove palanke do Budima bio je put koji se prevaljuje za dva i pol sata. Ovo polje je toliko bilo ispunjeno islamskom vojskom da se nije mogla vidjeti zemlja. Prema navođenju nekih Budimlija, nevjernici su govorili: "Ako Budimsko polje bude puno Turaka, borit ćemo se, ako ih bude više, ne možemo im se suprotstaviti". Ali Božijom dobrotom bile su pune i doline i brjegovi, a ne samo polje. A tada još nisu bili došli svi vojnici i paše, koji su došli kasnije.

Nevjernik poznat kao Zerin-oğlu (Zrinjski) porušio je i popalio mnoga mjesta od Osijeka do Budima. Četvrtog dana spomenutog mjeseca, u petak u prijepodnevnom vremenu jedan mladi junak je uhvatio nekog tipa u graničarskoj uniformi i povikao: "O muslimani, ovaj tip je uhoda!" Prihvatili su čovjeka i odmah ga odveli ćehaji. Pitali su junaka: "Kako znaš da je ovaj uhoda?" Junak je uzvratio: "Gospodaru, ja sam Janjarac. U tom selu tjerao sam konje jednog age. Pored jedne ćuprije izbio je ovaj nevjernik. Pozdravio je. Dok je progovorio riječ-dvije sa mnom, izbilo je desetak nevjernika koji su uhapsili mene i jednog mog kolegu. Odveli su nas u Austriju. Mene su prodali jednoj krčmarici koju sam služio šest mjeseci. Posluživao sam ugledne nevjernike. U godini osvojenja Varada,[183] Bog nam je dao priliku pa smo se oslobodili. Sada sam ovog nevjernika našao ovdje i uhvatio ga. Bogu hvala, on nije nevjernik koji se može ponovo uhvatiti. On je uhvatio mnoge muslimane i učinio ih robljem." Zbilja, na nevjernikovoj glavi bio je zeleni kalpak, na leđima ljubičasta dolama, na pojasu tanki plavi pas, čakšire na kopčanje – prava graničarska odjeća. Doveli su čovjeka u prisustvo velikog vezira a ovaj ga je predao *muhzir-agi*[184] da završi s njim šta treba.

---

[183] Misli se na 1070/1660.

[184] Komandir straže.

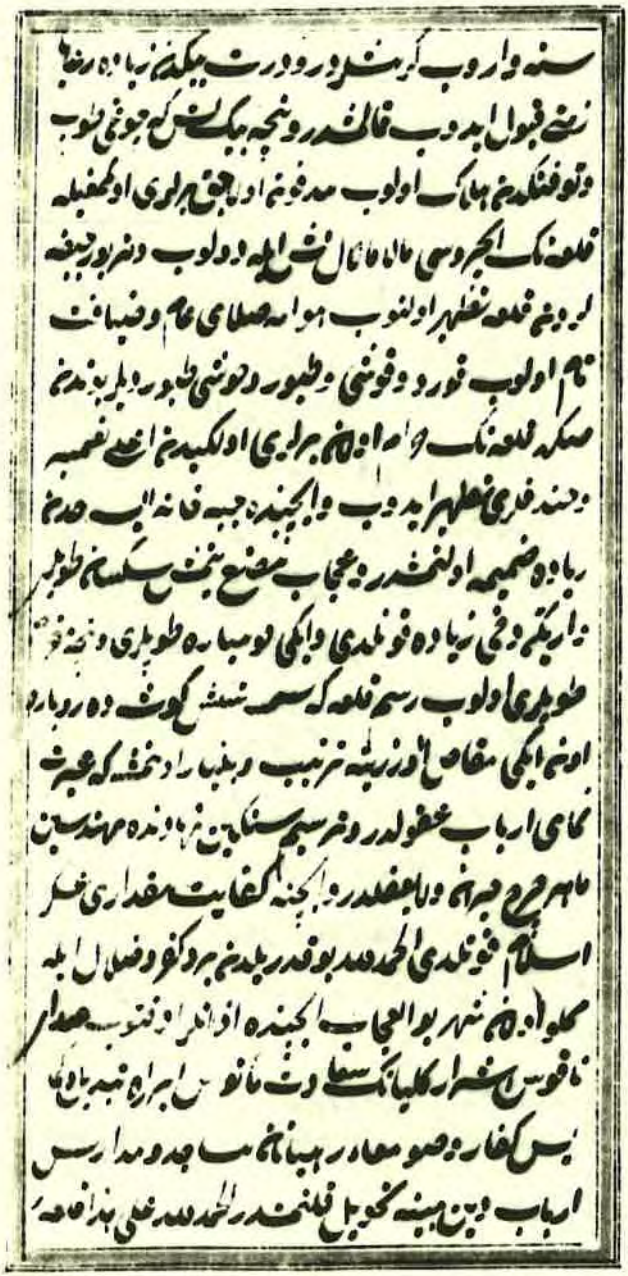

ایکن

U unutrašnjoj utvrdi budimske tvrđave bio je jedan visoki dvorac, nazvan kraljev dvorac, kojeg je vrijedilo vidjeti. Ali, kako je nekad grom udario u baruthanu on je postao ruševan. Rahmetli Kodža Musa-paša je na zadivljujući način doveo u tvrđavu vodu iz Dunava. To je kao da je, naprimjer, ovdje, u harem Sulejmanije džamije pa i u sokake koji su još naviše, dovedena voda iz mora. Vrijedno pažnje! A Arnaut Murad-paša je na strani vinograda sagradio veliku varoš sa tornjevima.

U Budimu je što se tiče hrane bilo velike tegobe. Jer, pripreme su napravljene kao da se ide na Kotor ili Zadar, a tek kasnije se ispostavilo da se ide na Novu tvrđavu (Zirinvar) koju je sagradio Zrinjski. A onda, iznenada se okrenulo Budimu. Ovi planovi su zbunili i nevjernike koji su se prevarili. U vrijeme kad se okrenulo prema Budimu, nevjernik po imenu Banjanović otišao je čuvati svoje tvrđave jer je mislio da Turci idu na njega.

Devetnaestog dana mjeseca zilhidžeta (25. srpnja), budimski paša, Husejin-paša, Hisim Mehmed-paša i ohridski beg napravili su paradu. Na drugu stranu je posebno poslan Bejko Ali-paša, paša Rumelije, da čuva vojsku. I on je uhvatio i poslao pedeset nevjernika u graničarskim nošnjama.

Jedan spahija je otišao s momkom na livadu i dok je momak kosio travu, izbio je jedan nevjernik koji ga je htio zarobiti. Za ovim su došla još dvojica-trojica. Kad je momak vidio ove, povikao je, a spahija je navalio na nevjernike: jednog je ubio, jednog ranio, jednog je zarobio i doveo veziru, a jedan je pobjegao. Vezir ga je nagradio sa pedeset zlatnika i pet akči, i rekao: "Ako želiš pogubi nevjernika, uradi šta god hoćeš!"

Dvadesetog dana spomenutog mjeseca (28. srpnja) je došao jedan beg sa pašom Silistre, Džan Arslanom. Dan im je po jedan kaftan, ali im nije ukazana pažnja. Toga dana su određeni na službu na mostu.

Zatim se dvadeset prvog dana spomenutog mjeseca u petak, nekoliko Peštelija ukrcalo u čamce i kad su prilazili Budimu, pustili

su jedno veliko deblo. Ploveći Dunavom, deblo je došlo do mosta i rastavilo ga na tri dijela. Četiri stotine konjanika i pješaka koji su se nalazili na njemu utopili su se u vodi. Oni su Allahovom naredbom postali žrtve za islamsku vojsku.

Dvadeset drugog dana spomenutog mjeseca (28. srpnja), austrijski izaslanik je rekao da je stiglo pismo od njihovog kralja, došao je do velikog vezira i predao pismo. U njemu je pisalo: "Dajte nam nekoliko dana vremena, predat ćemo vam tvrđave koje tražite. Ali harač i novac ne dam. Jedino ću vam dati zlatnog i srebrenog nakita." Veliki vezir je upitao izaslanika: "Jesi li ti jamac?" Izaslanik uzvrati: "Ne mogu biti, ja sam sluga gospodarev. Kakav god odgovor bude, ja moram raditi prema tome". Pošto se nije vjerovalo riječima ovog nevjernika, zatvoren je u kuću jednog efendije koja se nalazi u Budimu preko puta janjičarske odaje i kapućehaje. Upozoreno je da se jedan s drugim nikako ne smiju viđati.

Dvadeset trećeg dana spomenutog mjeseca (29. srpnja) došao je tatarski princ pa je veliki vezir poslao jednog od svojih aga, Uzun Jusuf-agu da ga dočeka.

Ukratko, za ono što je tražio izaslanik nije se imalo sluha jer to nije u interesu časti sultana i u skladu s naporom islamske vojske. Veliki vezir je iskupio vodeće državnike i graničarske veterane i s njima razgovarao. Jednoglasno je zaključeno da na nevjernikovu zemlju, to jest zemlju ćesara i kralja Austrije odavno nije stupila noga islamskih vojnika, da njihova raja odavno nije napadnuta, da su sela puna blaga i imetka i treba napasti na njihovu zemlju u kojoj su Mađari i Toti. Tvrđave srednje Mađarske će biti dane na trajno korištenje mađarskim begovima, s oca na sina, kao odžakluk, kao što je to kod kurdistanskih begova. I posebno, unutrašnja utvrda svake tvrđave je u ruci vojske austrijskog ćesara i sve pripadaju prokletom ćesaru. Zemlja koju zovu Srednja Mađarska prostrana je toliko da je potrebno dvadeset dana da bi se prešlo preko nje. Istočni i južni njen dio okružen je rijekama Dunavom i Tisom. Na toj

strani graniči sa osmanskim oblastima Budima, Ostrogona, Egera i Erdelja. Međutim, te dvije strane razdvajaju Dunav i Tisa. Zapadna i sjeverna strana dosežu do Franačke (Frengistan). Nevjernici loših namjera u ovim krajevima imaju za skloništa veoma utvrđene tvrđave. Jedna od njih koja se zove Ujvar,[185] među narodom važi kao "Slavna po svojoj čvrstoći, hvale vrijedna po svojoj snazi". Bila je puna vojske šejtanskih likova: Austrijanaca, Franaka, Tota i Mađara. Oni su stalno nanosili štetu i sijali smutnju na osmanskim granicama. Na sastanku se nakon ozbiljnih i pametnih rasprava zaključilo da je važno i potrebno da se ide na spomenutu tvrđavu.

Uzvišenom naredbom velikog vezira dano je kao zadatak budimskom paši Husejin-paši i Džan Arslan-paši da postave most na Dunavu u blizini ostrogonske granice, kako bi islamska vojska mogla prijeći na drugu stranu.

U Budimu su ostali dvanaest dana. Nakon što je Husejin-paša otišao, razboriti ekscelencija paša se spustio s islamskom vojskom u Ostrogonsko polje dvadeset petog zilhidžeta (2. kolovoza). Da bi završio izgradnju mosta, odredio je kao zapovjednika majstorima defterdara i agu silahdara. To je bio posao koji se ne bi završio ni za dvadeset dana, ali i on sam je išao jutrom i večeri, ulagao napor, na sve načine se trudio pa je ova zadivljujuća ćuprija, Bogu hvala, završena za dvanaest dana. U ponedjeljak, u podne, drugog dana mjeseca muharema (7. kolovoza) dogodio se kontakt s neprijateljem. Još ranije je na tu stranu bilo stiglo lađama četiri hiljade naših vojnika. Ali zapovjednik te tvrđave, mađarski pas, prokletnik po imenu Gargaš[186] poslao je do mosta uhodu. Uhoda je došao dva dana prije nego je most završen. Dok je razgovarao s jednim rajetinom, vidio ga je jedan tobdžija koji zna mađarski. Rajetin je rekao konjaniku: "Most se završava za jednu sedmicu, ovdje je malo vojnika

[185] Danas grad Nove Zamky u Slovačkoj.

[186] Kont Forgač.

koji se mogu dovesti sa dvije-tri lađe. Sad je prilika. Požurite dok most nije završen. Nakon što je konjanik uhoda otišao, tobdžija je zarobio rajetina, odveo ga veziru i ispričao mu slučaj. Uhoda je brzo otišao, stanje koje je vidio i onako kako je čuo prenio je nevjernicima.

Nevjernik Gargaš priliku je obilato iskoristio i napao na most. One koji su bili tamo, pobio je. Da islamski vjetar ne bi puhnuo u njegovu zemlju, bez straha se smjestio na suprotnu obalu i postavio topove. Prokletnik Gargaš, koji je bio zapovjednik tvrđave, govorio je: "Već četrdeset pet godina na ovoj krajini koja je moja zemlja nema konjanika poput mene."

Stih:

"Ja sam ugarski krajišnik
o kome se priča –
da koplje ima svoj jezik
Turci bi znali ko sam ja."

S tom namjerom je ovaj nesretnik sa šest hiljada mađarskih konjanika i pedeset hiljada pješaka, austrijskih i franačkih nevjernika, u ponedjeljak u podne krenuo u napad, ali tada je s Božijom pomoći most već bio završen. Veliki vezir je, ne gubeći vremena naredio Husejin-paši, serdar Ali-paši, Jusuf-paši, Gurdžu Mehmed-paši i Ibrahim-paši da te noći do jutra prijeđu na drugu stranu sa budimskom, bosanskom, anadolskom, halepskom, ajdinskom, saruhanskom i nikopoljskom vojskom. Oni su, u skladu s naredbom, do jutra prešli na drugu stranu. Uz to prešlo je i mnogo gazija dobrovoljaca. Unezvijereni prokletnici su se digli na noćni napad do jutra dok se most ne završi. Napali su na šatore koji su se nalazili na obali i zatekavši vojsku na spavanju, mnoge su učinili šehidima. Baš u to vrijeme radosni glas molitve za Muhammeda a. s. digao je sve na konje.

Poput munje je prispjelo mnogo vojske, robova i slobodnih vojnika. Islamske gazije, primjer hrabrosti kad se bori za vjeru i čast domovine ne obazirući se na nevjerničke topove i puške, napali su poput lavova i pantera. Iako je nevjernika bilo toliko da su ih bila puna brda, doline i kamenjar, nisu mogli odoljeti islamskim vojnicima i nagnali su u bijeg. Islamski vojnici su ih sustizali i sjekli. Zarobili su njihovog zapovjednika pješadije. Izdajnik kojeg su zvali Gorgaš, u skladu s ajetom "Toga dana će čovjek od svoga brata bježati"[187] i po onoj izreci "Dobitnik je onaj koji spasi glavu", sklonio se u tvrđavu sa dvjesta ranjenih i iznemoglih ljudi koji su preostali od mača. Neka je hvala Allahu, od svih ostalih dvije trećine su posječeni sabljom, a jedna trećina ih je zarobljena. Veliki vezir je prvom koji je donio glavu darovao pedeset zlatnika, drugom pedeset kuruša, trećem četrdeset pet kuruša, a ostalim je darivao po četrdeset, trideset, dvadeset pet, deset, pet kuruša. Ukratko, gazije koje su dovele robove ili donijeli glave darivani su iznad očekivanja. Za ovo je podijeljeno tačno sto dvadeset kesa. Pašama su darivani plaštevi. Naređeno je svima koji su doveli žive nevjernike da im odsijeku glave pred šatorima, a onda da sa odsječenih glava odsijeku po jedno uho i da ih donesu. Svi su na osnovu naređenja donijeli po uho. Izbrojeno je petsto dvadeset ušiju. Pogubljeni su nevjernici koji nisu vrijedili pet kuruša. Tristo uglednih nevjernika je uhapšeno. Trideset vodećih nevjernika predano je *muhzir-baši.*[188] Jedan od njih je rekao "Dat ću vam petnaest kesa i pedeset zarobljenika, oslobodite me". Ovome uopće nije pridavan značaj pa je pogubljen. Neki junaci su naknadno otišli na bojno polje i doveli preostale nevjernike koji su bili ranjeni ili su ostali ispod konja. I njima je naređeno da pogube nevjernike koje su doveli. Neki junaci nisu završili posao ni sa deset pogubljenja, bili su u krvi i znoju. Pretražujući pogubljene

[187] 34. ajet sureta Abese.

[188] *Muhzir-baša* je zapovjednik straže.

nevjernike, muhtari su nalazili kod njih za pasom ili u učkurima po pedeset, pa i po stotinu zlatnika. Čuvali su i turske akče koje su nudili da bi bili oslobođeni. Kad su janjičari čuli za ovu vijest u lovu, uhvatili su muhtare i počeli ih pretraživati.

U ovom okršaju zarobljeno je od neprijatelja pedeset većih i manjih bubnjeva, zastava i sve naoružanje. Dok se ovolikom broju nevjernika sklopio svitak života i dok su obilježeni muhurom gubitka i ovog i onog svijeta, dotle je samo pedeset odabranih sokolova ogrnulo šehidski plašt, pojelo ratničko jelo i na putu vjere žrtvovalo se poput leptira i bacilo u dženetsko gnijezdo.

U Ostrogonu su ostali deset dana. Nakon ove nove pobjede, šestog dana mjeseca muharema (10. kolovoza), u petak, ekselencija veliki vezir je prešao most. Prešao je polje Džigerdelen[189] gdje su nevjernici svojevremeno postavili tabor da bi zatvorili put sultanu Sulejmanu. Ovoga puta šatori su postavljeni iznad puta gdje se vodila bitka i tu se zanoćilo. Prije nego je islamska vojska sasvim prešla Dunav on je nadošao i prekrio oba kraja mosta. Vojska nije mogla prijeći. Budimski paša i janjičarski aga odmah su donijeli građu i popravili krajeve mosta. Vojska je ponovo počela prelazili na drugu stranu. Sva vojska je s mukom mogla prijeći za deset dana. Tada je mnogo ljudi upalo u vodu s teretom pa iako su se mogli i spasiti, mnogi su stradali. Voda se izlila na kopno u visini konjskih sapi.

Veliki vezir je naprijed poslao serdar Ali-pašu, Ibrahim-pašu i ostrogonskog bega, Čerkes Mehmed-bega da sagrade jedan mali most na putu koji vodi prema Ujvaru. Oni su otišli i taman kad su počeli praviti most našli su prolaz u vodi i prešli na drugu stranu. Kad su nevjernici vidjeli da su oni postavili most i prešli rijeku, odmah su na početak mosta donijeli top. Ovoga puta su paše i janjičari presjekli neprijatelju pozadinu, a nevjernici su vidjevši da im je odsječena pozadina, uzeli topove i pobjegli u veliku tabiju.

---

[189] Parkanj – tvrđava i grad u Mađarskoj.

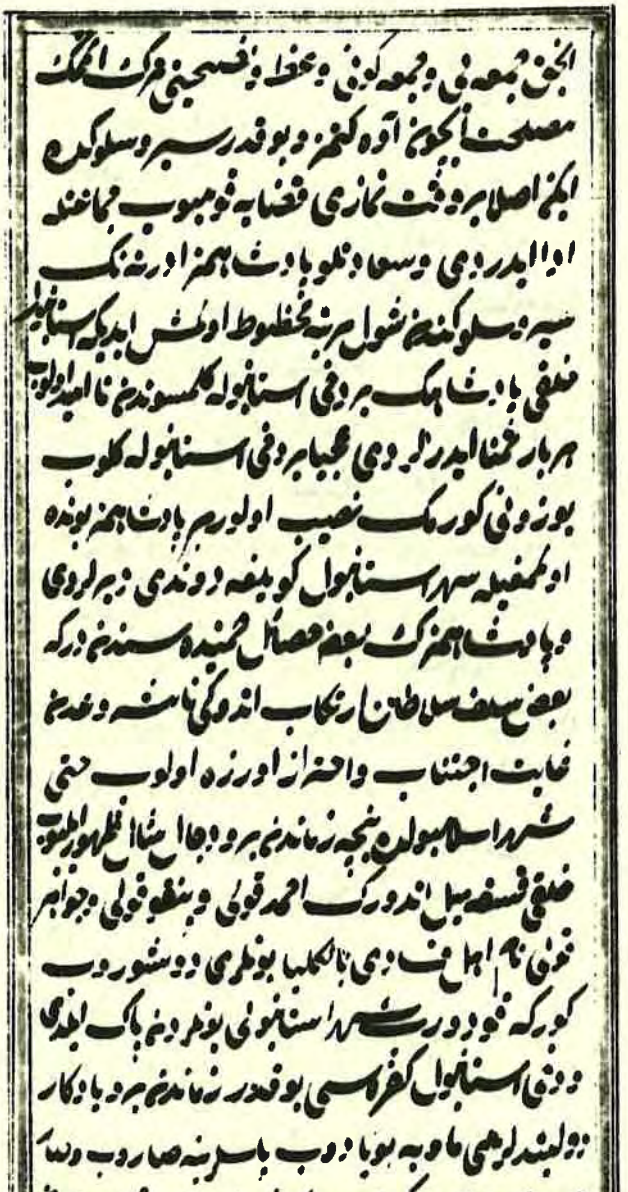

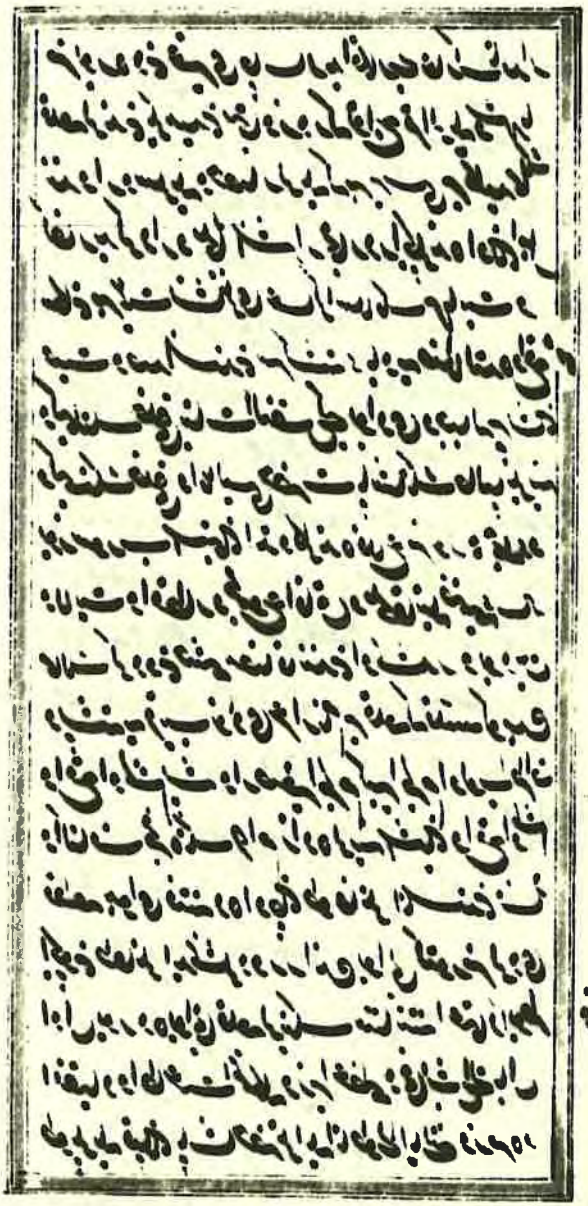

Most je bio završen za tri dana. Pošto je i na kopnu bila bara, i tamo je napravljen most. Kad su napravljena ova dva mosta, vojsci je naređeno da prijeđe na drugu stranu. Vojska je prešla što preko mostova što preko vode. Neprijatelj je poplavio polje. Polje od Ostrogona do tvrđave Ujvara bilo je polje koje se prijeđe za deset dana. Neka mjesta su postala močvarna. Vode su se na mjestima popele do konjskih sapi, a negdje do uzengija. Zbog toga se potegla neobjašnjiva muka i patnja.

Veliki vezir je osmog dana mjeseca muharema (12. kolovoza) pošao iz Parkanja (Džigerdelan) i ulogorio se na jednom mjestu preko puta sela koje su ranije razorili muslimani, a koje je udaljeno pet sati hoda. Odatle do tvrđave Ujvar (Nove Zamky) ostao je put od jednog sata. Preko oba mosta prešlo se za po deset dana pri čemu je uložen veliki trud uz izlaganje neopisivoj muci. Na ovom se mjestu oka govedine prodavala za osamnaest, a oka dvopeka za trideset pet akči.

Serdar Ali-paša je postavio most i na jednom mjestu blizu tvrđave. Kad je prešao na drugu stranu, poslao je vijest velikom veziru: "Moj gospodaru, nalazimo se ovdje na jednom ravnom mjestu. Mi smo postavili most i napravili zaklone. U zaklone je moguće ući odakle god hoćete. Dođite bez odlaganja!" Vezir je sutradan dao da se na jednom mjestu blizu tvrđave postavi vojni logor. Pored mjesta gdje je Ali-paša sagradio most i on je dao da se sagradi jedan pljosnati most. Nakon što je završen, nevjernik je žestoko pucao iz topa na most, ali Božijom dobrotom nikome nije naudio.

Prije nego je napravljen most, nešto vojnika je prešlo na drugu stranu splavovima. Dok nisu izašli na drugu stranu, neprijatelj je s tvrđave otvarao vatru. Bilo je otvaranja vatre i s naše strane. S obje strane je palo nekoliko ljudi. Na kraju su nevjernici poraženi pobjegli.

U srijedu navečer napravljeni su splavovi sa užetima, na koje su postavljene daske. Na drugu stranu je prešlo dvadeset janjičarskih

orti koje su ušle u rovove. U srijedu se i veliki vezir sa svojom pratnjom smjestio u blizini ove male ćuprije i tu ostao jedan dan.

I vojsci Egera je naređeno da dođe do Ujvara. Kad je neprijatelj saznao za ovo, iskoristili su priliku i napali na tvrđavu Eger misleći da je ostala prazna. Ali na putu su naišli na egerski odred. U sukobu koji je izbio nevjernici su poraženi. Dolazak ove vijesti izazvao je veliku radost.

Dvanaestog dana mjeseca muharema (16. kolovoza) naređeno je da vojska prijeđe na drugu stranu. I veliki vezir je prešao u petak. Postavio je logor u prostranom polju, zapadno od tvrđave. Izgubili su se u polju kao da su pod šatorima. Sve je okolo bilo zeleno, bijelo, plavo, crveno i u drugim raznim bojama.

"Sve je puno različitog cvijeća
Koplja su se uzdizala poput brda
A zemlja pod šatorima kao da je
Polje jasminom pokriveno."

Kako nevjernici nisu mogli postaviti paukovu mrežu za feniks pticu, tako su jasno vidjeli da ne mogu zaštiti spoljnju varoš od napada anadolskih sokolova. Bez povoda su spalili varoši koje liče na grad, na vlastite oči su spalili svoje kuće i pobjegli u unutrašnju tvrđavu koja je čvrsta i pouzdana. Prihvatili su da iskuse žestinu vatre prije Sudnjeg dana. U skladu s *ajeti kerimom* "Odbaci svoje zlo na najbolji način"[190] i u skladu s preporukom hazreti Pejgambera da se lijepim postupkom upućuje na pravi put, te opet u skladu s ajetom "Na Allahov put pozivaj mudro i lijepim savjetom"[191], razboriti paša je pozvao neprijatelja da se preda. A oni koji su imali loše namjere, oslonili su se na čvrstoću tvrđava i ustrajali u pobuni u skladu s

[190] Sura Fussilet (41), ajet 34.
[191] Sura Nahl (16), ajet 125.

ajetom: "A oni su vjerovali da će ih tvrđave njihove od Allaha sačuvati".[192] Pošto je bilo tako, ekselencija paša koji je svoj posao dobro znao, odredio je topove na četiri strane odakle će se otvarati vatra.

Dvanaestog dana spomenutog mjeseca (16. kolovoza) ušlo se u rovove. Kad je veliki vezir došao pod tvrđavu, ponovo je upozorio sve age i one koji su uz njih da te večeri uđu u rovove i budu spremni. Kad je pala noć, i on sam je, pouzdavši se u Boga i u skladu sa kur'anskim odredbama, ušao u rov. i počeo sebi kopati zaklon. Kad su ga vidjeli njegovi drugovi, u kojima se pokrenuo junački nerv, dali su se i sami na posao. I oni su počeli kopati zemlju. Tada su se i drugi koji su bili pod njihovom komandom svim srcem dali na isti posao. Veliki vezir se upregao u konopce i povukao top. Vidjevši to svi su s velikim trudom okusili težinu vučenja topova. Bili su na nogama, spremni za glavni pokret.

Nakon što je sa svojim odredom ušao u rov, Ali-paša je poslao vijest janjičarima: "Kad mi na svojoj strani povučemo topove ka zaklonima, vas ćemo obavijestiti. Vi, na toj strani učite *salavat*[193] na Muhameda a. s. Nevjernike će privući vaša strana i obratit će pažnju na vas, a mi ćemo iznenada topove brzo zamaskirati." Dok su janjičari očekivali tekbir,[194] sedamnaestog dana mjeseca muharema (21. kolovoza) Uzvišeni Allah je pomogao muslimanskim gazijama pomračenjem Mjeseca. Nije bilo potrebno oglašavati se tekbirom. Uvidjevši ovu blagonaklonost i pomoć, gazije su odmah donijele *baljemeze* u rovove. Potom je Allahovom pomoću Mjesec zasjao i bilo je vidno kao i prije. Nevjernici su se nadali da Turci nisu dovukli *baljemeze* u rovove. Zbog toga su noću svim naporima počeli puniti kulu đuladima. S one strane gdje se nalazio Ali-paša napadali

---

[192] Sura Hašr, ajet 2.

[193] Pozdrav i molitva za Poslanika Muhammeda a. s.

[194] Molitva kojom se izriče Allahova veličina riječima *Allahu ekber* – Allah je najveći.

su na bedeme i počeli ratovati. Te večeri su i Jusuf-paša i Kaplan-paša sa svojih strana ušli u rovove, počeli otvarati paljbu iz topova, a nevjernici su htjeli ne htjeli trčali čas tamo, čas ovamo i počeli pucati iz pušaka. Taneta koje su ispaljivali iz topova težila su pet, deset i petnaest oka. Nije bilo većih od ovih. Koristeći se pomračenjem mjeseca, janjičari su svoje zaklone donijeli do hendeka. Dok je tvrđava opsjedana sa sve četiri strane i dok su svi ulagali maksimalan napor i predavali se borbi

> "Svaki dan se bitka vodila od zore do večeri
> odjekivalo je sve od Anadolije do Sirije".

Prema tim izvodima sa svih strana su usmjereni topovi, i to po šest *beljemez* topova i mnogo *darbzena* topova, djelotvornih poput gromova i gromkih poput aždaha. Nikad se takva buka, a čula se na sve strane, nije do tada čula niti se to gdje vidjelo. Tuklo se svakog jutra od zore do kasne večeri. Islamski borci su danonoćno, na smjenu, dovlačili prema tvrđavi zemlju poput brda. Zemlja i zakloni su primaknuti do samog tvrđavskog hendeka. Bila su dva hendeka. Jedan je iskopan od tabija prema unutra. Zemlju od ovoga hendeka su neprijatelji koristili da naprave za sebe utvrde i zaklone u koje su smjestili ratnike. Oko hendeka su poboli debele stupove a na ove su natakli oštre kolčeve pa su to sve prekrili zemljom. Pred hendekom su nagomilali brda zemlje, ali tako da su ostavili rupe kud bi moglo proći puščano zrno.

Pred tvrđavom su iskopali poseban hendek u širini deset kopalja i u dubinu tri hvata i četiri pedlja da bi u njega dovodili vodu iz Dunava[195] Hendek je bio jako širok i pun vode. Zbog toga je na tri

[195] U turskom izdanju Hammerove *Historije Osmanskog carstva* stoji da je kanal iskopan od rijeke Njitre koja se nalazi uz same zidove tvrđave. V. Hammer, sv. XI, str. 101.

mjesta u vodu, na mjesta gdje su cijevi, natrpana zemlja. Na dvije strane od ove gomile postavljeno je više sepeta punih zemlje, a vrhovi su bili pokriveni travom u torbama. Isto kao sokak. Na sve četiri strane postavljeni sa direci i grede, a na njih su stavljene torbe pune zemlje, pa je sve to opet prekriveno zemljom. Na ovaj način unutra je naporedo moglo ići po deset ljudi a napravljena je jedna cijev kroz koju se kretalo. S neprijateljske strane uopće nije moglo doprijeti puščano zrno.

Šesnaestog dana mjeseca muharrema (20. kolovoza), navečer, dok se sa zaklonima prišlo do njihovog hendeka i počelo kopati, na mjestu gdje se nalazio zapovjednik straže, šest pijanih nevjernika je izašlo iz utvrde i došlo do njega. Janjičari su napustili zaklone na tekbir i navalili na njih. Kad su ih vidjeli, i budimski vojnici su se digli u napad. Napali su tri puta na utvrdu. Nevjernici nisu mogli izdržati, napustili su utvrdu i prešavši most pobjegli u tvrđavu. Ali kako nisu svi mogli stati na most, mnogo ih se ugušilo u vodi, a mnogi su se, odbacivši puške, sklonili u tvrđavu. Kako su na dvije strane tvrđave bili unakrsni topovi, mnogi su islamski borci, po Allahovoj odredbi, popili šehidsko šerbe i stigli do blagodati onog svijeta. Bilo je i dvjesto ranjenih. Ranjenici su doneseni u prisustvo velikog vezira, a on ih je sve darovao. U njihovoj utvrdi su se nalazile tri mine. Božijom dobrotom, onih šest nevjernika što su izašli napolje i nenadano se spustili do naše vojske zaboravili su na mine obuzeti bijesom kako spasiti goli život.

Sedamnaestog dana spomenutog mjeseca (21. kolovoza), u srijedu, pred izlazak sunca, trojica nevjernika spustila su se iz tvrđave prema dolje da bi odnijela pismo Zrinjskom. Jedan od naših vojnika koji je jeo lubenicu i krastavice pod tvrđavom, zaboravio je tamo nož. Kad je otišao pod tvrđavu da uzme nož, vidje da su se trojica nevjernika spustila dolje. Kad su to nevjernici primijetili, dvojica od njih se bace u vodu i pobjegnu. Trećeg je naš vojnik uhvatio i odveo pred vezira. Vezir se obrati nevjerniku: "Zašto ste izašli napolje?" Nevjernik odgovori: "Izašli smo da odnesemo pismo Zrinjskom da

dođe i pomogne nam. Dva moja druga su se spasila i odnijela pismo, a ja sam uhvaćen" Vezir ponovo upita: "Koliko je unutra nevjernika?" Nevjernik reče: "Bilo je petsto Austrijanaca, četiri hiljade Mađara i šest hiljada raje. Ali većina je već stradala."

Spomenutog dana su na Ali-pašinom krilu oborili na zemlju jedan nevjernički top. I Jusuf-paša je oborio jedan top. U četvrtak navečer na strani velikog vezira počelo je navlačenje zemlja. I veliki vezir je sa svoja dva brata navlačio zemlju. Kad su nevjernici vidjeli da se toga dana navlači zemlja, prošli su se otvaranja vatre iz topova nego su istakli zastave na bedemima. Ali nije se povjerovalo isticanju bajraka, pa se prišlo topovskoj paljbi. Kad su nevjernici vidjeli da se njihovom isticanju zastava ne vjeruje nego da se do tvrđave dovuklo zemlje poput brda, pali su u beznađe i počeli se boriti. Pošto im je nestalo olova, miješali su zemlju sa uljem i izlijevali u kalupe, a onda su to koristili umjesto olova. Gotovo svi su im topovi zašutjeli, ostala su im u životu samo dva. Jedan su odnijeli na jednu, a drugi na drugu stranu pa su otvarali vatru. Šta da duljim više govor, radilo se s hiljadu muka i problema. Na opisani način i s naporom, koji je trajao ravno mjesec dana, moglo se doći do zidova tvrđave. Na koncu ovog posla mnogi su junaci popili šehidski napitak. Ekselencija paša, koji je imao viziju poput Asafa najprije je otpočeo kopati i ne štedeći truda radio je dan-noć u zaklonima, u rovovima, pod zemljom u skladu s izrekom: "Ko nešto želi, on to nađe i ostvari, a ko zakuca na neka vrata, ona se otvore". Na kraju muharema (početak rujna), u vrijeme dok se pravio tunel, Bejko Ali-paša je ušao u njega bodreći vojnike riječima "Da vas vidim", a nevjernik je vidjevši da je ušao u tunel, zapucao. Jedno od zrna koje je bilo suđeno ušlo je u debelo meso Bejko Ali-paše, prošlo na lijevu stranu i u tom boku ostalo. Ali-paša je legao u utorak, a do slijedećeg jutra je preselio. "Mi smo Allahovi i njemu ćemo se svakako vratiti".[196]

[196] Sura Bekara, II, 156. ajet.

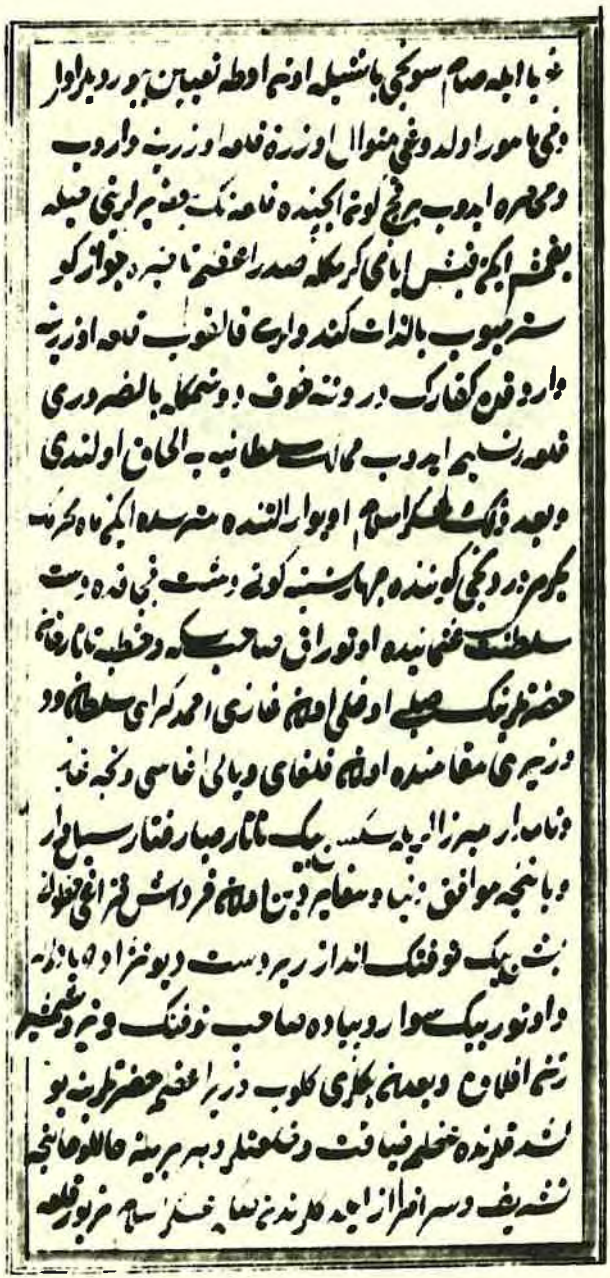

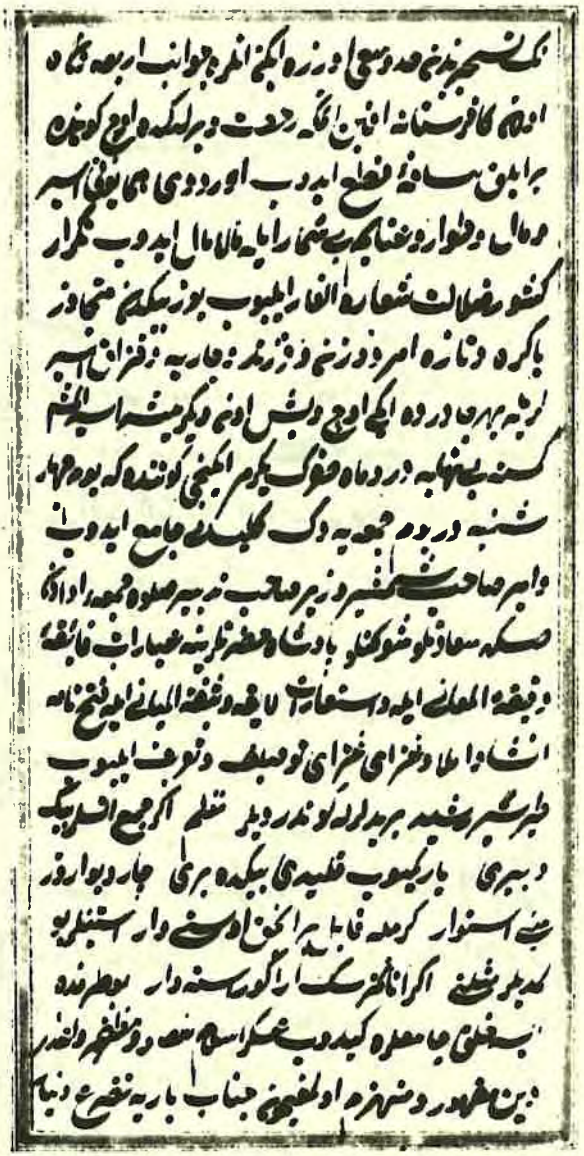

ابدوب

Neka mu se Uzvišeni Allah mnogo, mnogo smiluje. Dosta se trudio. Nekoliko dana ranije govorio je prijateljima: "Djed moga djeda je pao kao šehid u vojnom pohodu sa sultanom. Otac moga oca je pao kao šehid u Budimu. Moj otac je postao šehid na Ostrogonu. Nadam se da ću i ja ovdje postati šehid. Ali bilo bi mi drago da prije nego postanem šehid, završim ovaj tunel". Na njegovo mjesto došao je alajbeg desnog krila, paša Sofije.

U petak, četvrtog dana mjeseca safera (7. rujna) došlo je carsko pismo od padišaha. Nakon selama i blagoslova islamskim gazijama, naređivao je: "Veoma smo obradovani veselim vijestima koje ste ovamo poslali. Od sada ko nekoga zarobi ili nešto zaplijeni, neka je njegovo, nemojte se u to uplitati. Samo taj vilajet čuvajte za mene."

Uvečer, petog dana spomenutog mjeseca s Ali-pašinog krila jedan junak janjičar izašao je na tvrđavu i zakotrljao dolje jedan nevjernički top. Sutradan je primljen kod vezira i darovan je sa tristo kuruša. Sedmog dana je naređeno pisarima da napune po dvije vreće konjske balege i da to predaju defterdaru.

Trećeg dana spomenutog mjeseca zapuhao je snažan vjetar. Digao je prašinu do neba, porušio mnogo šatora. A onda je počela padati strašno jaka kiša. Iskusni starci su govorili: "Ovako jaku kišu nismo vidjeli u našem životu". Takva je kiša padala da je prolazila kroz šatore i kvasila opremu. Sav logor je bio u vodi. Božijom voljom, dva-tri dana nije prestajala padati po putu koji vodi do pod tvrđavu. Kiša je padala i toga dana i sutradan do večeri. Nevjernici su sa zidova tvrđave revali poput magaraca: "Jeste li vidjeli, Turci, kišu i vjetar ovoga kraja koji liče na Nuhov potop? Pa sad zamislite prema ovome kakva će tek biti zima. Kad nakon mjesec dana u ovom polju bude more, tada ćemo vas kukama izvlačiti."

Sedmog dana je bio prvi dan jeseni. Od noći do prije podnevnih sati neprestano je padala kiša i puhao vjetar.

Osmog dana mjeseca safera (11. rujan 1663) aga spahija Sunullah postao je šehid na zemlji.

Devetog dana poslije ikindije veliki vezir je ušao u zaklon i naredio da se pogube reis-efendi pisar i njegov zet Ibrahim-paša, beg Nikopolja.

Osamnaestog dana spomenutog mjeseca, anadolski paša Jusuf-paša, u vrijeme napada, pao je kao šehid. Mnogo je čorbadžija, alajbegova i aga *serdangečtija* žrtvovalo svoje glave nadohvat tvrđavskih zidova. Od petog do trideset šestog dana od ulaska u rovove vodila se neopisiva bitka. Tvrđava je toliko čvrsta da se to opisati ne može.

Spoljni dio tvrđave je bio od ćeremita i kreča. Unutrašnja strana bila je u širini dvadeset aršina. Visina joj se uspinjala do neba. Bila je šestougaona. Na svakom uglu na nanesenoj zemlji su bile utvrđene tabije. Ali Allahovom pomoći, *baljemez* topovima, poput aždaha, sa naše strane, razdrmani su im zidovi, pa su im topovi bili izvan vatrene moći. Kuće nevjernika u tvrđavi bile su tijesne. Ali se nikako nije mogla otvoriti rupa na utvrdama. Mineri su mnogo truda uložili, pa su izbušili ispod zemljanih tabija direke. Zatim su potpalili sijeno natopljeno naftom, zemlja se digla do neba i sravnila sa tlom. Tako je stvorena rupa koja je bila od velike pomoći za zauzimanju tvrđave. Odatle se pojavio znak: "S Allahovom pomoću pobjeda je blizu".

U spomenuta prethodna tri dana stalno su nanovo izvođeni napadi. Junaci bojnog polja mnogo su puta, jurišajući na tvrđavu koja je područje rata, izvršili napad. Prokletnici koji su bili unutra izgubili su nadu u život. I oni su uzalud, sa svima što im je bilo pri ruci, s velikim ratnim sredstvima, čekali na otvorima i pucali iz pušaka, kopalja, bacali naftom natopljene krpe. Gazije su se suprotstavile neprijateljskom napadu kopljima, sabljama i štitovima, s porukom: "Gdje bili da bili, makar se nalazili i u jakim tvrđavama, smrt će vas stići".

Božijom odredbom tih dana nije bilo moguće uzeti tvrđavu. U srcima gazija zasjalo je sretno značenje ajeta "Strpljivo molite".

Zbog toga su se i oni zaustavili i u skladu s izrekom "Sve ima svoje vrijeme i sve biva onako kako je suđeno", čekali u rovovima koji se nalaze podno tvrđave. Neprestano su se molili: "Gospodaru naš, uvećaj našu postojanost i pomozi nam protiv neprijateljske družine".[197] Vidjeli su da još nije došlo vrijeme da se otvori ruža osvojenja iz pupoljka pobjede pa su, pridržavajući se riječi "Brzina je loša. Onaj ko žuri bude lišen uspjeha",[198] prišli raznovrsnim pripremama. Kad su mineri većinu tvrđavskih zidova doveli u ruševno stanje, svoj islamskoj vojsci je naređen pokret. Dok su mladoženje mlade koja se zove osvojenje pripremali ratne sprave i čekali, nastao je stih:

"Dno tvrđave stalno su kuckali
I na koncu čvrste njene temelje razbili
Slava njenih gospodara koji su iza nje
Najzad će ukrasiti njihovu odjeću."

Kad su se te nesretne sove probudile iz svoga nemara i sna, shvatili su istinu: "Zbilja, nije li to dan kada će ih patnja i odozgo i odozdo obuzeti"[199] i "Teško nama, dosada smo bili u nemaru".[200] Onda nisu znali *ni ko je optužen ni ko sudi* pa su najzad bili skloni sklapanju mira. S druge strane, islamski vojnici koji su se umnožili kao planinski potoci, kao grmljavina koja tutnji u proljeće, uzeli su u ruke sablje koje sijevaju poput munja i čekali naredbu da pođu u napad. Nevjernici čije je krivovjerje zatvoreno u četiri zida i koji su se našli u mukama, da bi se spasili nisu vidjeli drugog načina osim da mole za mir. Da bi spasili svoje prljave duše istakli su bijele zastave uzvikujući "Milost, milost". Zalijepili su se za skute velikog vezira koji obilato daruje i molili na kapiji koja daje pomoć, blagost,

[197] Sura Al-i Imran, ajet 147.
[198] Jedna stara, mudra izreka.
[199] Sura Ankebut (Pauk), ajet 55.
[200] Sura al-Anbiya (vjerovjesnici), ajet, 97.

milosrđe i milostinju. Blistavi paša, osvajač zemalja, koji neprijatelju moral uništava, a svoje vojnike bodri, obavio je posao po Božijoj odredbi i prema izrekama Božijeg poslanika, a u skladu sa starim kanunima carstva. Uzimajući u obzir riječi: "Oprost je zekat na pobjedu" [201] i "Iako si pokazao svoju snagu neprijatelju, oprosti u ime moći koja ti je dana", darovali su odjeću oprosta onima u tvrđavi. Toga časa na tvrđavske tabije pobodeni su pobjednički padišahovi bajraci. Grješnicima koji su molili milost dana je mogućnost da pokupe svoje ranjenike i svoje porodice i pripreme se za put.

Dvadeset drugog dana mjeseca safera (25. rujna), u srijedu u podne, oni su svoje pogane duše spasili i izašli napolje. A muslimani su se radosni, u skladu s riječima: "Istina je došla, a laži je nestalo",[202] smijali i Bogu zahvaljivali, iskazivali otvoreno privrženost svojoj vjeri, a krivovjerja nevjernika je nestalo. U tvrđavi je bilo pet hiljada Mađara, Nijemaca, Franaka, Tota i Hrvata koji su bili na stranputici, dvije hiljade ranjenih, bez ruku i nogu, petnaest hiljada žena i djece u zaštiti vojnika na koje su se oslonili. Svi su oni protjerani na otok Komarom na Dunavu, udaljen tri sata odatle. Ostalo je četiri hiljade raje koja je prihvatila da daje harač. U tvrđavi je bilo na hiljade leševa onih koji su poginuli od topovske i puščane paljbe a za koje se nije našlo mjesta za ukop. Onda je tvrđava očišćena od tih leševa koji su bili hrana za insekte svih vrsta, a pogostili su se i vukovi, ptice i druge divlje životinje.

Nakon toga su oštećena mjesta na tvrđavi popravljena i dovedena u stanje u kakvom su bila ranije, a hendeci su očišćeni. Streljivo u tvrđavi je popunjeno sa mnogo ratnih sredstava. Sedamdeset osam majstorski izrađenih topova postavljeno je u boljem stanju nego što su zatečeni. Bila su dva *kumbara* topa i mnogo unakrsnih topova. Tvrđava je uređena i napravljena u skladu s planom da su na šest

[201] Arapska poslovica.
[202] Sura al-Isra, ajet 81.

uglova postavljeni *makas* (unakrsni) topovi. To je bila gradnja kojoj su se divili oni koji su bili razumni. Graditelji su zadivili svijet svojim umijećem građenja kamenom i pokazali neshvatljivu umješnost. U tvrđavu je smješteno islamskih vojnika onoliko koliko je bilo potrebno.

Neka je hvala Uzvišenom Allahu, ovaj začuđujući grad, godinama pun nevjerstva i krivovjerstva, sada je bio ispunjen ezanom. Sretni glasovi dvojice mujezina zamijenili su zvona nevjerničkih crkava. Nevjerničke crkve preuređene su u džamije, a redovnički samostani su postali medrese.

Hvala Bogu, posebno je preuzeto više od dvadeset tvrđava i njima pripadajućih mjesta, sela i varoši koje su podsjećale na gradove a bile su katanac nevjerničke države nepouzdanog i bestidnog ćesara i oslonac loših i grješnih ljudi. Poraženi narod ovih mjesta se okrenuo u svoje krivovjerničke prostore iz straha od islamske vojske i njene slave. Neki od ovih su se poput zvijezda rasuli po dolinama i brdima, a neki su pali pred noge paše i molili milost. Spomenute tvrđave, sve pokrajine, sela i okolni krajevi pripojeni su osmanskom carstvu.

Bila je i jedna tvrđava, smještena na jednom brdu u blizini Budima i Pešte, mala poput komarca, ali poznata po svojoj nevaljalosti, a zvala se Novigrad. Ona je bila gnijezdo loših osoba i razbojnika koji su se nalazili okolo.

Stih:

Sokolovi koji lete po nebu smutljivosti
su oni koji su od majke rođeni radi smutnje.
Tu su se ugnijezdili
I tu stranci ne navraćaju.

Veliki vezir je da bi zauzeo ovu tvrđavu koja se pouzdavala u svoju čvrstoću, i nije se htjela pokoriti Osmanlijama, odredio ana-

dolske spahije pod zapovjedništvom ekscelencije Kaplan-paše sa šest *baljemez* topova, odred *azapa*[203], *samsundžibašu*[204] sa deset odaja. Kaplan-paša je krenuo na tvrđavu gdje mu je zapovjeđeno. Nekoliko dana ju je opsjedao i porušio mnogo njenih dijelova. Ali došli su zimski dani i zahladnjelo je. Da ne bi bilo previše kasno, i veliki vezir se pokrenuo i otišao na tvrđavu. To je bio razlog što se neprijatelj prepao i predao tvrđavu. I ona je pridodana osmanskoj državi.

Dok je islamska vojska bila u rovovima oko Ujvara (Nove Zamky), u srijedu, četvrtog muharrema (28. kolovoza) došao je Gazi Ahmed Giraj-han. Ahmed Giraj-han je bio sin tatarskog hana koji je pod osmanskim gospodstvom sjedio u Kipčačkoj stepi[205], u čije su se ime kovali novac i učile hutbe. Uz sultana je na mjestu vezira bio Kalgay, a uz Yali-agu je bilo mnogo gazija, slavnih mirza i osamdeset hiljada vojnika poput vjetra. To je bila tatarska vojska koja je tekla poput bujice. Uz njih je bilo pet hiljada strijelaca naoružanih puškama, divovske građe, okrenutih ovom svijetu, ali različite vjere, na čijem je čelu bio kozački *hatvan*[206] i trideset hiljada Vlaha i Moldavaca naoružanih sjekirama, mačevima i puškama, a na njihovom čelu su bili njihovi komandanti. Svi su se oni našli s velikim vezirom. Ovim povodom su priređene velike gozbe. Svima koji su došli ukazano je uvažavanje u skladu s njihovim rangom, a odjeveni su ogrtačima. Dok je islamska vojska bila zauzeta zauzimanjem spomenute tvrđave, njima je dana dozvola da upadaju u nevjerničke zemlje na sve četiri strane. Oni su za tri dana prevaljivali put od mjesec dana i opskrbili islamsku vojsku sa bezbrojnim robljem, imetkom i stadima stoke. Kad su ponovo napali na krivovjerničke

---

[203] Vojnik, pješadinac.

[204] *Samsundžibaša* je *čorbadžija* sedamdeset prvog janjičarskog odžaka, tj. komandant buljuka.

[205] Područje naseljeno Kipčacima, istočno od Crnog mora do Kaspijskog jezera.

[206] *Hatvan* je komandant Kozaka.

zemlje vratili su se sa više od sto hiljada djevica, golobradih mladića, robinja i kozačkih zarobljenika. Bilo je mnogo onih koji su u svakom šatoru držali po dva, tri, pet, deset pa i dvadeset zarobljenika.

Od srijede, dvadeset drugog dana mjeseca safera (25. rujna) pa do petka, crkve su prepravljene u džamije. Nakon što je obavio namaz, ratoborni i razboriti vezir napisao je njegovoj ekscelenciji padišahu otmjenu i u visokom stilu povelju o osvojenju. Opisao mu je ovdašnje briljantne pobjede. A onda ju je poslao po razboritim i kao vjetar brzim glasnicima.

Stih:

Kad bi se na jedno mjesto okupilo hiljadu pisara,
Niti jedan od hiljadu ovo opisati ne može.
Tlo i četiri zida čvrsti,
ući se može samo odozgor.
Nisu se mogli naći slični onima koji to žele.
Ako ne vjeruješ, i ti dođi, idi, traži, gledaj.

Na drugoj strani narod je išao u džamije i zahvaljivao Bogu na nadmoći i pobjedi islamske vojske, na pobjedi vjernika nad neprijateljima, "ovoga dana svoga prijatelja obraduj radosnom viješću" govorili su sa suzama u očima. Zanatlije su pripremili rasvjetu za veselje i sredstva i opremu za zabavu. Sretna vijest se već dugo čekala. Na kraju pošto se očekivanje odužilo, a primakli se jesenji dani, svi su već bili uznemireni i bez nade.

Baš u to vrijeme, u prvim danima rebiulevela (listopada) sultanu je stigla povelja o osvojenju od velikog vezira. Lica svih ljudi su se ozarila. Kada je naređeno priređivanje slavlja, posvuda se prišlo pripremama. Od sretnog padišaha po ćehaji *kapidžija* Jusuf-agi poslana je ekscelenciji velikom veziru odora počasti (*hilat-i fahire*), ukrašena perjanica, sablja ukrašena dragim kamenjem, hanovom sinu

Ahmed Giraj-hanu je poslana odora počasti i sablja, a svim ostalim pašama počasne odore u skladu sa njihovim rangom.

Nakon toga veliki vezir je zauzete tvrđave opremio potrebnim sredstvima. Zatim se vojska, prelazeći konak po konak, vratila u Beograd da bi prezimila. Tu je dozvoljeno spahijama buljuka i anadolskim timarskim spahijama da prezime u svojim krajevima i pripreme se za proljeće. Veliki vezir je prezimio u Beogradu.

Dok su se provodile pripreme za pohod u proljeće, velikom veziru je stigla vijest da je početkom *hamsina*[207], prokletnik po imenu Zrinjski (Zerin-oglu) došao do osječkog mosta, srušio ga i opljačkao varoši Pečuh i Sigetvar. Ali mjesta gdje je trebalo ići su daleka, a zima je bila žestoka. Zbog toga se nije moglo pomoći u pogledu srušenog osječkog mosta. Za to se čekalo proljeće. A nevjernik Zrinjski je razmišljao "Dok dođu Turci i naprave most, treba mnogo vremena" pa je iskoristio priliku i opsjeo Kanjižu. Kad je ovo saznao veliki vezir, ni trena nije oklijevao. Krenuo je iz Beograda i za jedanaest dana je došao do Sigetvara. Odatle se odmah uputio na tvrđavu Kanjižu. Pobijedio je neprijatelja i spasio tvrđavu. Neprijatelj je opsjedao tvrđavu trideset osam dana. Tu je stočna hrana dosegla cijenu od sto akči, a sve ostalo treba mjeriti prema ovome. Da bi se nakon ovoga osigurao mir, krenulo se na tvrđavu preko puta Kanjiže koju je sagradio Zrinjski.[208] Božijom pomoći ova je osvojena za kratko vrijeme i sravnjena sa zemljom.

Potom su se uputili prema otoku Zrinjskog, poznatom pod imenom Raba. Prelazeći konak po konak, pljačkali su tvrđave i sela koja su im se našla na putu i za sedamnaest dana su došli do mjesta odakle se prelazi na otok. Na drugu stranu (na otok) prešlo je deset hiljada islamskih vojnika. Izvršili su sedam napada na neprijatelja pa je pobijeno između pet i šest hiljada nevjernika. Dok je islamska

[207] 21. siječnja 1664.

[208] Ova tvrđava je nazvana Novi Zrin.

vojska pomognuta od Boga stjecala pobjede, Veliki Stvoritelj je, u skladu sa svojom uzvišenom voljom, postepeno davao nadmoć nevjernicima pa je mnogo gazija i mudžahida popilo šehidski napitak i ispunilo svoje želje da dospiju do hurija. Islamskim borcima se odjednom uvukao strah od poraza. Svi su se pripremali na povlačenje i traženje prolaza natrag, a nevjernici su ih u stopu slijedili. Kod prijelaza na drugu stranu odjednom su napali islamske vojnike. Islamski vojnici su se bacili u vodu, a kako je prolaz bio tijesan, nije bilo moguće da svi odjednom prijeđu na drugu stranu. U vodi se utopilo hiljadu i sedamdeset osoba višeg i nižeg ranga. Inače, niko nije poginuo od nevjerničke ruke. Sasvim je pouzdano da su se svi utopili i postali šehidi po odredbama Kur'ana.

Božija je mudrost da je ponekad Njegova pomoć i pobjeda na nevjerničkoj strani, a poraz na strani islamske vojske. I sam naš Poslanik, odabrani ashabi i prvi sljedbenici islama, neka je Allah svima njima zadovoljan, doživljavali su poraze u ratovima. Zar je neobična stvar, onda, doživjeti poraz u ovom stoljeću? Jer, da vjernici uvijek budu nadmoćni nad nevjernicima, nikada se nevjernici ne bi suprotstavili vjernicima, uvijek bi osjećajući primoranost davanja *džizje*, poginjali bi šiju. U tom slučaju ne bi se mogao zaraditi sevab od borbe niti postići stupanj šehida. Ali Uzvišeni Allah je Bog čitavog svijeta, nije samo Bog muslimana. Nekada Uzvišeni Allah pomaže nevjernicima, njih šalje na muslimane, iako ga vjernici vole, a nevjernici su mu neprijatelji. Cilj je spriječiti i odbiti napade nevjernika na muslimane, izvući mudrost iz huškanja nevjernika, sve je to za muslimane kušnja i stjecanje pregalaštva i strpljenja. To, čak, pokazuje i čuveni *ajet-i kerime*: "Zar mislite da ćete ući u Džennet, a da Allah ne ukaže na one od vas koji se bore i na one koji su izdržljivi?"[209]

Zbilja, po Božijoj zapovijesti, ove godine se zbilo malo poraza za islamsku vojsku. Ali ipak sa zemljom je sravnjeno četrdeset-pedeset

[209] Sura Al-i 'Imran, ajet 142, prijevod B. Korkut.

palanki i više od hiljadu sela, pobijeno je trideset do četrdeset hiljada nevjernika, a četrdeset do pedeset hiljada nevjernika je zarobljeno. Božijom odredbom sada se u neprijatelja uvukao strah. Požurili su da na ćehajinu kapiju pošalju pismo jer su razmišljali ovako: "Ako je hiljadu-dvije Turaka manje to je kao da u moru nedostaje čaša vode. Mi smo razbili nekoliko Turaka i pokazali uspjeh, a prošle godine oni su poharali tolike naše pokrajine. Njima ništa ne fali, svakodnevno im stiže pomoć. Ako se ovako nastavi, Turci bi mogli iduće godine izbiti do naše prijestolnice".

Ćehaja je pismo stavio u kutiju ukrašenu dragim kamenjem i predao je velikom veziru. Veliki vezir je bio raspoložen za mir i obavijestio je o svojim uvjetima za sporazum, a pismo koje je došlo od njih poslao je sretnom padišahu.

Rahmetli sultan Sulejman je osamnaest godina zaredom napadao Austriju, osvajao joj pojedine pokrajine, a neprijatelj je u teškom stanju poginjao šiju i sa sultanom Sulejmanom sklapao mir. Neka je hvala Uzvišenom Allahu, ovaj put, pod upravom našeg padišaha, hiljadu sedamdeset pete, u subotu, sedmog rebiulevvela,[210] sklopljen je mir na način kako je to činio sultan Sulejman. Sutradan se krenulo prema Beogradu.

[210] 27. rujna 1664.

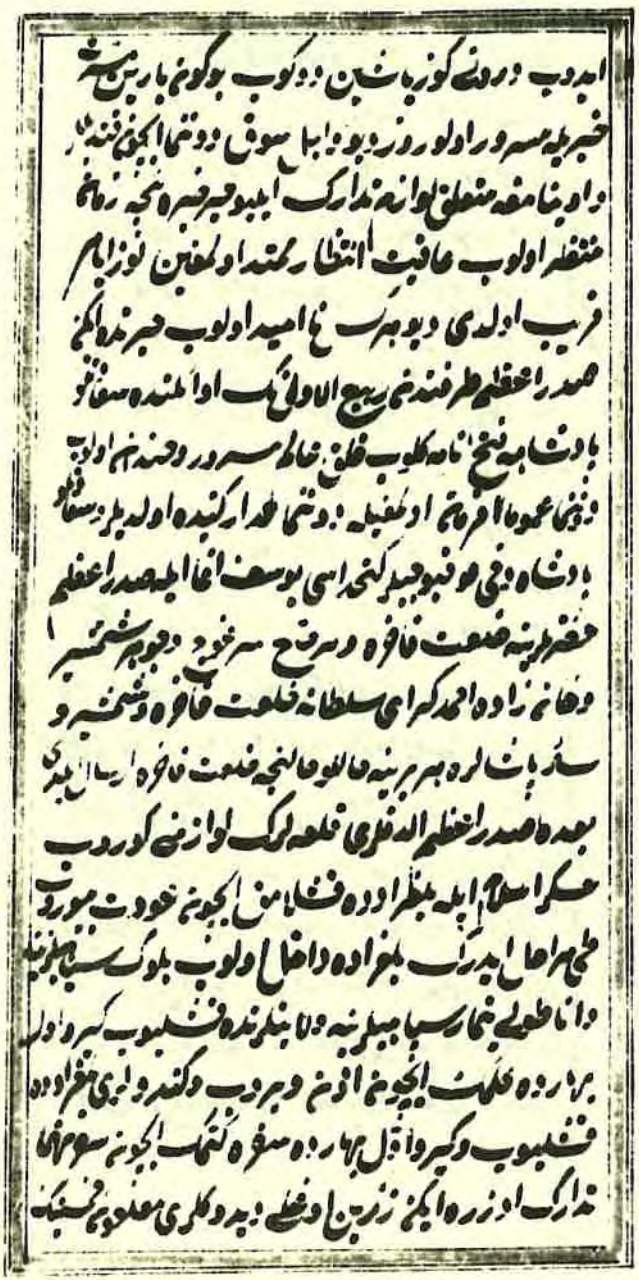

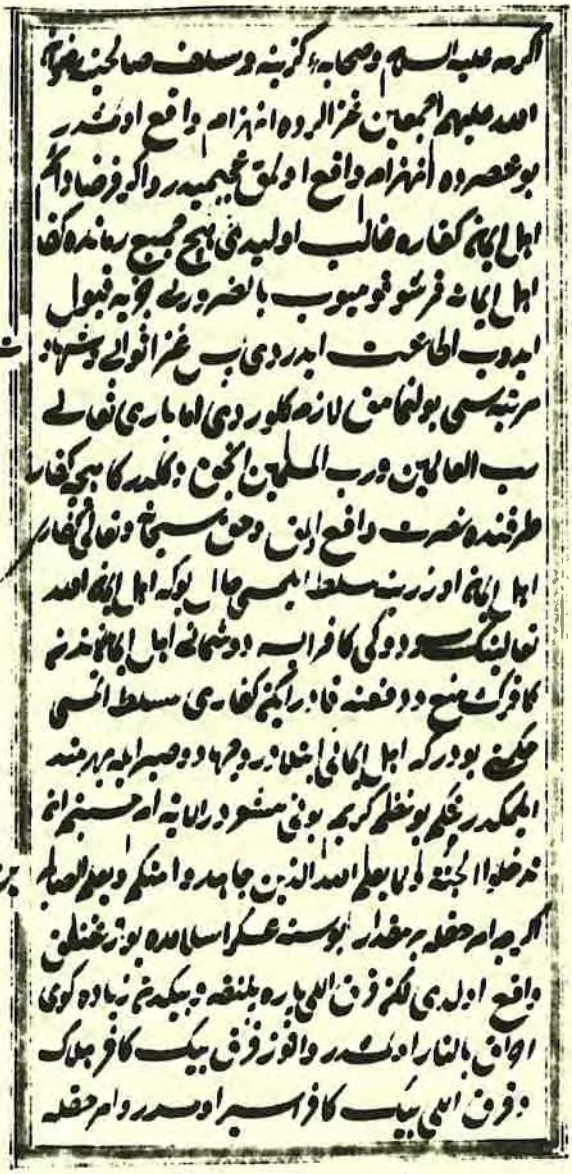

Zaključak

(Ima tri dijela)

Prvi dio

Govori ukratko o savjetima razboritim osobama

O Nuširevanu Pravednom[211] u knjizi *Fevayid* je zapisano da se bavio pitanjem pravednosti. Za pohvalu su bile njegove preporuke koje su se morale ispisati a koje govore o njegovim postupcima prema onima koji su nešto trebali od njega. Kad bi ga obuzela srdžba, tražio je da mu se donesu redom ove poduke. Kad bi mu bilo teško zbog nečeg neobičnog, zbog srdžbe ili gnjeva, najprije su mu predočavali ovu pouku: "Uzdiži se, ti nisi Bog. Samo si jedan nemoćni rob". To znači "Ova živa bića nisi ti stvorio da ih tako mučiš. Oni su nemoćni robovi kao ti i kako možeš prema njima iskazivati bijes i srdžbu".

Ako sa ovim srdžba ne prođe i u srce ne dođe milosrđe, u skladu s njegovom naredbom kao drugo čitali su mu ovaj zapis: "Zaštiti Božije robove da bi Uzvišeni Bog tebe zaštitio". To jest, "Nemoj ih uvrijediti ružnom riječju ili lošom viješću, da Bog tebe ne povrijedi i da ne goriš u paklenoj vatri".

Ako se vatra bijesa ni sa ovim ne ugasi, ako se i dalje nastavi njegova neblagonaklonost i loša volja, na osnovu njegova naređenja

---

[211] Nuširevan ili Enuširvan je sasanidski vladar Husrev I (531-579) koji je sebi izabrao ime Nuširevan-i Adil što znači Nuširevan Pravedni. Bio je inače poznat po pravednosti.

pokazivali su mu slijedeći zapis koji je upućivao na to da je previše ljut a na što mu je trebalo ukazati riječima: "Zar nije prekrasno darivati i biti blag u vrijeme kad si u teškom stanju?" To jest, u času srdžbe i bijesa da blagost i milosrđe dođu umjesto njih. Ustvari, kada si u situaciji da poniziš na svaki način, bolji su blagost i milosrđe nego ljutnja i bijes.

Čak je i Ponos svijeta[212] ovako rekao: "Ovo je istina: Allah voli u svemu blag postupak i sa najuzvišenijim milosrđem dariva." Jer se bilo čija hladna i loša riječ ne prihvata rado.

Eto tako da kažem, neka nam svima Božija pomoć bude pratilac, neka nas daruje time da svoje poslove, koji su u skladu sa Njegovim blagoslovljenim traženjima, obavimo.

Drugi dio

Govori o pohvalnom moralu našeg sretnog padišaha

Sretni padišah, ekselencija sultan Mehmed-han, neka ga Allah poživi do Sudnjeg dana, od djetinjstva do doba zrelosti, dao se na čitanje i pisanje koliko god je mogao više. Nakon što je naučio ono što je bilo sultanima potrebno znati, postupio je u skladu s *ajet-i kerimom*: "I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti",[213] i držao se puta uzvišenih predaka, neka Uzvišeni Allah njihove duše sretnim učini. Danonoćno je išao u rat i džihad[214] na putu gaze da bi uzvisio Allahovo ime.

Učinio je da služe vjeri junaci koji su smatrali haramom dušek odmora i koji su se tijelom i dušom borili na bojnom polju, a na njihove strane je odredio vrijedne i slavne vojskovođe.

---

[212] Misli se na Poslanika Muhammeda.

[213] Sura Hadždž, ajet 78, prijevod B. Korkut.

[214] Duhovni i tjelesni napor i borba na Božijem putu.

Prije nego bi se počelo ratovati, naš sretni padišah je pokazivao i preveliku sklonost sokolovima i gađanju kopljem. Sve do Edrene, a i u Edreni bio je okupiran lovom sa sokolovima i igrama gađanja kopljem, a obilato je i darivao poslugu. Kasnije je imao strast prema lovu i goničkom lovu više nego i jedan padišah prije njega. Bila mu je suđena narav da lovi ljeti-zimi poput lava. Jedino nije išao u lov u vrijeme džuma namaza i nije napuštao hutbe (propovijedi) koje se održavaju tom prilikom. Iako je stalno bio u pokretu, nije ostavljao namaz da naknadno naklanjava, uvijek je klanjao u džematu.

Naš sretni padišah je toliko uživao u obilasku Edrene da su stanovnici Istanbula potpuno izgubili nadu da će se padišah nekada navratiti u Istanbul. Stalno su govorili: "Hoće li biti suđeno da još jednom svrati u Istanbul da mu vidimo lice?" i "Kako naš padišah nije ovdje, grad Istanbul je postao najobičnija selendra".

Naš padišah je imao i neke hvale vrijedne osobine kao što je držanje daleko od nezakonitih poslova koje su činili neki sultani prije njega. Tako je potpuno uništio osobe koje su sijale smutnju poput Dedždžala[215] a koje su se pojavile u Istanbulu sijući smutnju poput Ahmeda Kolua, Petka Kolua i Dževahira Kolua. Sve ih je skupio i lopatom očistio grad Istanbul. Čak je naredio da istanbulski kršćani, kao što je to nekada davno bilo, boje svoje saruke u plavo, oblače žute mestve i papuče. Ako je musliman uvečer susreo kršćanina, mislio je da je on rob. Neki od ovih su ovijali tanak šareni saruk koji je izdaleka izgledao kao bijeli saruk. Naš sretni padišah je kasnije zabranio ove nove običaje. Također je zabranio da kršćani jašu konje. Kamo sreće da je ovako dugo ostalo! Bilo je jako dobro primljeno što je i jevrejskim i kršćanskim ženama bilo zabranjeno da se oblače i stavljaju kape kao muslimanke. U Istanbulu su stavljali

[215] Dedždžal je lažljivac koji će nagovijestiti smak svijeta. On se smatra simbolom smaka svijeta.

gusarske pojaseve kao kaiševe i za njih su zadijevali dugačke noževe. I to je zabranjeno.

Kako pišu historijske knjige, u vrijeme kad je sultan Sulejman stupio na prijestolje, zabranio je saz, pjevačke i sviračke družine, tamburu i *čogur*[216] i tekije ašika. Neka je hvala Uzvišenom Allahu, i našem padišahu je odgovaralo ono što je provodio sultan Sulejman pa je u Istanbulu vladao mir i niko nikome nije ni najmanje naudio. Hvala Allahu i ponovo hvala Allahu!

Treći dio

Govori o ustrojstvu i običajima na dvorovima našeg sretnog padišaha, najčasnijeg vladara našeg vremena

Sada neka se zna: na dvorovima našeg sretnog padišaha najčasnija i najznačajnija odaja je *has-odaja* gdje su se nalazili *zulfekešani*[217] kojima su se ostvarile želje, odaja gdje se nalazio ogrtač našeg Poslanika koji je bio Allahov miljenik. Četrdeset *zulfekešana*, koji su bili u padišahovoj službi, svaki dan su na svoje lice stavljali Poslanikov ogrtač i molili se za islamskog padišaha i ispunjenje njegovih želja za ovaj i budući svijet. Kao što je rečeno, u ovoj zgradi je četrdeset osoba. Ni više ni manje. Među ovih četrdeset aga su četvorica aga koji se zovu *arzije-age*, i dvanaest aga koji se zovu *bičakli eski*.

Drugi odžak je riznička odaja (*hazine odasi*). Tamo su se paževi *zulfekešan* bavili samo rizničkim poslovima.

Treći odžak je odaja smočnica (*kiler odasi*). Ovi su bili određeni za posluživanje sretnog padišaha raznim napicima i voćem.

---

[216] *Čogur* je vrsta debelog a kratkog saza.

[217] To su, kako se iz teksta razumije, najodaniji paževi i nalazili su se uz sultana.

Četvrti odžak je *seferli* odaja (*seferli odası*). Ovi su se brinuli o padišahovoj odjeći.

Peti odžak je sokolarska odaja. Ovih je bio četrdeset i bili su zaduženi da se brinu o sokolovima.

Pripadnici ovih pet odaja zvani su *kaftanli*, zato što su se ogrtali kaftanom.

Šesti odžak je velika odaja.

Sedmi odžak je mala odaja.

U ove dvije odaje su se bavili čitanjem i pisanjem i drugim poslovima u vezi sa padišahom. Pošto su se odijevali u dolame, nazvani su *dolamali*.

Svi gore spomenuti pripadnici odaja, na koju god dužnost da su dani, nakon što bi obavili svoj posao, ne gubeći ni trenutka vremena, neki su se od njih bavili kaligrafijom, neki su učili Kur'an napamet i nastojali učiti po *tedžvidu*[218], dok su neki nastojali izučiti pravo i njemu podučiti druge, pokušavajući postati pravi eksperti u tome, a po starim običajima su svi pola sata ili sat prije akšama,[219] ovisno o tome je li ljetno ili zimsko vrijeme, sjedali na svoje mjesto i do vremena ezana[220] učili Kur'an. Nakon što su obavili akšam namaz, nastavili bi učiti Kur'an do jacije[221], kada bi prekinuli i uzeli novi abdest. Zatim bi se svako vratio na svoje mjesto i čekao ezan za jaciju, a čim bi se ezan izučio, dvojica po dvojica bi u redu, kako je to bio običaj, išli u carsku džamiju. Nakon što su svi pripadnici spomenutih odaja na posebnim mjestima stali u saf[222] i zajednički oba-

---

[218] *Tedžvid* je učenje Kur'ana prema pravilima izgovora arapskog jezika.

[219] Večernja molitva neposredno po zalasku sunca.

[220] Poziv na molitvu.

[221] Posljednja od pet dnevnih molitvi koja se obavlja sat i pol do dva sata iza zalaska sunca.

[222] Saf je red koji se formira prilikom zajedničke molitve.

vili molitvu, svi su zajedno sa imamom ustajali na noge i činili dovu sretnom padišahu. Onda bi svaki išao u svoju odaju i stojeći na nogama učio tri ihlasa i jednu Fatihu[223] za zdravlje padišaha i za duše umrlih padišaha. Zatim bi lijegali.

Slijedećeg dana, u zoru, prije nego bi se razdanilo, svako bi ustajao sa svoga mjesta, oblačio bi se kako je uobičajeno, uzimao abdest, sjedao na određeno mjesto i učio Kur'an do početka namaza. Nakon obavljanog namaza, dok se sunce još nije rodilo, svaki bi išao na kat halife[224] i uzimao sat iz Kur'ana. U ovom vremenu bi davali poduku neki čisti drugovi koji su lijepi kao što su im lijepi i prijatni glasovi. Oni su na tako lijep i hvale vrijedan način, prekrasnim glasom na razne načine (*mekame*) učili Kur'an, da su godili dušama, a obamrlim srcima davali novi život. Ako Bog da, u čast Uzvišenog Kur'ana koji se ovdje uči neka Bog da mnogo milosti padišasima koji su sagradili ove saraje i dok oni leže u zemlji neka naš sretni padišah sultan Mehmed-han uređenim drži ove saraje, neka dugo živi i sretan bude.

Izvan ovog vremena o kome je bilo riječi, kad nemaju obaveze služenju sultanu, bavili su se pisarstvom i raznim znanostima. Ovako bi trajalo do početka godine. A na dva bajrama, po padišahovoj dozvoli, dvije bajramske noći, sve do zore priređivali su razne igre. Kasnije su svi, koliko god su mogli bolje oblačili odjeću od diba, atlasa, svile i drugih skupocjenih tkanina, a u skladu s tim lijepo rublje, kape od *kumaša* sa srmom, opasače, papuče od *kumaša* pa bi se namirisali lijepim mirisima i *ambrom.*

Nakon što bi obavio bajram-namaz, naš sretni padišah bi poput Nerimana[225] sjedao na blagoslovljeno prijestolje postavljeno ispred

---

[223] Sura 112. u Kur'anu. Kratka je, ima svega četiri ajeta.

[224] Halifa ovdje znači isto što i kalfa, tj. osoba koja radi u carskoj pisarnici, a koja je u rangu ispod usta-majstora, profesora.

[225] Neriman je junak opjevan u perzijskom epu *Šahnami.*

has-odaje. Četrdeset *zulfekešana* su oblačili zlatne kape, a ostali su stavljali kape izvezene srmom i ljubili padišahove skute. I oni iz *kilerli ode* i *seferli ode* su na ovaj način dolazili i nakon ljubljenja skuta svako se vraćao u svoju odaju pa su se onda međusobno rukovali. Slavlje je trajalo četiri dana i četiri noći. A iza Bajrama, svaki od njih je radio svoj posao i ostvarivao svoj cilj, kao i prije bavili su se čitanjem, pisanjem i vladali se prema određenom redu.

Pripadnici *hazinali*, *kilerli* ili *seferli* odaja, ako se ukaže slobodno mjesto su na smjenu i po redu prelazili u *has-odaju*. Naprimjer, ko god bi se našao na čelu neke od odaja, prelazio bi u *has-odaju*. Oni koji ne bi dospijevali do *has-odaje*, svaki bi, u skladu sa svojim sklonostima i sposobnostima, dobivao drugi posao. Izuzev dvadeset--trideset osoba, svi ostali su u predviđeno vrijeme izlazili iz dvora. Na njihova mjesta su dolazili paževi koji ne izlaze izvan dvorova na Galati, u Edreni i iz Ibrahim-pašinog saraja, i svi su prolazili odgovarajuću poduku prema ranije iskazanim sklonostima. Do izlaska sa dvora bi prolazilo najmanje sedam, a najviše osam godina. Ukratko, nikome od bivših sultana nije bilo suđeno da doživi sve ove ceremonije i sav ovaj poredak. Želimo od Uzvišenog Allaha da ovu ceremoniju i sve običaje zaštiti od opasnosti vremena, od neprijatelja i uzroka.

U naše vrijeme postoje poput dženeta četiri saraja našeg sretnog padišaha, puna paževa, koji uče Kur'an. Svaki od ovih su poput temeljnih direka Muhamedove vjere i Osmanskog carstva, središta svijeta. Zbog toga, kao što smo ranije opisali, u četiri saraja, u sjeni padišahove sreće, učilo se danju-noću četiri hiljade Kur'ana, a zatim se svaki učač molio za trajanje Osmanskog carstva i ostvarivanje ovosvjetskih i zagrobnih želja sretnog padišaha.

Nabrojat ću službenike pisarnice i učene osobe koji su u naše vrijeme bili na sultanskim dvorovima i koji su bili veliki poznavatelji retorike i stilistike, a najprije ću obavijestiti o raznim cijenjenim, blagoslovljenim i uljudnim osobama u padišahovoj sjeni.

Imenjak Alije ibn Abi Taliba, odabranog halife iz istog stoljeća[226] i velikog privrženika znanosti, je *has-odalija* Ali-aga koji je došao iz rizničke odaje, veliki znalac u raznim disciplinama, a tefsir[227] i hadis[228] je poznavao toliko da ih je mogao predavati. Koliko je bio značajna osoba na dvoru u svoje vrijeme potvrđuje njegovo djelo *Šifa' ul-muminin*, i sada slavno na dvoru. A naročito je bio poznat učenik spomenutog age, koji ga je odgojio, imenjak Božijeg poslanika, Mirza Mehmed halifa koji je imao malo sličnih u poznavanju tefsira, hadisa, fikha i nasljednog prava, a bio je pravi učenjak i profesor u raznim znanostima. Uz to, vrlo lijepo je preveo *Fikh-i Keydani*[229], *Kaside-i Tantarani*[230] i *Kaside-i Munferidže*[231], posvetio ih našem sretnom padišahu i bio obilato darivan. Na kraju, da bi potpuno razvio sve sposobnosti, izašao je sa zvanjem hodže Velike odaje u Novom Saraju i sve halife uveo je u knjige, u metodologiji je predavao Telvih i Tazvih, u stilistici Muhtasar, u hadisu Mešarik, u akaidu Šerh-i Akaid, Hayali i Beydavijev tefsir.

Osoba po imenu Mehmed halife, imenjak Božijeg poslanika, bio je imam *kilerli ode*, vrlo karakteran, vrlo učen, osoba koja je stršila između drugova, na svoja traženja je postavljen za hodžu Galatasaraja.

Halife odgojene u našoj *seferli* odaji su slijedeći hafizi i kaligrafi.

Jedan od njih je Ali Halife iz Takota. Bio je znalac u oblasti fikha i nasljednog prava i u drugim raznim znanostima. Dok je obavljao dužnost *pešgir-oglana*,[232] na vlastito traženje postavljen je za hodžu

---

[226] U kome je živio Muhammed a. s.

[227] Tumačenje Kur'ana.

[228] Tradicija, riječi Poslanika Muhammeda a. s.

[229] Djelo *Kitabu'l-fikh*, Muhammed b.'Ali el-Keydani.

[230] Kasida koju je spjevao u 11. stoljeću Tantarani, profesor medrese Nizamiye, u slavu Nizamu'l-mulka.

[231] Kasida koju je spjevao Ibnu-Nahvi Ebul-Fazl Jusuf b. Muhammed.

[232] Mladić koji priprema i dodaje ručnik kojim se sultan briše poslije pranja.

Galatasaraja. Napravio je vrlo dobre prijevode *Fikh-i ekbera*[233], *Vasiyetname*[234] i *Eyyuhel-Veleda.*[235] Drugi je bio Abdurrahman Čelebi, pjesnik. I on je bio među najboljim u društvu, jedan od stupova učenjaka ovoga vremena. Nenadmašno je komentirao *Pend-i Attar*[236] i Urfija.[237] Pjesme spomenutog (Abdurrahmana Čelebija) bile su poput bisera, a stihovi dražesni do te mjere da je uspoređivan s arapskim pjesnikom Sehbanom[238] i perzijskim pjesnikom Selmanom Savedžijem. Oni koji bi se našli uz njega, bez daha bi ga slušali a njegove pjesme su im prianjale za srce. Na jedan mali znak sretnog padišaha, sastavio je hiljadu Muamma[239], kojima nema ravnih. Onda je zbog velikih umijeća, na vlastito traženje, premješten u *has-odaju.*

Imam kapu-age Musli halifa je osim pisarskih sposobnosti i toga da je bio hafiz, bio znalac u raznim znanostima. Preveo je knjigu *Sab'iyyat.*[240]

Niskog rasta, oštrouman i bistar Redžep halifa bio je veliki poznavatelj arapskog pisma talik, lingvistike, logike, stilistike, fikha, nasljednog prava, hadisa i erkama.[241]

Abdussettar Bekir halifa je bio Tatar. I on je u spomenutim znanostima bio isti kao i Redžep halifa. Ova dvojica halifa su, na traženje drugih, tumačili *Durer-i Gurer*,[242] *Sadruššeria'a*[243], osnovno

---

233 Najpoznatije djelo iz fikha čiji je autor Nu'man b. Sabit Abu Hanifa.

234 Vjeronaučno djelo Pir Ali Birgilija.

235 Vjeronaučno djelo Muhammeda b. Hamida al-Gazalija.

236 *Pendname-i 'Attar*, didaktičko djelo perzijskog pjesnika Feriduddina 'Attara.

237 Džemaluddin Muhammed Urfi Širazi, poznati perzijaski klasični pjesnik.

238 Sehban je pjesnik koji je živio u vrijeme blisko Poslaniku.

239 Zagonetke u stihovima.

240 Postoje dvije knjige pod ovim naslovom. Jednoj je autor Hamdan b. Tarsunlu Hamdun, a drugoj Šejh Ebu Nasr Hamedani.

241 Posebno pisanje brojeva ibranijskim i grčkim slovima.

242 Djelo iz fikha koje je sastavio jedan od Fatihovih učenjaka, Molla Husrev.

243 *Vikayetu'l-rivaye fi mesaili-'-hikaye*, također djelo iz prava.

djelo Vikaye, Kuduri, Sažetak stilistike, djelo Molla Džamija, gramatičko djelo *Dinkoza* i *Čarperdi*.

Salim, Hasan i Mahmud halifa su nadmoćne osobe u svim strukama.

Novopridošli je Derviš Ahmed halifa, također sposoban u svim strukama, sposoban u pronalazaštvu. Bio je poznati kaligraf iz škole Šejha Hamdullaha.

Slijedeća su braća znala Kur'an napamet:

1. Musli halifa,
2. Abdullah halifa,
3. Hafiz Mahmud,
4. Hafiz Omer halifa,
5. Hafiz Mehmed halifa,
6. Sin kćeri carskog imama Šami-efendije,
7. Hafiz Mustafa-efendi,
8. Hafiz Mehmed,
9. Hafiz Arnaut Ahmed,
10. Hafiz Bosnali Ahmed,
11. Hafiz Husejin-aga,
12. Hafiz Husejin halifa,
13. Hafiz Kučuk Mustafa,
14. Hafiz Beyzade.

Ovo su prijatelji koji kaligrafski pišu:

1. Abdullah-aga rikabdar, koji je iz naše odaje prešao u čamaširdžije pa otišao u *has-odaju*,
2. Gurdžu Mustafa-aga, glavni mujezin,
3. Mehmed-aga, koji je nakon što je bio glavni *čamaširdžija* prešao, u *has-odaju*,

4. Vojnuk Mehmed-aga, aga ključa[244],
5. Glavni čamaširdžija Mustafa-aga,
6. Mehmed-čelebi, poznat kao Čul-padišahi,
7. Čorbadži-zade Mehmed Čelebi ,
8. Ahmed halifa,
9. Davud halifa,
10. Hafiz Mehmed halifa,
11. Hafiz Mehmed Begzade,
12. Hafiz Omer halifa,
13. Mehmed-čelebi, mujezin Kadikeja,
14. Kujundžu zade Kučuk Mehmed-čelebi,
15. Hafiz Mustafa,
16. Turk Ali,
17. Mehmed-efendi, sluga carice majke, dvorski pisar.

Svaki od gore spomenutih kaligrafa je pisao Kur'an-i kerim u stilu Šeyh Hamze.[245]

Kada bismo nabrajali znalce raznih disciplina iz ostalih odaja, odužilo bi se. Ali pripadnici naše, *seferli* odaje su bili bolji u naukama od pripadnika drugih odaja. U našoj odaji nalazili su se mujezini lijepog glasa, odabrane atlete, strijelci i svirači na saz koji su se nalazili u padišahovoj službi. Što da duljim, učenjaci kakvi su bili u vrijeme našeg sretnog padišaha nisu se pojavili od vremena sultana Sulejmana. Tako je poštovanja dostojni Džafer usta, koji je dospio iz *ičoglana*[246] u vrijeme sultana Ahmeda, govorio: "U naše vrijeme mi smo bili obilato darivani, ali je bilo malo ljudi sposobnih u pisanju i čitanju." Bogu hvala, u naše vrijeme je odavde izašlo stotinu

---

[244] *Miftah agasi* je jedan od šestorice velikih aga *has-odaje*. Bio je zadužen za red u *has-odaji*. Njegov pomoćnik se zvao *pešgir agasi*.

[245] Poznati kaligraf XVII stoljeća.

[246] Dvorski paž koji obično potječe od kršćanskih dječaka školovanih na dvoru.

hafiza. Ovdje je cilj ukratko govoriti o čitavom odredu prijatelja jer oni nisu cijenjeni od *ičoglana*. Ipak, ne treba ih (*ičoglane*) sve smatrati ovakvim.

U bašči su se gajile najljepše vrste cvijeća, ali i neke vrste beskorisnih trava.

Kad jedan čovjek ima četvoro-petoro djece, nije rijetka pojava da je jedno dijete dobro, a ostala nevaljala. Gdje ima da su od četiri-pet hiljada ljudi svi dobri ili svi loši. Tako je to inače. Ako se nađe nesretna i nepodesna osoba koja se nedostojno ponaša, zbog ovoga njenog nedoličnog ponašanja bit će ukoreni mnogi ljudi. Naprimjer, ako u blizini jednog begovskog zabrana pase stado goveda, i jedno goveče uđe u ovaj zabran, subaša zaplijeni svu stoku.

O braćo muslimani! Ova knjiga je napisana s ciljem da se blagoslovom sjetite mene i spomenutih prijatelja i da nas time obradujete.

Stih:

Ko na svijet dođe, na kraju i ode.
Besmrtnih i onih iza kojih trag ostaje nema.
Ja sam htio ostaviti trag
Da svakome prija i da svako zna.

Pisac ove knjige, Božiji rob, siromah Mehmed halifa, zaronio u more neposluha, u vrijeme drugog odlaska u Edrenu sretnog padišaha sultan Mehmed-hana dok sam bio u službi *ibrika*[247] prešao sam na mjesto *čamaširdžibaše*, a ovo djelo sam počeo pisati kad sam bio zapovjednik tih poslužitelja. Suđeno je bilo da ga završim u četvrtak u podne dvadeset četvrtog dana mjeseca šabana hiljadu sedamdeset pete (1. ožujka 1665).

[247] Posluživao je pri pranju ruku.

Mole se oni koji su vični peru da ako nađu nedostatke ovog djela, isprave perom oprosta greške i sjete me se jednom Fatihom. Neka i njima Allah podari iz svoje beskrajne dobrote sretne poslove na putu korisnih znanja i vjere, neka ih opskrbi i neka im da sretan završetak. "Njemu pripada zahvala i On je nad svima moćan. Amin! O Allahu, pomagaču svakoga. Hvala pripada Allahu Gospodaru svjetova."

Godina 1079.[248]

KRAJ

[248] Godina 1079. trajala je od 11.6.1668. do 31.5.1669.

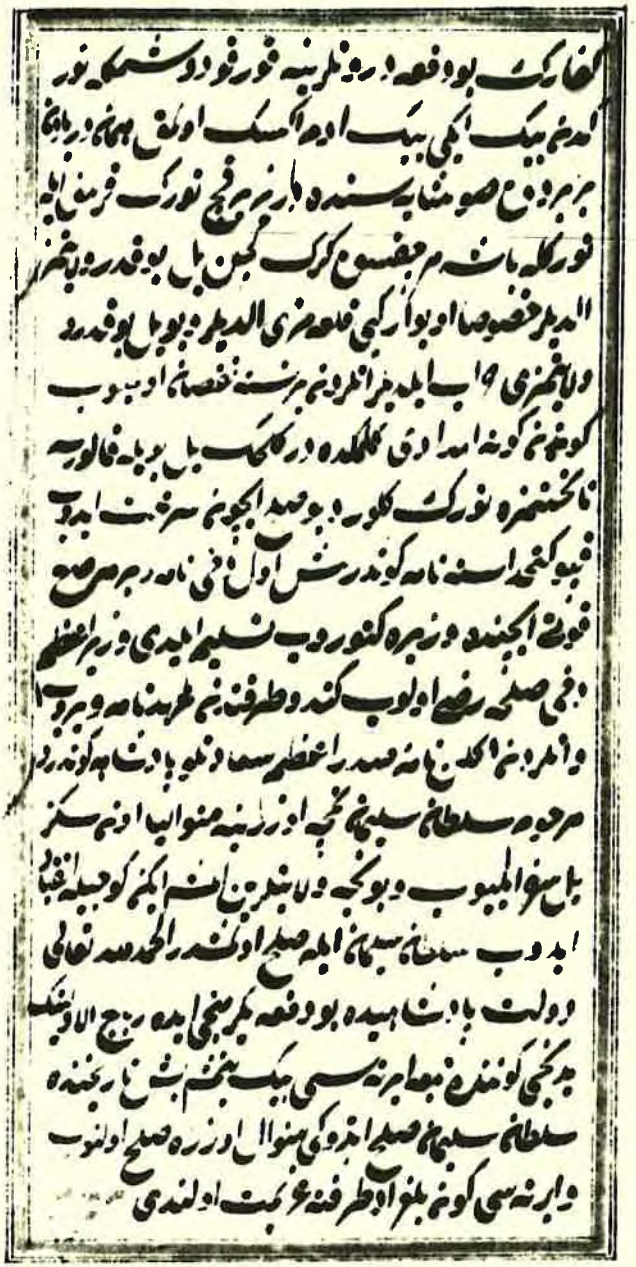

IMENSKI REGISTAR

Abaza Hasan-paša, 83-85
Abaza Ipšir-paša, 55-57
Abaza Mehmed-paša, 19-20, 24
Abdulaziz-efendija, šejhulislam, 47
Abdullah, halifa, 142
Abdullah-aga, 142
Abdurrahman Čelebi, 141
Abdurrahman, kapuaga, 39
Abdurrahman-efendija, muftija, 43
Abdussettar Bekir halifa, 141
Abu Hanifa, 141
Ahmed Giraj-han, 130
Ahmed halifa, 143
Ahmed, sultan, 143
Ahmed Kol, 135
Ahmed-paša, 37, 39
Ali Halifa, 140
Ali Mirza-paša, 84
Ali-aga, 140
Alija ibn Abi Talib, 140
Ali-paša, 18
Ali-paša, serdar, 107, 114, 116-117, 119, 122
Altunaj, Ahmed Refik, 5, 8-9, 12
Arnaut Kara Murad-aga, 44
Arnaut Murad-paša, 111
Arnaut Mustafa-aga, 39
Arnavut Murad-paša, 95

Baba Džafer, 31
Bajram-aga, kizlaraga, 61-62
Bajram-paša, 30
Banjanović, 111
Baron von Goes, 106
Bašagić, Safvet-beg, 36
Bašeskija, Mula Mustafa, 7, 12
Bejko Ali-paša, 111, 122
Bektaš-aga, 45, 48-49, 65
Bilal-aga, 62-63
Birgili, Pir Ali, 141
Bojnu Ejri (Eğri) Mehmed-paša, 18-19, 65-69
Bošnjak Ahmed-aga, 62
Bošnjak Ismail-paša, 85
Bošnjak Jusuf-paša, 34-35
Bošnjak Kodža Musa-paša, 37
Bošnjak Mehmed halifa, 144
Bošnjak Salih-paša (Salih-paša Nevesinjac), 36
Bračković, Husejin, 7, 12

Cetia, princeza, 93

Čagala-zade Mahmud-paša, 19
Čerkes Mehmed-beg, 116
Čerkez Mehmed-paša, 19-20
Čorbadži-zade Mehmed Čelebi, 143

Dadžu Ibrahim-aga, 62
Davud halifa, 143
Dedždžal, 135
Deli Ferhat-paša, 84
Deli Husejin-paša, 59
Derviš Ahmed halifa, 142
Derviš Mehmed-paša, 55

Džafer usta, 143
Džan Arslan-paša, 87, 111, 113
Dževahir Kol, 135
Džindži hodža, 36, 38

Ebu Hanifa, 23
Emir Gün, 28
Ermeni Sulejman paša, 6, 11, 18, 58-59
Esad-efendija, 57

Fazil Ahmed-paša, 7, 12
Feriduddin, 141
Feridun, 14
Firari Kara Mustafa-paša, 66
Firari Kenan-paša, 84

Gargaš, kont Forgač, 113-114
al-Gazali, Muhammed b. Hamid, 141
Gazi Ahmed Giraj-han, 128
Gorgaš, 115
Gurdža Mehmed-paša, 49-50, 58, 114
Gurdžu Mustafa-aga, 142
Gurdžu Nebi-aga, 45

Hadžinesimović, Ahmed, 7, 12
Hafiz Ahmed-paša, 20, 24-25
Hafiz Arnaut Ahmed, 142
Hafiz Beyzade, 142
Hafiz Bosnali Ahmed, 142
Hafiz Husejin halifa, 142
Hafiz Husejin-aga, 142
Hafiz Kučuk Mustafa, 142
Hafiz Mahmud, 142
Hafiz Mehmed Begzade, 143
Hafiz Mehmed halifa, 142-143
Hafiz Mehmed, 142
Hafiz Mustafa, 142-143
Hafiz Omer halifa, 142-143
Hafiz-paša, 25
Hain Ahmed-paša, 60
Halil-paša, 26
Hamdan b. Tarsunlu Hamdun, 141
Hammer, 120
Hasan Halifa, 142
Hasan Halifa, 75
Hasan Halife-aga, 25
Hasan-aga, 60, 65
Hasan-aga, haznadarbaša, 39
Hasan-aga, odabaša, 62
Hasan-paša, 73, 77-82, 84
Hazar-pare Ahmed-paša, 37
Hazreti Alija, 23
Hisim Mehmed-paša, 111
Hizir, 23
Husejin Bošnjak – Kodža Muerrih, 7, 12
Husejin-paša, 29, 107, 111, 113-114
Husrev I, 133
Husrev-aga (Husrev-paša), 24- 25

Ibnu-Nahvi Ebul-Fazl Jusuf b. Muhammed, 140
Ibrahim Alajbegović Pečevija, 7, 12
Ibrahim, sultan, 14, 17, 32, 34, 36-45, 75
Ibrahim-paša, 107, 114, 116

Ihsanoğlu, Ekmeleddin, 8, 12
Ipšir Mustafa-paša, 17
Ipšir-paša, 47
Ishak Telalović, Medhi, 100
Ismail-paša, 93- 94

Jusuf-aga, 129
Jusuf-aga, musahip, 62-64
Jusuf-paša, 17, 34, 114, 120, 122

Kadić, Muhamed Enveri, 7, 12
Kadi-zade Ibrahim-paša, 109
Kadri-paša, 81
Kalgay, 128
Kamil Su, 5, 8-9, 12
Kantimur-paša, 29
Kaplan-paša, 120, 128
Kara Čavuš, 45, 48-49, 65
Kara Murad-paša, 17, 44-46, 57, 58
Kara Musa-paša, 37
Kara Mustafa-paša, Arnavut, 17, 27, 31, 34-37
Karahasan-oğlu Husejin-aga, 49
Karakaš Kalleš Mehmed-aga, 65
Karakaš Mehmed, 60
Kasim-aga, 49
Katirdži-zade Mehmed, 45-46
Katirdži-zade Mehmed-paša, 103
Kefeli Ali, 84
Kejkubat, 14
Kemenkeš Mirahor Hasan-aga, 25
Kenan-paša, 6, 10, 28-30
Kibleli Mustafa-paša, 108
Kizlaraga Mehmed-aga, 73
Kodža Gürdžu Sinan-paša, 88
Kodža Halil-paša, 24
Kodža Jusuf-paša, 18, 62, 66
Kodža Kenan-paša, 6, 10, 104
Kodža Musa-paša, 35-36, 111
Kölemen Hasan-paša, 79
Konakči Ali-paša, 81, 83
Köprülü Ahmed-paša, 68, 105
Köprülü Mehmed-paša, 6, 11, 18, 68-70, 75, 77, 81, 96, 104-105
Köprülü-zade Fazil Mustafa-paša, 7
Korkut, Besim, 131, 134
Köse Mehmed-aga, 25
Kučuk Mehmed, 71
Kujundžu zade Kučuk Mehmed-čelebi, 143
kul-ćehaja, 45, 48-49
Kütahije Jusuf-paša, 107

Maanen Čavuš, 84
Mahmud halifa, 142
Mahmud-aga, 84
Mahmudkadić, Salih Sidki, 7, 12
Mehmed el-Fatih, 93
Mehmed Giraj Han, 85
Mehmed Halifa Bošnjak sin Huseinov, 5
Mehmed Halifa Bošnjak, Ulfeti, 5-13, 45
Mehmed halifa, 140
Mehmed IV, 6, 10, 11, 13-14, 17, 39-40, 42, 45, 80, 93, 134, 138, 144
Mehmed-aga, 26, 142
Mehmed-aga, kapuaga, 50
Mehmed-čelebi, 143
Mehmed-paša Čavušoglu, 79
Mehmed-paša, 50
Mehmed-paša, Civan-Kapucubasi Sultan-zade Semin, 35
Mehmed-paša, defterdar, 39
Mehmed-paša, valija Damaska, 18
Melek Ahmed-paša, 17, 46-47

Mihrimah, sultanija, 35
Mirza Mehmed halifa, 140
Molla Džami, 142
Molla Husrev, 141
Muhammed a.s., 15, 23, 39, 64, 119, 134, 140
Murad IV, 5- 6, 9-10, 14, 16, 19-20, 22, 26-28, 30-35, 38, 75, 88, 104-105
Murad-paša, 49
Murtaza-paša, 27, 81- 85
Musa Čelebija, 25, 75
Musahib Fazli-paša, 38
Musa-paša, 35
Musli halifa, 141, 142
Mustafa Naima, 7, 11
Mustafa-aga, 143
Mustafa-aga, kul-ćehaja, 26
Mustafa-paša, 81
Mustafa-paša-oğlu, 24
Muvekit, Salih Sidki Hadžihusejinović, 7, 12, 24

Nasuh-paša, 29
Nebi sin Baki-age, 84
Nebi-aga, 46
Novljanin, Omer, 7, 12

Omer-aga, 84
Osman-han, sultan, 57

Pejgamber v. Muhammed a.s.
Petko Kol, 135

Rakoci(je), Đorđe, 6, 10, 29, 70, 74, 86-88, 90-92, 104
Rakoci, Franc, 93
Redžep-halifa, 64
Redžep-paša, 26
Rejhan-aga, 56
Rešid Čorbadži, 84

Sadik, Mehmed, 69
Salih-paša, 37
Salim halifa, 142
Seridža-paša, 93
Satilmiš, Abdulvehhab, 84
Sehban, 141
Sejdi Ahmed-paša, 88-91, 93
Sejdi Ali-paša, 89
Sejjid Ahmed-paša, 66
Selman Savedži, 141
Serdar Ali-paša, 100
Seydi Ahmed-paša, 7, 12
Sijavuš-paša, 17-18, 48, 62, 65, 67
Sijavuš-paša, vezir sultana Suljemana, 95
Sinan-paša,Kirk Ayağa, 79
Sofu Mehmed-paša, 17, 39, 44
Sulejman pejgamber, 87, 104
Sulejman Zakonodavac, 35, 132
Sulejman-aga, 50
Sulejman-paša, kajmekam, vezir, 93
Sunullah, aga spahija, 123

Šabanović, Hazim, 5, 9
Šamli Mehmed-aga, 65
Šeddad, 95
Šejh Ebu Nasr Hamedani, 141
Šejh Hamdullah, 142
Šekerpare, 36, 38
Šerif (Sofu) Mehmed-paši, 39
Šeyh Hamza, 143
Širazi, Džemaluddin Muhammed Urfi, 141

Tabanjassi Mehmed-paša, 26, 27, 30, 104
Tajjar-oğlu Ahmed-paša, 84
Tajjar-oğlu Mustafa-paša, 84
Tarhundžu Ahmed-paša, 7, 11, 50, 57, 63
Tavukču Mustafa-paša, 103
Topal Mehmed-paša, 71, 74
Topal Redžep-paša, 25
Topal Sari Kenan-paša, 66-67, 79
Trako, Salih, 100
Tarhundžu (Tarhundu) Ahmed-paša, 17, 50, 55
Turhan, sultanija majka, 94, 103
Turk Ali, 143

Uzun Jusuf-aga, 112

Vintur, Hasan-paša, 108
Vojnuk Ali-paša, 44
Vojnuk Mehmed-aga, 143

Zekeriya-zade Yahya-efendi, 31
Zrinjski (Zerin-oglu), 110, 121, 130
Zurnazen Arnaut Mustafa-paša, 57, 59, 62, 65-66

Yali-aga, 128
Yusuf-aga, 6, 11

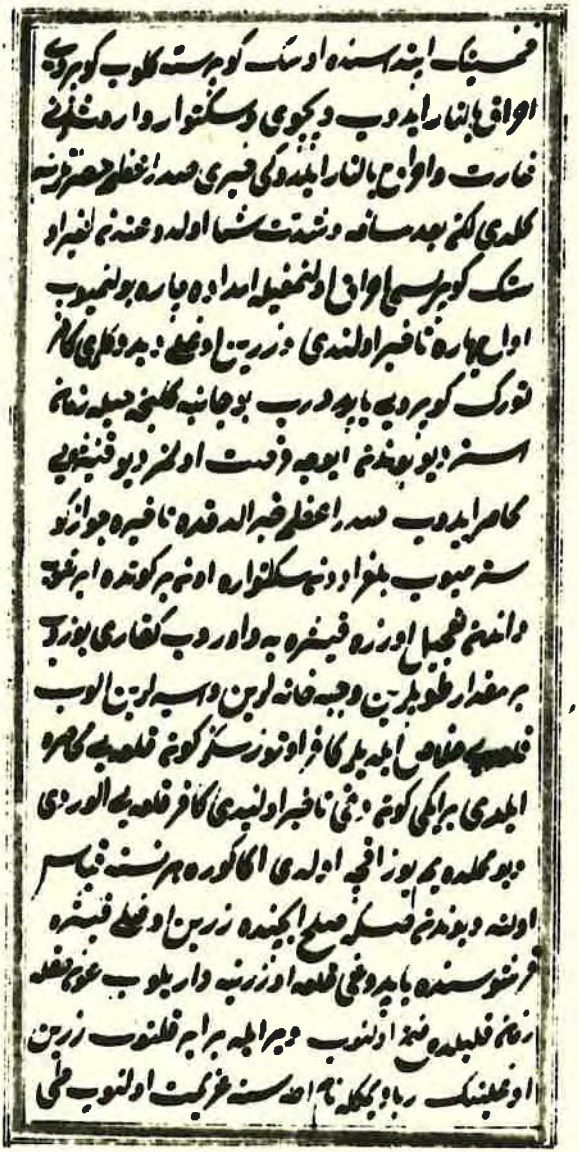

مراد

Sadržaj

PREDGOVOR: Mehmed halifa bošnjak i njegov Ljetopis 5
INTRODUCTION: Mehmed Halifa Bosniak and his Chronicle 9
*** 13
PRVA GLAVA 19
DRUGA GLAVA (Ima dva poglavlja) 34
Prvo poglavlje: Pogubljenje Kara Mustafa-paše i izlazak na scenu Jusuf-paše koji je uzrok njegovu pogubljenju 34
Drugo poglavlje: Govori o smutljivcima koji su bili povod pogubljenju sultana Ibrahima 36
TREĆA GLAVA: Govori o događajima u vrijeme vladavine sultana Mehmeda-hana, sina sretnog sultana Ibrahima. (Ova glava ima trinaest poglavlja.) 42
Prvo poglavlje: Govori o tome kad je rođen sultan Mehmed i kad je sretno i veselo stupio na prijestolje 42
Drugo poglavlje: Govori o događajima koji su uzrokovali pogubljenje Sofu Mehmed-paše i zbivanjima koja se odnose na Kara Murad-pašu koji je postavljen na njegovo mjesto velikog vezira 44
Treće poglavlje: Govori o događajima koji su se pojavili u vrijeme Melek Ahmed-paše 46
Četvrto poglavlje: Govori o događajima koji su se zbili u vrijeme Sijavuš-paše. 48
Peto poglavlje: Govori o događajima koji su se zbili u vrijeme Ahmed-paše 50
Šesto poglavlje: Nedugo po Ipšir-pašinom dolasku u Istanbul janjičari se pobune i traže od padišaha da pogubi pašu 56
Sedmo poglavlje: Govori o tome kako su janjičari za vrijeme dok je Sulejman-paša bio veliki vezir tražili da ih padišah primi u audijenciju 58

Osmo poglavlje: Govori o tome kako je Sijavuš-paša
kome je na traženje vojske poslan časni muhur i koji
je na sultanov zahtjev došao u Istanbul, neposredno
poslije toga umro, kako je zatim časni muhur poslan
valiji Damaska Bojnu Ejri (Krivovratom) Mehmed-paši,
a Jusuf-paša postavljen za kajmekama i kako su u
njegovo vrijeme pobijeni buntovnici 65
Deveto poglavlje: Govori o događajima koji su se zbili
u Istanbulu u vrijeme Bojnu Ejri Mehmed-paše 67
Deseto poglavlje: Govori o događajima koji su se zbili za vrijeme
dok je veliki vezir bio Köprülü Mehmed-paša 69
Jedanaesto poglavlje: Govori o tome kako je
Köprülü Mehmed-paša, nakon što je postao veliki
vezir, isukao sablju te zastrašio i obuzdao vojsku 75
Dvanaesto poglavlje: Govori o gradu Istanbulu koji je od osvojenja
do hiljadu i sedamdesete godine izgrađivan
i bio predmetom pohvale, ali je Allahovim
naređenjem izgorio i bio razrušen 94
Trinaesto poglavlje: Govori o tome kako je Serdari ekrem,
ekselencija Ali-paša o kome smo govorili,
po padišahovoj naredbi u proljeće ušao
u tvrđavu Varad i po Božijoj odredbi je zauzeo 100
ZAKLJUČAK (Zaključak ima tri dijela) 133
Prvi dio: Govori ukratko o savjetima razboritim osobama 133
Drugi dio: Govori o pohvalnom moralu
našeg sretnog padišaha 134
Treći dio: Govori o ustrojstvu i običajima na dvorovima
našeg sretnog padišaha, najčasnijeg vladara
našeg vremena 136

IMENSKI REGISTAR 147

(IZVORNIK)

TARIH–I GILMANÎ

محمد خليفه

اوتلار کن بریسی کستاخلق ایدوب اول قوروبه کیرسه جمله سفیرلری صوباشی مواخذه ایدوب حبس ایدر . ای مؤمن قرنداشلر بو کتاب تألیفدن غرض کندومزی وذکر اتدوکمز اخوانی خیر دعا ایله یاد ودلشاد اتدرمکدر . نظم

هرکه دنیایه کلور آخر کیدر باقی در اول کسه که قویه اثر
دیلدم که آلیقویم برنشان نفعی عام اوله عام ایچره عیان

بواوراقك محرری عبد حریق وبحر عصیانه دائما غریق اولان محمد خلیفه درکه سعادتلو پادشاه سلطان محمد خان حضرتلری ادرنه یه ایکنجی کیدیشده ایزیق شاکردلکیله جامه‌شوی باشی یرینه نفر اوزرینه ضابطلغله قالدقده بوتألیفه شروع ایدوب وهجرت نبویه‌نك علیه‌الصلاة والسلام بیك یتمش بش تاریخنده ماه شعبانك یکرمی‌دردنده ومارتك‌ابتدا کوننده پنجشنبه کونی وقت ضحیده اتمام میسر اولدی ودخی رجا اولنورکه بومجمعك سهوینه مطلع اولان اخوان قلم عفوایله ستر ایدوب برفاتحه‌ایله یاد ایدرسه حق تعالی اول کسه‌یه کمال لطفندن علم نافع وعمل صالح میسر ایلیوب توفیق یزدانی روزی وحسن خاتمه احسان ایده بمنه وفضله آمین یامعین والحمدلله رب‌العالمین سنه ١٠٧٩ .

تمت

اعتذار: ٢٥ نجی صحیفه‌نك ایدنجی سطرنده‌کی (قره مصطفی) اسمی (قره مراد) اولمجدر.

تاریخ غلمانی

مصطفی افندیایله (٨) حافظ محمد (٩) وحافظ ارنود احمد (١٠) وحافظ بوسنوی احمد (١١) وحافظ حسین اغا (١٢) وحافظ حسین خلیفه (١٣) وحافظ کوچوك مصطفی (١٤) وحافظ محمد بکزاده‌در . وحسن خط یازان اخوان بونلردرکه ذکر اولنور اوده‌مزدن جامه‌شور باشیلقدن خاص اوده‌یه کیدن رکابدار عبدالله اغادر . ومؤذن باشی کورجی مصطفی اغادر. وجامه‌شوی باشیلقدن خاص اوده‌یه کیدن محمد اغادر.ومفتاح‌غلامی وینوق‌محمداغادر. وجامه‌شوی‌باشی مصطفی‌اغادر. وچول‌پادشاهی محمدچلبی. وچورباجی زاده محمد چلبی واحمد خلیفه وداود خلیفه وحافظ‌محمد خلیفه وحافظ محمد بکزاده وحافظ عمر خلیفه وقاضی کویلی مؤذن محمد چلبی وقویمجی زاده کوچك محمد چلبی وحافظ مصطفی وتورك علی ووالده سلطان چراغی سرای کاتبی محمدافندی ایدی. بالاده ذکر اتدوکمز اخوان هربری شیخ طریقنده ذی‌قیمت کلام شریف یازمشدر وسائر اوطه‌لرك اهل معارفی تحریر اولنسه تطویل کلام لازم کاور . لکن بزم سفرلی اوجاغنك اهل معارفی غیری اوطه‌لره غالبدر . خصوصا سعادتلو پادشاهمزه متعلق خوب آوازلو مؤذنلر وکزیده پهلوانلر وکمانکشلر وسازنده‌لر جمله‌سی بزم اوطه‌ده موجوددر نه تطویل کلام ایده‌لم سعادتلو پادشاهمز زمانده واقع اولان صاحب معارف سلطان سلیمان‌زماننده برو اولمش دکلدر . حتی سلطان احمد زمانده ایچ اوغلغندن جقمه اوسته جعفر نامنده برپیر عزیز نقل ایدرکه بزم زمانمزده انعام واحسان چوق ایدی اوقور ویازار واهل معارف آزایدی زمانمزده فقط برحافظ وارایدی آنیدنبی بزماغیله کوسترلردی اما الحمدلله بزم زمانمزده یوز مقداری حافظ حاصل اولمشدر بوملده برالای اخوانی اجمالاً ذکر ایلمکدن غرض بعض زمان ایچ اوغلاندن برمقتضای تقدیر الهی کستاخلق واقع اولمغله قیاس اولنیه‌که جمله‌سی بویله‌اوله زیرا عادةالله بویله‌در . کل وریحان وضیمران وقرنفل وسنبل وفسلکان وانواع بهار وازهار حاصل اولدیغی بوستانده چورچب ودیکن وانواع لاشئ وناچیز وکیاه ونباتات دنی حاصل اولور . فرضا برآدمك درت بش اولادی اولسه ایچلرنده بری ایکو اولورسه بانیسی ایی اولمق غایت نادردر قنده قالدیکه درت بش بیك آدم جمله‌سی ایو اوله وجمله‌سی یرامز اوله نهایت عادت بویله جاری آنجق بربدبخت ناهموار اتدن کستاخلق وامع اولسه آنك کستاخلغی سببیله نجه کسه‌لر موأخذه اولنور مثلا ربکنلر فوری اطرافنده برالای صغر

محمد خليفه

باشلاتدی علم اصولده توضیح وتلویح و معانیده مختصر وحدیثده مشارق وعقایدده شرح عقاید وخیالی وتفسیر بیضاوی کبی. ودخی سمی رسول الودود کلار امامی محمود خلیفه نام وجود لطیف زیاده متفنن وبین‌الاقران متفرد اولمغین غلطه سرای خواجه‌لغیله برمراد اولدی. وبزم سفرلی اوطه‌سنده پرورده اولان خلفا وحفاظ وحسن‌خط یازار کتاب بونلردرکه ذکر اولنور . آنلردن بریسی علی خلیفه توقاتی ایدیکه علم فقه وفرایض‌ده خصوصا فنون شتاده ماهر کسنه اولوب پشکیر غلامی ایکن غلطه سرای‌خواجه‌لغیله برمراد اولدی فقه اکبری ووصیت نامهٔ وایها‌الولدی غایت لطیف ترجمه ایلدی. ودخی شاعر عبدالرحمن چلبی ایدیکه اولدخی اورته‌لغك یوکرکی وفضلای دهرك مقبول‌رکی ایدی پند عطاری بی‌نظیر شرح ایلدی ودخی عرفیٔ شرح ایلدی مزبورك اشعار درربارى حلاوتده وابیات نثاری غایت لطافتده ایدیکه سحبان عرب وسلمان عجم یانده فزضا بولنه دمبسته ودلبسته اولوردی حتی سعادتلو پادشاه حضرتلرینك ادنی‌اشارتیله بیك بی نظیر معما تألیف ایلدی عاقبت معرفتی سببیله خاص اوده ایله برمراد اولدی . ودخی قپو اغاسی امامی مصلی خلیفه ایدیکه صاحب‌الخط وحافظ کلام الله اولدیغندن غیری علوم شتاده ماهر اولوب سبعیات نام کتابی ترجمه ایلدی. ودخی قصیرالقامه زکی‌الطبع صاحب الفطنه رجب خلیفه ایدیکه خط تعلیقده وعلم صرف ونحو ومنطق ومعانی وفقه وفرایض وحدیث وارقامده غایت ماهر کسه ایدی . وعبدالستار بکر خلیفه تاتار ایدیکه اول دخی بوفنون مذکوره‌ده رجب خلیفه‌یه مماثل ومعادل کسه ایدی . بوایکی خلیفه‌نك اکثریا طالبین وراغبینه افاده ایتدکلری کتب متداوله‌دن دررغرر وصدرالشریعه ومتن وقایه وقدوری ومعانی‌ده مختصر وعلم‌نحو ده منلاجامی وضوء وعلم صرفده دنقوز وچارپردی ایدی . ودخی سلیم خلیفه وحسین خلیفه ومحمود خلیفه ایدی بونلر دخی هرفنده ممتاز کسه‌لر ایدی. ودخی نورسته قامت درویش احمد خلیفه ایدیکه هرفنده استعداد واستخراج صاحبی ایدی شیخ طریقنده غایت ممتاز حسن‌خط کتابت ایدردی . ودخی قرآن عظیم‌الشانی وفرقان جلیل البرهانی مثال‌سبع‌المثانی کنجینهٔ ضمیرنده حفظ ایدن‌اخوان بونلردرکه ذکراولنور (١) مصلی خلیفه (٢) وعبدالله خلیفه (٣) وحافظ محمود (٤) وحافظ عمر خلیفه (٥) وحافظ محمد خلیفه (٦) وخونکار امامی اولان شامی افندینك قزی اوغللری (٧) حافظ

تاریخ غلمانی

ایدرلر بعده ینه کالاول اوقیوب یازمغه وارکان ایله حرکت اتمکه شروع ایدرلر تا هر بری برطریقله مرادلرین آلنجه خزینه‌لی وکلارلی وسفرلی خاص اوطه‌ده کیدرلر محلول اولدقجه هر بر اوطه‌دن نوتجه ویول ایله خاص اوطه‌یه کیدرلر مثلا هر بر اوطه‌ده باشده کیم ایسه اول کیدر وبونلردن خاص اوطه‌یه کمی کیتمیوب همان کندو مرتبه‌سندن طشره‌سیله برمراد اولور وعموم اوزره برمراد اولدقلری وقت یکرمیشر اوتوزر آدمدن ماعدا جمله‌سی چقار وآنلرك یرینه غلطه وادرنه وابراهیم‌پاشا سرایلرندن طشره چقمیان غلمان اوطه‌لره توزیع اولنوب کالاول تأدیب وتربیه‌ایله نشو ونما بولوب برطریقله مرادلرین آلنجیه دکین. وچقمه‌نك ادنی مدتی یدی سنه واعلا مدتی سکز سنه‌در حاصل کلام روی زمین‌ده سلف سلاطینندن آل عثماندن بو آیین وبو ترتیب کسه‌یه میسر اولمش دکلدر همان جناب باری‌خدادن رجامز بودرکه بو آیین وارکانی روزکارك خطرندن واعدانك بد نظرندن امین ایلیه فی‌زمانناسعادتلو پادشاهمزك قارئی قرآن اولان غلمان ایله مملو ودرت سرای بهشت‌آرایی واردرکه هر بری کویا که دین محمدیه‌نك ودولت عثمانیه‌نك رکن اعظم وجهانك قطبی‌در شول طریقله‌که سابقا ذکر اتدوکمز ترتیب اوزره‌درت سرایده درت بیك کلام‌الله‌مقداری کیجه وکوندوز دولت پادشاهیده آچلوب قرآن تلاوت اولنوب ودرعقب هر بری دولت عثمانیه‌نك بقاسی ایچون وسعادتلو پادشاهمزك دنیوی واخروی مراداتی‌ایچون دعا وثنا ایدرلر. وبومنشأ فصحا ومنبع بلغا اولان سرای‌سلطانیده زمانمزده نشوونما بولان خلفا واهل معارفی بیان ایده‌م نه‌مقوله دولت پادشاهیده فضلا وذات شریف ظرفا وجوده کلشدر. همعصر اولان‌خلفانك کزیده وممتازی‌ومعارف میدانك شهبازی سمی علی بن ابی‌طالب خزینه‌دن کتمه‌خاص اوطه‌لی علی آغادرکه علوم شتاده ماهر ونقل نفایس‌تفسیر وحدیثه قادر کسنه‌در نه‌مرتبه فضلای عصر اولدغی حالا سرایده شهرت بولان شفاءالمؤمنین نام تألیفلری مشعردر ودخی مشارالیه اغانك مخصوصجه تلیذی وپرورده‌سی همنام رسول صمد باری میرزا محمد خلیفه ایدیکه علم تفسیر وحدیث وفقه وفرایض وعقلیاتده مثلی‌نادر وعلوم شتاده ماهر برذات شریف‌أولوب حتی فقه کیدانیٔ وقصیدهٔ طنطرانیٔ وقصیدهٔ منفرجهٔ غایت لطیف ترجمه أیلیوب سعادتلو پادشاهمزه ویروب عظیم احسانلره مظهر اولوب عاقبت استعدادی کامله اولمغین سرای جدیده بویوك اوده‌نك خواجه‌لغیله چقوب جمله خلفایه ممتاز درسلر

محمد خلیفه

تجدید وضوء ایدوب هرکس کرو یرنده آداب وارکان ایله اوتورب یاتسو اذانه منتظر اولورلر اذان اوقندغی کبی ایکیشر ایکیشر چفت اولوب آداب اوزره خنکار مسجدنه واروب هر اوطه‌لی ترتیب اوزره مکان مخصوصلرنده جماعت ایله نمازی ادا ایتدکدنصکره جله‌سی امام ایله ایاغه قالقوب سعادتلو پادشاهه دعا وثنا ایدرلر بعده هرکس اوطه‌سنه واروب آیاق اوزره طورب پادشاه سلامتلغی ایچون وکچمش پادشاهلر روحیچون اوچ اخلاص ایله بر فاتحه تلاوت بعده یاتورلر وکرو وقت سحرده طلوع فجردن مقدم هرکس یرندن قالقوب وعادت اوزره کنوب وآبدست آلوب کرو هربری مکان معینه‌لرنده اوتورب وقت صلوته وارنجه قرأن تلاوت ایدرلر وصباح نمازندنصکره کونش طلوع ایدنجه هرکس خلیفه‌سی اوکنه واروب قرأندن درس آلورلر وبو اوقاتده درس اوقین بعض اخوان پرصفا کندولری کوزل ومرغوب اولدقلرندن غیری آوازلری دخی کوزل وشیرین اولوب برمرتبه لطیف وممدوح ادالرله وبلندو اعلا ونفیس داودی صوت ایله کوناکون مقاملر ایله قرأن تلاوت ایدرلرکه ایشدن جانلره کیفیت ومرده‌دل اولنلره نوحیات ویرر همان بولیکی الله تعالی حضرتلری بوسرای سلطانیده اوقنان قرآن عظیم حرمتنه بو سرایلری ایجاد ایدن پادشاهلره چوق چوق رحمت ایلیوب آنلر ترابده یاتدکجه بو سرایلری معمور وآباد وسعادتلو پادشاهمز سلطان محمد خان حضرتلرینی طول عمر ایله‌دلشاد ایلیه. بوذکر اولنان اوقاتدن ماعدا خدمت سلطانی اولدقجه یازوایله علوم شتایه‌سعی ایدوب اهتمام ایدرلر بومنوال اوزره یل باشنه وارنجه حرکت ایدرلر لکن ایکی بیرام‌ده اذن پادشاه ایله ایکی بیرام کیجه‌سی تاصبح صادقه وارنجه درلو درلو اوینلر ایجاد ایدوب بعده هرکس قدرتی مقدارنجه کبی‌دیبا وکبی‌اطلاس وکبی سرنك وکبی شیب قفتانلر کیوب وبوکه کوره انجه ولطیف جامه‌شویلر وقماش وزردوز تاقیه‌لر وقوشاقلر وقماش درلکلر کیوب وانواع لطیف بخور وعنبر ایله بخورلنوب ایرته‌سی سعادتلو پادشاهمز بیرام نمازین ادا اتدکدنصکره سعادتله خاص اوطه اوکنده تخت شریفه نریمان وار جلوس اتدکده زلف کشاندن قرق دانه آدم یولیله آلتون اسکف کیوب و باقیلری زردوز تاقیه‌لر کیوب سعادتلو پادشاهمزك دامن شریفلرین پوس ایدرلر بعده کلارلی وسفرلی بومنوال اوزره واروب دامن شریفلرین بوس اتدکدنصکره هرکس اوطه‌سنه کلدکده بربرلریله مصافحه ایدوب درت کون درت کیجه شنلکلر

فصل ثالث

زمانمزده اشرف ملوك اولاده سعادتلو پادشاهمزك سرای همایونده واقع اولاده عادت وقانونی بیانده ایدر .

امدی معلوم اولاکه سعادتلو پادشاهمزك حرم محترملرنده زلف‌کشان پرورده ونشو ونما بولوب برمراد اولدقلری اوطه‌لرك اشرف واعلاسی حبیب اکرم‌صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك خرقهٔ شریفی اولدغی خانهٔ خاصه‌درکه قرقلر عددنجه قرق دانه زلف‌کشان اغایان ذی‌شان بالذات سعادتلو ومهابتلو پادشاهك کیجه و کوندوز خدمت‌شریفلرنده اولوب وعلی‌الدوام خرقهٔ شریفه یوزلرین سورب دنیوی‌واخروی مرادات ایچون وپادشاه اسلام ایچون خیر دعالر ایدوب نشو ونما بولورلر . بوخانهٔ مذکوره‌ده قرق دانه آدمدر. نه‌زیاده ونه اکسك اولورروبو قرق اغالر ایچنده‌درت عرصه اغاسی واون ایکی بچاقلو اسکی واردر . ایکنجی اوجاق خانهٔ خزینه‌درکه آنده اولان غلمان زلف‌کشان یالکزخزینه خدمتی ایچون تعیین اولنمشدر. اوچنجی اوجاق‌خانهٔ کیلاردر بونلر دخی بالذات سعادتلو پادشاهك انواع اشربه وفواکه خدمتی ایچون تعیین اولنمشدر . دردنجی اوجاق خانهٔ سفرلیدر بونلر دخی بالذات پادشاهمزك جامه‌شوی خدمتی ایچون تعیین اولنمشدر . بشنجی اوجاق خانهٔ بازیاندر. بونلر دخی قرق آدم اولوب طغانلر خدمتی ایچون تعیین اولنمشدر . بویش اوطه‌لیه قفتانلو دینور قفتان کیدکلریچون . آلتنجی اوجاق خانهٔ کیرویدنجی خانهٔ‌صغیردر. بو ایکی اوطه‌نك پادشاهه متعلق خدمتلری یوقدر اوقومق و یازمقدن غیری . بونلره دوله‌لی دوله کیدکلریچون . بالاده ذکر اولنان هر بر اوطه‌لی نه‌خدمته‌تعیین اولندیلر ایسه آداب وارکان ایله خدمتلرینی ادا ایتدکلرندنصکره هر بری مکان معین‌ده دقیقه فوت ایتمیوب کمی حسن خط یازر وکمی‌قرآن کریمك وفرقان عظیمك حفظ وتجویدنه سعی ایدر وکمی علوم شرعیه‌نك تعلم وتعلیمنه سعی واقدام وتحصیل کمالات ایدر عادت قدیملری یاز وقش اخشام نمازندن یارم بلکه کاهیجه بر ساعت مقدمجه هرکس آبدست آلوب ویرلرنده اوتورب تا اذان مغربه وارنجه قرأن‌تلاوت ایدرلر ومغرب نمازین اذادنصکره یتسویه قریب قرأن تلاوت اتمدن فارغ اولوب

محمد خلیفه

جان ویاش ایله کریجی بهادرلر ویرار نامدار سردارلر اطراف واکنافه تعیین ایدوب دین اسلامه خدمت اتدورور وسفرلره ملازمت اولنمزدن اول سعادتلو پادشاهمز طغانلره ویایا جریدینه زیاده سیله مایل اولمشدی تا ادرنه سفرینه کیدنجه وادرنه ده دخی بر مقدار طغانلره ویایا جریدینه میل ایدوب قوللرینه نجه انعاملر و احسانلر ایتمشدر بعده صیدوشکاره وسورکن آوینه شول مرتبه هوس اتدیکه سلف سلاطیندن برکسه اتمه مشدر یاز وقش کندولرینه صید وشکاری ارسلان وارخوی ایدنمشدر انجق جمعهٔ وجمعه کونی وعظ ونصیحتی ترك اتمه مك مصلحت ایجون آوه کتمز وبوقدر سیر وسلوکده ایکن اصلاً بروقت نمازی قضایه قومیوب جماعتله اداایدردی وسعادتلو پادشاهمز ادرنه نك سیر وسلوکندن شول مرتبه محظوظ اولمش ایدیکه استنبول خلقی پادشاهك بردخی استنبوله کلمسندن ناامید اولدیلر هربارتمنا ایدرلردی عجبا بردخی استنبوله کلوب یوزنی کورمك نصیب اولورمی پادشاهمز بونده اولمغله شهر استنبول کویلغه دوندی دیرلردی وپادشاهمزك بعض خصائل حمیده سندندرکه بعض سلف سلاطین ارتکاب اتدوکی نامشروعدن غایت اجتناب واحتراز اوزره اولوب حتی شهر استنبولده نجه زماندن برو دجال مثال ظهور ایلیوب خلقی فسقه میل اتدورن احمد قولی وپتقو قولی وجواهر قولی نام اهل فسادی بالکلیه بونلری دوشورب کورکه قودرب شهر استنبولی بونلردن پاك ایلدی ودخی استنبول کفره سی بوقدر زماندن برو یادکار دلبندلری ماویه بویادوب باشلرینه صاروب وصاری مست وپابوج کیرلردی برکافری اخشام وقتنده برمسلمان راست کلسه اسیردر دیو قیاس ایدردی وبعضی اینجه آلاجه صارق صاررردی ایراقدن بیاض صارق کورنوردی سعادتلو پادشاهمز بوبدعتی قالدردی ودخی کفره نك آتهنمسنی یصاق اتدی همان بولیکه بویله قالیدی واکر یهودیلرك وکافرلرك عورتلرینه یصاق اولیدی مسلمان عورتلری اسباب و تاقیه کیمسونلر دیو یصاق اولیدی غایت لطیف اولوردی واستنبولده ماربوللر قوشاقلرینی اوچقور یرنده قوشانوب واوکلرینه اوچر بیوك بچاقلر صوقوب اشقیا قیافت کزرلردی بونی دخی یصاق اتدی وکتب تواریخده یازمشلرکه سلطان سلیمان ابتدا جلوسنده ساز وخواننده وکوینده کیلره و طنبوره و چوکره و اشق تکیه لرینی یصاق اتمش الحمدلله تعالی سعادتلو پادشاهمز سلطان سلیمان اثرینه تابع اولمغله زمان سعادتلرنده بو دفعه استنبول آسوده حال اوزره اولوب کسه کسیه کوزك اوستنده قاشك واردر دیر یوقدر الحمد لله ثم الحمد لله.

تاریخ غلمانی

مهماتی قرشوسنه کتورسه عادات حمیده لرندن واختیارات پسندیده لرندن اوچ سطرك کتابتنه امر ایدرلردی وبکا غضب مستولی اولورسه ترتیب اوزره بونلری ویرك دیرایدی پس کندویه عجب وغضب وتهور ایله تعب مستولی اولسه اولا بو سطری صونرلردی « امسك نفسك ولست بآله وانما انت عبد عاجز » یعنی سن کندوکی ضبط ایله که تاکری دکلسن الا برعاجز قولسن . یعنی بوخلوقی سن خلق ایلدك که بووجهله قهر ایلیه سن وبونلر کبی سنده برعاجز قول ایکن غضب وتهور ایله سوز سویلیه سن واکر بونکله آتش غضبی سوینمزسه ودل وجانی مرحمت جاتبنه دونمزسه امری اوزره دفعهٔ ثانیه ده بو خطی صونرلردی ارحم عبادالله یرحمك الله یعنی حق جل وعلانك قولجغزلرنی اسرکه که الله سبحانه وتعالی سنی اسرکه یه یعنی فاسدکلام وبارد پیام ایله انلرك خاطرلارین یقمیه سن که باری خدا سنك خاطرکی یقمیه و سنی عذاب آتشنه یقمیه واکر بونصیحت ایله دخی نار غضبی سوینمیه و توجهی عفو وعطا جانبلرینه دونمیه فرمانی اوزره بوسطری القا وازدیاد غضبنی اشارت وایما ایدرلردی « ما احسن العفو عند القدرة » یعنی قدرت حالنده عفو وعطا کوزل دکلی وتهور وغضب وقتنده رفق وترحم بدل دکلی یعنی عتابه قادر ایکن عفو ایلمك وغضب ایده جك یرده رفق وترحم کوسترمك غایت ایله وهروجهله مستحسن در نتکم فخرعالم علیه الصلاة والسلام بیورمشدر ان الله تعالی یحب الرفق بالامر کله تحقیق حق جل وعلا مرتبه ده رفقی یعنی ملایمتی سور ورفیق اولانلری کمال مرحمتله مغفرت ایلر زیرا کشنك سوزی بارد وکلام فاسد اولمق مذمومدر همان بولایکه حق تعالی جله مزه توفیقنی رفیق قله ورضای شریفه موافق عملار مقدور ومیسر ایلیه بلطفه وکرمه

فصل ثانی

سعادتلو پادشاهك سلطان محمد خان عمره الله تعالی الی یوم القیام حضرتلری عالم صباوتدن حد بلوغه وارنجه اوقیوب ویازمق ایله کمال مرتبه سعی واقدام ایلیوب پادشاهلره متعلق اولان علم احوالی تحصیل نصکره وجاهدوا فی سبیل الله حق جهاده منطوقی ایله عامل واجداد عظام وآبای کرامارك قدس الله تعالی ارواحهم طریقلرینه سلوك ایدوب کیجه وکوندوز غزا وجهاد و اعلاء کلة الله ایچون سبل غزاده خرام وپستر راحتی کندولرینه حرام ایلیوب شهادته جان ویریجی وغزا میدانده

کاوردی اما باری تعالی رب العالمیندر رب المسلمین آنجق دکلدر کا هیجه کفار طرفنده نصرت واقع اولق وحق سبحانه وتعالی کفاری اهل ایمان اوزرینه مسلط ایلمسی حال بوکه اهل ایمان الله تعالینك سودوکی کافر ایسه دشمنی اهل ایماندن کافرك متع ودفعنه قادر ایکن کفاری مسلط ایتمسی حکمتی بودرکه اهل ایمانی ابتلادر وجهاد وصبر ایله بهره مندہ ایلمکدر نتیکم بونظم کریم بونی مشعردر الایه ام حسبتم ان تدخلوا الجنة ولما یعلم الله الذین جاهد وامنکم ویعلم الصابرین اکر امر حقله برمقدار بوسنه عسکر اسلامده بوزغونلق واقع اولدی لکن فرق اللی پاره پلتفه وبیکدن زیاده کوی احراق بالنار اولمشدر واوتوز فرق بیك کافر هلاك وفرق اللی بیك کافر اسیر اولمشدر و امر حقله کفارك بودفعه درونلرنه قورقو دوشمکله تورکدن بیك ایکی بیك آدم اکسیك اولق همان دریادن بر برداق صو مثابه سنده در بز برقاچ تورك قرمق ایله تورکله باشه می چیقسق کرك کچن یل بوقدر ولایتمزی خراب ایلدیلر نلردن برنسنه نقصان اولیوب کوندن کونه امدادی کلمکده در کلهجك یل ویله قالورسه تا تختمزه تورك کلور دیو صلح ایچون سرعت ایدوب قپو کتخداسنه نامه کوندرمش اول دخی نامهٔ برمرصع قوتی ایچنده وزیره کتوروب تسلیم ایلدی وزیر اعظم صلحه راضی اولوب وکندو طرفندن عهدنامه ویروب وآنلردن نامهٔ صدراعظم سعادتلو پادشاهه کوندردی مرحوم سلطان سلیمان نجه اوزرینه متوالیاً اون سکز یل سفر ایلیوب بونجه ولایتلرین آلمش ایکن کوجله انقیاد ایدوب سلطان سلیمان ایله صلح اولمشدر الحمدلله تعالی دولت پادشاهیده بودفعه یکرمنجی آیده ربیع الاولینك یدنجی کونده جمعه ایرتهسی بیك یتمش بش تاریخنده سلطان سلیمان صلح اتدوکی منوال اوزره صلح اولنوب و ایرتهسی کون بلغراد طرفنه عزیمت اولندی .

خاتمهٔ کتاب

اوچ فصلدر

فصل اول

آتاطولی ایالتلرینك اردوده کسلره نصبت طریقنده برقاچ کلمه بیان ایلر .

بوزغونلق واقع اولدی لکن فرق اللی پاره پلتفه وبیکدن زیاده کوی احراق بالنار اولمشدر واوتوز فرق بیك کافر هلاك وفرق اللی بیك کافر اسیر اولمشدر و امر حقله کفارك بودفعه درونلرنه قورقو دوشمکله تورکدن بیك ایکی بیك آدم اکسیك اولق همان دریادن بر برداق صو مثابه سنده در بز برقاچ تورك قرمق ایله تورکله باشه می چیقسق کرك کچن یل بوقدر ولایتمزی خراب ایلدیلر نلردن برنسنه نقصان اولیوب کوندن کونه امدادی کلمکده در کلهجك یل ویله قالورسه تا تختمزه تورك کلور دیو صلح ایچون سرعت ایدوب قپو کتخداسنه نامه کوندرمش اول دخی نامهٔ برمرصع قوتی ایچنده وزیره کتوروب تسلیم ایلدی وزیر اعظم صلحه راضی اولوب وکندو طرفندن عهدنامه ویروب وآنلردن نامهٔ صدراعظم سعادتلو پادشاهه کوندردی مرحوم سلطان سلیمان نجه اوزرینه متوالیاً اون سکز یل سفر ایلیوب بونجه ولایتلرین آلمش ایکن کوجله انقیاد ایدوب سلطان سلیمان ایله صلح اولمشدر الحمدلله تعالی دولت پادشاهیده بودفعه یکرمنجی آیده ربیع الاولینك یدنجی کونده جمعه ایرتهسی بیك یتمش بش تاریخنده سلطان سلیمان صلح اتدوکی منوال اوزره صلح اولنوب و ایرتهسی کون بلغراد طرفنه عزیمت اولندی .

فصل اول

آتاطولی ایالتلرینك اردوده کسلره نصبت طریقنده برقاچ کلمه بیان ایلر .

بوزغونلق واقع اولدی لکن فرق اللی پاره پلتفه وبیکدن زیاده کوی احراق بالنار اولمشدر واوتوز فرق بیك کافر هلاك وفرق اللی بیك کافر اسیر اولمشدر و امر حقله کفارك بودفعه درونلرنه قورقو دوشمکله تورکدن بیك ایکی بیك آدم اکسیك اولق همان دریادن بر برداق صو مثابه سنده در بز برقاچ تورك قرمق ایله تورکله باشه می چیقسق کرك کچن یل بوقدر ولایتمزی خراب ایلدیلر نلردن برنسنه نقصان اولیوب کوندن کونه امدادی کلمکده در کلهجك یل ویله قالورسه تا تختمزه تورك کلور دیو صلح ایچون سرعت ایدوب قپو کتخداسنه نامه کوندرمش اول دخی نامهٔ برمرصع قوتی ایچنده وزیره کتوروب تسلیم ایلدی وزیر اعظم صلحه راضی اولوب وکندو طرفندن عهدنامه ویروب وآنلردن نامهٔ صدراعظم سعادتلو پادشاهه کوندردی مرحوم سلطان سلیمان نجه اوزرینه متوالیاً اون سکز یل سفر ایلیوب بونجه ولایتلرین آلمش ایکن کوجله انقیاد ایدوب سلطان سلیمان ایله صلح اولمشدر الحمدلله تعالی دولت پادشاهیده بودفعه یکرمنجی آیده ربیع الاولینك یدنجی کونده جمعه ایرتهسی بیك یتمش بش تاریخنده سلطان سلیمان صلح اتدوکی منوال اوزره صلح اولنوب و ایرتهسی کون بلغراد طرفنه عزیمت اولندی .

تاریخ غلمانی

مهماتن تدارك اوزره ایکن زرین اوغلی دیدکلری ملعون خسینك ابتداسنده اوسك کوپریسنه کلوب کوپری احراق بالنار ایدوب وبجوی وسکتواز واروشلرینی غارت واحراق بالنار ایلدیکی خبری صدراعظم حضرتلرینه کلدی لکن بعد مسافه وشدت شتا اولدغندن اوسك کپریسی احراق اولنمغله امداده چاره بولنمیوب اول بهاره تأخیر اولندی وزرین اوغلی دیدکلری کافر تورك کوپری یاپدیروب کلنجه خیلی زمان استر دیو بوندن ایوجه فرصت اولمز دیو قنیژه‌ی محاصره ایدر صدراعظم خبر آلدقده تأخیره جواز کوسترمیوب بلغراددن سکتوارده اون برکونده ایریشوب وآندن تعجیل اوزره قنیژه‌یه واروب کفاری بوزب برمقدار طوپلرین وجبه خانه‌لرین آلوب قلعهٔ خلاص ایلدیلرکافر اوتوز سکز کون قلعهٔ آلوردی وبومحلده یم یوز آچقه‌یه اولدی اکا کوره هرنسنه قیاس اولنه وبوندنصکره صلح ایچنده زرین اوغلی قنیژه قرشوسنده یاپدوغی قلعه اوزرینه واریلوب عون حقله زمان قلیلده فتح اولنوب ویرایله برابر قلنوب زرین اوغلنك ربا دیمکله نام اطه‌سنده عزیمت اولنوب طی مراحل ایده‌رك یول اوستنده بولنان قلعه‌لری کویلری غارت ایده‌رك اون یدنجی کونده آطه‌نك کچیت یرینه واریلوب عسکر اسلامدن اون بیك آدم مقداری قرشو کچوب وکفاره یدی کره هجوم اولنوب بش آلتی بیك کفار طعمه‌شمشیر اولوب اهل ایمان منصور ومظفر ایکن حق سبحانه وتعالی حضرتلرینك نجه غزات مجاهدینك دفعةً واحدةً شهادت شربتیله وحور جنان ایله برمراد ایلمك ایچون ارادهٔ علیه‌سی ومشیت ازلیه‌سی تعلق ایتمکین استدراجاً کفار طرفندن غالبیت کوسترمکله فی‌الحال اهل اسلامك درونلرینه خوف انهزام واقع اولمغین هرکس کچیت طرفنه جان آتوب شتابان اوزره ایکن کفار دخی آهسته آهسته پایلرینه دوشب کچید باشنده عسکر اسلامه براوغردن هجوم ایتمکین عسکر اسلام دخی صویه اوغرایوب کچیت طار اولمغله قرشویه براوغردن مرور وعبور امکان اولمدغیچون بیك یمش آدم ادنادن واعلادن صویه غرق اولدی یوخسه کافر الندن کسه اولمدی صوده غرق اولنلردخی شهید اولدغی نص ایله ثابتدر وکفار طرفندن کاهیجه نصرت وغالبیت وعسکر اسلام طرفنده انهزام واقع اولمق لحکمةدر بالذات حبیب اکرمه علیه‌السلام وصحابهٔ کزینه وسلف صالحینه رضوان‌الله‌علیهم اجمعین غزالرینه انهزام واقع اولمشدر بوعصرده انهزام اولمق عجیمیدر واکر فرضا دایم اهل ایمان کفاره غالب اولیدی هیچ جیع زمانده کفار اهل ایمانه قرشو قومیوب بالضروری جزیه قبول ایدوب اطاعت ایدردی پس غزا ثوابی وشهادت مرتبه‌سی بولنمق لازم

محمد خلیفه

قلعه‌نك تسخیرنده جد وسعی اوزره ایکن آنلره جوانب اربعه‌ده اولان کافرستانه آقین اتمکه رخصت ویرلدکده اوچ کونده بر آیلق مسافهٔ قطع ایدوب اوردوی همایونی اسیر ومال وطوار وغنایم بیشمار ایله مالا مال ایدوب تکرار کشور ضلالت شعاره الغار ایلیوب یوز بیکدن متجاوز باکره وتازه امرد وزن وفرزند وجاریه وقزاق اسیرلریله بهر چادرده ایکی اوچ و بش اون ویکرمیشر اسیر آلمش کسه بی‌نهایه‌در وماه صفرك یکرمی ایکنجی کونده‌که یوم چهارشنبه‌در یوم جمعه‌یه‌دك کلیسای جامع ایدوب وامیر صاحب شمشیر وزیر صاحب تدبیر صلوة جمعهٔ ادادنصکره سعادتلو وشوکتلو پادشاه حضرتلرینه عبارات فایقهٔ دقیقةالمعانی ایله واستعارات لایقهٔ وثیقةالمبانی ایله فتحنامه انشا واملا وغزای غراء توصیف وتعریف ایلیوب طبر سبر رشید بریدلرله کوندردیلر

نظم :

اکر جمع اتسه‌لر بیك دبیری — یازلمایوب قالیدی بیکده بیری
چار دیوار وزمینی استوار — کرمکه قابل بر آنجق اوستی وار
استه‌ینلر بولمادیلر مثلنی — کر اینانمزسك ارا کور استه وار

بوطرفده ایسه خلق جامعلره کیدوب عسکر اسلام منصور ومظفر واعداء دین مقهور ومنهزم اولمغیچون جناب باری‌یه تضرع ونیاز ایدوب درونی کوز یاشن دوکوب بوکون یارین مسرت خبریله مسرور اولورز دیوو اهل سوق دونمایچون قندیللر واوینامغه متعلق لوازم تدارك ایلیوب خیر خبره نیجه زمان منتظر اولوب عاقبت انتظار ممتد اولمغین کوز ایامی قریب اولدی دیو هرکس نا امید اولوب حیرتده ایکن صدراعظم طرفندن ربیع‌الاولی‌نك اوایلنده سعادتلو پادشاهه فتحنامه کلوب خاق عالم مسرور وخندان اولوب دونمایچون عموماً فرمان اولنمغله دونمایی تدارکنده اولدیلر وسعادتلو پادشاه دخی قپوجیلرکتخدای یوسف اغا ایله صدراعظم حضرتلرینه خلعت فاخره ومرصع سورغچ وجوهر شمشیر وخان زاده احمدکرای سلطانه خلعت فاخره وشمشیر وسایر پاشالره هر برینه حالو حالنجه خلعت فاخره ارسال ایلدی بعده صدراعظم آلدقلری قلعه‌لرك لوازمنی کورب عسکر اسلام ایله بلغراده قشلامق ایچون عودت بیوروب طی مراحل ایده‌رك بلغراده داخل اولوب بلوك سپاهیلرینه وآناطولی تیمار سپاهیلرینه ولایتلرنده قشلیوب وکرو اول بهاره کلمك ایچون اذن ویروب وکندولری بلغراده قشلیوب و اول بهاره سفره کتمك ایچون سفر

غيرى جاسار بد افكار بى عارك نامدار قلعه‌لرندن يكرميدن متجاوزدر كه توابع وقرالريله وشهرماننداروشلريله وحصارلريله‌كه هربريسى بركليد ممالك كفار بدكردار وملجاء اشرار فجاردر ايجلرنده اولان اهل سكان هزيمت نشانلرى عساكر اسلامك مهابت صيت وصداسندن سركشتهٔ بادية ضلالتده واقع وكيمنك خلقى بنات النعش كبى بوادى وجباله پريشان وكيمنك خلقى واهاليسى حضرت پاشانك خاكپايلرينه يوز سوروب استيمان ايتدكلرنده قلاع مزبوره جملهٔ ولايت واقطار ومجموع افاق وملحقاتيله ضميمه‌سار ممالك كردون حشم مضافاتندن اولمشدر وبودين وپشته‌يه قريب‌نووى غراد نام برقلعه‌كه قلهٔ كوهده واقع‌اولمش پشه‌وار صغيرالجرم كبيرالحرم اولوب اطراف واكناف فجره‌نك حرام زاده‌لرنه اشيان اولمش

قطعه :

هواى فتنه‌ده اوچان طغانلر اناسندن فساد ايچون طغانلر
ايدنمشلردر آنده يوايى كتورمزلردى اول يوردهٔ يوايى

قلعه‌لرينك متانتنه اعتماداً بوطرفه انقياد واطاعت ايتمكله وزير اعظم دخى بش آلتى بال‌يمز طوپلريله قپلان‌پاشاحضرتلريله اناطولى ايالتنى وزمرهٔ‌عزبا ايله‌صامسونجى باشيله اون اوده‌سپاهيين بيوردبلر اولدخى مأمور اولدغى منوال اوزره قلعه اوزرينه واروب ومحاصره ايدوب برقاچ كون ايچنده قلعه‌نك بعض يرلرينى خيلى يقمش‌ايكن لكن قيش ايامى كرمكله صدر اعظم تأخيره جواز كوسترميوب بالذات كندولرى قالقوب قلعه اوزرينه واردقده كفارك‌درونده خوف دوشمكله بالضرورى قلعهٔ تسليم ايدوب ممالك سلطانيه‌يه الحاق اولندى وبعد ذلك عسكر اسلام اويوار آلتنده مترسده ايكن ماه محرمك يكرمى دردنجى كونندە چهارشنبه كونى دشت قپچاقده دست سلطنت عثمانيده اوتوران صاحب سكه وخطبه تاتار خان حضرتلرينك صلبى اوغلى اولان غازى احمد كراى سلطان ووزيرى مقامنده اولان قلغاى ويالى اغاسى ونجه غازى ونامدار ميرزالريله سكسن بيك تاتار صبارفتار سيل‌وار ويا نجه موافق دنيسا ومغاير دين اولان قرداش قزاغى خطوانى بش بيك تفنك انداز زير دست ديونژاد خربادلرله اوتوز بيك سوار وپياده صاحب تفنك وتبرو شمشيرزن افلاق وبغدان بكلرى كلوب وزير اعظم حضرتلرينه بولشدقلرنده عظيم ضيافت وخلعتلر وهر برينه حاللو حالنجه تشريف وسرافراز ايلدكلرندنصكره عسكر اسلام مزبور

محمد خليفه

شفقت ورأفت برله قرع باب استيان اتدكلرنده حضرت پاشای کشورکشای ودشمن کش روشن رای لشکر کش برمقتضای قضاء الٰهی وموجب حدیث نبوی وقانون قدیم پادشاهیله عامل اولوب العفو زکوة الظفر فحواسنی تأمل اذا قدرت علی عدوك فاجعل العفو شکراً للقدرة مقتضاسنجه اول قلعه اهلنه خلعت امان احسان ایدوب اول ساعت بارو طابیه لرینه رایات ظفر سمات خسروانی نصب اولنوب و امان طلب ایدن زمرهٔ فجاره ایکی کون مجروحلرین واطفال وعیاللرین ترتیب طریق ایچون مهلت ویرلدکده ماه صفرك یکرمی ایکنجی کونی چهارشنبه کونی اویله وقتی امان ایله جان خیبثلری خلاص ونجات بولوب طشره چیقوب واهل ایمان مسرور وخندان ایچرویه کیروب جاء الحق وزهق الباطل مصداقنجه الحمدالله تعالی ظهور دین مبین ایله ضلالت مشرکین زائل ومضمحل اولدی وایچنده اولان کفار اهرمن بدکردار مجار وتمجه وفرنجه وتوت وخروات بش بیك مقداری والسوز وآیاقسوز ومجروح ایکی بیك واون بش بیك عورت واوغلان سوروب معتمد عسکرله طونه ایچنده قومبران آطه سی واردر اوزونلغی اوچ کونلك اول آطه یه [١] کیدوب آندن قومران قلعه سنه واروب کیرمشلردر ودرت بیکدن زیاده رعایا ذمتی قبول ایدوب قالمشدر ونجه بیك لشکر چوغی طوب وتفنکدن هلاك اولوب مدفون اوله جق یرلری اولمغله قلعه نك ایچروسی مالا مال لش ایله طولوب ومزبور جیفه لردن قلعه تطهیر اولنوب هوامه صلای عام وضیافت تام اولوب قوردوقوش وطیور ووحوشی طویوردیلر بوندنصکره قلعه نك خراب اولان یرلری اولکیدن اعلا تعمیر وخندقلری تطهیر ایدوب وایچنده جبه خانه ایسه حددن زیاده ضمیمه اولمشدر وعجایب ومصنع یمش سکسان طوپلری وار ایکن دخی زیاده قونلدی وایکی قومباره طوپلری ونجه مقراص طوپلری اولوب رسم قلعه که شش کوشه ده روبارو اون ایکی مقاص اوزره ترتیب وبنیاد اولنمش که عبرت نمای ارباب عقولدر وترسیم سنکین نهادنده مهندسین ماهر چرخ حیران ولایعقل در وایچنه کفایت مقداری عسکر اسلام قونلدی الحمدالله تعالی بوقدر بیلدن برو کفر وضلال ایله مملو اولان شهر بوالعجایب ایچنده اذانلر اوقنوب صدای ناقوس اشرار کلبانك سعادت مأنوس ابراره تبدیل وکنایس کفار وصو معهای رهبانان مساجد ومدارس ارباب دین مبینه تحویل قلنمشدر الحمدالله علی هذا قلعهٔ مزبوره دن

[١] قومودن

تاریخ غلمانی

آلوب بعده نفت یاغیله علف یا بس قویوب احراق ایتدکارنده اول طپراقکه اوج افلاکه چقمش ایدی خاکه برابر یقلوب رخنهٔ فتح مدار وکوشهٔ نصرت شعارندن نصر من‌الله وفتح قریب علامتی‌روشن وهویدا اولوب یوم سابق‌الذکر اوچ کون ایچنده مکرر یوریشلر اولوب نیچه کره بهادران میدان حرب حصاره چقوب وهجوم ایدوب ایچروده‌اولان ملاعین دنی حیاتلرندن ناامیداولیجق بالضروری مقدورلرینی صرف ایدوب کدکلرده عظیم آلات جنك ایله حاضر اولوب غازیلره تفنك وحربه ونفت ایله ترکیب اولنمش بازی حواله ایلیوب غازیلر دنی شمشیر دشمن کیرو برك تأثیر و سنان وتیغ وتبر ایله ایما یدرککم‌الموت ولوکنتم فی‌بروج مشیدة خبرین انبا ایلدیلر اما اول کونلرده تقدیر حی‌لایزالیده فتح مقدر اولمیوب ـ فاستعینوا بالصبر آیتنك مفهوم سعادت منظومی خواطر غزاة ظفرمراته لایح‌اولمغین توقف اولنوب الامور مرهونة باوقاتها والظهور مقرونة بمیقاتها ـ مفهومنجه دامن قلعه‌ده اولان مترسلرده قرار ربنا ثبت اقدامناوانصرنا علی‌القوم‌الکافرین قولنی کویا اولمشلردی کوردیلر که اول کونلرده هنوز غنجهٔ ظفردن کل فتحك آچلمجق هنکامی دکلدر الاستعجال شوم والمستعجل محروم تکرارنجه تدارك عدیده وعجیبه‌ایله قلعه‌نك اکثر دیوارلرینی لغمجیلر خسف ایتمکه قریب اولدقده جمله عسکره یوریش تنبیه اولنوب عروس فتحك دامارلری جهاز جهادی مهیا ایدوب حاضر وناظر ایکن

قطعه :

قلعه‌نك اویوب یوررلر آلتنی بیخ سختن قلع‌ایدرلر عاقبت
بکلر ینك آرقه‌سندن عزتك خلعتنی خلع ایدرلر عاقبت

اول شوم یوملر نوم غفلتدن کوزینی آچوب یوم‌یغشیهم‌العذاب من فوقهم ومن تحت ارجلهم سرین مشاهده قلوب یا ویلناقد کنافی غفلة من‌هذا دیو بری‌بریله کمی دعواجی اولمش کمی قاضی عاقبت صلحه اولمشلر راضی بوطرفدن ایسه عسکر اسلام سیلاب کوهسار کبی چاغلیوب وسحاب نوبهار کبی کورلیوب برق وار قلجلرین اللرینه آلوب یوریش ایتمکه فرمان‌شریفه مترقب وانتظارده ایکن چاردیوار ضلالت آثارایچنده معذب ومحصور اولان کفار خلاصلرینه اماندن غیری یول بولمیوب جان خیشلرین استخلاص ایچون الامان الامان دیوب آق بیراقلرین نصب ایدوب وزیر اعظم حضرتلرینك دامن شفاعتنه تشبث ایدرب واستدعاء عنایت وعاطفت ورجای

محمد خلیفه

اوته یاقه‌سنده آلنان مال واسیر دوتانك اولسون تفتیش وتفحص اولنمیه آنجق ولایتی
بنم ایچون حفظ ایده‌سز دیو فرمان اتمش وماه مزبورك بشنجی کیجه‌سنده علی پاشا
قولنده بر یکیچری بهادری قلعه‌نك اوزرنه چیقوب کافرك بر طوپن آشغه دوشرب
ایرته‌سی وزیر حضورنه کلوب اوچیوز غروش احسان آلدی وبدنجی کونده کاتبلرم
ایکیشر چووال فشقی دولدیروب دفتردار پاشایه تسلیم اولنسون فرمان اولندی وماه
مزبورك اوچنجی کونده بر شدتلو روزکار چیقوب توزی هوایه قالدروب ونجه
جادرلری یقوب بعده دولویه بکزر بر شدتلو یغمور یاغدیکه روزکار دیده اولان
اختیارلر دیدیلرکه مدت عمریمزده بویله‌شدید یغمور کورمدك ونجه‌که هوادن کلورسه
جادرلری کچوب اسبابلری اصلتدی وجمله اوردی صو ایچنده قالدی وامر حقله
بوقلعه آلتنه کلنچه یولده ایکی کونده ویا اوچ کونده یغمور اکسیك اولمدی و بو
مذکور یغمور اول کون وایرته‌سی اخشامه‌دك یاغدی کافر ایسه قلعه‌دن اشك کبی
چاغرر ودیر ای تورکلر بو ولایتك نوح طوفانه بکزر یغموریی وروزکارنی
کوردیکزمی ایشته بوکه کوره بوولایتك قیشنی قیاس ایدك بر آیدنصکره بو صحرا
دریا اولورسه اول وقت سزلری قانجه ایله دوشورز دیو وافر باغردی و بدنجی
کونندهکه ابتداء کوز ایدی عظیم روزکار ویغمور کیجه‌دن قوشلغه وارنجه اولدی
وماه‌صفرك سکزنده سپاهیلر آغاسی صنع‌الله طپراقده شهیداولدی وطقوزنجی کونندہ
اکندودن صکره صدراعظم متریسه واروب رئیس افندیی ورئیسك دامادی اولان
نیکبولی بکی ابراهیم پاشایی قتل ایتدی وماه مزبورك اون سکزنده اناطولی پاشاسی
یوسف‌پاشا یوریشده شهید اولدی وقلعه دیوارنه الاوریلنجه نجه چورباجیلر والای
بکلری وسردن کچدی اغالری سردن کچوب متریسك اوتوز بشنجی کونندن اوتوز
سکزنجی کونده وارنجه جنك سلطانی اولمشدر تعبیردن بیروندر وقلعه‌نك متانتی بر
مرتبه‌دهکه وصف وتقریردن بیروندر قلعه‌نك طشره‌سی کرمد ایله کرچدر وایچ
طرفی عرضاً یکرمی زراع وفوقاً اوچ افلاکه چقمش وآلتی کوشه‌اولوب هرکوشه‌سنه
طپراقدن عظیم محکم طابیه‌لری واردر واوزرلرینه بر بر طپراقلر قونلش لکن عون
حقله طرفمزدن بال یمز اژدر صفت طوپلرله دیوارلرینی تارومار وطوپلرین ابطال
وقلعه ایچنده اولان کافرك باشلرینه اولرینی تنك ایلمشدر اما اول طپراغه رخنهٔ راه
ایلك ممکن اولمغله همان لغمجیلر تیشهٔ غیرت ایله آلتندن اویوب ودرکلر اوزرینه

تاریخ غلمانی

ایتدی بشیوز نمچه ودرت بیك مجار وآلتی بیك رعایا واردر لکن چوغی هلاك اولدی ویوم مزبورده علی پاشا قولنده کافرك برطوپن یره دوشوردیلر ویوسف پاشا دخی برطوب دوشردی وپنجشنبه کیجه‌سی صدراعظم قولنده طپراق سورونمکه باشلندی وبالذات صدراعظم وایکی برادرلری طپراق سوردیلر وکافر دخی اول کون طپراق سورلدوکن کوردکده طوپ آتمقدن فارغ اولوب بدنلره بیراقلر دکدیلر لکن بیراق نصب ایتدکلرینه اعتماد اولنیوب دخی زیاده طوپلر آتلغه باشلندی کافرلردخی چونکه کوردیلرکه بیراقلر نصب ایتدکلرینه اعتماد اولنیوب وطاغ قدر قلعه‌یه طپراق کلور ناامید اولوب جنکه باشلدیلر وقورشونلری قالمامغله طپراغی‌یاغله قوردب وقالبه دوکوب قورشون یرینه استعمال اتدلر وجمله طوپلری ابطال اولنمغله آنجق ایکی طوپلری قالوب کاه اوطرفه وکاه بو طرفه کتورب آتارلردی نه تطویل کلام ایدهلم منوال مذکور اوزره نجه درد ومشقتله سعی ایدرك بر آیده کوجله قلعه دیوارینه اتصال میسر اولوب وبو مصالح اتمامنده نجه دلاورلر شهادت شربتن نوش اتمشلر حضرت پاشای آصف رأی کندو لشکریله ابتدا طپراغه بالذات کندولری باشلیوب کیجه وکوندوز مترسلرده وقبورلرده وطپراقده من طلب الامر وجد وجد ومن قرع الباب ولج ولج کلام فصیح النظامك فحوای شریفی ملاحظه‌سیله جد وسعی اوزره آرام اتمیوب مقدورلرینی صرف ایلدیلر واواخر محرمده بیقو علی پاشا قبور یاپدوررکن ایچنه کیروب کورهیم سزی تقید اتدوررکن کافر قبورك خندغه کلدوکن دویوب قورشون آتار برمقتضای قضا وقدر برقورشون کلوب بیقو علی پاشانك قبا بوتنه اورب صول یولنه اوغرایوب اوبر بوتنده قرار ایلر صالی کونی یاتوب‌ایرتهسی صباحه قریب مرحوم اولدی انا لله وانا الیه راجعون الله تعالی اکا چوق چوق رحمت ایلیه عظیم خدمت ایتمشدر وبرقاچ کون مقدمجه دوستلرینه دیمش بنم جدمك جدی سلطان ایله سفرده ایکن شهید اولدی و پدرم باباسی بو دینده شهید اولدی وبابام استرغوندہ شهید اولدی امیدم بودرکه بنده بونده شهید اولام لکن اولدین شوقبوری اتمام ایلسم حظایدردم وانك یرینه صاغ قول آلای‌بکیسی‌صوفیه پاشاسی اولدی وماه‌صفرك دردنجی کونی‌که یوم جمعه‌در طرف پادشاهیدن خطهمایون سعادت مقرون کلدی وایچنده غزات موحدینه تحیات وسلامدن صکره خیر دعا ایتمش وبوطرفه کوندردیککز مژده خبرلرندن غایت مسرور اولدق وشمدنکرو کوپرینك

محمد خليفه

طاغ كبي طبراق دوكشلر وتفنك آتمق ايچون دليكلر قومشلر وقلعه اوكنده اون مزواق مقداري يصلغي ودرينلكي اوچ قولاچ ودرت قريش برخندق قازوب وايچنه طونه‌دن صو كتورمشلر بوخندق بومرتبه غايت واسع وايچي طلو صو اولغين اوچ قولدن قبور تعبير اولنور سويه برابر طبراق سورب وايكي طرفي دخي طبراق ايله سيتلر قات‌قات وضع اولنوب سقفي كرانلرله اوزرينه توربه‌ايله استف اولنوب شول بر سوقاق كبي درت طرفنده دركلر وختللر قونلوب ويانلري توريه ايله طبراق طلو واوزرينه طبراق آتلوب طاغ كبي يورر وايچروسنده يانيانه اون‌دانه آدم‌كيدر بويله برقبور پيدا ايتديلركه كافره اصلا تفنك آتديرمز اولديلر وماه‌محرمك اون آلتنجي كونده كيجه ايله يكيچري متريسي خندق يانه كتورب كوندوز مترس قازركن محضراغا طرفندن آلتي‌دانه سرخوش‌كافر طابيه‌دن چيقوب‌اوزرلرينه كلور يكيچري متريسي براغوب وتكبيركتورب كافرلر اوزرينه هجوم ايليوب بودين عسكري دخي يونلري كورب هجوم ايدرلر عاقبت بو سبيله اوچ كرم طابيه‌يه يوريش اولنغله كافر طاقت كتورميوب طابيه‌يي براغوب كوپريدن قلعه‌يه فرار ايدرلر لكن جمله‌سي بر اوغردن كوپريه صغميوب نجه‌سي صويه غرق‌اولدي ونجه‌سي‌تفنكلرينى صويه براغوب قلعه‌يه فرار اتديلر وامر حقله قلعه‌نك ايكي طرفنده مقراص طوپلر اولنغله خيلي غزات‌موحدين شهادت شربتن نوش‌ايليوب آخرت دولتيله برمراد اولديلر وايكيوز آدم دخي يارالي اولوب وزير اعظم حضورنه كلوب هربرينه انعام واحسان ايلدي وطابيه‌نك ايچنده اوچ لغم بولندي لطف‌حقله اول آلتي كافر طشره چقمقله وعسكر اوزرينه آكسوز هجوم اتمكله لغملري فراموش ايدوب جانلرينى قورتارمغه سعي اتديلر وماه مزبورك اون يدنجي كونده چهارشنبه كون صباحه قريب اوچ دانه كافر زرين اوغلنه كاغد كوتورمك ايچون قلعه‌دن آشغه انمشلر حكمت عسكردن بريولداش قلعه‌دبنده قارپوزوخيار بيوب اولپرده بجاغن اليقور كروبجاغن آلمغيچون قلعه دبنه وارر ناگاه آنى كورر قلعه‌دن اوچ كافر آشغه اينرلر بونى كورنجه ايكي كافر فى‌الحال صويه‌كيروب قاچديلر وبرين طوتوب وزير حضورنه كتورر وزير دخي كافري سوأل اتدى طشره‌يه نيچون چقديكز كافر اتدى زرين اوغلى قلعه‌يه كلوب بزه امداد ايلسون ديو كاغد كتورمك ايچون اول ايكي يولداشم كاغد ايله قورتلوب كتديلر بن ايسه طوتلدم وكرو وزير ايتدى ايچروده نقدر كافر واردر اول كافر

تاریخ غلمانی

شروع ایلدیلر ودخی صدراعظم بالذات طوپك اورغانه یاپشوب چکمشدر اول یاپشنجه هرکس آنی کورب وغیرته کلوب بالضروری چکرلر برباش حرکت ایدنجه ایاق آ کا البته اویار وعلی پاشا مأمور اولدغی قوله متریسه کیروب یکیچریلره خبر کوندرر بز بو طرفده متریسه طوپلر چکدوکمز وقت سزلره خبر ایده‌رز سز دخی اول‌طرفده کلبانك محمدی کتوره تا کافرلر سزك‌طرفکزه میلید اولنجه بزبوطرفده اکسوز طوپلری متریسه کتوره‌م یکیچری دخی وقت تکبیره منتظر ایکن ناکاه جناب‌باری غزاة موحدینه کمال کرمندن ماه محرمك اون یدنجی کیجه‌سنده کسوف قمر ایله امداد بیوروب تکبیره حاجت قومدی غزاة موحدین بو لطف وکرمی مشاهده ایدیجك فی‌الحال بال یمز طوپلری متریسه کتورنجه کرو امرحقله آی منور اولوب کالاول روشن اولدی کافر ایسه تورك طوپلری متریسه کتورمدی امیدنده ایکن ناکاه کیجه وقتنده طوپلر قلعه‌یه آتلغه باشلندقده کفار ناچار واله وحیران اولوب علی پاشا طرفنه قلعه بدنلرنه هجوم ایدوب جنکه باشلدیلر واول کیجه یوسف پاشا دخی کندو قولنده وقپلان پاشا دخی کندوقولنده متریسه کیروب طوپ آتمغه باشلادقده کافر بالضروری کاه اولطرفه وکاه بوطرفه واروب طوپ وتفنك آتمغه باشلدی وآتدقلری طوپلرك دانه‌سی بش وقیه واون بر وقیه واون بش وقیه کلور بوندن زیاده یوقدر واول کسوف وقتنده یکچری دخی متریسلرین خندقه یقین کتورمشلر تمام قلعه‌نك درت طرفی‌محاصره اولندقده هرکس کندو قولنده مقدورنی صرف ایدوب یوماً فیوما جنکه آهنك اولدقده ایکن سحردن چین صباحدن‌هرکون اوغراشدی اخشامه‌دك بر صدا اواشدی عالم رومدن تا شامه‌دك هر قولدن آتلیشر بال یمز طوپ ونجه شاهی ضربزنلرله اول قحبه‌زنلری صاعقه کردار ورعد آثار آتشین اژدر دم طوپلر قلعه‌یه حواله‌اولنوب اطرافنه قورلدی واطراف‌عالمه طولدی کورلدی برزمانده نه ایشدلدی ونه کورلدی هرکون غزهٔ صباحدن طرهٔ رواحه‌دك جنك‌قوریلوب وبرقولدن عموم عسکر اسلام نوبتجه کیجه وکوندوز طپراق سوروب طاغ مثال قلعه‌یه یوردب ومتریسلر وطپراق خندق کنارنه اولشدقده خندق ایسه دخی ایکیدر برخندق طابیه‌دن ایچرو قازوب طپراغنی کندولریچون طابیه ومترس ایلشلر وایچنه جنکچی قومشلر وخندق اطرافنه ایری قازقلر قویوب واول قازقلر اوزرینه ینه اوزن سوری قازقلر دوشیوب اوزرینه طپراق دوکوب واوکنه دخی

محمد خلیفه

طرفدن دوشمر آخر کافر منهزم اولوب فرارایدرلر وچهاشنبه کیجه‌سی اورغانلر ایله صسال پاپلوب اوزرینه تختەلر دوشنوب یکرمی اوطه یکیچری قرشو کچوب متریسه کیردیلر وچهاشنبه کونی صدر اعظم الای ایله کوچك کوپری‌یه یقین قوندی ومحل مزبورده برکون اوتراق اولندی واکری قولی اویواره کلمکه مأمور اولمغله یولده کلورکن کافر خبر آلور اکری قلعه‌سی خالی‌در فرصتدر دیو قلعه اوزرینه کلورکن یولده اکری قولنه راست کلوب دوکشوب کافری بوزدقلری خبری کلدی غایت ایله سرور حاصل اولدی ومحرمك اون ایکیسنده قرشویه عسکر مرور وعبور اتسون دیو فرمان اولندی صدر اعظم دخی جمعه کونده کوپریی عبور ایدوب قلعه‌نك جانب غربیه‌سنده بر صحرای واسعده قونلدقده چادرلرك آلتنده بر یوزی غایب اولوب کویاکه یشیل وبیاض وماوی وقرمزی وصاری چادرلردن درلودرلو ازهاریله دولمش ومزراقلردن کویاکه طاغ اولمش چادر آلتنده قالوب تحت‌زمین اولدی صحرا بر درخت یاسمین اول کافرلر کوردیلرکه هجوم شهبازان رومه طشره واروشلری حائل اولمز عنقایه بیت عنکبوت دام اولمز دیو ناچار بر شهره بکزر واروشلرینی احراق بالنار ایتدیلر وخانمانلرین کوز کوره آتشه اوروب ایچرو قلعه‌سی اولان جای متینه قاچوب قیامتدن اول دنیا آتشیله معذب اولمغی اختیار ایلدیلر حضرت پاشای مشیر تدبیر ادفعواالشر بالتی هی‌احسن امرنه امتثال وجه حسن اوزره سنت سنیهٔ حضرت رسالت منزلت رعایت وآیت هدایت آثار ادع الی‌سبیل ربك بالحکمة والموعظة فحواسی اوزره محصور اولان بدکردارجادهٔ اطاعته دعوت‌اولندقده وظنوا انهم مانعتهم حصونهم مصداقنجه قلعه‌لرینك متانتنه اعتماد ایدوب اول بدکارلرك پای طغیان‌اوزره عنادلری واصرارلری مقرر اولیجق حضرت پاشای پرحزم رأی‌درت طرفدن طوپلر آتله‌جق محللره صفدرلرك هربریسنی تعیین ایدوب ماه مزبورك اون ایکنجی کیجه‌سنده متریسه کریلوب وزیر اعظم دخی قلعه آلتنه قوندغی کون جمله اغالرینه وتوابعلرینه تنبیه وتأکید ایتدیکه بوکیجه متریسه حاضر اولك کیجه اولنجه بالذات صدراعظم متوکلاً علی‌الله غزا وجهاد حقنده وارد اولان نصوصی ملاحظه ایده‌رك بلا توقف دامن درمیان ایدوب متریسه کیروب وقازمهٔ النه آلوب طپراق قازدی قرنداشلری دخی آنی کوردکده شجاعت طمارلری حرکته کلوب طپراق قازمغه‌بشلیه‌جق سائرتوابع دخی بونلری کورب براوغردن دروندن طوپراق قازمغه

تاریخ غلمانی

باشلیوب عموماً اون کونده کوجله کچدیلر لکن نجه آدم ذخیره‌سیله صویه دوشوب
کرو چیقدی ونجه‌سی هلاك اولدی وصو قره‌یه شول‌مرتبه‌چیقوب طاشدی‌که آتك
اکرینه صو چقدی وصدراعظم سردار علی پاشایی وابراهیم پاشایی واسترغون بکی
چرکس‌محمدبکی مقدمجه اویوارقلعه‌سنه کیده‌جك‌یولده برکوچك کوپری یاپدرمغچون
کوندروب آنلردخی واروب یاپدررکن صوده کچت بولوب قرشوکچرکن کافر دخی
بونلرك صودن کچدوکن وکوپریی یاپدقلرین کورب فی‌الحال کافر کوپری باشنه طوب
کتوررر بو کز یکیچری وپاشالر کافرك آردین آلورلر کافر دخی تورك آردمزی
آلدی دیو طوپلرین آلوب قلعه‌نك اوکنده بیوك طابیه‌یه فرار ایدرلر بو کوپری
دخی اوچ کونده تمام اولدی ودخی قره‌ده زیاده بتاقلق واقع اولماغله برکوپری دخی
یاپلدی بو ایکی کوپری تمام بولدقده فرمان اولندی عسکر قرشویه کچسونلر عسکر
دخی کیمی کوپریدن کچوب وکیمی صویه اوغرایوب کچدی کافر دخی اووایه صو
صالیورمش استرغوندن اویوار قلعه‌سنه وارنجه اون ساعتلق یولدر اووالری صو
قپلامش صودن بعض یری بتاقلق‌اولمش وصو دخی بعض یرده ا کره چیقار وبعض
یرده اوزنکویه چیقار بو منوال اوزره شول مرتبه زحمت چکلدی که وصفه کلمز
وزیراعظم دخی جکر دلندن ماه محرمك سکزنده قالقوب بش بچق ساعتلك یرده
اهل اسلام اولدن برکوی خراب اتمش ایدی انك قرشوسنده قونلوب‌که آندن
اویوار قلعه‌سنه برساعتلك یر قالدی وبو کوپریلرده اولان ایکشر اون بشر کونده
قرشو مرور ایدنجه چکلن درد ومشقت تعبیردن خارجدر ومحل مزبورده تورك
وقیه‌سی اون‌سکزه وبروقیه یکمات اوتوروبش آچقه‌یه آلندی وسردار علی‌پاشا قلعه‌یه
قریب بر دخی کوپری یاپدورب وقرشو کچوب صدر اعظمه خبر کوندرمش بنم
سلطانم بردوز یرده واقع‌اولمشدر بزکوپریی کچوب مترس‌یاپدق هرنه طرفدن مترسه
کرمك مراد اولنورسه ممکندر همان تأخیره جواز کوسترمیوب کله‌سز دیو وزیر
دخی پازار ایرتسی قلعه‌نك قرشوسنده قلعه‌یه قریب یرده قونوب علی پاشا یاپدیغی
کوپرینك یاننده بریصی کوپری یاپدیروب وکوپری تمام اولنجه کافر شولقدر طوب
آتدی لطف حقله برکسیه ضرر ایلمدی وکوپری یاپلمزدن اول صال ایله بر مقدار
قرشویه عسکر مرورایتمکله کفار دخی عسکرك آردی زیاده کلدین‌بونلرك اوزرینه
قلعه‌دن چیقوب هجوم ایدر ایکی طرفدن بر مقدار مقاتله اولوب بر قاچ آدم ایکی

محمد خليفه

تعالى وزيراعظم حضرتلرينه ابتدا باش كتورنه اللى آلتون وايكنجى كلنه اللى غروش اوچنجى كلنه قرق بش غروش وبعده قرق وبعده اوتوز وبعده يكرمى بشر بعده اوتر بعده يشر غروش احسان اتدى الحاصل دل وكله كتورن غازيلره مأموللرندن زياده احسان اولندى كامل يوز يكرمى كيسه بذل اولندى وپاشالره دخى خلعتلر كيدرلمشدر ودرى كتوردكلرى كفارى اوطاق اوكنده هركس كتورديكى كافرك بوينن اورسون فرمان اولندى ودخى جمله كهلرك برر قولاغن كسوب كتورسونلر فرمان اولندى هركس فرمان اولنان متوال اوزره برر قولاق كتوردكده صايلدى بشبيك بشيوز يكرمى قولاق اولدى وبش غروش بكنميانلر هركس طوتديغى كافرك بوينن اوردى واوچيوز نامدار كفار حبس اولندى واوتوز كافر محضر باشيه تسليم اولندى بللوباشلو كافرلردن وبر كافر اون بش كيسه واللى اسير ويره يم نى صالويريكز ديو اصلا التفات ايتميوب بوينن اوردى، وبعض بهادر يولداشلر صكره دن جنك محلنه واروب بعض مجروح وآت آياغى آلتنده قالمش كافرلرى بولوب كتورمشلر آنلره دخى فرمان اولندى كتورديكى كافرلرى قتل اتسونلر بعض بهادرلر وار ايدى كه اون كره قلج اورمغله اولدرمكه قادر اولميوب حجابلرندن در ايچنده غرق اولديلر وصكره كسلان كافرلرى قوچى باشلر صويركن كنك بودنده وكنك اوچقورنده اللبشر يوزر آلتون بولمشلر تورکه طوتلورسق تورك اچقه پك سور آچقه مزى وروب خلاص اولورز ديو صكره يكيچرى بوشكاردن خبر آلدقده قوچى باشلرى قووب كندولرى آرامغه باشلدبلر اللى عدد طبل وكوسلرى وجمله جبه خانه لرى وبيراق ى آلتوب وبوقدر كافرك طومار عمرلرى طى اولنوب دفترلرينه ختام خسر الدنيا والاخره مختوم وشهادت خلعتلرين كيوب وغزا آشن ييوب دين يولنه پروانه كبى قربان وآشيان جنانه پرتاو ايدن شهدا آنجق اللى قدر شهباز شهادتله ممتاز اولمشلردر واسترغونده اون كون اوتراق اولوب بوفتح جديددن صكره محرمك آلتنجى كونده جمعه كون وزير اعظم حضرتلرى كوپرىء كچوب جكردلن صحراسى كه سلطان سليمان سد ايلك ايچون كافر طابور قورمش ايمش انى كچوب بودفعه جنك اولنان محلك يولنده اوطاق قوريلوب آنده نزول ايلديلر وعسكر اسلام عموماً قرشو كچمدين طونه طاشوب كوپرينك ايكى طرفن آلمغله عسكر كچمكدن منقطع اولمغله بودين پاشاسى ويكيچرى اغاسى فورى كراسته كتورب كوپرينك باشلرنى ياپوب عسكر قرشو مرور ايتمكه

تاریخ غلبانی

هفته‌یه دکن آنجق اولور بو طرفه برر ایکیشر قایق ایله کچن عسکر آزدر ایمدی فرصتدر تعجیل اوزره کوپری تمام اولمدین ایریشه‌سز دیو اول آتلو جاسوس کتدکدنصکره طوپجی اول رعایای طوتوب وزیره کتورب احوالی تقریر ایلدی جاسوس دخی تعجیل اوزره واروب کافره احوالی بربر کوردکی وایشتدوکی منوال اوزره تقریر وبیان اتدکده غرغاش کافر دخی فرصت غنیمتدر دیو کوپری باشنی باصوب وآنده اولانلری کسوب وقرشوده بی پروا قونوب وطوپلر قورب تاکه دیارلرینه باد نسیم اسلامیه اسدرمیه وقلعه بکی اولان غرغاش لعین بو سرحدلرده قرق اللی یلدن برو بنم روی زمینده آنجق اسفندیار چاپك سوار بنم دیرمش اول منحوس اورب لاف دیارانکروسك مرزبانی. نلر اندوکمی تورکه‌بلیدی. سنانومك اولایدی کرزبانی. زعمنده آلتی‌بیك آتلو مجار واللی بیك پیاده نمچه وفرنج کفاریله پازار ایرته‌سی اویله وقتنده الغار اتمکده ایکن عنایت‌باری برله که کوپری تمام‌اولدغی ساعت وزیر اعظم بلاتوقف فرمان‌ایلدیکه بودین وبوسنه وآناطولی وحلب وآیدین وصاروخان ونیکبولی‌که حسین پاشا وسردار علی پاشا ویوسف پاشا وکورجی محمد پاشا وابراهیم‌پاشا حضرتلریدر عموماً ایالتلریله اول‌کیجه اخشامدن صباحه‌دك تعجیل اوزره کچسونلر آنلر دخی فرمان عالی اوزره قرشویه صباحه‌دك کچمشلر ایدی وبر اولقدر کوکلی‌ایستیان غازیلرکچمش ایدی بعده ملاعین خاسرین کوپری‌تمام اولمازدن اول کندی زعمنجه علی‌الغفله تمجید وقتی شیخون ایلدوکی ساعت کنارده بولنان چادرلری غافلاً باصوب هرکس اویقوسنده ایکن لشکر شهدایه خیلی مجاهدی‌ملاقی اتمکده ایکن اول ساعت بشارت کلبانك محمدی صداسیله هرکس آت آرقه‌سنه کلوب بنده وآزاده حددن زیاده برق خاطف کبی ایریشوب مبازران دین ودولت وشجاعت شعاراولان غزات اسلام وجنود موحدین اصلاً کفارك طوب وتوفنکنه بقمیوب شیرو ببر وار هجوم اتدکده کفار خاکساریله وادی وجبال مالا مال ایکن لشکراسلامه طاقت‌کتورمیوب قرارلری فراره مبدل‌اولوب عسکر اسلام آردلرنجه دوشب بونلری طعمهٔ شمشیر وپیاده‌لرك باشی وبوغی‌اولان قپودانلرین اسیراتدکلرنده غرغاش دیدکلری قلاش یوم یفرالمرء من‌اخیه نظم شریفك حالاتن مشاهده ایلدکده من‌نجا برأسه فقد ربح مبدلولنجه آنجق ایکیوز بقیةالسیوف‌اولان منکوب‌ومجروحله قلعه‌سنه دوشوب باقی ثلثانی طعمهٔ شمشیر وثلثی کرفتار واسیر زنجیر اولدیلر الحمدلله

محمد خليفه

ممالك محروسه‌لرينى و يقين زمانده عسكر اسلام اياق باصوب غارت اتمدكلرى بكر وار رعايايله ومال ومنال ايله مملو اولان قريه‌لرى كه اورته مجار تعبيراولنان اولكه دركه رعاياسى توت ومجاردر و بنه هرقلعه‌سى اوجاقلق ايا عن جد مجاربكلرينه مشروطدر بلا تشبيه كردستان بكلرى كبى اوجاقلقدر و بوندن ماعدا هرقلعه‌نك ايچ حصارى نمچه چاسارنك خاص عسكرى ضبطنده‌در بنه بالجمله چاسار ملعونك تصرفنده‌در واورته مجار ديدكلرى مملكت طولاً وعرضاً يكرمى كونلك يولدن زياده‌در شرق وجنوب طرفى طونه وتيسه صويى ايله محدوددر وبوطرفده ديار اسلامیه‌دن واقع اولان بودين واسترغون واكره وديار اردل ايله ملاصق اولوب آنجق طونه‌وتيسه صويى‌ايله فاصله واقع اولمشدر وجهت غربيه وشماليه‌سى فرنكستانه اولشمشدر وبو ديارده كه كفار بد كردارك غايت ايله محكم وملجأ ومأوى‌لرى اولان قلعه‌لرى كه السنهٔ اناميده نامى اويوار حصانتده بولمش‌اشتهار قادر اولدغكجه اوك وار درونى ديو صفت وبدبخت نمچه وفرنجه وتوت ومجار عسكريله طولو اولوب دايما سرحد منصوره‌يه شر وفسادى سارى مادة البلا اولمغله جمله عاقللرك تدبيرى‌ايله قلعهٔ مزبوره‌نك اوزرينه وارلمسى اهم والزم اولمغين فرمان عالى برله كه انتهاء سرحد استرغون قربنده قرشويه عسكر اسلام كچمك ايچون طونه اوزرنه كوپرى قورلمق ايچون بودين پاشاسى حسين پاشايى وجان ارسلان پاشايى تعيين ايلدى وبودينده اون ايكى كون اوتراق اولنوب ودرعقب حسين پاشا كتدكده عموم اوزره جنود موحدين ايله حضرت پاشاى روشن راى ماه ذى‌الحجه‌نك يكرمى‌پشنجى كونى صحراى استورغونه نزول اولندقده اتمام جسر ايچون دفترداری وسلحدار اغاسنى استادلر اوزرينه صدر اعظم تعيين ايلدى وبالذات صباح واخشام واروب سعى واهتمام ايدوب يكرمى كونده تمام اوله‌جق قضيه دكل ايكن الحمد لله تعالى حسن اقدام برله جسر عجيب وغريب اون ايكى كونده تمام بولوب ماه‌محرمك ايكنجى كونده پازارايرته‌سى وقت ظهرده جانب اعدايه اتصال بولوب مقدما اول طرفه كيلرله درت بيك مقدارى پياده عسكريمز كچمش ايدى مكر كه اول‌قلعه‌نك بكى ومجارلرك كلبى وباشى اولان عرغاش نام‌ملعون كوپرى‌باشنه جاسوس كوندرمش جاسوس دخى كوپرى تمام اولمدين ايكى كون اول كلوب بر رعايايله سويلشوركن مكر برطوپجى مجاز دلن بلورمش كورر بررعايايله بر آتلويه سويلركه كوپرى بر

تاریخ غلمانی

اوغلی کافر تورك بنم اوزریمه کلیور دیو قلعه‌لرینی محافظه ایتمك ایچون کیدر وماه ذی‌الحجه‌نك اون طقوزنده بودین پاشاسی حسین‌پاشاوخصم‌محمدپاشا واوخری بکی آلای کوستردیلر وروم ایلی پاشاسی بیقو علی پاشاء برطرفه کوندردیلر پرا کنده اولان عسکری حفظ ایلمك ایچون اول دخی سرحدلو قیافتلو اللی کافری‌طوتوب کوندرمش وبرسپاهی اوغلانیله اوتلغه کیدر اوغلان اوتلق بیچرکن بر کافر چیقر اوغلانی طوتمغه آردنجه برایکی دخی چیقر اوغلان بونلری کورنجه فریاده باشلار سپاهی دخی کافرلره هجوم ایدوب برین قتل ایدر وبرین مجروح ایدر برین‌قاچودر وبرین طوتوب وزیره کتوردی وزیر دخی اللی آلتون وبش آقچه ویردی‌وکافرك دیلرسك بوینن اور هرنیچه بیلورسك ایله وماه مزبورك یکرمیسنده سلستره‌پاشاسی جان ارسلان ایله ربك کلدی کرچه بونلره برر قفتان کیدرلدی لکن التفات اولنمیوب اول کون کوپریه تعیین اولندی وکرو ماه مزبورك یکرمی برنده جمعه کونده بر قاچ پشته‌لی قایقلرینه بنوب بودینه کلورکن طونه ایله بربیوك کوتوك صالیوپرلر کوتوك دخی صو ایله کلورکن بودین کوپریسنه اوغرایوب کوپری‌یی اوچ یرده آیروب اوزرنده‌آتلودن ویایادن درتیوز آدم مقداری‌بولنوب جمله‌سی صویه غرق اولدی بونلر امر حقله عساکر اسلامه قربان اولدیلر وماه مزبورك یکرمی ایکیسنده نمچه الچیسی قرالمزدن نامه کلدی دیو وزیر اعظمه کلوب نامه تسلیم ایتدی ومفهومی بودرکه بزه برقاچ کون مهلت ویریکز استدوککز قلعه‌لری ویرهیم لکن خراج وکیسه ویرهیم نهایت آلتون وکومش کلچه‌لر ویرهیم دیمش صدر اعظم الچیه ایتدی کفیل اولورمیسن اولم دیدی فرمان‌قولیم نه‌جواب کلورسه اکه کوره عمل‌ایدرم کافر سوزنه اعتماد اولنمدغیچون بودینده یکیچری اوطه‌سنده حبس اولندی وقپو کتخداسی دخی قرشوسنده بر افدینك اونده حبس اولندی وتنبیه اولندی اصلا آنلردن کمسه بری برینه بولشمسون وماه مزبورك یکرمی اوچنجی کونی تاتار خان زاده کلیور دیو وزیر اعظم کندوء اغالرندن اوزون یوسف اغانی قرشویه کوندردی الحاصل الچنك دلخواه مراداتی ناموس سلطانیه‌یه وغیرت اسلامیه‌یه موافق اولمغله جوابلری اصلا سمع قبوله اصغا اولنیوب حضرت دستور اعظم وکلاء سلطانی ایله وسرحد اختیارلریله مشورت ایدوب جمله‌سنك اتفاقیله چاسار ونمچه قرالی دیدکاری کافرك

محمد خلیفه

کلیوب صوکره کلدیلر واوسکدن بودینه وارنجه زرین اوغلی دیدکلری کافرا کثرتیا خراب واحراق بالنار ایتمشدر وماه مزبورك اون دردنجی کونی که یوم جمعه در قوشلق وقتنده برتازه یکیت برسرحدلی قیافت حریفی بلندن طوتوب فریاد ایدر بره امت محمد بو حریف جاسوسدر دیو فی‌الحال طوتوب کتخدایه کتوردلر اوغلانه سوأل اولندی جاسوس اولدغنی ندن بلورسن اوغلان ایتدی بنم سلطانم یانوه‌یلی (۱) بن فلان قریه‌ده بر اغانك بر مقدار بارکیرلرینی کودردم برکوپری یاننده بوکافر چیقه کلوب بکا سلام ویروب بنمله سویلشورکن بردن ایکیدن اون دانه کافر جمع اولوب بنی ویانمده بر یولداشمله دوتوب بزی نمچه‌یه کوتورب بنی برشراب صاتیجی کافره عورت صاتون آلدی آلتی آی آنك قدحکارلغی خدمتنده اولوب کافرلرك کبارنه قدح سوزردم جناب باری وارات سنه‌سنده بزه فرصت ویروب خلاص ایلدی شمدی بوکافرك بوندہ بولوب طوتدم الحمدلله بر دخی اله کیره‌جك کافر دکلدر چوق مسلمانی طوتوب اسیر ایتمشدر . فی الواقع کافرك باشنده یاشل قالپق و آرقه‌سنده مور دوله وبلنده مائی تور قوشاق قوپچه‌لی چقشر سرحدلی قیافت وزیراعظم حضورینه کتوردیلروزیراعظم حضرتلری محضر اغایه تسلیم ایلدی تا که حقندن کله و بودین قلعه‌سنك ایچ حصارنده قرال سرایی تعبیر اولنور بریوکسك سرایدر کورمکه محتاجدر لکن زمانیله باروت خانیه یلدرم ایتمکله غایت خراب اولمش ومرحوم قوجه موسی‌پاشا برعجیب وغریب طونه‌دن حصاره صو کتورتمش مثلا دریادن سلطان سلیمانیه حرمنه بلکم دخی یوکسك ویوقش یره صوکلمشدر کورمکه محتاجدر وآرنود مرادپاشا باغلق طرفندن برعظیم برجلو وبدنلو واروش یاپمش وصفه‌کلز وبودینده ذخیره خصوصیچون عظیم ثقلت چکلدی زیرا اولدن قوتوره کیدیلور ودخی زادرایه کیدیلور دیو سورساتلر اول طرفلره یغلدی بعده زرین اوغلی یاپدغی یکی قلعه‌یه کیدیلور دیو سویلندی صوکره آکسوز بودینه کیدلدی کافر دخی بوتدبیردن شاشوب آلداندی بوکز آکسوز بودینه توجه اولندقده باکان

(۱) یانوه‌لی

تاريخ غلمانى

و جاوش يوقلندى وصدر اعظم ايتدى بردخى يوقلمه‌ده هركيم موجود اولمزسه درلكنى آخره ويرورم ديو تنبيه ايتدى ودخى يوم مزبورده بعد الظهر نمچه ايلچيسى كلوب صدراعظمك كتخداسى اولان ابراهيم اغانك چادرينه كلوب بعده نامه‌سيله صدراعظم حضورينه ايلتديلر ونامه‌نك مفهومى برقاچ كون مهلت ايستمش ايستدوككز قلعهٔ ويرمم ديو كرو ايلچيى طشره ايدوب حبس ايتديلر وبونك آردنجه دوبره‌وندیك ايلچيسى كلوب بر مقدار تأخير اولنوب بولشدرمديلر ملعون كافر برقرموزى قيصه كورك كيمش لكن بريكنى كيمه‌مش صاغ وصوله بقار اما كيمسه التفات ايتمدوكندن درونه قورقودوشوب شول مرتبه كه يوزندن در آقار صو كبى عاقبت التفات اولنمدى وقفتان كيدرلمه‌دى وكرو يكرمى يدنجى كونى نمچه ايلچيسى وزير كتخداسنه كلوب ايتدى درت قلعه ويرمم ويكى قلعه‌يى يقمم وبش آدم رهن قويمم كتخدا ايتدى فرمان پادشاهى قلعه‌لردن ماعدا ايكيوز بيك غروش وهرسنه اوتوزربيك آلتون ويرسه‌كز عهدنامه‌ويرمم واكريوق ديرسه‌كز وقتكزه حاضراولك ديوايلچى ديدى هرشى‌ويرمم لكن آنچه نامنده اجدادعظامى بزدن آله كلمه‌مشدر پيشكش نامنده قرالمزك كوكلندن نه‌قوپارسه آنى كوندره كلمشدر بوكه راضى اولورسه‌كز كتورمم يوق ديرسه‌كز بزدخى حاضرز ديو كتخدا بوجوابدن صوكره وزيره بولشديرميوب حبسخانه‌يه كوندردى واوسكدره يدى كون اوتوراق اولوب سكزنجى كون قالقوب كوپرينك اوبر طرفنده قونلدى وسپاهى‌يه آرپه واون ويرلدى وكوپرى باشنده نيكبولى پاشاسى قاضى‌زاده ابراهيم پاشا كلوب آلاى كوسترددى ووزير حضرتلرينه بولشوب وقفتان كيوب چادرينه كيتدى واوسك بركوزل شهردر هرنسنه اوجوز بيوك قلعه‌سى واردر ووارووشى وآلتى جمعه‌سى واردر وكوپرى باشندن قالقوب طى مراحل ايدوب ماه‌ذى‌الحجه‌نك اون برنده بلغراده كرلديكى كبى اول منوال اوزره آلايلر ترتيب اولنوب بودين صحراسنه قونلدى حمزه بك پلنغه‌سندن بودينه وارنجه ايكى بچق ساعتلك يولدر عسا كر اسلام ايله بو اورتاق شويله دولدى كه بر يوزى كورنمز اولدى وبعض بودينلى شويله روايت ايدرلركه كافر دريمش اكر بودين صحراسى تورك ايله‌دولرسه تورکله دوكشورز واكر زياده اولورسه تورکله مقابل اولمزز اما لطف حقله صحرا دكل بلكه دره‌لر ودپه‌لر دخى بيله طولدى حالا كه نيچه عسكر وپاشالر دخى

محمد خليفه

قالقوب طی مراجل ایدەرك ماه ذی‌القعدەنك اون التیسنده جمعه کونی دیمتروجه نام قصبه قریبنده قونلدی بوقصبه غایت کوزل شهردر بش جمعه‌سی واردر وهرنسنه غایت اوجوز ات سکنزه و یم اونه وآندن قالقوب درت ساعتلك یره واریلوب قونلدی وبو قوناقده سردارعلی پاشا چارقه‌جی تعیین اولندی کندونك بش بیك آدمیسی واردرکه آنجق اولور و آندن طوارنغه قونلدقده ایکی جاسوس طوتلدی واول کون طرف پادشاهیدن خاصکی اغا خط شریف ایله خنجر وکورك کتورب وزیراعظم‌دخی‌قانون اوزره‌تعظیم‌وتکریمدنصکره‌خنجری بلنه‌وکورکی آرقه‌سنه آلوب وخط شریفی رئیس افندی اوقدی وخط شریف ایچنده عساکر اسلامه خیر دعا ائمش وقزلر اغاسنی آزاد اندوکنی بلدرمش و بو دین پاشانی حسین پاشا کافردن برپلنغه آلوب وقپودانلرین دوتوب کوندرمش وزیر قپودانی کتوردوب کفار احوالنی وجمعیتندن سوآل اتدی ایتدی جمعیتلر واردر ورعایالرینی قلعه‌لرینه آلدی و ماه ذی‌القعدەنك یکرمی ایکنجی کونیده جمعه کونی طونه‌نك اوته یاقه‌سنده برمقدار دوه‌جیلر وذخیره‌جیلر چایر بچرکن بر قاچ قریه‌که بزم رعایامزدر دیو بزم دوجیلری طوتوب مجاره کتوررلر ائمش دایم بویله ایدرلر ائمش بودفعه دوه‌جیلر فریاد ایدرکن یقین یرده جبه‌جیلر بولنوب دوه‌جیلری خلاص ایدوب وآنده اولان کافرلری طوتوب ایکندو دیوانده وزیر حضورینه کتوردیلر وآنلره برکیسه احسان اولنوب کافرلرك بوینلری اورلدی واول قریه اوزرینه قبله‌لی مصطفی پاشا تعیین اولندی اولدخی محل مزبوره واروب لکن قریه دکل ائمش مکر پلنقه ائمش وایچنده کافر دخی غافل دکل ائمش تفنك ایله ظفر بولمغله دونوب کرویه کلدی واوسنکه داخل اولدقده شهرلودن بعض کسه‌لر وزیره ایتدیلر برقاچ یرده کافر فتنه‌سی دموره غرق اولمش پرسلاحله کزه‌یورلر غافل اولمیه‌سز وعسکر ایچنده دخی شایع اولدی لطف حقله برنسنه‌یه قادر اولمیوب وذی القعدەنك یکرمی دردنده قول اوغلی قپوسی اولدی وصدر اعظم ایکندو دیواسنده کندو اغالرندن بکر اغانی قتل ایتدی وماه مزبورك یکرمی بشنده یکیچری قپوسی اولدی وبنتور حسن پاشایه قنیزه احسان اولنوب وانکله اون ایکیبیك آدم قنیزه‌یی محافظه ایلمك ایچون ارسال اولندی ویوم مزبورده جمله پاشالره فرمان اولندی اوسنك کوپریسنی کچسونلر وجمله کدکلی زعما اولان‌متفرقه

تاریخ غلمانی

ماه رجبك وماه شباطك طقوزنده صالی کون توغ سلطانی چقوب وکروصالی کون اوردوی همایون وکرو بازارایرتهسی اوطاق کردون نطاق پادشاهی وماه شعبانك ایکنجی کونده بازارایرتهسی اردوی همایون وکروبازارایرتهسی ماه شعبانك طقوزنده سعادتلو پادشاه الای ایله اوردویه چیقدی وکروشعبانك اون التیسنده بازارایرتهسی ادرنیه توجه بیورب طی مراحل ایدرك اون برکونده ادرنیه واصل وداخل اولوب بعده رمضان شریفك بشنجی کونی که جمعه ایرتهسی در صدراعظم متوکلاً علی الله ومستعناً بالله دیو آتنه سوار اولوب لواء فتح وظفر قرین وعلم اسلام والمسلمین اوکنه دوشوب قطع منازل ایدهرك اون بش کونده جمعه کونی صوفیه یه واروب اون ایکی کون آتلری چایرلدوب واون یدی کون اوتوراق اولنوب واندن قالقوب جلقه لی پیکاره قونلوب وآنده قبل پادشاهیدن قلیج وقفتان کلك ایله اوتوراق اولندی برکون وماه ذی القعده نك غره سنده حصارجغه قونلوب وحصارجقدن بلغراده وارنجه ایکی طرفدن آلایلر قات اندر قات صف بغلدیلر ودخی صاغ وصوله سپاه آلایلری دوزیلوب دوردیلر وحواله دیه سندن بلغراده وارنجه بر ساعتلق یولدر یکیچری دخی صاغ وصوله شهره وارنجه دوزیلوب دوردیلر بعده صدراعظم دخی کندو توابعلری ایله ترتیب اوزره دزیلوب واکسنده یوز یکرمی ایچ اوغلانیله طبل وعلم چالنوب وصاغ وصوله سلام ویرهرك جمعه کونی وقت صلاده بلغراده داخل اولدی لطف حقله شول حددده عسکر چوغ ایدیکه بلغراد اطرافی عسکر چوقلغندن و رنکا رنك چادرلردن رنك یوقلمونه دونمش ایدی وبازار کونی نمجه ایلچیسی برنجه تازه روی بکزاده لر ایله صدر اعظم حضرتلرینه کلدیلر لکن سوزلرنده بر فائده اولمغله التفات اولنمیوب قولدیلر وبوندن صکره اون کون مهلت استمشلر هرنه استرسکوز ویرهلم دیو اذن ویریلوب کندولرینی توابعلریله براوده قوندرب اوزرلرینه یساقچیلر تعیین اولندی بعده سفرمهماتچون یوزقرق کیلر طوبلره وجبه خانه وباروت قونلوب وسرم چره حوری کیلری چکمك ایچون تعیین اولندی وکوتاهیه پاشاسی یوسف پاشا وسرم پاشاسی طغانجی پاشیلقدن چیقمه ابراهیم پاشا کیلری بودینه وآندن استرغونه وارنجه یوقرو طونه صویله چیقارتمق ایچون تعیین اولندیلر و بلغراددده اون کون اوتوراق اولنوب بعده ایرتهسی کون ساوه صوین کچوب زمین قرینده کوپری باشنده بر یوکسك برده قونلوب واوچ کون اوتوراق اولنوب و آندن

محمد خليفه

منهزم اولوب يوز قرالغيله بودينه كلدوكى خبرى كنعان پاشايه كلدكده اولدخى كافر ايله باريشوب سلسترويه عودت ايلدى وبغداددن سلطان مراد كلدكده طباني يصى محمدپاشا افلاق بكنى تبديل اتمك مراد ايلدكده سلطان مراد رضا ويرمدى لكن محمدپاشا شرط ايلدى اكر بونك عهدهسندن كلزسم اشته بونم حكمت بارى عسكر اسلام افلاق بكى اوزرينه واروب وبكى تبديل اتمكه قادر اولميوب كرويه انهزام ايله عودت اتدكلرى سلطان مرادك معلومى اولوب محمد پاشايه امان ويرميوب قتل ايتدى هلة الحمد لله تعالى الامور مرهونة باوقاتها مصداقنجه قرق اللى يلدن برو سركشلك ايدوب بر خوشجه انقياد وعبوديت كوسترميوب بو دفعه عون حقله هر برينك حقندن كلنوب ويكيدن بكلر نصب اولنوب برخوشجه خراجكذار كافر اولديلر مرحوم سلطان مراد بوقدر نامدار پادشاه ايكن كرچه قولدن وقزلباشدن انتقام آلدى لكن عمروفا ويرمكله كافردن انتقام آلمدى وسعادتلو پادشاه ادرنهدن كلدوكى سنه استنبولده قشليوب واول بهارد اسكداره كوچ ايدوب رمضان شريفى وعيد فطرى آنده ايليوب بعده شوالده استنبولدن قالقوب طى مراحل ايدهرك كليبوليه واندن يكى قلعهلره وآندن ادرنيه واروب كندو صيد وشكارنده اولدى وصدراعظم كوپريلى محمدپاشا كل نفس ذائقة الموت مقتضاسنجه بيك يتمش ايكى تاريخنده ربيع الاولنك يدنجى پازار ايرتهسى كيجهسى طقوزنجى ساعتده دار فنادن داربقايه رحلت ايدوب ويرينه اوغلى احمدپاشا صدراعظم اولوب واول قش ادرنهده اوتورب واول بهارده سعادتلو پادشاهله معاً استنبوله كلوب واول ييل استنبولده قرار ايليوب خدمات پادشاهيه‌يى ودينيهٔ كندولرينه نعم جليله ودولت عظيمه بلوب نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين بشارتيله وانا فتحنالك فتحاً مبيناً اشارتيله لواى ظفر التواى سفر نصرت اثرى اعلا ايدوب رباط يوم فى سبيل الله خير من الدنيا وما عليها حديث شريفك مفهوميله عمل ايدوب يعنى دين يولنده بركون اعداء دين ايله مرابطه ومقاتله اتمك دنيا وما عليهادن خيرلو ايدوكن بلوب ما اغبرت قدما عبد فى سبيل الله فتمسه النار حديث شريفى دليل كافى ايدنوب نمجه قرالى اوزرينه بالذات كندولرى سفر اتمك ايچون وعسكر اسلامه قوت قلب اوله ديو سعادتلو پادشاهى ادرنيه كوتورمك ايچون لازم غزا اولان آلات واسبابى وخيمهٔ طنابى و خيول وجمالى واسلحهٔ حرب وجدالى مهيا وآماده ايدوب سنه بيك يتمش اوچ تاريخنده

تاریخ غلمانی

یانمقله حاصل اولن الم وغمه مرهم وشفاء صدور وسرور نامحصور واقع اولمغله اوچ کون اوچ کیجه دوناغما ایچون شهر بشهر اوامر جلیله ارسال اولندی وبو مسر تدنصکره جه برایکی کون خلق ایچنده شایع وکفت کو اولدی که فرنك بدرنك فرصتدر دیو کرید جزیره سنده واقع اولان حانیه قلعه سنی محاصره اتمشدر دیو بو شوم خبردنصکره هرکس غم وغصه ده ایکن درعقب بر ایکی کون مرور اتمدن خبر کلدیکه کرید سرداری طاوقجی مصطفی پاشا وقاطرجی زاده محمد پاشا عسکر اسلام ایله کفاری بوزب و قرمیه چقاردقلری بال یمز طوپلرین وجبه خانه لرینی آلمشلر دیو الحمدلله وبوسنهٔ مبارکه ده که یمش بر تاریخنك ابتداسیدر کرو پادشاهمزك ادرنه ده قشلمه سی مقرر ایدی لکن اسلام بول یانمغله وبالذات کندولری ووالده سلطان حضرتلری وایچ خلقك اکثری ستمه لی اولمغله بالضروری ماه محرمك اون آلتنجی کونی که یوم چهارشنبه در سعادتیله ادرنه دن قرق کلیسه و ویزه جانبنه تا چتالجیه وارنجه صید وشکار ایده رك کلدی و ماه صفرك دردنجی کونده جمعه کون داود پاشایه الای ایله نزول ایلیوب استنبول خلقی قدومیله مسرور ایلدی وعظمتلو وشوکتلو پادشاهمزك بو مرتبه کوندن کونه طالع همایونلری کشاده ورعایا اهل فساد الندن آسوده اولمری کوپریلی محمدپاشانك حسن تدبیرلری وسرای همایونلرنده واقع اولان غلمانك صباح و اخشام درت بش بیك فتح شریف تلاوت ایتمهلریدر فی الواقع وزیر اصف کوپریلی محمدپاشانك زمان صدارتنده نقدر اشقیا باش کوسترمدیسه اصلا بر نسنه یه وجود ویرمیوب نابود ونا پیدا ایلمشدر ممالك عثمانیه ده اشقیانك هر بری ارسلان ایکن کدی ویلان ایکن قرنجه اولدی وفرنك بی دین بوندن اول آق دکزده هرسنه بوقدر دونمایی بوزب بونجه کمیلری و اهل ایمانی اخذ اتدکلرندن غیری قرمیه چقوب قلعه لری وکویلری غارت ایدردی لکن صدراعظم کوپریلی محمدپاشا زمانده غارت ایده من اولدی وعلی الخصوص افلاق وبغدان بکلرینی وراقوجه اوغلنی سلطان مراد برایکی دفعه تبدیل اتمك ایچون مستقلاً هر بزینه عسا کر اسلام کوندردی تبدیل ایتمك ممکن اولمدی حتی بغداد سفرندن برسنه اول نصوح پاشازاده بودین وبوسنه عسکریله طمشوار یقه سندن و قوجه کنعان پاشا سلستره ایالتیله وقان تیمور تاتار عسکریله افلاق ولایتندن لچوب اردل اوزره کتمك اوزره ایکن حسین پاشانك

محمد خليفه

اولندقده فی‌الحال کدکلر ضبط اولنمق ایچون نفراتیله چورباجیلر تعیین اولنوب نصرت‌سنجاقلری بدنلره دکلوب اذانلر ضیت وصداسیله وحی‌علی‌الفلاح ایله جهان طولوب عسکر اسلام خرم وخندان اولمشدر وایرته‌سی قشلق‌وقتنده قلعه قپودانی ودزداری وآلای بکیسی ونمچه قپودانی سردار حضورنه کلوب قلعه مفتاحلرین تسلیم و اشیالرین آلوب نهرشیشه [۱] طرفنه کتمك مراد ایلملریله ضرردن امن ایچون بکلربکیلر قوشلوب یوللندی . هله بفضل‌الله‌تعالی ایام دولت پادشاهیده روی زمینده وارات قلعه‌سی کبی برحصن حصین وسد آهنین‌که فتح وتسخیری طوق بشردن خارج وامرمحال مرتبه‌سنده ایکن قرق بش کوندن متجاوز غزات اسلام مترسلرده طاش یصدانوب وطپراق دوشنوب وکندولرینه خواب وراحتی حرام اتمکله فتح وتسخیری میسر اولوب انجاس اجناس کفر وضلال ایله مملو اولان قلعهٔ مزبوره تنظیف وتطهیر قلنوب کنایس ومعبدلرین مساجد وجوامع قلنوب نا قوس کاهلری محل کلمهٔ توحید اولمغله اذانلر اوقنوب اداء صلوة خمسه واقامت جمعه اولنوب درکاه کارسازه انواع نیازلر وحمدوثنالر اولندی الحمدلله تعالی زمان قلیلده اهل اسلامه بو سعد انجامده نقل وتحویل و جمهور موحدینه بو مقوله غزای اکبر وفتح وظفر ایله نیك نام وخدمت تام میسر اولدی دیار عرب وعجم سفرلرین وممالك عثمانیه‌یی سرتاسر کذشت‌وکذار ایلین‌روندکان‌جهان اولان‌کمسه‌لر بوکه مماثل‌قلعه کورممشدر بغداددن وحانیه‌دن وردوسدن محکم قلعه‌در حتی‌عسکر اسلام قرق اوچ کوندن زیاده ایکی دانه طابیه‌سنی کیجه وکوندوز قرق شاهی ضربزن ایله و اون اوچ پاره بال یمز طوپلر ایله دوکوب ایکی ذراع مقداری یر آچلمدی دیدهٔ حقیقتله نظر اولندقده بویله بر متین ومحکم قلعه‌نك فتحی مقدور بشر دکل ایدن فتح اولنمسنه لطف حقله امت محمدك کمال مرتبه تضرع ونیازلری وسعادتلو پادشاهمزك توجه تاملری وخیر دعالری برکاتیله‌در و ایچنده یدییوز پاره طوب موجود بولندی و اکا کوره سایر لوازم قلعه قیاس اولنه وآلتی دانه طابیه واردرکه هربری قلعه کبی متین ومحکم وهرطابیه‌ده اوتر بال‌یمز وایکیشر مقراص طوپی بولندی وبو فتوحات جلیله‌نك مژده‌سی وخبر مسرتی ماه ذی‌الحجه‌نك آخرنده سعادتلو پادشاهمزه واهل اسلامه وصول بولدقده قلب شریفلرنه استنبول

[۱] تیسه ، تایس

تاريخ غلمانى

ايدوب يوريش وهجوم اتدكلرتده حكمت خدا كدك محللرى لغم آتلدقده حاصل اولان دوكوندى و سرپندى ايله مسدود اولمغين سرعت اوزره بريردن يوريمك وكدك باشنه چقمق ممكن اولمدغندن غيرى ملاعين خاسرين فى‌الحال كدك باشلرين آلوب ومقراص طوپلر ايله وتفنك وقومباره ونفت ياغيله وباروت ايله آتشلر صاچوب وطاشلر آتوب اون كون وقت سرەدن اكندويەدك بر مرتبه جنك وجدال وحرب وقتال اولديكه تحريرى محالدر خيلى غزات بخت‌سعيد كمى مجروح كمى شهيد وكفار بئس‌المداردن دخى بى حصر وبيشمار هلاك ومتوجه دارالبوار اولوب سرآيت بشير ونذير فريق فى‌الجنة وفريق فى‌السعير مشهود صغير وكبير اولوب بلطف‌الله تعالى كدك ايچنه يوريان بيراقلريمز يرلرنده ثابت قدم اولمغين غزات اسلام وكمات نيك نام دليرانه غيرت وحركت ايدوب كدكلرده ثابت قدم اولدقلرندن غيرى اول‌ساعت قرشو بال‌يمز طوپلرچكدورب لغمدن‌قالن دوكندى وملاعين دخى كدك آغزنه سد ايلدكلرى طپراقله دولو فوچيلرى وساير يغدقلرى اشيايى وعسكر اسلام اوزرينه تفنك وطاش و قومباره وبارت صاچن ملاعينى پايمال ايدوب بومنوال اوزره چهارشنبه وپنجشنبه كونلرى جنك وجدال متمادى اولوب و آياق آياق ايلروله‌ين عسكر اسلام يوربيوب قلعهٔ آلمغه تصميم اتدوكن كفار بد اختر عيناً وعياناً محقق ومقرر ملاحظه اتمكين من نجا برأسه فقد ربح قورى باشلرين قورترمق ايچون امانه محتاج اولوب ماه مزبورك يكرمنجى كونى كه يوم جمعه‌در وقت سحرده بيراق منحوسلرين قالدورب طابيه‌لرى اوزرينه بياض وره بيراقلرين ديكوب صغيرو كبير مستأمن‌ومستأجرالامان الامان آوازەسن سقف آسمانه‌وسمع اهل‌ايمان ممالك ستانه ايردكلرندن صكره درعقب‌طشره‌يه آدملرى چقوب اوچ كونه دكين قلعه‌دن چقوب كتمه‌لرينه ومال وجانلرينه ضرر ايرشمه‌مك ديو كفارك امان طلبنده اولان فريادلرين سردار اكرم كوش ايديجك عرق شفقتى ورك مرحمتى جنبش وحركته كلوب قلعهٔ جمله جبه‌خانه آلاتى مكمل طوب‌وتفنك و مؤناتى ايله بى نقصان تسليم ايتمك اوزره امانه همت واحسان ايلدكده همان جمعه ايرتەسى قلعه‌دن چقوب كتمه‌لرينه وكدك باشلرى طرفزدن ضبط اولمغچون كرو ايچرويه يوللندقده فى‌الحال رهن‌طريقيله بللو باشلى ايكى آدم وطرفزدن دخى ايكى آدم رجا اتمه‌لريله امن‌خاطر ايچون طرفزدن ويكيچرى اوجاغندن ايكى آدم ارسال

محمد خليفه

تقصيراتندند وبوقدر مصايب عظيمه‌دنصكره جناب باری كمال لطفندن قوللرينك غايت عسرلرنی يسره تبديل ايدوب شول مرتبه نعم جليله انعام وا-سان ايلديكه هرنسنه وفرت وكثرت اوزره اولوب حتی بيك يتمش تاريخنده اون قپان نابينده بر درهم كومشه‌قرق وقيه اتمك ناس بينده رواجی اولدغنه سجل اولمشدر وزياده اچه زيوف اولمغله قرق اچه بر درهم اولور وارسلانی يوز اوتوز بش اچه‌يه كچر سنه ١٠٧٥

سابقاً ذكر اندوكزاوزره سردار اكرم علی پاشا حضرتلری فرمانه‌پادشاهيده اول بهاره واردات قلعه‌سنه امرحقله واروب فتح اندوكنی پياده ايدر

سردار علی پاشا دخی مأمور اولدغی اوزره جنود اسلام ايله قطع مراحل وطی منازل ايده‌رك ماه ذی‌القعده‌نك بشنجی كونی‌كه يوم چهارشنبه‌در وارات قلعه‌سنك آلتنه عساكر اسلام ايله نزول ايدوب وايرتسی كون يدی پرده مترسلر قوردورب ورعد كردار صاعقه بازآهن دل اهجوبه هياكل طوپلر قوردورب روز شب آلا جنك ايله مجادله اولنوب و مترسلر ايلرو سورتمكه عظيم همتلر اولنوب بعون‌الله‌الملك المنان ماه ذی‌القعده‌نك يكرمی آلتنجی كونيده خندق باشنه واريلوب لكن خندغك يصلنی يوز ذراع ودرينلغی اللی ذراع مقداری صو ايله طلو ايچنده اوچ قليون پر رر برعظيم ليمان شكلنده اولوب صعب‌المرور اولدغندن‌غيری قلعه‌نك جوانب اربعه‌سنده بری برينه قرشو قلعه‌يه متصل مقراص طوپلريله وآلت جنك ايله مكمل عظيم طابيه‌لر مشاهده اوليحق بالضروری خندق‌صوينی برطرفه آقتمق اهم والزم اولمغين عسكر اسلام نصرت فرجام قوتی بازويه كتورب بعون‌الله اون اوچ كونده صوبی طشرويه آقدوب وكلوب كتمك ايچون بتاقلق اوزرنده عظيم جسرلر قوريلوب تا قلعه ديوارنه وارنجه بعده طابيه‌لره مباشرت اولنوب روم ايلی و اناطولی قوللرنده لغمار آتلغه قريب قرار بولندقده كيجه‌نك نصفنده عسكر اسلامی بر مقدار كرويه چكدورب متوكلاً علی‌الله ديو جمله‌سی يوريشه حاضر وآماده اولوب لغمار آتلوب قلعه كدك اولمسنه هركس منتظر ايكن امر حقله صباح نمازندنصكره‌جه لغمار آتلوب كدكلر ظاهر اولدقده عساكر اسلام كدكلره طغری يا فتح قلعه ويا رتبهٔ شهادت ديو جان وباشلرين اغور دين ودولته فدا

تاریخ غلمانی

کویا که یوم محشردن نمونه اولوب یوم یفرالمرء من اخیه حالاتی مشاهده اتدیلرکه هرکس نفسی دیو اوغل بابایه وآنا بابا اوغلنه وقرنداش قرنداشه بقمیوب آتش تسکین اولنجه حیران وسرگردان قالدیلر بعده عقللری باشنه کلدکده اوج کوندن برو آج وصوسز هلاك مرتبه سنه وارمشلر نه صوته اتمك وار زیرا آتش صو یوللرینی ودکرمنلری یوزدی واوکی وبغدایی واتمکجی دکانلرینی بالکلیه یقوب خراب ایتدی بوکز خلق واله وحیران قالدیلر شویله که براتمك بولنسه بیك اچه یه آلورلردی بومنوال اوزره درت بش کون مقداری آج وصوسز واوزهرکس نه یرده آتشدن نجات بولدیسه کچندی صکره تدریجله هرکسی بر طریقله اسکدار وسلطان ایوبدن وطوپخانه دن نجه یوز بیك درد وبلا ایله دفع رمق مقداری اتمك ویمش کتوروب اهل وعیالیله افاقت بولدی وآلدقلری اتمك طپراغه بکزر اون درهم مقداری براچه اولدغی بولنمز آندن صکره هرکس برطرفه پریشان اولوب کیتدی دریا کنارنده باغچه سی اولانك باغچه سنه کتدی وکمی چادرلرله طشره ده قالدی بر یر بولنجه وکمی اطرافه واکنافه پریشان اولوب کتدی واحراق بالنار اولنان خبر تواترله ایکی بیك یدیوز آدم ویوز یکرمی سرای ویوزدن زیاده مخزن واوچیوز آلتمش جامع وقرق حمام مشهور ونامدار وبوکه کوره مدارس ومساجد وخانقاه وخانلر احراق اولمشدر وبلمیوب هلاك اولان آدم حسابه کلز اشته بومنوال اوزره اسلامبول معمور ایکن بویوزدن خراب اولدی بولیکی الله تعالی کرومعمور وآباد ایلیه بمنه وکرمه وبومصیبتدن غیری سنهٔ مذکوره ده امر حقله ادرنه ده وادرنه اطرافنده چوقلق قار یغمیوب عظیم قورو صوقلر اولوب وآندن ماعدا ماه نیساندن تاذی القعده نك اون بر نه وارنجه یغمور یاغمیوب بر مرتبه قوراقلق اولدی که ادرنه واطرافنده تا صوفیایه وارنجه وعموماً سلستره ایالتنده واسکدار اطرافنده وبعض یرلرده اناطولیده اکن بر قریش یردن بتمش ایکن کونشدن یانوب حتی خبر تواترله نقل اولنور که دوبروجه ده بر وقیه صویدی آچه یه فروخت اولندغنه سجل وحجت اولمشدر واکثریا حیوان صوسزلقدن وآچلقدن هلاك اولمشدر بابا اسکیسنده برصغر بوغزلمشلر وقرنندا ایکی وقیه قوم بولمشلر ویانغندن صکره عظیم قحطلق واقع اولدی بعده عظیم وبا وطاعون واقع اولدی امر حقله بوکونه حوادث غریبه ظهور اتمه سی یا اشراط ساعاتدندر ویاخود خلقك کمال

محمد خليفه

ملجأ ومأوى اتخاذ ايدوب آتش مكرندن امين اولورز ديو اميدنده ايكن حكمت باری آتش روزكار قوتيه حرملرده اولان آدملر واسبابلر اوزرينه طلوكي ياغوب اسبابلرين ياقوب وآدمدن نجه‌سی اسبابلری خلاص ايده‌وز ديو سعی واهتمام اوزره ايكن آتش يالمی اصابت ايدوب هلاك اتمشدر. حتی بر دوستمزك سلطان بايزيد جامعنك حرمنده اسبابنه آتش اصابت ايدوب خلاص ايده‌يم ديركن آتش يالمی آرقه‌سنه ايريشوب واوزرنده اولان اسباب طوتشوب اول وقت اكر صوينمسه يانوب هلاك اولوردی هله كوجله كندويی قورتارمشدر دنيا متاعندن برحبه وبر فلوس احر خلاص اتمه‌مشدر بومنوال اوزره هرنيره‌يه صغنوب خلاص اولورز ديو خلافی ظاهر اولمشدر واسكی سرای قربنده كبه‌جی خانی ديمكله معروف بر خان وار ايدی بوندن اول نقدر يانقن اولديسه اكا آتش ضرر اتمه‌مشدر بودفعه امر حقله آتش اصابت ايدوب آنده بولنان اسبابی واموالی وآدمی جمله‌سنی هلاك اتمشدر وايچنده اولان بازركان اكثريا بوسنه وعجم ايدی ايدی نقل اولنور اوق مصر خزينه‌سی دكلو مال يانمشدر نه‌تطويل كلام ايدهلم اول كون كه جمعه ايرته‌سی بشنجی ساعتده آتش دوشدی بازار ايرته‌سی يدنجی ساعته وارنجه باغچهٔ خاصه‌دن اون قپانه وآندن زيرك يوقشی اوستندن سلطان محمده وآندن صاری كرزه وآندن منلا كورانيه وآندن اسه قپوسنه تا صامتيه‌يه وارنجه وآندن آغا حامنه وآندن قدرغه ليمانده سياوش پاشا سرايينه وآندن آت ميدانه وارنجه وآياصوفيه‌نك التندن سلام كوشكندن دمور قپوسنه وارنجه نهايت بولوب ساكن اولمشدر ووصف اندوكمز منوال اوزره آتش خلقه امان ويرميوب كمين ماليله ياقوب هلاك ايلدی وكمن عريان وكريان يالن آيق باشی قباق آت ميدانه ويكی جامع حرمنه وخاص باغچه قپوسنه سورب كتوردی خاص باغچه قپوسنه كلن خلق همشهريمز بوستانجی باشی اولان بسنوی ابراهيم اغا باغچهٔ خاصه‌يه آلمشدر يوزبيكدن زياده ار وعورت ومسلمان وكافر وآت ميدانه آتش شدتندن وخوفندن كلن خلق دخی شول مرتبه ازدحام ايله جامع وحرمی وآت ميدانی طولدی كه بركمسه صاغ وصوله ميل اتمكه وبيون دوندرمكه بلكه نفس آلمغه اقتداری يوغيكن آتش دخی آت ميدانده اولان ابراهيم پاشا سرايينك بعض اوطه‌لرينه اولشدقده خلق دخی آتشك شدتندن وماه تموزك حرارتندن وزياده ازدحامدن شول مرتبه مضطر اولوب درانچه غرق اولمشلردر.

تاريخ غلمانى

النده اولانى آلمغه وبهتان ايلمكه وعلم‌اللهه واهلنه اعتبار اتمكه وعلما دخى علمك مقتضاسى اوزره عمل اتمكه‌واهل سوق دخى بيع وشراده انواع خدعه‌لروصدقه وزكوتى فقرايه ويرمكه وبونلرك اكثرى ريا ورشوته وعوام دخى زنا ولواطه فعلنه اكثريا ميل ومحبت اتمكه‌وقول طايفه‌سى زياده طغيان وفساد اوزره اولمه‌سى حاصل كلام مذكور اولان اصنافدن هريرى بوحديث شريفك مضمونندن غافل اولمغين (اذا تدنست البلدة بالزنا او الربا او بكثرة المعاصى وعدم‌الصدقة طهرالله تعالى باربعة اشياء بالحرق او بالقحط او بالطاعون او بالسيف يفعل‌الله مايشاء ويحكم مايريد) بوحديثك مصداقنجه بوندن اقدن نجه كره طاعون حواله ايليوب بر ايكى آى مقدارى هركون يديبوز سكز يوز آدم فوت اولوردى ودخى نجه كره يانقن حواله ايدوب اسلامبولك نصفى احراق بالنار اولنمش ايدى لكن بومرتبه مصيبت وكوشيماللغله‌متنبه اولمدقلرى ايچون كوپرلى‌محمد پاشانك يدندن بونلره سيف صارم بعده ايازمه قپوسندن اخى چلبى‌نك جامعى قربنده قلعه‌نك طشره‌سنده بيك يمش تاريخنده ذى‌القعده‌نك اون التيسنده وماه تموزك دردنجى كونى جمعه‌ايرتەسى بشنجى ساعتده بر دخان ايچيجى يارامنك اندن آتش اصابت ايدوب وآتشك بر بلوكى قلعه‌نك طشره‌سندن اون قپانه‌وارنجه نقدر كراسته وار ايسه ياندى بربلوكى كه قلعه‌نك ايچروسنه دوشدى اول دخى بر ايكى بلوك اولوب بر بلوكى اون قپانه وبر بلوكى سليمانيه جانبنه وبربلوكى دخى سليمانيه‌نك التندن بزازستان وخاص باغچه سمتنه كيدوب‌ياپيلدى اول كون امر حقله اخشامه‌قريب كون طولنوركن سليمانيه جامعنك اطرافنى احاطه‌ايدوب جامعك حرمنده نقدر آدم واسباب وار ايسه‌جوغن هلاك ايتمشدر ودخى جامعك درت مناره‌لرى اوج افلاكده ايكن امر حقله موم كبى كلاهلرى ياندى وحرمنده اولان اشجارك چوغى ياندى باخصوص سليمانيه اطرافى غايت واسع اولمغين عقل محال كوررکه سليمانيه‌نك مناره‌لرى يانوب حرمنه آتش دوشه بومنوال مذكوراوزره اسلامبولده درت‌طرفه آتش بلوك‌بلوك‌اولوب ياپيلدى كه اصلا كمسه قرشوسنه دورمغه اقتدارى اولمدى كويا كه بالذات جهنم آتشى دنيايى‌طوتوب خلقى هلاك ايدوب‌محشريرينه سورر خلق‌ايسه دخى‌اولرندن اميدين كسوب قوشجه جانلرين اسباب ايله خلاص ايده‌وز ديو معتاد قديم اوزره سلاطين جامعلرينك حرملرينه اسبابلرين قاچروب وكندولرينه محل مزبورى

محمد خليفه

اسلام ايله راقوچه اوغلنك دست تصرفنده اولان ورات نام قلعهٔ محاصره ايلمك ايچون ارسال ايلدى .

شهر استنبول فتحدن بروبيك يتمش تاريخنه وارنجه نه مرتبه دولت عثمانيه‌ده معمور ودار غرور اولدقده بامرالله احراق بالنار ايله خراب اولدغنى بيان ايدر

الحكم لمن اوجد وافنى واضحك وابكى وامات واحيا تصرف فى ملكه كيف يشاء فانه على كل شى قدير ويقدر على مايريد ويسر الفوز والنجاة على رجال الكاملين الذين صبروا على المصايب والبليات ووصلوا به الى الدرجات العاليات . حالا آل عثمانك قرارگاهى واهل اسلامك افتخارى اولان اسلامبول علما وكبارى بول تا فتحدن برو بيك يتمش تاريخنه وارنجه شول مرتبه معمور وآبادان اولمشدى كه روندكان جهان اولان افراددن برفرد روى زمين‌ده بوكه مماثل برشهر كورمشدر ودولت عثمانيه‌ده نه مرتبه معمور اولدغن على قدر الامكان اجمالاً بيان ايده‌لم بوشهرده معروف ومشهور اولان سلطانلر وخانملر ووزرا سرايلرى يوز يكرميدن متجاوزدركه هر برى بناء شداددن نمونه ايدى قوم شدادن صوكره بوكونه عجيب وغريب بنالر كمسه‌يه ميسر اولمش دكلدر اول ذكر اتدوكمز سرايلرك ادناسى آت ميداننده اولان ابراهيم پاشا سراييدر وسرايلرك اعلاسى سليمانيه جامعنك آلتنده سلطان سليمان وزراسندن سياوش پاشا سراييدر شول مرتبه سراى ايديكه آياصوفيه آندن نمونه و نشان اولور زمانمزده وزير اعظم اولان ارنودمراد پاشا تصرفنه مالك اولدقده اسكى سراى اولمغله تعميرينه مباشرت اولندقده سرايك پنجره‌لرين بيك ايكيوز پنجره صايمشلر واوچيوز اوطه‌دن متجاوز واون بش حمام واوچ اتمكجى دكانى ايچنده موجود ايدى واهل ديوانك وبازركانلرك سرايلرى حسابه كلمز وبوشهرك بويكلكنه وخلقك كثرتنه ودولتنه كوره معدوددن خارج مخزنلر ودكانلر وكاروان سرايلر وحماملر و خانقاهلر وتكيه‌لر ومدرسه‌لر وخانلر وعمارتلر ومسجدلر وجامعلر وار ايدى كه وصفى حددن بيروندر . اشته بوشهر اسلامبول بومرتبه معمور اولوب كمال بولدقده خلقى دولتلرينه مغرور اولوب طريق حقدن عدول ايدوب دايما بربرلرينى آلدامغه وبلايه وتهمته ايقاع اتمكه وبرى برندن

تاریخ غلمانی

داستان اوله بووصیتدن صوکره اوچنجی کونی کافر فوت اولوب آناسی واوغلی برقاچ توابعی ایله مرادار لشنی آلوب شربتق قلعه‌سنه کیتمشلر سیدی احمد پاشا خبر آلدقده طمشوار پاشاسی اولان حسین پاشایی سرحد غازیلریله آردلرنجه کوندردی بونلر دخی اوچ کون الغار ایله کیدوب عاقبت تشمیوب کرویه کلدیلر الحمدلله ثم الحمدلله دولت پادشاهیده یقین زمانده بویله برلطیف غزا اولمش دکلدر . کرو بز صدده کلهلم پادشاه بورسه‌ده ایکن اسلامبولده قایم‌مقام قالن اسماعیل‌پاشایی بورسه‌یه کتوروب وانك یرینه وزیرلیکدن معزول اولان سلیمان‌پاشایی قایم‌مقام نصب ایدوب واسماعیل‌پاشایی اوته‌یاقه‌یه مفتشلکه کوندردیلر اول‌دخی فرمان‌سلطانی‌اوزره تاحلبه وارنجه‌تفتیش وتفحص‌ایدوب برسنه‌یه‌قریب اوته‌یاقه‌ده‌کزوب نقدرصاروجه‌وسکبان وحسن‌پاشانك جمیعتنه وارمش‌جمله‌سنی قتل‌اتدکندن‌غیری اهل‌وعیاللرین دخی قتل ایدوب وجمله‌اموالن قبض‌ایلیوب واملاکلرین فروخت‌ایدوب میریه اخذ ایتمشدر شول‌مرتبه اوته‌یاقه‌یی قالبوردن‌کچوردیکه اشقیا یامنده‌کسبه قالمدی ودخی رعایا الندہ نقدرتفنك‌وارایسه ورعایا اولیوب خنکارقولی‌م دیوادعا ایدوب قول‌ایدوکنی اثبات ایتمنجه الندہ تفنك‌بولنورسه تفنکی الدن‌آلنوب وکندوسی‌رعایا دفترینه قیداولنوب بوقدر یبلدن برو خنکار قولی‌م دیودعوا ایدردی نقدر اوزرنده تکالیف شرعیه وعرفیه‌اضلدیسه جمله‌سی تضمین‌اولنمشدر وهرکیمدن تفنك‌آلندیسه تفنك باشنه بشر غروش آلنمشدر تفنکی میریه تبلیغ ایلك ایچون کرا بهاسی دیو وجمله تفنکلر آستانه‌یه کلوب جبه‌خانه‌یه تسلیم اولنمشدر یقین یوز بیك تفنك کلمشدر وبوندن صوکره اوته‌یاقه شول مرتبه اشقیادن پاك‌اولمشدرکه برکسنه باشنده آلتون‌وجواهر کتورسه کسه آلور یوق ورعایا آسوده حال اولوب پادشاهمزه ووزیر اعظم حضرتلرینه خیردعالر ایدرلر واسماعیل پاشا بعداداءالخدمة فرمان پادشاهیله تعجیلاً ادرنیه کلوب صدراعظم برمقدار ناخوش اولمغله برقاچ کون قایم‌مقام اولدی وزیر اعظم‌صحت بولنجه بعده بودین ایالتی احسان‌اولنوب‌علی‌التعجیل بودینه کیتدی وسعادتلو پادشاه بورسه‌دن ادرنیه کلدوکی قیش اطراف واکنافدن خیرخبرلر کوندن کونه ظهور ایتمکین کمال‌سرورندن اول قیش یازه وارنجه عظیم سیروسلوك وصیدشکاروجرید اتدوکندن‌غیری سفرمهماتن تدارك ایدوب ودخی والده سلطان حضرتلرینك کتخدالغی خدمتندن قبودان اولان علی پاشایی سردار ایدوب جنود

محمد خليفه

كلوب دلاور و بهادر غاريلرك نعره‌لرى وضرب آلت صدالرى وآتلر كشنه‌سى وآتلان طوپ وتفنك صداسندن عالم طولوب لرزه‌يه كلدى وآتلر ايقلرندن چقان توزلر دومان دومان اولوب شول مرتبه كه قبهٔ آسمان خيمهٔ كلكونه دوندى لطف حقله اول كون بى‌نهايه كافر يره دوشب جهنملرى درجهيم اولدى وبزدن دخى نجه كسه شهادت شربتن نوش اتدى الحاصل اول كون صباحدن اويله‌دك جنك ايده‌رك توز طيراق چوقلغندن مسلمان ايله كافر فرق اولنمدى و اوچ درت دفعه كافر عسكرى امت محمدى يرندن قوپرب برمقدار عسكر اسلامه صنغلق ويردى تكرار يزم عسكراسلام غيرته كلوب جناب باريدن عون واستمداد طلب اميديله براوغرمدن كفاره هجوم ايلدكده حكمت خدا قرار بدفعال طمشوارلى برزعيم اليندن اكسه‌سندن صول ايه كوسته وارنجه زخم شديد ايريشوب زياده المندن قرارى فراره مبدل اولمغله ساير كفار دخى انى كورب قسقونه قوت قجيه بركت ديو من‌نجاير اسه فقد زمح مقتضاسنجه جمله‌سى قاچمغه يوزطوتديلر عسكراسلام دخى آردلرنجه دوشب كمين اسير و كمين طعمهٔ شمشير ايليوب واموال و ارزاقن يغما ايدوب وجمله‌سى مال غنايمى برره كتورب جناب باريه هزاران حمد وثنا ايلديلركه بر اوج اهل ايمان قوللرينه بوقدر فرصت ونصرت ميسرايلدى عون حقله بومعركده دخى سكز بيك كفاردن زياده واللى بر قپودان ومقبول بكزاده طعمهٔ شمشير غازيان اولدى ونجه‌لرى قورتليوب بتاقلقده وصوده هلاك اولوب وخلاص اولان دخى چوغى يارەلى فرار اتمشدر و تابورلرنده ايكى بال يمز طوپ و سكز الاى طوپلرى جبه‌خانه‌سيله وطبل خانه‌سى و كوسلرى و كندونك معكوس التون علملى سنجاقلرى و ايكيوز الاى بيراقلرى آلندى و بيراقلرنده يازلمش كه بن كه اردل قرالىيم وجنك يوزنده دشمندن يوز چورمين راقوچه اوغلى كوركيم شمديكه حالده بودياركه بهادرى وعيسى‌دينك طغرى خدمتكاريم وقرال‌ديدكلرى بدفعال اول زخم شديد ايله آت‌بوينته دوشب برقاج كافرايله ورات‌قلعه‌سنه دوشب وكندى حكومتنده اردل قپودانلرين يانه كتوردوب دركه بن بوزخمدن نجات بولمم همان سزلره وصيتم اولدركه بنى برسنه‌يه وارنجه دفن اتيوب شويله قويوب كلن كيدن نم بويارەلريمى كورسونلر وبلسونلر نه مرتبه دين عيسى يولنده دشمان ايله جنك وجدال ايدوب عاقبت بو درده كرفتار اولوب نام بهادرلقله دنياده قرالار بيننده

تاریخ غلمانی

قلعه‌یی ویروب عسکر اسلام دخی قلعه‌نك اموال وارزاقن غارت وعورت واوغلانن
اسیر وایجنده اولان طوپلری وجبه‌خانه‌یی آلوب وقلعه‌یی آتشه اورب وایرنه‌سی
کون ایکی وارش دخی آلتوب ایجنده اولان اسیری واموال وارزاقلرین آلدقدن
صکره احراق بالنار اولنمشدر وبو فتوحات جلیله‌ده نه‌مقدار طوپ وجبه‌خانه آلندی
دیو دفتر اولندقده یکرمی پاره طوپ ویوز یتمش درت اوقیه طوپ وسائر جبه‌خانه
واموال وارزاق حددن بیرون اولدغیچون دفتر اولنمدی وآتدن دخی قالقوب طی
مراحل ایدرك اردل ایجنده قلعهٔ ماریه نام محله کلنکده خان‌دین اولان راقوچه‌کم
بوندن اول اردل ایجنده سین نام قلعه‌سنی قوشادب آلتی آیدن برو دوکردی آنی
براغوب واوتوز بیك کفارله وعظیم تدارکله عسکر اسلامه قرشو ایکی ساعتلك
یرده پوسولر قوروب جنکه حاضر اولمش دورر و بوطرفده عساکر اسلام ایجنده
منادیلر ندا ایدوب یارین جنکدر هرکس حاضر اولسون دیو تنبیه اولندقده هرکس
دوستیله وقرنداشی قرنداشیله وبابا اوغلیله وبولداش یولداشیله حلاللشوب وبری برین
بغرنه باصوب وایکی کوزلرین بری برینك بوس ایدوب وبری برینه دعالر وثنالر
ایدوب اول کیجه که ماه رمضان شریفك اون ایکنجی کیجه ایدی صباحه‌دك که
باشنی یره قومیوب واول کیجه‌یی قدر وبیرام بلوب تضرع ونیاز ایلبوب وصباح
اولدقده اذانلر اوقنوب وجماعتله نماز قلنوب و یرر فتح شریف تلاوت اولنوب
وهرکس توبه‌واستغفار ایدوب واوراد واذکارین اوقیوب واللرین یوزلرینه سورب
هرکس آتلرینه سوار اولوب قوللو قوللو بکلربکیلری وسنجاق بکلری وسرحد
غازیلری هربری اوسلان بلکم قهرمان کبی کافرك قانه تشنه اولوب نه یوزدن
کافره هجوم ایده‌رز دیو متوکلاً علی‌الله وار قوتی بازویه کتورب رمضان شریفك
اوچنجی کونی برقات چارقه‌جی الایی وبرقات بیا وبرقات دیب‌الایی ترتیب اوزره
کافره یوریوب کافر دخی کمال غروردن قرشو کلوب تمام ایکی عسکر بری
برینه مقابل اولدقده سیدی احمد پاشانك سنجاغی آلتنده جاری حافظلر جمع
اولوب و اعلا صوتیله فتح شریف تلاوت ایدوب آهسته آهسته ترتیب اوزره
یوریوب هجوم اولندقده کافر دخی ایکی بال یمز طوپ و سکز شاهی طوپلرینه
آتش ایدوب لطف حقله کمینه ضرر ویرمیوب وپوسوده دخی اولان کافر طشره
قوشوب عسکر اسلام اینه جنکه کیروب مزراق مزراغه قلیچ قلیجه یقه یقه یه

محمد خليفه

وعمايه وصلحايه وفقرا وضعفايه وطول خاتونلره تصدق وقوللرين اعتاق ايليوب وسفره قالقدقجى كون مظنهٔ كرامت اولان صلحايه عسكر ايچنده دعا وثنا اتدورب عسكر اسلام دخى دست نيازلرين سوى آسمانه قالدورب آه وانين ايله تضرع ونياز ايله وصوت اعلا ايله آمين ديرك شول مرتبه فرياد وافغان ايله كوز ياشن دوكديلركه كويا قيامت قوبدى بعدالدعا غزا نيتيله هركس آتنه سوار اولوب دشمن طرفنه توجه اندوب كيدركن سيدى احمد پاشانك ايكى طرفنده علما وصلحا وفقرا وضعفا ومعصوم پاك صبيلر فوج شريف تلاوت ايدەرك برقزسخ مقدارى وارلدقده هركس دوستيله واقرباسيله الوداع محلنده ايكن تكرار دعايه مباشرت اولنوب هركس دست نيازلرين كوك طرفنه دوتوب شول دكلو تضرع وزارلغله جناب باريدن عون وفرصت ونصرت طلب ايدوب آغلشديلركه نجەسى آغلمقدن آت اوزرنده طورمغه مجالى قالميوب آتلرندن اينوب يوزلرينى يره سورب درگاه عزتدن مدد طلب اتديلر بعده سيدى احمد پاشا تكرار فقرايه وصبيلره تصدق ايدوب وهركس دوستلرينى وخصملرينى الوداع ايليوب دشمن طرفنه عزيمت ايدوب كتديلر طى مراحل ايدەرك كفار ديارنه كرلدكده راقوجه طرفندن يكرمى بيكدن زياده كفار دوزخ قرار ودخى راقوجه طرفندن اردل قلعەسنده قيودان اولان افرنج نام ملعون ايله جمع اولوب عسكر اسلام بولدرينى سد ايلك ايچون حاضر اولشلر حكمت خدا عسكر اسلام بونلره يقين واردقده بوندن اول اولنان دعالرك ثمرەسى ظهور ايلكين درونلرينه زياده خوف جايكير اولمغين قرارلرى فراره مبدل اولوب لطف حقله سرحد غازيلرى شول آج قورد شكاره هجوم اندوكى كبى هركس شكارنه هجوم ايليوب كمين اسيربند وكمين طعمهٔ شمشير ايدوب وجمله پلنقدلرين وشهرلرين وكويلرين يغما وتالان واحراق بالنار ايلديلر وبوندن صكره راقوجه اوغلنك اناسنك قلعەسى كه بوجاى قلعەسى ديمكله مشهوردر آنك اوزرينه واريلوب لطف حقله آسان وجمله تسخيرى ميسر اولوب ايچنده اولان كفارى كمين اسير وكمين قلجدن كچروب واموال وارزاقن يغما اولندقده صكراه ايچنده اولان جبەخانەيى وطوپلرى طشره چقاروب وجمله سرايلرينى وكليسالرينى احراق بالنار ايليوب بعده كندونك قلعەسنه واريلوب ومحكم محاصره ايدوب كلبانك محمدى ايله قلعه اوزرينه هجوم اولندقده كافر طاقت كتورميوب امان ايله

تاریخ غلمانی

وپاشالر ایله راقوجه اوغلی کورکه اوزرینه مأمور اولدم اول دخی متوکلاً علی الله دیو عساکر اسلامه سردار اکرم ورهبر اولوب ممالك اردل اوزرینه وجاهدوا فی سبیل الله حق جهاده فرمانه رضا واولوالامره امتثال ولله جنود السموات والارض غیبندن مدد اولوب اقامت فرض اتمك ایچون راقوجه اوغلی اوزرینه عزیمت ایدوب طی مراحل ایده رك عساکر اسلام نصرت انجام ایله دمور قپوده کفاره ملاقی اولوب فی الحال بعون الله الملك المتعال عسکر اسلام منصور ومظفر واعدای دین مقهور ومنهزم اولمغله راقوجه اوغلنك قراری فراره مبدل وعسکر اسلام نصرت فرجام فتوحات نامتناهی برله مال غنایم ایله مغتنم اولدیلر حتی نقل اولنورکه معرکهٔ مزبوره ده اون التی بیك کفار طعمهٔ سیوف غازیان اولمشدر ویدی پاره طوپ آلنمشدر وبو فتوحات جلیله دن نصکره اردل ولایتنك اوج ملت اعیانی سیدی احمد پاشایه کلوب ایتدیلر بزم سلطانم بودفعه غایت قحط وغلا ولایتمزده واقع اولمغین رجا ایده رز بزم قرال ایله بر مقدار محافظه جی عسکر قویوب باقی عسکریله سز سلامته بیورك سیدی احمد پاشا بر مقدار عسکر قویوب باقی عسکریله سالمین وغانمین طمشواره کلوب کرو اول بهارده راقوجه اوغلی اوزرینه سفر ایلمك قصدیله سفر مهماتن کورمکه مباشرت ایلدی ویکی قرال باننده آلیقونان عسکر اسلامی راقوجه اوغلی نجه بیك مجار ووارت کافریله اردل ایچنده بر مستحکم لکله مشهور سبین نام قلعه یه قپادوب ومحکم محاصره ایدوب و آلتی آی کامل قلعه یه طوپ اورب وایجرودن نجه کره اهل ایمان مترسلرین بصوب وطوپلرین چویلیوب ونجه کافری قروب و بونجه زمانده کافر قلعه یه ظفر بولمدغی خبری سیدی احمد پاشایه کلوب لکن زیاده شدت شتا اولمغین امداده چاره بولنیوب اول بهاره تاخیر اولندی بعده ایام نوروز کلدوکی ساعت سیدی احمد پاشا تاخیره جواز کوسترمیوب چادرلرله طمشوار صحراسنه چقوب وعسکر جمع اولنجه رقاج آنده اکلنوب آندن عسکر دخی جوانب اربعه دن کلوب جمع اولدی سیدی احمد پاشا دخی عسکر جمع اولدقده سرأحد اختیارلرینی وعلما وصلحایی حضورنه دعوت ایدوب وشاورهم فی الامر حدیث شریفنك مقتضاسنجه مشاوره اولنوب ونه یولدن کتمك مناسبدر دیو اتفاق ایلیوب عزیمت قصدنده اولدیلر سیدی احمد پاشا دخی عساکر اسلام منصور ومظفر اولمغیچون سفره کتمزدن مقدم هرکون فتح شریف تلاوت اندورب

محمد خليفه

پادشاهمز سیراتمکه تشریف بیوردلرفی الواقع ایکی دانه قلعه بنا اولنمغه شروع اولنمش که فلك دوارده سلف سلاطینلدن حضرت سلیمان پیغمبر صلوات الله علی نبینا وعلیه مکر اتمش اوله بر ینك آدمی محمدیه وبرینك سلطانیه در بعده کلیبولیلدن قالقنوب ادرنه یه عزیمت اولندی وماه صفرك اواسطنده عظیم آلایلرله شهره کیروب قدیمدن بر وآل عثمانك سعادت آشیانلری وقرارکاهی اولان سرای خجسته آثارنه نزول ودخول ایلدکده بوندن اقدم ادرنه یه عزیمت وعودت وعنان اجتهادلرنی محل مزبوره صرف اتمه لرینه باعث وبادی اولان اردل قرالی اولان راقوچه اوغلی کورکه وافلاق بکی اوزرلرینه مستقلاً هر بزینه بر یراق ونامدار عد وشکار سردارایت نصرت آیات ایله والویهٔ ظفر بینات ایله وعساکر انجم اعداد وریا نظام ایله نصب وتعیین ایلیوب شاهین کبی ایکی دانه نامدار وارسلان کبی بهادر ایکی سردارارسال وایصال ایدوب بعون الله الملك المنان سلستره پاشاسی جان ارسلان پاشا کندوایالتیله ودوبرجه لوندآتیله ودرت بلوك اغالریله وتاتار میرزالریله افلاق بکی اوزرینه مأمور اولدقده آنلر دخی وفضل الله المجلهدین علی القاعدین الآیة منطوق شریفی اوزره دین اوغورنده مقدورلرینی صرف وزمرهٔ کفار اوزرینه عساکر کوه وقار ایله هجوم ایدوب جنك عظیم اولنوب عاقبت الامر جانب فتاح مطلقدن انا فتحنالك فتحاً مبیناً آیت شریفی پیدا و دخی اذاجاء نصر الله والفتح منطوق منیفی هویدا اولیجق عسکر اسلام منصور ومظفر واعداء دین منهزم ومنکسر اولوب بالضروری افلاق بکی من نجا برأسه فقد ربح مضمونیله عامل اولوب قراری فراره تبدیل وبقیهٔ سیوف اولان جنود شیاطین ایله اردل جانبنه فرار ایدوب مملکت افلاق کفره سی اکثریا کمی طعمهٔ شمشیر غازیان وکمی اسیر اولوب کرو یکیدن بك نصب اولنوب کالاول خراجکذار وبندهٔ فرمان بردار رعیت اولدیلر وبودفعه پادشاهمزه عصیان ایدن افلاق بکی دیدکلری کافر احصقه یی فتح ایدن قوجه کورجی کنعان پاشانك سرایندده یکرمی یلدن متجاوز اولوب اعلا وزیب مسلمان لباسنده بك وپاشا کی کزوب ودین اسلام کتابلرین اوقیوب پاپ پاپ مسلمان اولورم دیو سویلردی حتی فقیر قوجه کنعان پاشانك ایچ اوغلانی اولدغمده بر تازه جوان اوغلان ایدی ایچ اوغلانی ایکندهاولوب اوقیوب یازردی سلطان مرادزمانندهافلاق بکی اولمغه سعی ایدردی وبودین پاشاسی سیدی احمد پاشا اون ایکی بیك سرحد قولیله وایالتنده اولان بکلر

تاریخ غلمانی

دیاربکر ایالتیله وذیاربکر پاشاسی اولان مرتضی پاشایی بغداد ایله بر مراد ایلدی وسعادتلو پادشاه بورسه‌ده ایکن تاتارخان اولان محمد کرای خان مسقوغارتندن سلامته چیقدیغی وقرق کونلك مسقو ایچروسنه کیروب کفاریله عظیم مقاتله ومحاربه ایلیوب کفارك درت تابورنی بوزوب اوچیوز اللی بیك کافری طعمهٔ شمشیر اندوکی وعظیم غنیمت آلدوغی خبری سعادتلو پادشاهه کلدکده عظیم سرور وحبور حاصل ایدوب شهربشهردونمالر اولوب دولت عثمانیه‌ده آل جنکیزدن برتاتارخان بودکلو غزاء اکبر ایتمش دکلدر بودخی لطف حقله پادشاهمزك طالع میمونلری وخیردعالری ووزیرك تدبیری برکاتیله وجوده کلشدر . ونیوه‌بکی طغیان وعصیانله تخت نحوست نمونلرندن دور ومهجور اولان راقوچه اوغلی کورکه طرف پادشاهیدن یکیدن نصب اولنان قراله اردل ولایتی ضبط اندورمیوب کروقزالاق سوداسنه دوشوب وکندویه نمچه جاسارتی شفیع اتخاذ ایتمك ایله نمچه‌جاساری‌دخی راقوچه اوغلنی شفاعت ایلمك ایچون سعادتلو پادشاهه کوچك الچی کوندرمش الچی دخی پادشاه حضورنه کلوب نامه‌یی تسلیم اتدکده پادشاه دخی شفاعتلرین قبول اتمیوب البته والبته بزم ایله صلح وصلاح استرسه اول ملعون کافری اله کتورب بزه ارسال اتسونلر والاصکره کندی بلور اوزرینه وارم مقرردر بوجوابدن صوکره الچی تأخیر اولنمیوب کروبامه ایله کوندرلدی وبوندن ماعدا یکیدن نصب اولنان افلاق بکی بی‌دین عصیان وطغیان ایلیوب وراقوچه اوغلی ایله یکدل ویکجهت اولمغله بالضروری سعادتلوپادشاهمز ادرنه‌ده قشلیوب واول بهارده اوزرینه سفر لازم اولمغین بورسه‌دن قالقوب طی مراحل ایدرك ماه محرمك ایکیسنده صالی کونی چارداق نام محله داخل اولوب وایکی کون اوتوراق ایدوب بعده پنجشنبه کونی قدرغه‌لر چارطاق اسکله‌سنه‌یانشوب هرکس قدرغه‌لره نمك‌اوزره ایکن فورتنه پیدا اولوب کیلری کناره یانشدرمق ممکن اولمدی عاقبت کوچك صندالرایله قدرغه‌لره طاشنوب اول خرقهٔ شریف ایله سنجاق شریف بعده پادشاه حضرتلری ایچ اوغلان قوللر ایله کردلر وغسکردن نجه‌سی صویه غرق اولدی هله نه‌حال ایسه یوز بیك زحمت ایله کلیبولی‌یه داخل اولوب اوتوراق اولندی . وبورسه‌یه کتمزدن‌مقدم بوغازده ایکی دائه قلعه بنااولنسون دیو فرمان‌اولنمشیدی. اول ایکی قلعه‌نك بناسی وتملی دریا دبندن نه یوزدن وجود بولمشدر دیو سعادتلو

محمد خليفه

تاريخنده ماه رجبده خسينك آخرنده آستانهٔ سعادته كلوب وجمله باشلرى مزراغه ديكوب سعادتلو پادشاه عرض اوطه‌سنده ايكن باب همايوندن باشلر ايچرو كتوريلوب سعادتلو پادشاه واپ خلقى سير ايتمشدر وانهزام وقتللرينه واقع اولان تاريخ‌بودر:

عسكريه چكدى دياد عدد قوندى حصن

مزبورلرك احوالى بومرتبه‌يه منجر اولنجه دين ودولتك وسعادتلو پادشاهك خيرخواهلرى مسرور وخلاف دولتده اولانلر محزون اولديلر وزيراعظم دخى بوندن صوكره سعادتلو پادشاهى كوچ طريقيله بورسه‌يه كوتورمك ايچون عموم اوزره قپو قوللرينه وسعادتلو پادشاه ايله كيده‌جك ايچ خلقنه حاضر اولسونلر ديو فرمان اولندقده هركس سفر مهماتن و آلاى اسبابن مهيا وحاضر ايتمك اوزره اولديلر خزينه‌دن وكيلاردن وسفرليدن الليشر آدم تعيين‌اولندى. وبالذات سعادتلو پادشاه كوچك وبيوك تشريف بيوروب اوطه‌باشلرى واماملرى قفتان آلتنه قالدورب ويكيدن اوطه‌باشيلر ايدوب وجمله‌سنه پندونصيحت وادب اوزره‌اولمه‌لرينى تنبيه وتأكيد ايليوب اوطه‌لره بخشيش ويردى بعده اول كون‌كه يوم شعبانك اوچنجى كونيدر بنش طريقيله اسكداره كوچ ايتدى آندن بعده ايچ خلقى كمى اول كون وكمى ايرته‌سى كوچ ايتديلر وزيراعظم دخى قپو قوليله رمضان‌شريفده قرشو اسكداره كوچ ايدوب رمضان چيقنجه اسكدارده اوتورب وهركون اوته ياقه‌دن كاه حرارلرله باشلر وكاه دللر كلوب پادشاه حضورنده قتل اولنوردى بومنوال اوزره كوندن كونه باشلر كلمكده واوردى ايچنده حسن پاشالى نامنده اولانلر قتل اولنمقدن خالى دكل ايدى بعده سعادتلو پادشاهمز عيد فطرى ايدوب وكندى يرينه بوسنوى اسماعيل پاشايى قايم مقام نصب ايليوب دولت وعزت ايله وعظيم آلايلر ايله بورسه طرفنه توجه وعزيمت بيوروب قطع مراحل وطى‌منازل ايده‌رك ماه شوالك يكرمى سكزنده جمعه كونى بورسه‌يه داخل اولديلر . لكن يولده كلوركن چوق زحمت ومحنت چكلدى حتى زياده اسجقدن (١) يولده بش اون آدم هلال اولدى وسعادتلو پادشاهمز بورسه‌يه داخل اولدقده هركون بر تفرجكاهه كيدوب واپ خلقنه انعام واحسانلر ايدوب وسلحدار عثمان آغايى

(١) صيجاقدن

تاریخ غلمانی

مکتوب صورتی بودر

انهاء محبانه بودرکه سعادتلو ومهابتلو پادشاهمز حضرتلری بوقوللرینه ایالت حلبی احسان وخدمت محافظهٔ قلعه فرمان بیورملریله بومحبلری دخی لطف حقله حلبه داخل اولدغمزدنصکره دردنجی کونی ابازه حسن پاشا سایر اتباعی اولان دولتسوزلر کلیس واعزازه کلوب حلبدن مأیوس اولملریله قرق کوندن متجاوز مکث ایلمك ایله دفع اشقیا ایچون بعض کسنه‌لرہ امان‌الله وامان رسول‌الله ع م کاغدلرین کوندردکمز ایچون شقیٔ مزبورك اوردوسندن درت بش بیکدن زیاده آدم پریشان اولوب کتدیلر ابازه حسن پاشا بونلرك کتمه‌لرندن حیرتده ایکن عزتلو سردار اکرم وزیر مرتضی‌پاشا حضرتلری کلوب اول دخی منوال مشروح‌اوزره استمالت کاغدلرین ویرمکله بالجمله قوم ملاعین برله‌کلوب حلبه داخل اولدقدنصکره بونلری سلامت برله آستانهٔ دولته ارسال ایلمك بابنده مشاوره اولندقده بومحبلری اکا دخی رضا ویرمیوب البته پادشاهمزك مراد همایونلری بونلرك باشلریدر دیو سردار دخی معقول کورب ابازه حسن وطیار اوغلی وطوپل کنعانی وآنلریانسده بولنان توابعی قتل ایلدی وبو محبلری دخی رعایهٔ خادم قرنداشن کندونك اوچ اوغللریله مسافرلغه آلمش ایدك بز دخی بونلری بی‌سر ایدوب وجودلرین صحیفهٔ روزکاردك حك اتمشوزدر وقتل اولنان آدملرك دفتریدرکه مرتضی پاشا سعادتلو پادشاهمزه کوندرمشدر بعینه دفتر صورتی‌در بعنایة‌الله تعالی حسن پاشا زوربالرك باشلری اسامیلری دفتریدر: ابازه حسن پاشا،طیار اوغلی احمد پاشا، فراری کنعان پاشا ، علی میرزا پاشا ، دلو فرهاد پاشا، طیار اوغلی قرنداشی مصطفی پاشا ، طیار اوغلی قرنداشی‌مصطفی پاشانك‌اوچ اوغللری،خادم قرنداشی‌حسنك اوچ‌اوغللری، ابازه حسنك کتخداسی کفلی‌علی، ابازه حسن پاشانك قپوجیلر کتخداسی محمود، ابازه حسن پاشانك. ترکمان اغاسی بکزاده، ابازه حسن پاشانك اوردی یکیچری اغاسی انکوری کتخداسی میر علی ، ماردین ویوده‌سی معنك جاوش، دلو فرهاد پاشانك اوغلی یحیی ، تکلی زوربه صاتلش ، تکلی عبدالوهاب قاضی ، ارض روم زوربه‌لرندن باقی‌اغا اوغلی نبی، بکتاشلی عمر اغا،شام زوربه‌لرندن رشیدچورباجی.

اشبو مذکور ومعدود اولان باغیلرك دولتسوز باشلری بیك آلتمش طقوز

محمد خليفه

مرتضى پاشا دخى تعجيل اوزره آردينه دوشب الغون نام صحراده حسن پاشايه بر قونق قريب ايريشوب حسن پاشا دخى قونوب كوچكده مرتضى پاشا دخى يوز اوتوز بيك عسكريله جلالى قونوب قالقدوغى قونغه قونارق وكوچرك بركل كتارنده برى برينه ملاقى اولوب وايكى طرفدن خيلى ادم تلف اولوب عاقبت مرتضى پاشايه انهزام وعسكر طرفندن عدم انقياد واقع اولمغله كندى عسكريله آريلوب بر طرفه كيدر امر حقله بودفعه دخى جلالى غالب ومرتضى پاشا مغلوب اولدغى سعادتلو پادشاهه خبرى كلدكده پادشاه خلافنده اولنلر مسرور وخندان وپادشاه طرفنده اولنلر محزون و مبهوت اولديلر وزير اعظم دخى بو خبردن صكره اسكدارده دورميوب اسلامبوله كلدى وسعادتلو پادشاه دخى جلالى حسن پاشايى بر طرف ايتيجه اسلامبوله كيرم ديو اسكدارده قالوب انشاالله تعالى اول بهارده جلالى اوزرينه كيده رم وزير اعظم دخى پادشاهمزى برلعب ايله اربعينك يكرمى بشنده اسلامبوله كتوردى وحكمت خدا اول بيل اربعينك يكرمى بش كونه وارنجه ياز اولدى شول مرتبه كه باغلر بيراق وبردى وارك چاغلهسى جوز قدر و آلمه فندق قدر حاصل اولدى محجوزه وارنجه قش خفت اوزره اولوب وبرد محجوزده زياده قار ياغوب نوروز دنصكره اون كون مقدارى برده قرار ايدوب زيادهسيله شدت شتا اولدى . بز كرو صدده كلهلم وزير اعظم چونكه كوردى جلالينك بوندن بويله ازالهسى غايت صعب وامر عسيردر مستقلاً سفر تدارك كورب كه اول بهارده جلالى اوزرينه كيديله حكمت ربانى وتقدير سبحانى برله الامور مرهونة باوقاتها مصداقنجه مكر بوندن اول حسن پاشايه كسنه مقارن ومقابل اولمدغيچون كندويه كمال غرور كلمك ايله اصلا پادشاه طرفندن خوف اتميوب بى پروا ملجأ ومأوى كندولرينه اتخاذ ايتمك ايچون حلب طرفنه توجه ايدوب حلب ايچنه كيرمك ايچون لكن مرتضى پاشا وحلب پاشاسى اولان على پاشا اندن محافظه ده اولمغين بر اوغردن حلبه كيرمكه ممكن اولمدغيچون حلبه قريب كليس واعزاز نام محله كيروب بوليكه بر لعب ايله حلبه كريدم ديو شدت شتاده محل مزبوره قرق كون مقدارى اكلنوب حيران ونالان قالور عاقبت مظهر بد دعاء خليفةالله اولوب نه يوزندن اله كردكلرى حلب پاشاسى اولان قوناقچى على پاشادن كلن مكتوب صورتن بعينه تسويد اولندى تا كه برخوشجه فهم اولنه.

تاریخ غلمانی

دیدیلر سعادتلو پادشاه رجالرینی قبول ایدوب و جوابلرندن محظوظ اولوب بعده اسلامبول طرفنه توجه و عزیمت بیورب قاسم ایامنه قریب داود پاشایه کلوب و یرقاج کون اوتوراق اولنوب حسن پاشا اوزرینه کتمك ایچون سفر تدارکنده اولدیلر وبوندن اقدم نفیرعام اولندقده جلالی اوزرنه سردار تعیین اولنان چقمه ده سلحدارلقدن چقمه دیاربکر پاشاسی مرتضی پاشا ودلبند اغالغندن چقمه ارض روم پاشاسی مصطفی پاشا بری یرینه ملاقی اولوب واتفاق عظیم جمعیت ایله جلالی اوزرینه یوردیلر وبوطرفدن دخی سعادتلو پادشاه مرتضی پاشایه امدادایچون قدری پاشایه شام شریف ایالتنی وقوناقجی علی پاشایه حلب ایالتنی و برایکی پاشایه دخی منصب و یردیلر جلالی اوزرینه کتمك شرطیله . بونلر دخی فرمان پادشاهیله مأمور اولدغی منوال اوزره جلالی اوزرینه کتدکدنصکره اوتاق کردون نطاق داود پاشا نام موضعدن کاغد خانه نام محله کیدوب وآنده قول طایفه سنه مواجب و یرلدکدنصکره سعادتلو پادشاهمز وصدراعظم اسکداره کوچ ایدوب حسن پاشا اوزرینه کتمك قصدیله بوکز سفر مقرر ومحقق اولدقده بوندن اول ادرنه ده حسن پاشا اوزرینه کیده رز دیو عهد ایلین سپاه طایفه سی کی علوفه سن آلمیوب بز سفر اتدك ایده جکمزی بز مسلمان اوزرینه کتمزز دیو هربری اولو اوینه کتدی وکی کاغد خانه ده علوفه سن آلدقدنصکره بز بجون دین قرنداشلریمز اوزرینه سفر ایده رز برایکی آدم ایچون نه لازم در ایکی ایکی طرفدن بودکلو ادم هلاك اوله دیو بالضروری کتدوکز تقدیرجه وزیری حسن پاشایه ویرورز مصلحت حاصل اولور بویوزدن اوردی ایچنده کفت وکو شایع اولدقده پادشاهك ووزیرك مسموعی اولوب بالذات جلالی اوزرینه وارمدن فراغت ایدوب بوندن اول ارسال اتدکلری روم ایلی سنجاق بکلریله اکتفا ایلدیلر بکلر دخی محل مأموره کیدرکن بونلردن برایکی پاشا ازنیق نام قصبه یه واردقده غافلاً حسن پاشانك بلوکی بونلری بصوب جمله سنی پریشان ایلدیلر . حکمت باری بویله بر قوی فتنه انکیز وحیله باز جلالی دولت عثمانیه ده کلش دکلدی هرکم اوزرینه واردیسه مغلوب اولوب منهزم اولمشدر . بزکز وحسن پاشایه کلهلم بوندن اقدم که بورسه اطرافنه قونوب ایچنه کرمك قصدنده ایکن برکیجه دوشنده کورر که شهر بورسه یی باشدن باشه امیرلر احاطه ایلشلر همان بودوشی کوردکده درونده خوف دوشب ناچار بورسه دن قالقوب الغون صحراسنه عزیمت ایلر بوطرفدن سرداراولان

محمد خليفه

بيوقت بوزديلر وسعادتلو پادشاهمز دخی بونمرتبه خلقك شر وفساده وجلالی طرفنه میلنی وآنك حددن افزون طغیانی ملاحظه ایلدکده علی العجیل صدراعظم کوندروب مهر لازم ایسه برکون اول بو جانبه کلمکه سعی ایدوب اهاله جواز کوسترمیه‌سن وزیر اعظم دخی یانوه قلعه‌سن محاصره اتمك اوزره ایکن طرف پادشاهیدن آدم کلوب خط شریفی ویروب جواب طلب ایلر وزیر اعظم دخی کلن آدمه جواب ویرمیوب یانده تأخیر اتدورب وقلعه‌یی محاصره ایدوب سنهٔ مزبوره ده ماه ذی الحجه‌نك عره‌سنده آسان وجهله فتح ایلیوب وفتح نامه‌لری کندو میراخوری ایله سعادتلو پادشاهه کوندروب جواب اتمش بزم پادشاهم یکرمی کونه وارنجه انشاءالله وارمه‌مز مقرردر الم اوزره اولمیه‌سز .

تاریخ یانوه :

بشوه‌یی الدی شهرالله محمد پاشا

وبو فتح خبری کلدکده شهر بشر یدیشر کون طوتمه سپارش اولنوب خلق عظیم مسرور وخندان اولدیکه وصفی ممکن دکلدر وسعادتلو پادشاهمز اسلامبولدن سفر نیتی ایله ادرنه واروب عسکر اسلامه قوت قلب اولمقله غازیدر دیو فتوای شریف ویریلوب بوندنصکره نامه غازی سلطان محمد خان دیو خطبهٔ شریفده اوقنسون وعون حقیله یانوه قلعه‌سنك فتح وتسخیری اوچ درت کونده آسان وجهله میسر اولوب ویکیدن اردل حاکمی نصب اولنوب وبیك کیسه پول خرجی وهرسنه قرق اوچ بیك آلتون خراج ویرمك شرطیله صلح اولنوب بعده وزیر اعظم دخی یانوه‌دن قالقوب طی مراحل ایدرك یکرمی کونده ادرنه داخل اولوب سعادتلو پادشاهه ملاقی اولدی آندنصکره سعادتلو پادشاهمزله جمله قپو قولله ایاق دیوانی ایدوب وادب اوزره جمه‌سنه خطاب ایلیوب ابتدی قوللرم بوسنهٔ مبارکه‌ده واقع اولان غزامه مانع اولوب کفاره یاردم ایدن جلالی حسن پاشا اوزرینه کتمه‌کز رجا اولنور کیدرمیسکز دیدکده جمله‌سی کیده‌رز وعهد ایده‌رز قلیجمزی بلیمزدن چیقارمیه‌لم تا اوزرنه واروب یدی یاشنه وارنجه قرمینجه لکن سعادتلو پادشاهمزدن رجا ایده‌رز یانلده اولان قوللرینك جرملرینی عفو ایده‌سز

تاریخ غلطانی

نص شریف ایله ثابتدر منکری کافردر شهر به‌شهر قریه بقریه فتوای شریف ارسال اولندقده مزبور حسن پاشا بوطرفدن نا امید اولوب کوندن کونه جمعیتی ازدیاد وترقی ایدوب بورسه شهرنك طشره‌سنده عموماً اناطولی عسکریله ویاننده نامدار بکلر بکیلر ایله قرار ایدوب و بی‌بروا آل عثمان پادشاهنه قرشو کوکس کروب ومرد دعواسن ایدوب هرکمك اقتداری وار ایسه کلسون دیو اطراف واکنافه سورسات ایچون سیورلدلر کوندروب پادشاه دین اسلامی ارشاد ایلمك ایچون جمع اولنان عسکره ذخیره دیو بومنوال اوزره طغیانی ترقی وظهور بولدقده سعادتلو پادشاه وزیر اعظم یرینه قایم مقام اولان طوپل کنعان پاشایی بورسه محافظه‌سنه تعیین ایلدی وادرنه بستانجی باشیسی اولان قرق ایاغه اسلامبول قایم مقاملغی سپارش اولنوب تاکه اسلامبولی واسکداری محافظه ایلیه اولدخی فرمان پادشاهی یرینه کلسون دیو ناچار اسکداره مترس کدورب وطوپلر قیوب نه‌قدر قپو اورتاسنده اوتوراق ومجرم وارایسه آنلری متریسه قویدی کانه محافظه ایلدیلر وجاوش اوغلی محمدپاشا دخی فرمان پادشاهیله عسکر یازوب مأمور اولدغی اوزره مدانیه واردقده آنده برقاچ حسن پاشالی بولوب کیمن قزغه وکمن صلب ایدوب محل مزبورده اوتورورکن حسن پاشا طرفندن بلوك کلوب چاوش اوغلی محمدپاشایی بوزوب اولدخی برقدرغه ایله دریایه فرار ایدوب پادشاهه احوالن عرض ایلدی وبوندن اقدم که طوپل کنعان پاشا بورسه محافظه‌سنه تعیین اولنمشدی اولدخی کولمن حسن پاشایه تقویت مصلحت ایچون بورسه‌یه واردغی کبی تهی‌دستم دیو شهرلیدن خیلی آقچه آلوب وخفیة حسن‌پاشایه امداد ایچون قورشون وباروت وسایرمهمات ولوازم کوندرر ایمش عسکره بورسه‌لی خیانتنه واقف اولمغین باشی قورقسندن حسن پاشایه فرار ایدوب تقویت ایلدی وحسن پاشانك دخی کوندن کونه شول مرتبه جمعیتی تقویت بولدیکه هرکس جمعیتلرین ازاله وپریشان اولماسن امرمحال کوررلردی وخلقك چوغی‌دخی بونك بومرتبه‌طغیانن وعظیم جمعیتلرین واوزرینه واران کسه‌لره غالب اولدغن کوردکده مؤید من عندالله‌در دیو اعتقاد فاسدلری آنك الندن برخیر وجوده کلور دیو دائما غالب اولدغن جناب باریدن رجا ایدر-لردی و خلقك دلنده حسن پاشا اسلامبوله کلور دیو کفت‌وکو واقع اولمغین قاضی کویلو و اسکدارلی اکثریا اسباب و اثقاللرین اسلامبوله کچردلر وباغلرین

محمد خليفه

تكرار حسن پاشا سوز آلوب ويروب برايكى آدم كتحدا يرلرندن قول طرفندن مكتوبلر ايله كوندروب پادشاه حضورنه كاوب بر اوپوب دوردلر سعادتلو پادشاه حدت وصولت يوزندن بونلره خطاب ايدوب ايتدى : سزلرى كيم كوندردى . آنلر ايتدى : بزم پادشاهم حسن پاشا ايله يانده اولان قوللريكز . سعادتلو پادشاه ديدى حاشا آنلر بزم قوللرم دكلدر بلكم انلر شيطان قوللريدر له قرالى كافر لكيله بو اولو غزامه امداد ويردى باخصوص آنلر اهل ايمان ارلالر وپادشاه اسلام قوللريوز ديەلر دين دولته لايق اولان بويدر كندو باشى قورقسندن بوقدر آدمى كندويه اويدورن كفران نعم اولەلر وبن بونلره بوندن اقدم خط شريف كوندردم تا كه بوفكر فاسددن فراغت ايدوب بوجانبه كلەلر وياخود چونكه بوطرفه كلمكه خوف ايدرلر باری بغداد محافظەسنه كتسونلر ديو وياخود جميتلرين پريشان ايدوب هر كس منصبلى منصبنه كتسون وزير اعظم عزل اولناجق زمان دكلدر بوندن بويله اولوالامره اطاعت ائمەمك ناصل مسلمانلقدر الله تعالى يه عهدم اولسون بوندن بويله انده بولنان كوپكى قوميام وبزلرى دخى قتل ايدردم لكن الحى يه زوال يوقدر وار يقل كيديكز بغده سعادتلو پادشاه حسن پاشادن كلن مكتوبلرى بعينه وزير اعظم حضرتلرينه كوندردى وزير اعظم دخى دار حربه قريب اولدقده سعادتلو پادشاهدن مكتوبلر وزير اعظم حضرتلرينه وصول بولوب و وصولنده مكتوبلرك مفهومى صدر اعظم حضرتلرينه معلوم اولدقده كندى يانده اولان قوللك طرفندن هر اوجاقدن بر آدم انتخاب و امتياز ايدوب عرض ومحضر ايله پادشاه حضورنه وحسن پاشا يانده اولان قول طايفەسنه ارسال ايدوب وعرض محضرلرنده يازمشلركه اكر اهل ايمان ايسەكز بوجانبه كليكوز كفاره قلج اورەلم واكر بوندنصكره عناد كزه مصر اولوب كلزسكز بو جانبده جناب باری فتح فتوح ميسر ايدرسه الله تعالى يه عهدمز اولسون قليجمزى چيقارميەلم تا اوزريكزه وارمينجه . حسن پاشايه بو خبر واردقده بوطرفدن امدين بالكليه قطع ايدوب چونكه حال بويلەدر بوندن صكره بزى دخى عجم شاهى كبى بردشمن بلوب بوندن بويله روم ايلى سزك و اناطولى بزم اولسون بلدو ككزدن قالمەكز . تكرار بوخبر پادشاهه كلدكده بالضروری طرف شرعدن فتوای شريف ويريلوب موجبنجه جميتلرين ازاله ايلمك ايچون نفير عام اولدى اولدرن غازى وأولن شهيد

تاریخ غلمانی

اولسه اول قورقودن کمسه اکا عقوبت ایلسه معذور اولور صوچ اول کمسه‌نك
اولور اول فعل منعی ومقابله‌سنده اولاجق عقوبتی اشتدکدنصکره اول فعلی
ارتکاب اتمش اولور بو ایکی حدیث شریفك مصداقنجه بوغازدن ادرنیه وارنجه
یکیچری طایفه‌سن وادرنه ویانوه سفرنه وارنجه سپاه وپاشالری قتل ایدردی شول
مرتبه‌که ادرنه‌ده سپاه ویکیچری قتل ایتدیکه تونجه صوبی لش ایله دولدی وزیر
اعظم حضرتلرینك بو مرتبه سیف قاطع وتیغ انذارندن سایر قول اشقیاسی باشی
قورقولرندن حسن پاشایی کندولرینه ملجأ وماوی اتخاذ ایدوب باغیلر طریقنه
سلوك اتمك قصدیله وزیر اعظم دخی سفره قالقوب کتمزدن مقدم حسن پاشایه
خط همایون سعادت مقرون کوندروب خط شریف واردقده تاخیره جواز
کوستروب عموم اوزره اناطولی عسکرین جمع ایدوب بوجانبه کله‌سن دیو اولدخی
منافقانه عبودیت نامه ایله جواب کوندرمشلر بنم سلطانم سز سعادت وعزتله
بیورك بز دخی وارمق اوزره‌یوز صدر اعظم دخی منافقانه جوابنه مغرور اولوب
یاننده اولان عسکریله اکن قالقدقدنصکره بیك التمش سکز تاریخنده رمضان
شریفك یکرمی ایکسنده بلغراد جانبنه عزیمت بیوردیلر و تاتار خان دخی بیشمار
تاتار ایله وسلستره پاشاسی قدری پاشا کندو ایالتیله ودوبرجه لونداتیله و له قرالی
طرفندن بش اون بیکدن زیاده وبدون پاشاسی کنعان پاشا سرحد قولیله صدر
اعظم ایله مأمور اولوب اردل اوزرینه عزیمت ایلدیلر وزیر اعظم دخی فلبه‌ده
بیرام نمازین ادا اتدکدنصکره عسکر اسلام ایله آهسته آهسته مأمور اولدغی کفاره
کیدرکن بوطرفدن آناطولی عسکریله سفره مأمور اولان حسن مرحوم ابشیر
پاشانك زوربه‌لرندن اولوب بو آنه کلنجه سرکشلك ایدوب انقیاد اتمدکیچون وزیر
اعظمك خوف تیغندن وزیر حضورنه وارمغه اقتداری اولمامغله بالضروری کندویه
فرار ایدن قول طایفه‌سیله یکدل اولوب جمله‌نك اتفاقیله عرض و محضر واردقده
تاخیره جواز کوسترلمیوب عزل وقتل اولنوب بزم ایله مأمور اولان طیار زاده
احمد پاشا وزیر اعظم اولسون بز دخی فرمان شریفکز ایله محل مأموره واروب
دین ودولته خدمت ایده‌لم دیو سعادتلو پادشاه حسن پاشادن کلن آدملره وجود
ویرمیوب البته قولم ایسه مأمور اولدغی خدمته عزیمت ایدوب کتسون بوکونه
جواب پادشاه طرفندن حسن پاشایه واردقده کمال غرورندن عنادنه مصرب ولوا

محمد خليفه

ايليوب قول طايفه‌سنك مواجبلريته ويرمك ايچون اهل مناصب دخى منصبلرينه واردقده بر ايكى آيدنصكره معزول اولورز دبو ويردوكى اچه‌لك وهديه‌لك ايكى اولدكلو رعايادن آلدقلرى ايچون رعايا دخى بونلرك كثرت تكاليفته طاقت كتورميوب كمى ديار عجمه وكمى ديار حربه فرار ايليوب مملكت سلطانى اكثريا خالى وخراب اولمسنه قول طايفه‌سى سبب اولديسه حق سبحانه وتعالى مظلوملرك آه و انينى سبيله بونلرك حقنده مرحق مسلوب اولان كوپريلى كبى حاكم سيف انداز ويروب تاكه بونلرك وجودلرينى صحيفهٔ روزكاردن نابود و ناپيدا ايليه اولدخى بر پير عاقل و دانا و روزكار ديده اولمغين نجه كره قول طايفه‌سنك طغيانلرين و حددن افزون تجاوزلرين كرك سلطان عثمان واقعه‌سنده وكرك سلطان مراد زمانده حسن خليفه ايله موسى چلبى واقعه‌سنده وسلطان ابراهيم قضيه‌سى وظلما شهيد اولدغى يللرن برو صدارتى زمانلرنده وارنجه واقعه ومصيبت كوردكندن غيرى بالذات كندولرى بوغازه واروب كفار ايله ملاقى اولدقده يكيچرى قره‌يه فرار ايدوب طوتمامى همايونى كفاره تسليم اتدكلرينى كوردكده نه مرتبه دين اسلامه خيانتلرى واردر معلومى اولدقده بالضروره زمانده اولان خلقى تأديب وتخويف مصلحتى ايچون فتاواى برازيده كتاب سيرده مذكور اولان فقها قولى ان قتل الاعونة والسعاة و الظلمة فى ايام الفترة مباح لانهم يسعون فى الارض بالفساد ويثاب قاتلهم لان من شرط الاسلام الشفقة على خلق الله و الفرح بفرحهم والحزن بحزنهم وهم على عكسه مقتضاسنجه ودخى ومايزع سلطان اكثرمايزع القران يعنى سلطان منع اتدوكى اكثردر قران منع اتدوكندن يعنى نجه كيمسه واردركه نص قرآنده جرمنى ثابت اولوب مقابله‌سنده عقوبات شديدهٔ آجله ايله عد اولنان مناهى ارتكابندن ممنوع اولمز ايكن تخويف سلطان ايله ممنوع اولورلر. ترجمة الحديث.

هو بزكم لطف مقدر سلطانه ظل يزدانه يناه امن و امانه
نص قاطع اكريه قرآنده قطع ايدنه ظلمى تيغ سلطانه

ودخى فقد اعذر من انذر يعنى بر كمسه بر كمسه‌يى قورقدوب سن فلان فعلى ايده‌جك اولورسك سكا اول فعلك مقابله‌سنده شو وجهله عقوبت ايده‌رم ديسه اول قورقودن تحقيق عذرين آمش اولور صكره اول قورقدغى كمسه‌دن فعل صادر

ایکی طرفدن فتوحات جلیله میسر اولوب عالم مسرور اولدی وطوپال قپودان پاشا لیه‌یی‌الدقده ایچنده اولان قپودانی ایله ایکیوز آدمدن متجاوز ادرنیه کلوب پادشاه حضورنده قپودان ایله جوغی ایمانه کلدیلر وسعادتلو پادشاه قپو قولیله اول قش که بیمك التمش سکز تاریخیدر ادرنه‌ده قشلایوب و اطراف و اکنافه اول بهارده سفرم واردر دیو اوامر جلیله ارسال ایلدی و افلاق وبغدان بکلرینی تجدیدایلدی وحکمت باری بی وقت بوقدر عسکر ادرنیه وارلدغندن غیری عظیم قش اولدیکه کویلردن شهره اصلا نه اودن و نه ذخیره کلوردی وبو سببدن غایت قحط واقع اولدی ادرنه‌لیدن بیچه کسه‌لر اولرین بوزب اودن یرینه عسکره فروخت اتدیلر و ایچ اوغلانی ایسه فرمان پادشاهیه باغچه‌ده بلند جوز اغاچلرین کسوب اودن اتخاذ اتدیلر هله نه‌جال ایسه بوعسرت اوزره کوجله یازه جقدیلر. بعده اطرافدن ذخیره و اودن کلوب عسکر اسلام ایچنده عظیم غنیمت اولدی.

فصل حادی عشر

کوپریلی محمد پاشا وزیر اعظم اولدقده سیف صارمی پیغاروب قول طایفه‌سنی تخویف و انداز اندوکنی پیاده ایمه

وقتا که سلطان ابراهیم قتل اولندغی وقتدن برو بیك آلتمش الق تاریخنه وارنجه طقوز کره قول طایفه‌سی جمعیت عظیمه ایلیوب بیچه کسه‌لری بغیر حق قتل ایدوب و بیچه ارباب دولت اولانلرك اموال و ارزاقن یغما وتالان ایدوب و سرای سلطانیه‌یه هجوم ایلیوب بیچه کسه‌لری بغیر حق قتل ایدوب و اتلرین کسوب میخانه‌لرده پشورب وکمال مرتبه افندیلرینه کفران نعمه اولوب مأمور اولدقلری دریا سفرلرنده ملاقی اولدقده دشمانله محاربه ومقاتله ایلیوب هر بیل بو قدر طوتمه وجبه‌خانه‌یی کافره تسلیم ایدوب وکندولری باشدن قره‌یه فرارایدوب دریا کنارلرین تهی وخالی قویوب دشمن دخی فرصت بولوب کوندن کونه دریا اطرافنده اولان ممالك عثمانیه‌یی خراب اتمه‌لرینه قول طایفه‌سی سبب اولدیسه‌ودخی علوفه‌لرینه یراد پادشاهی کفایت ایلمدیکچون وزیر اعظم اولان کسه‌لر انلردن امین اولمدغیچون بالضروری منصبلری اهل مناصبه یوز ایکیوز کیسه‌یه فروخت

محمد خليفه

جنك و جدال اولنوب الحمدلله تعالى على نعمايه جيوش اسلام واقف وخبردار اولوب حاضر بولنمغله مقابل اولوب دولت پادشاهيده كافره عظيم قلج اوريلوب بش آلتيوز دل وباش النوب خايب وخاسر دونوب فرار اتدكلرندنصكره ايرتهسى كونى ينه متعاقباً بيكدن زياده عسكر و ايكى شاهى طوب ايله مهمات و جبهخانه و ذخيره ارسال اولنوب ملاعين قارشوليوب واردقده عسكر و ذخيره و مهمات دوكلش بولمغله ضرر و تجاوز ايدهميوب خايب رجعت اتمكله بو طرفدن يوم مزبوره آناطولى ايالتنه متصرف اولان حسن پاشا ماونه وچكدرمهلريله بوغاز يانده طوران آلتى عدد قاليونلرين طوپليوب عظيم رخنه ويرلمكله و على التوالى عسكر و جبهخانه و ذخيره كچيريلوب بر وجهله منعه قادر اولمامغله بالكليه مأيوس اولوب اشبو ماه ذىالقعدهنك (١) جمعهايرتسى كيجهسى طشرهده اولان طابيهسن يقوب و قلعهيى احراقايدوب ايچنده كى ملاعين خاسرين كيلره كيروب نصف الليلده روى دريايه آچلوب يقلوب كتمشلردر حضرت الله تعالى جل شانه دولتلووشوكتلو پادشاهمزك طالع همايون ظفر مقرونلرين كشاده قلوب براً و بحراً عساكر اسلام نصرت شعارلرينى انواع فتوحات جميليه مظهر ايدوب واعداى دين بدخواهلرين هميشه مقهور وسرنكون قلوب حضرت حبيب اكرم صلى الله عليه و سلم حرمتنه عنقريب زياده سرور و خندان ايليه آمين يا رب العالمين .

بو مكتوب بشارت انجام وصولنده اسلامبول خلقى غايت مسرور و خندان اولدى حتى دريا دونمماسى اولدى واپچ اوغلانى اوج كون شنلك ايلديلر وصدراعظم دخى بوزجه آطهسن فتح ايدوب كمال مرتبه تعميرندنصكره لميه قلعهسن تسخير ايچون طوپال قپودان پاشايى تعيين بيورب كوندرديلر و صدر اعظم اول بهارده اردل حاكمى اولان راقوچه اوغلى كوركه اوزرينه سفر ايلك قصديله بالذات عسكر اسلاميله بوزجه آطهسندن قالقوب ادرنهده قشلمق ايچون عزيمت اتديلر و سعادتلو پادشاه دخى ادرنيه تشريف بيورمغيچون خبر كوندرمكين سعادتلو پادشاه دخى ذىالحجهنك اونده پنجشنبه كونى داود پاشايه كيدوب و آنده اون بش كون اوتراقايدوب كرو پنجشنبه كون ادرنيه عزيمت بيوردىلر و طى مراحل ايدهرك ادرنيه واروب تخت قديملرينه جلوس ايدوب قپودان پاشانك بشارت خبرينه مترقب و منتظر اوزره ايكن لميهنك فتح خبرى كلدى الحمدلله تعالى بو سنهده

(١) اصلنده آچيق

تاریخ غلمانی

التفاتلر ایلدی و عسکر اسلام باشدن قره‌یه اولنان کیلر ایچون کورکجی و کورك تدارکنده ایکن جنك‌ایدرك کیدن اون‌یدی قلیونمز قپودان‌پاشایه واصل اولدوغی خبری کلدی بعون‌الله تعالی اصلا ضرر اولمه‌مشدر و ماه شوالك یدنجی کونیده کون طولنورکن کفارك قپودانی اولان بی‌دین یکرمی بش چکدیرمه‌یی واوج ماونه‌لرین و بورتلرین وسایر کیلرین اطلاس و چوقه‌ایله دونادوب وطبله‌خانه‌سن چلارق باشدن قره‌یه اولان کیلرمزی و ماونه‌لرمزی جمله‌سنی المق‌امیدیله یوردی و عسکر اسلام بونی بویله کوردکده حیران و سرکردان اولوب هر بریسی فریاد و فغانه باشلیوب وجناب باری‌یه تضرع ایدوب آه حالمز نجه اولور دیو حال بوکه بزدن امداده وارر بر کمی یوق کافر دخی بی‌پروا آزولو طوکز کبی مولیوب طوپ آتمغه باشلدی مقدما اناطولی طرفنه قونلان درت پاره طوب اول محلده اولان طوبجیلردن برطوبجی لطف‌حقله کافرقپودانك اوچ‌قناریسنك باروت‌خانه‌سنه بر طوب کله‌سی اوردقده ایچنده بیك بشیوز آدم احراق اولمشدر و بو یوزدن اهل ایمانه عظیم سرور حاصل اولوب و کفاره زیاده خوف و مصیبت اولوب یقلوب کتمشلردر واول طوبجیه یمش اقچه سپاهیلق احسان اولندی باقی الدعا .

وزیر اعظم دخی کافرك انهزامندنصکره بوزجه اطه‌سن محکم قوشادوب دوکرکن بعون‌الله تعالی مقدما که تاتار خان اردل اوزرینه کوندرلش ایدی کافره غالب اولوب اللی التمش بیکدن زیاده طعمهٔ شمشیر غازیان و بو دکلو اسیر کفار اولدغی و بونجه طوبلر و تابورلر قبض اولندغی‌خبری عسکری صدر اعظم حضرتلرینه کلدکده عظیم عسکر اسلامه قوت قلب حاصل اولوب دشمنه قرشو شنلك اتمشلردر واسلامبولده دخی عظیم شنلك اولوب اهل اسلامه سرور حاصل اولدی وزیر اعظم دخی بو خبرك مسرتندنصکره بوزجه آطه‌سن فتح ایدوب قیزلر اغاسی محمد اغایه کوندردکی مکتوب صورتیدر :

بنم اوغلم بوزجه آطه‌سن بر مقدار اردو کلدوکی بوندن اقدم اول جانبه عرض و اعلام اولندغی کوندن برو کندومن قارشولرنده اوتورب شب وروز آردین قطع ایتیوب بی‌اندرپی باروت و قورشون و مهمات و عسکر و ذخیره و لوازمات و بکسمات یوللانیلوب کفرهٔ دوزخ قرین بر دفعه دخی جمله دونمای هزیمت نمونن وقلعه‌ده‌اولان عسکرین چقاروب صباحدن اخشامه‌دکن ایکی قولدن

محمد خليفه

يكرمى سكزنجى كونى كه يوم سه‌شنبه‌در قپودان طوپال محمد پاشانى يدكله واوتوز دانه قدرغه ايله آق دكز ايله فرنك اورينه ارسال ايلديلر وسنهٔ مزبوره‌ده ماه شعبانك اون بشنده وزيراعظم حضرتلرينك اوطاق همايونى چرپجى چاپرنده قوريلوب يينه ماه مزبورك يكرمى ايكنجى كونندكى يوم‌بازارايرته‌سى‌در اوردوى همايون سعادت مقرون چيقدى ودوتمانك بقيه‌سى ماه مزبورك يكرمى اوچنده بشك‌طاشه چيقدى وكرو ايرته‌سى كه يوم الخميس‌در وزيراعظم استانبولده اولان قپو قوليله چرپجى چاپرينه روانه اولدى بعده سعادتلو پادشاه آلايى سير ايتمك ايچون داود پاشايه كوچ طريقيله كيتدى وزيراعظم دخى رمضانك ابتداسنده پنجشنبه كونى قالقوب بوزجه قلعه‌سى اوزرينه كيتدى سعادتلو پادشاه دخى اول كون سرايه تشريف بيوردىلر وزيراعظم‌دخى طى مراحل ايده‌رك جنوداسلام‌ايله بوزجه آطه‌سنه واروب كفار دونمماسيله دونماى همايون مقابل اولوب ونه مرتبه ايكى طرفدن جنك واقع اولمشدر والده‌سلطان حضرتلرينك آغالرينه كلن مكتوب صورتى بومحلده يازلدى تا كه فهم اولنه .

بعد السدوم ماه شوالك بشنجى كونى كه يوم صالى‌در عسكر اسلام كميلرى ماونه‌لريله اوتوز طقوز پاره واون طقوز قاليون كه اللى يدى پاره كمى اولور كافرك دخى كميلرى آلتمشدن زياده اولوب ايكى طرفدن عظيم جنك واقع اولمغله نجه‌لرى شهيد و نجه‌لرى دخى جديد غزالر ايدوب بزم قليونلريمز ايله كفار كميلرى جنك ايده‌رك دريايه آچلوب كتديلر بو طرفده اثناء جنكده يكيچرى طائفه‌سى يكرمى طقوز قدرغه و ماونه‌لريمزايله باشدن قره‌يه ايدوب فراراتديلر وجمله كورجيلرمز دخى قاچوب قدرغه ايله ماونه‌لريمز بوش قالدى و برقليون ايله ماونه‌لريمز وزيرك اذنيله احراق بالنار اولنمشدر و يزدن بر بوش قدرغه اوغرلندى و بر ماونه‌يى كافر آلوب كيدركن كوچوك محمد نامنده بر سنجاق بكى طاغ اوزرندن كورب دمبسته و حيران اولوب عجبا نجه اولور ديو عاقبت ناچار التمش يكيت ايله باشلرين ميدانه قويوب دريا كنارنده ايكى قايق بولوب على‌التعجيل ايچنه كيروب ماونه‌نك اردندن يتشوب عظيم جنك ايدرك اوزرنه چقوب كافرك يدكلرين كسوب بوزاللى مقدارى كافر ايله آلوب ماونه‌يى خلاص ايليوب وزير اعظم دخى قرشو چقوب ويوزين كوزين اوپوب و آرقه‌سنه كوركن كيدورب و باشنه تللر صوقوب عظيم

تاریخ غلمانی

بیك آلتمش یدی تاریخنده اطراف و اکنافه صورصات ایجون و اهل سفره سفره حاضر اولماغیچون قبل سلطانیدن موکد امرلر وخط شریفلر ارسالندن صوکره سنهٔ مزبوره‌ده سفردن مقدم قسطمونی ولایتندن محمد صادق نامنده برصالح وعابد کسه وزیراعظم وپادشاه حضرتلرینه ملاقی ومشرف اولوب تلقین‌ایلدیکه هرکون بیك‌بر فتح شریف فتح ونصرت ایجون تلاوت اولنسون دیو پادشاه دخی شیخك فرمانیله یوزبر اوغلان انتخاب اولنسون وهرکون جامعده عدد مذکور اوزره فتح‌شریف اوقنسون دیوفرمان ایلدی ودخی طقسان ایکی محمد نامنده ایچاوغلانندن بولوب هربرینه طقسان‌ایکیشر فتح‌شریف تعیین اولندی هفته‌ده برکره اوقیه‌لر واسلوب مذکوراوزره پادشاه سفره عزیمت ایدوب کیدنجه وکیتدکدن صوکره قرق بر آدم کندی اختیاریله خیر نیت ایجون هرکون برر فتح‌شریف تلاوت ایتدیلر تا سعادتلو پادشاه سفردن کلنجه حقیر دخی جمله‌تلاوت اولنان مجلسده حاضر اولوب قرائت ایتمك میسر اولدی ونیجه احسانلر نائل اولمق نصیب اولدی آندن صوکره جمله سفر مهماتی حاضر اولدقده سنهٔ مزبوره‌ده جمادی‌الاولینك اون طقوزنده وشباطك یکرمی اوچنده بازار ایرتهسی کونی اول بهارده سفر همایون ایجون توغ پرفتوح شهریاری وزیراعظم کوپریلی محمد پاشا زمانینده جبه‌خانه مقابله‌سنده دکلشدر ووزیراعظم سفره کیتمزدن‌مقدم خراجکذار اولان اردل‌قرالی مرداولوب وآنك یرینه یدی‌قله‌ده محبوس اولان کورکه نامنده برکافره قبل سلطانیدن اردل حاکملکی احسان اولنوب اولطرفه واروب تخت نحوس انجاملرینه جلوس ایدوب قرار ایتدکده کندو وکلاسنه وعاقللرینه‌پادشاهمز جلوس ایده‌لی نه‌قدر حوادث ظهور ایتدیسه بربر تقریر وبیان ایدوب شمدنکرو دولت عثمانیه تنزلده‌در وقولی کندولره یاراولمامغله اطراف واکنافده اولان دشمانلرینه جواب ویرمکه اقتداری یوقدر بوندن‌بویله فرصت بزمدر حضرت‌عیسی دینی بزه معین اولدی همان کرید فرنکی ایله اتفاق ایدهلم آنلر دریادن بز ایسه قره‌دن حضرت عیسی سنجاغن چکوب ولایتن اورب تا اسلامبوله وارنجه هجوم ایدهلم دیومشاوره ایتدکلرنده جمله‌سی معقول کوروب وفرنك ایله اتفاق ایدوب داراسلامه مضرت ایرشدرمکه قصد وعزیمتلری مقرر ومحقق اولدیغی خبر آلندقده تاتار خان اردل قرالی اوزرینه کیتمکه فرمان‌اولنوب بعده وزیراعظم ماه مزبورك

محمد خلیفه

طایفه‌سی کلوب فریاد وفغان ایده‌رك البته بعدالیوم پادشاهمز سفره چقسون دیدلر پادشاه ووالده سلطان حضرتلری وزیر اعظم حضرتلرینه فرمان اتدیلرکه سفر مهماتن تدارك ایلیه اول دخی طوعاً وکرهاً باش اوزرینه دیو لکن بزم پادشاهم خزینه‌دن یکرمی بیك کیسه اقچه استرم بوقدر کیسه‌نك تدارکی ممکن اولورسه نه کوزل والا سفره کتمك ممکن اولمز حال بوکه خزینه‌ده بوقدر کیسه بوقدر اویله اولنجه بالضروری استانبولك اکابر واعیانه وسلطانلره قدرتلری مقدارنجه کیسه تکلیف اولنوب جمع اولندقده شیٔ قلیل اولمغله پادشاهی سفره چیقارمغه عهده‌سنه المادغیچون عزل اولنوب آنك یرینه کوپریلی محمدپاشا وزیر اعظم اولدی.

فصل عاشر

کوپریلی محمدپاشا وزیر اعظم اولدقده زمانه حکومتلرنده اولان حوادثی بیانده

بویله‌یا کری محمدپاشادنصکره سعادت وعزت ایله کوپریلی محمدپاشا وزیر اعظم اولدقده هرکس آنك وزیر اولدغن مناسب ولایق کورمیوب وجود ویرمزدی کأنه الندن برنسنه کلز دیو واطرافده واقع اولان پاشالر وبکلر کوپرلینك وزیر اولدغن ایشتدکده های های کوپریلی‌کی آدمده‌می صدارته کچرمش کورنه زمانه یتشدك دیو تعجب ایدرلرمش لکن امرحقله خلق دیدوکنك خلافی وجوده کلوب همان صدارته کچدوکی کبی پادشاهك سفری‌واردر دیوشهر استنبولده وطشره‌ده منادیلره ندا اتدورب سفر مهماتنه مباشرت اوزره ایکن ناکاه قول طایفه‌سی آت میداننده جمعیت ایدوب ازدیاد اوزره ایکن وزیراعظم خبر الدوغی ساعت بونلره کوزآچدرمیوب جمعیتلرین پریشان وباش وبوغلرین بی‌نشان ایدوب بعده استنبول خانلرین بوشادب وجمله خانلری بوزوب اوطه‌لر اتدی تاکه سپاه طایفه‌سی ایچنه قونوب جمعیت اتمسون دیو وبو جمعیتدنصکره خلقی تأدیب ایچون سیف انذاری چقاروب پادشاه خلافنده اولان قول طایفه‌سنه وسائر کردنکشانلره امان ویرمیوب نابود وناپیدا ایلمسنی کندویه پیشه وصنعت ایلدی تاکه فقرا وضعفا واهل وقار اولنلر بر الای اشقیادن آسوده اولوب پادشاهه دعا ایلیه‌لر. بعده

تاریخ غلطانی

اولدخی آهسته آهسته طی مراحل ایدهرك اسلامبوله کلوب صدارتنده قرارایلیوب مهما امکن امور دین ودولته سعی واهتمام ایدوب ودونمایله کنعان پاشایی آق دکزه کوندردلر وسعادتلو پادشاهدخی دونمایکتدکدن صکره که بیك آلتمش آلتی تاریخنده ماه شوالك اونده سعادتله اسکداره کوج ایدوب بر مقدار یاز فصلنده ایچ خلقیله استراحت ایدهلر دیو حکمت باری وتقدیر یزدانی برله بوندن اقدم که قپودان کنعان پاشا برله دونمایکتمش ایدی بوغازدن طشره چقدوغی کبی بی تدبیر وبی ادراك احمق من هبنقه امور دیده اولان کسلرك مشاورهلرینه راضی اولیوب کندی فکر فاسدیله روم ایلی طرفندن بر صیغه اولان یرده دمور براغوب قرار ایلرکه ایرتهسی کفار ایله مقابل اولورز دیو حکمت خدا همان اول کون کفارطرفندن طالع نحوستلرینه روزکار موافق اولمغین کیلرمز لنکر افکن اتصال اندوکی محل وموضعدن خبر آلدقلری ساعت بی توقف روزکار موافقتیله دونمای همایونه هجوم ایلدکلرنده ایچلرندن برنماز کیلری سچلوب وبزم دونمایه مقابل اولوب شول مرتبه صاغه وصوله طوپلر وآتشلر آتارکه بزم کیلرمز جانبندن روزکار اولمدغندن غیری جمله کیلرمز صیغه یرده واقع اولمغین هیچ بر کمینك دمورین قوبروب تحریکه مجال اولمدغیچون هرکس جان عزیزین تخلیصنه سعی واهتمام ایلکین قرهبه قریب اولنلر قرهبه آتلوب خلاص اولمش وقرهبه قریب اولمیانلر کندولرینی دریایه آتمشدر ودریایه آتلانك اکثرین دخی کافر صو یوزنده دوشورب اسیر اتمشدر وبزم کیلرمزدخی بوش قالمغین کافر برقچ قدرغهدن غیری وباشدردهدن غیری جمله کیلرمز قبض ایدوب وایوجهلرین انتخاب ایلیوب باقیلرنی احراق بالنار اتمشدر بوخبر پرسوز شایع اولدقده اهل ایمانه عظیم حزن وانکسار واقع اولدیکه تعبیردن بیروندر وبرایکی کون مرورندنصکره برغیری خبر کلدیکه دریا تهی اولمغین کفار بوزجه آطهسن ولیه قلعهسن آلدی دیو خبر مقرر ومحقق اولدقده جمله استنبول خلقی ایاغه قالقوب البته پادشاهمز اسلامبوله کلسون سیروتماشا وباغ وباغچه وذوق زمانی دکلدر کفار یارین اوبرکون اسلامبوله کلور بوغز دخی قپاندی بویله قالورسه اسلامبولده قحطوغلا اولمق مقرردر اسکدارده نه ایشی واردر دیو بو خبر دخی پادشاهمزك مسموعی اولدقده بلا توقف استنبوله کوج ایدوب و یالی کوشکنه تشریف بیوردقده عموم اوزره شهر خلقی وقول

محمد خليفه

ايالتنى آليوروب ارض رومه كوندردلر همان اسلامبولده دورمسون احتمالدركه وزير اعظم اولوب بزم دولتمزه مانع اولهرق ويرينه سلحدارلقدن چقمه فراری مصطفى پاشا قپودان اولدى لكن قپودانلقدن محظوظ اولميوب يوز ايكيوز كيسه ويروب مصر پاشاسى اولدى وآنك يرينه طويل كنعان پاشاقپودان اولدى وسياوش پاشا ستمه مرضندن نجات بولميوب استنبوله كلدكده برآى مرورانمدين فوت اولوب مهر شام پاشاسى اولان بوينى اكرى محمد پاشايه كتدى ويرينه قوجه يوسف پاشا قايم مقام اولدى ويوسف پاشا قايم مقام ايكن بوندن اول پادشاهى آياق ديوانينه چيقاروب وحقله وشرع شريف يوزندن دعوا ايدوب پادشاهمزه منافقانه نصيحت ايدن اوباش شهراسلامبولده سپاهك تعصبيله شول مرتبه دولت وعزته نائل اولديلر كه ازالهلرى امر عسير اولدى بونلر بومنوال اوزره ايكن سيدى احمد پاشا اوته ياقهده بر آلاى لوندات اوزرينه دوشورب باغيلق طريقنه سلوك ايتمهلريله مذكور او باش كونلرده بر كون بى پروا قايم مقام ايله مفتى افندىيى اوكنه قاتوب خاص اوطهيه كلوب پادشاهه بولشوب ايتديلر بزم پادشاهم البته سيد احمد پاشا اوزرينه سفر اولسون ديو پادشاهه زياده اقدام وابرام ايتمهلريله توغ شريف سلطانى جبهخانه اوكنه دكلدى كائنه بو بهانه ايله آناطولىيه سفر ايدوب بوليكن برطريقله مهر صاحبى اولوب سفر بهانهسيله آناطوليده كندو خبائتنده اولهلرديو. اما دردمند وبيچارهلر جناب بارينك استدراجنه آلدانوب فلكه كلك ديمزلر ايكن مكرالامور مرهونة باوقاتها منطوقى اوزره زوالارى مقرر ومحقق اولمغين كونلردن بر كون قوجه يوسف پاشا ايله مفتى افندى بونلرى برلعب ايله خاص اوطهيه پادشاه حضورنه كتورب وامان ويرليوب قتل اولنديلر مذكور باش اشقيا اولان يادكارلر يتمش كون مراد اوزره دولت سوردىلر ونقل اولنور باش زوربه اولان حسن آغا يتمش كون ايچنده آلتى بيك سپاه چراق ايلشدر وآلتيوز كيسه النه كرمشدر. العهدة على الراوى.

فصل تاسع

بوينى اكرى محمد پاشا اسلامبوله كلدكده زمانده اولان حوادثى بيانده ايدر

بوندن اقدم كه سياوش پاشادن صكره محمد پاشايه مهر شريف كتمش ايدى

اوجاغنده طغانجیلر نوبت و پارسدن معاف اولماغیچون خزینه‌دن خزینه‌لیه آدم باشنه یلده بیکر اقچه تعیین اتدرمشدر و بزم سفرلی اوطه‌سنه غایت حسن نظرلری اولمغله عهد اتمشدیکه ییل باشنده قفتان اقچه‌سی چقدقده خزینه‌لینك قفتان اقچه‌سیله برابر ایلیه‌لر و اسکرلت چوقه تعیین ایلیه حکمت خدا بو فتنه پیدا اولمغله میسر اولمدی بو قدر بر مقبول سوزی نافذ مصاحب و صاحب سخاوت دولت عثمانیه‌ده قریب زمانده کلمش دکلدر رحمة‌الله علیه و سایر اغالر دخی بو منوال اوزره ایو آدملر ایدی حق سبحانه و تعالی جمله‌سنك مکافاتن فردوس اعلا قلسون و دخی قره اغالرك دولت و رفعتلرین زیاده ایلسون ایچ اوغلانی فقراسی اکثریا بونلرك چراقلری واحسان دیده‌لریدر زمانمزده قره‌اغالردن ایچ اوغلانی کوردکی احسانی آنجق اولور البته بونلره هر کیم توجه ایدوب وارسه محروم کوندرمزلر دنیاده ایلك ایلمك بونلره مخصوصدر .

فصل ثامن

قولك تدبیری ایله سیاوش پاشایه مهر شریف واردقده فرمان پادشاهیله آستانهٔ سعادته کلوب و چوق مرور اتمدین مرحوم اولدی و یرینه شام پاشاسی اولان بوینی اکری محمد پاشایه مهر شریف ارسال اولندوغی وقوجه یوسف پاشا قایم مقام اولوب زماننده قتل اولنان اشقیایی بیان ایدر

بوندن اقدم که قولك تدبیریله سابقا وزیراعظم اولان سیاوش پاشایه مهرشریف واردقده اولداخی فرمان پادشاهیله استنبوله کلدی لکن ستمه‌لی کلمك ایله کوندن کونه مرضی ترقی و ازدیاد اوزره اولمغله بوندن اول که اغالرك قتلنه باعث اولان حسن اغا و شاملی محمد اغا و قره‌قاش قلاش محمد اغا قول طایفه‌سنك اعانتیله شهر اسلامبولده ارباب دولت قومیوب کندولرین قتل ومالرین قبض ایدوب کوندن کونه دولتلری وعزتلری ترقی وازدیاد بولوب شول مرتبه که اوجاق اغالری اولان بکتاش اغا ویکیچری اولان قره‌جاوش وقول کتخداسی دکلوشان وعزت ودولت صاحبی اولدیلر حتی غوغاده قایم مقام اولان ضورنه‌زن مصطفی پاشا قپودانلغی زماننده برعظیم دونما تدارك ایدوب آق دکزه کتمك اوزره ایکن وزیره عزل اتدورب ارض روم

محمد خلیفه

آلدم که فلان درده دوادر دیو افسدی دخی لاحول اوقویارق حیران قالمش بو نه جالدر دیو . و دخی نقل اولنورکه بچه یکیچری اشقیاسی خیانة اتلرندن کسوب و میخانه‌ده پشورب یمش و قدورمش نه تطویل کلام ایدهم بودفعه اولان حرم سلطانی‌یه خیانت تحریری ممکن دکلدر و شویله معلوم اولا که بو اغالرك پادشاه قربنده اولهلری قولك‌علوفه‌لری زیوف و قلت‌اوزره اولوب علوفه کفایت اتمدوکی بونلرك‌سبیله دکلدر بلکه ترحونجی احمد پاشا دفتر اندوکی منوال اوزره مصرفك ازدیادیدر و ایرادك نقصانی‌در وایرادك ازدیادی ومصرفك نقصانی قولك چوقلغندندر و قولك چوقلغی پاشالره و بکلره رشوت‌ایله منصب ویرلمه‌سنه سبب‌در زیرا منصب ایله رشوت ویرلمسه قوله علوفه کفایت اتمز و کفایت ایتمینجه سرایه یوریش ایدوب قتل‌النفس بغیر حق لازم کلور . پس امدی باشده اولان حاکملر دفع بلا ایچون بالضروری منصبلری رشوت ایله ویررلر و رشوت ایله منصب آلنلر دخی اوچ آیدنصکره معزول اولورم دیو کندو ویردوکی کیسه‌یی وهدیه‌یی تحصیل اتمك ایچون فقرایه زیاده ظلم و تعدی ایلك ایله بالضروری فقرا حددن زیاده تکلیفه طاقت کتورمیوب دار حربه فرار ایدوب ولایت پادشاهی خراب و خالی قالور . امدی شویله معلوم اولا که مذکور اغواته اولان ظلم و حقارت دولت پادشاهیده کسیه اولمش دکلدر امیددرکه بو یوزدن شهادت میسر اولوب عندالله تعالی درجات عالیه‌لره نایل اولهلر حق تعالی آنلره چوق چوق رحمت ایلسون بونلر اندوکی ایچ اوغلانی ایچنده اولان اهل معارفه انعام و احسانی تحریردن و تقریردن بیروندر و مرحوم اغالر شول مرتبه ایچ اوغلانی معرفته ترغیب ایتدیلرکه زمانلرنده بچه جاری‌حافظلر وکاتبلر وکزنده‌خلیفه‌لر وجوده کلشدرکه انحق اولور انشاءالله محلنده ذکر اولنور . حقیر کندم مرحوم یوسف اغایه بر مشارق یازدم و مقابله‌سنده اوچیوز غروشه قریب احسان آلدم یوسف اغانك سرای‌ایچنده انعام و احسانیله مسرور اولمادغی آدم آزدر حتی سفرلی اوطه‌سنده رجب خلیفه نامنده بر کسه یوسف اغایه واروب بر قاچ کتاب الیورمسنه رجا اتدکده خلیفه‌جغم یانمده نه بولنورسه سنك اولسون ال جبه ایدوب آلتمش فلوری چقاروب ویرمش تك پادشاهه و سلطانه دعا ایله دیو و سفرلی و کیلارلی زیاده اولمغله سفرلیه و کیلارلی‌یه بر صفره یمك پادشاهه تعیین اندرمشدر و خزینه

تاریخ غلمانی

اغا وقپو اغاسی احمد اغا و خاص اوده باشی حسن اغا ومصاحب یوسف اغا وبلال اغادر و دخی طشره‌دن استدوکمز آدملر بونلردر دیو یکرمی آدمدن زیاده عد اتدیلر تمام دفتر اوقدقدنصکره پادشاهمز دخی بونلرك نصیحتلرینه و صادقانه عبودیت اظهار ایتملرینه آلدانوب بیچاره بیرام اغانی و داجو ابراهیم اغانی و قپو اغاسی بسنوی احمد اغانی بوستانجیلره بوغدورب بقچه بدنلرندن ایپلر ایله طشره صالیوردیلر و اول محلده یوسف اغا ایله بلال اغا بقچه بدنلرندن ایپلرله اینوب اسکداره فرار اتمشلر لکن چه فایده اذاجاء القضا عمی البصر مصداقنجه نجات وخلاصه طریق بولمیوب بالضروری طریق ممانه سلوك اتدیلر بوطرفده ایسه قول اياق بصوب بونلری استرلر سعادتلو پادشاه کندو خواجه‌سی اولان بلال اغانی و قایم مقام خاص اوده باشی حسن اغانی رجا اتدیلر سوزلری نافذ اولمیوب حسن اغانی بوغب طشره کوندردلر و یوسف اغا ایله بلال اغانی بولماغیچون سعادتلو پادشاهدن بوستانجی باشیه خط شریف آلیوردکلری ساعت جمله‌سی پریشان اولوب طشره‌ده کی آدملری اله کتورب قتل‌ایدوب مالنی یغما اتدیلر وبوندن اولکه حسین پاشایه مهر کتمش ایدی محلنه وارمادین کرویه کتورمسنه آدم کوندروب ضورنه‌زن مصطفی پاشا وزیر نصب اولنوب و قفتان کیوب طشره قول طایفه‌سنه واردغی کبی قول طایفه‌سی باشلری قورقندن سنك وزیر اولدیغنی استمزز البته مهر شریف سلستره پاشاسی اولان سیاوش پاشایه کتسون دیو قول اياق بصمق ایله بالضروری مهر شریف اکا کیدوب و قوجه یوسف پاشا قایم مقام اولدی و بو جمعیتدنصکره بوستانجی باشی خط‌شریف موجبنجه بلال اغا ایله یوسف‌اغانی اله کتورب وقتل‌ایدوب میتلرین طشره کوندردی بو کز برالای جبه‌جی اشقاسی وارمنی کفره‌سی کمال عداوتندن ایاقلرینه ایپ باغلیوب آت‌میدانه وارنجه عورت برلری عریان قالدورم اوزرنده کوت کوت ایده‌رك آت میدانه کتورب براقدیلر و بو دکلو حقارت ایله قناعت ایتمیوب برالای اشقیا اللهدن قورقمیوب کلوب کیدن سیرجیبی قندروب بونك کبی مقتولك یاغی و اتی فلان درده دوادر دیو ایشدنلر دخی اعتقاد ایدوب اغالرك اتلرین ویاغلرین چوغن کسوب کوتورمشلردر. حتی خواجه‌مز نقل ایتدیکه کندی کوزم ایله بر خاتون النده بر وافر یاغ کتورر کوردم و سوال اتدم بو ندر خاتون ایتدی آت میدانده اولان اغالرك یاغندن

محمد خلیفه

اولوب دوررلر تمام پادشاه کوشکه کلدوکن کوردکلرنده ایچلرندن اوچ آدم بری خاین احمد پاشانك ایچ مهترلکندن سپاه اولمش وحسن اغا نامنده وبری شاملی محمد نامنده وبری غلطه ویوه‌سی قره قاش محمدنا منده ایلرو کلوب وحسن اغا ال قالدورب پادشاهه خیردعا اتمکه اغاز وجناب باری‌یه نیاز اتدوکی ساعت سایر قول عموم اوزره اللرین قالدورب نقدر اوازلری وار ایسه آمین چاغردلر بعدالدعا والتنه حسن اغا دیدکلری غیرتکش سوزه کلوب ایتدی بنم پادشاهم حق تعالی وجود شریفلرین عبادالله اوزندن زایل ایلیوب اعمارطویله‌ایله معمرایلیه بمنه وکرمه عموم اوزره قوللرك خاکپایه یوز سوریو کلوب مرام وکلاملری بودرکه الحمدلله تعالی سعادتلو پادشاهمز حد بلوغه واروب کامل جوان بخت‌بهادر وتمام امور سلطنته تصرفنه قادر اولغه لیاقت واستعدادی واردر بچون بصیرت اوزره اولوب عالمك نظام وانتظامنه سعی واهتمام اتمز کفار بدکردارکم ایدوکن خنکار بلیوب کیجه وکوندز داراسلامی غارت وخسارت ایدوب نیجه کوی وکند وبلنقه‌لر یرلرله برابر اتدی وفرنك بدررنك غالب واهل اسلام مغلوب کوندن کونه اولمقدر قنی غیرت وحمیت برالای اغالرك وعربلرك مغلوب وزبونی اولوب آنلرك سوزیله عمل‌ایدرسکز انصافیدر ودولت اسلامیه‌یه لایقمیدر عالم‌خرابه واردی رعایا وبرایا قالمیوب پریشان اولدی اکثریا دار حربه فرار ایدوب ولایت خالی‌قالدی پادشاه قول ایله‌در وقول خزینه ایله‌در وخزینه ایسه رعایاایله‌در رعایا اولمینجه خزینه وخزینه اولمینجه قول اولمز وقول اولمایجه پادشاهاق اولمز وقوللرك ایسه ذلیل وزبون علوفه یوزین کورمز اولدی آلدقلری علوفه چنکانه آقچه‌سی صافی باقر وتنه‌که جارشوده کسه آلمز وحالا علوفه‌مزدن باقی قلان اقچه کیسه‌مزده‌در الدر کیسه ایدوب زیوف اقچه‌لری پادشاهه کوستروب ایدر بنم پادشاهم دین ودولته لایق بومیدر پادشاه‌دین اسلام ولایتنده بوکونه زیوف اقچه کچه واکر خزینه یوقدر دیرسه کز یا عربلرك بودکلو شوکت وداراتی‌ندر دولتنده انلر معزز ومکرم اولمق وقوللرك خوروحقیر اولمق دین ودولته لایقمیدر وزیر اعظم آنلر ومفتی آنلر جمله امورسلطنت اللرنده اولمق ندن البته بونلرك وجودلری صحیفهٔ روزکاردن نابود و نا پیدا اولمق کرکدر دیو درعقب قویینندن دفتر چقروب اوقنه باشلر بنم پادشاهم ایچرودن استدوکز آدملر بونلردرکه ذکر اولنور بریسی قزلر اغاسی بیرام وبری دخی داجو ابراهیم

تاریخ غلمانی

کلوب سلیمان پاشادن علوفه‌لرین آلوب وآنلردن بریسی اهل سوقدن برشی آلمغه مراد ایدر وعلوفه آچغه‌سندن برقاچ آچغه چیقاروب ویرر اهل سوق دخی آچغه زیوفدر دیوآلمز سپاهی کیسه سنده اولان جمله علوفه‌یی اوکنه دوکیویرر بره حریف بوآچغه‌یی بز دونکی کون وزیردن علوفه‌در دیوآلدق سن ایسه بکنمزسن ضربخانه آچغه‌سن قنده بولایم دیو بر ایکی شتم غلیظ ایله شتم ایدوب کیدیویرر بولداشلر بزم آلدیغمز وظیفه آچغه‌سی زیوفدر اهل سوق آلیور بوزیوف آچغه‌یی نیجه ایدهلم بزبوقدر بیل کربده‌طپراق دوشنوب وطاش‌یصدنوب وکیجه‌وکوندوز سرخدبکلیه‌وز بزه بویله زیوف آچغه ویرمك انصافیدر دیدکده همان اول ساعت بری برینی قندورب وتحریك ایدوب جمعیت اولمغه باشلرلر آندن صوکرد یکیچری اوطه‌لرینه واروب کندولرینه یکیچری اشقیالرینی اویدورب همان اول ساعت که یوم جمعه‌در جارسو وبازاری قپادوب آت میدانه کلوب وآنلر طرفندن اول کون وایرته‌سی کون اخشامه وارنجه علماء کرام ومشایخ عظام ووزراء ذوی الاحترام وخاص وعام وعموماً اهل دیوان واوجاق آغالری بری بری آردنجه بلوك بلوك ایچرویه کلوب وکیدوب سعادتلو پادشاه حضرتلرینی آیاق دیوانه استدیلر لکن پادشاه قربنده اولان اغوات کندو باشلری قورقوسندن پادشاهه آیاق‌دیوانه وارمغه رضا ویرمدیلر مفتی افندی دخی معقول وجایز کورمدی اما نه‌چاره صلح طریقیله ایچرویه کلن وزرا ووکلا مذکور اغواتدن هر بری بردرلو طریقیله رنجیده خاطر اولمغلها کرچه هر بری صورتاصلح وصلاح‌ایچون ایچرویه‌کلوب کیدرلرلکن کزلیجه قول طایفه‌سنی تحریك ایدوب البته بونلرك پادشاه قربنده اولمه‌لری امور سلطنته عین ضرردر پادشاهمز کوچك .اولماغله بالذات وزیر اعظم اولان کمه‌لری وسایر وزرایی آدم یرینه قومیوب مراد اتدوکی کمه‌لری معزول ایدرلر ومراد اتدوکی کمه‌لره منصب ویررلر ووزیر اعظم کمه‌لری صدارتده قومیوب ایکیدن بردن عزل‌ایدرلر ایله اولنجه‌البته بونلرك پادشاه حضورندن ازاله‌سی اهم والزم‌در دیدیلر قولی طایفه‌سی ایاق زیاده بصوب ناچار سعادتلو پادشاه ووالده سلطان وقایم مقام وسایر زلفلی عرض‌آغالر سلام کوشکنه واروب ایاق دیوانن ایلك ایچون‌وقول طایفه‌سی دخی تاآت میدانندن کوشکه وارنجه ازدحام ایله پادشاه حضورنده جمع اولوب دوررلر ایلروده پیاده وکروده آهن‌پوش سپاه وسپاه زاده‌لرآتلره سوار

محمد خلیفه

جناب باریدن مأمولدرکه جمله کفار کیلرین دست تصرفه کتوروب عظیم یوز آقلقلری حاصل اوله اما نه چاره اون بیلدن متجاوزدرکه کفارك دونمامسن یوزمق میسر اولمدی زیرا قول بری برینه بار اولوب جنك ایتمزلر .همان جنك محلنه وارلدقده یکیچری کیلرین باشدن قره ایدوب جنك ایدن عسکر اسلامك انهزامنه باعث اولورلر فی زمانمنا اولان یکیچری طایفه‌سی پادشاه اوجاقلرنده اون بش یکرمی بیل نشوونما وتربیت وغزا فضایلنی ودین ودیانت علمن بیلمدکلریچون نه الله‌دن ونه‌ده پادشاهدن قورقارلر وفرار اتدکلری وقت درلك وباش قورقمنی یوقدر امدی بومقوله طایفه ایله کفار ایله جنك ایتسونکه دین ودیانت وغزا ثوابی وفرار اتمکك کناهنی بیلمزلر ومراد پاشا دخی ایکنجی کره وزیرلکدن محظوظ اولمایوب کندو اختیاریله وزیرلکی سلیمان پاشایه تسلیم ایدوب وپادشاهدن شام شریف ایالتی آلوب یولده کیدرکن وفات اتدی . صاغلغله مرحوم اولمسون قولك چوقلغنه ومصرفك ازدیادنه کورجی محمد پاشا ایله ایکیسی سبب اولدی .

فصل سابع

سلیمان پاشانك صدارتی زماننده قول طایفه‌سی سعادتلو پادشاهی آیاق دیوانه طلب ایتدکلریه بیانه ایدر

سلیمان پاشانك صدارتنده قول طایفه‌سنك مواجبلری تحصیلنده فرومانده وعاجز قالدی زیرا که ایراد قلت اوزره ومصرف ایسه کثرت اوزره اولمغین بالضروری غروش سکسان آقچه‌یه واسدی یتمش اقچه رواجی وار ایکن غروش یوز یکرمی‌یه واسدی‌یی یوز اون آقچه میخانه اقچه‌سنه تبدیل ایدوب قولك مواجبنه ویردی ومیخانه اقچه‌سی نه‌مرتبه زبوفدر میخانه‌یه ملازمت ایدن فسقه بلور و سلیمان پاشا ایسه بو مرتبه قولك ومصرفك چوقلغن کوردکده صدارتندن محظوظ اولمایوب برعلوفه‌یی ویردیکی کبی کندویی دخی عزل ایتدورب کرید محافظه‌سنده اولان دلو حسین پاشایه مهر کیدوب و قپودان ضورنه‌زن مصطفی پاشا قایم مقام اولوب آلتی کون مرور ایتمدین قول ایاغه قالقوب سعادتلو پادشاهمزی ایاق دیوانه‌استدیلر وآیاق دیوانه پادشاهی ایسته‌دکلرینه باعث کرید جزیره‌سندن بش آلتی یوز سپاه

تاریخ غلمانی

کلدکده وعده‌لرنه وفا ایتمدوکندن غیری تداخلی بالکلیه رفع ایدوب کروکالاول
سنه‌باشی اولان مارت ابتداسندن فروخت اولنسون دیو بوکز تداخل ایله‌خدمت
آلنلرك میری‌یه بوقدر کیسه‌سی بالکلیه ضایع وتلف اولمه‌سی مقرر اولدقده
جانلرنه کار ایتمك ایله بالضروری وزیر ایله کلن آناطولی سپاه ایله یکدل ویکجهت
اولوب سعادتلو پادشاهمز ایله ترسانه کوچنده ایکن بوکون علی الصباح اسلامبول
قپولری قپانوب عموماً قول طایفه‌سی آیاغه قالقوب شول مرتبه جمعیت ایلش که
برتاریخده اولمش دکلدر بوفتنهٔ عظیمه‌نك خبری سعادتلو پادشاهه کلدکده
علی التعجیل سرایه کیتدیلر بزدخی اخشامه قریب عموم اوزره سرایه توجه‌ایدوب
کیلر ایله کیدرکن بوستانجیلردن مسموعمز اولدی وزیرك ومفتی اسعد افندینك
وبجه ارباب دولتك سرایلرینی یغما وبرجمیت اولمشدرکه سلطان عثمان قتل
اولندینی بو دکلو اولمش دکلدر وفی الواقع اویله اولمش حاصل کلام یتسویه
قریب کلدك اول کیجه‌نك ایرته سی سعادتلو پادشاه علی الصباح خاص اوطه‌یه
جیقدقده طشره‌دن درعقب علما وصلحا ومشایخ عظام وارباب دیوان اولام‌اولام
بولك بولك پادشاه حضورینه کلوب کیتمکده اویله قریب اولدی جمعیتك دفع
ورفعی ممکن اولمدیغیچون ابشر پاشایی سعادتلو پادشاه بوغدورب میتن طشره
کوندردی اوته یاقه ابشر پاشا ایله کلن معینلردن بریسی باشنی قوپاروب جمعیته
کوتوردی فی الحال جمعیت پریشان اولوب طاغلدی وانك یرینه تکرار مراد پاشا
وزیراعظم اولدی وقول طایفه‌سی وآناطولیدن ابشر ایله کلن برآلای چارقلی
تورکلر بوندن بویله زیاده یوز بولغین تعصب ایله نجه جدید درنکلر ودخی‌ولدشلر
آلدیلرودیرلکی چالق کسه‌لر یرلرینی‌تصحیح ایتدیلربوکز ترخونجی‌احمدپاشازمانده
یکرمی بشبیك بشیوز طقسان سپاه ودخی اللی بشبیك‌دن متجاوز ایکن‌بوجمعیتدن
صوکره اوتوز بیکدن زیاده سپاه واکا کوره سایر قول ازدیاد بولوب مواجب
کفایت ایتمز اولدی ومراد پاشانك ایکنجی کره صدارتی زمانده ضورنه‌زن
آرنود مصطفی پاشا قپودانلق ایله آق‌دکزه کیدوب کفار ایله ملاقی اولوب جنك
ومقاتله محلنده برقاچ کمی کفاره چاتوب وایکی طرفدن عظیم جنك واقع اولوب
لکن عموم اوزره دونمای همایون یار اولمامغله کفار غالب وعسکر اسلام مغلوب
ومنهزم اولوب کمی اسیر وکمی شهید اولدی اکر عموم اوزره دونما یار اولیدی

محمد خلیفه

بو تقدیرجه بالاده تحریر اولدغی اوزره عموماً قول مـ اجبـلرنه واخراجات معینه وغیر معینه آستانهٔ سعادته ارسالیه اولان اموالدن ودیعه اوجاقلق تعیین اولنان اموال متفرقه‌دن برسنه‌ده التی بیك یدیبوز التمش بریوك آلتی بیك اوچیوزسکسن یدی اقچه ویریلور. حالیا خزینه دفترلری موجبنجه معین اولان ایراد مالدن مصارف بیك یدیبوز اللی اوچ یوك طقسان اوچ بیك سکز یوز سکسن بش زیاده‌در.

احمد پاشا بودفتری سعادتلو پادشاهه ویردکدنصکره چوق معمر اولیوب قضاء آسمانیه اوغرایوب بیك التمش اوچنجی سنه‌ده ربیع الاخرك یکرمنجی کونی که یوم پنجشنبه‌در قتل اولندی ویرینه قپودان درویش پاشا وزیر اعظم اولوب صدارتنده برسنه‌یه قریب معمر اولوب مرحوم اولدی ومرض موتنده سابقا عصیان اوزره اولان اباظه ابشر پاشایه و زیرلکی وصیت ایلمسیله پادشاهمز دخی عقلانك تدبیری ایله مهرشریفی ابشر پاشایه کوندردی وکوندرمسنه باعث بودرکه مقدما طغیان وحرکت سبی ایله اسلامبوله کتورتمك ممکن اولمدغیچون بالضروری مهر ایاغنه ارسال اولندی اولاکه مهر سببیله کله مهرشریف ایاغنه و اردقده سابقا جرم وعصیان سببیله پادشاه حضورنه یالکوز کندو توابعیله کلمکه اقتداری اولمدغیچون اناطولی طائفه‌سن باشنه جمع ایدوب وجمعیت عظیمه ایله آهسته آهسته استنبوله قریب کلدکده سعادتلو پادشاه طرفندن بالذات پادشاهك خواجه‌سی اولان ریحان اغا خلعت فاخره ایله استقباله واروب و طرف پادشاهیدن کندویه ذره قدر مضرت و محل خطابه وعتابه دوشمدکنه یمین ایدوب وکلام شریفه ال اوروب بعدالیوم سکا پادشاه طرفندن ضرر یوقدر بوخصوصده بن ضامن وکفیل اولورم اول دخی بوعهده اعتماداً پادشاه حضورنه کلوب نجه التفات سلطانیه‌یه مظهر دشدی.

فصل سادس

ابشر پاشا اسلامبوله کلدکده زمانه مرور ایتمدین قول طایفه‌سی آیاغه قالقوب ابشر پاشایی پادشاهه قتل ایتدرمسنی یالمه ایدر.

ابشر پاشا کندوسیله اسلامبوله کلن سپاه طایفه‌سنه اسلامبوله وارلدقده عادت قدیم اوزره غلامیه وولدش انعام واحسان ایلیه وعده‌لری اولمغین بودفعه اسلامبوله

تعیین اولنمشدر . و اصطبل عامره‌لری ایچون اربه‌یه تعیین اولنان خانه‌لردن غیری اون بش یوك اون آلتی بیك ایکیوز سکسن سکز اقچه تعیین اولنمشدر. وسرای جدید عامره‌لری ایچون اشترا اولنان اودن بهاسنه‌اوجاقلقدن طقوز یوك اوچ بیك اقچه تعیین اولنمشدر ومکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره وحج شریف مصارفی ایچون یتمش بر یوك قرق ایکی بیك ایکیوز طقسان سکز اقچه تعیین اولنمشدر وسپاهیان وسلحداران آلتی بلوك خلق قوللرینك اختیارلرینه وسایر امکدار اولوب تقاعد ویرلان قوللرینه ودوام دولت ابدپیوندلری دعالری خدمتلرنده اولان علما وسادات وصلحا وفقرا قوللرینك وظیفه‌لرینه وسلاطین عظام جوامعی خدملرینك وظیفه‌لرینه اوچیوز اون بر یوك یکرمی سکز بیك اقچه ویریلور. وممالك محروسه‌لرنده اولان قلعه‌لرك نفراتی قوللرینك مواجبلری ایچون آلتی یوز اون یدی یوك سکسن ایکی بیك یدیبیوز بر اقچه اوجاقلقلرندن امر شریف ایله حواله اولنور . وقریم خانی قوللرینك وچراکسه بکلرینك وآق دکز بکی قوللرینك سالیانه‌لرینه دخی یوز التمش طقوز یوك اللی التی بیك یدیبیوز اون اقچه ویریلور . ودرکاه عالی یکیچریلری قوللرینك چوقه‌لری واستارلری وکرباس بهالرینه یوز سکسن اوچ یوك سکسن آلتی بیك اوتوز بر اقچه ویریلور .ودرکاه عالی یکیچری قوللرینك آستانهٔ سعادتلرنده میدانلرنده ویریلان قیون اتی بهالری ایچون یتمش بش یوك اون درت بیك بشیوز اون درت اقچه ویریلور اوجاقلقلرندن . وادرنه سرایننده اولان تبردار وسایر غلمان اندرون قوللرینك مأکولات ومشروباتلرینه برسنه‌ده اون اوچ یوك اون اوچ بیك اللی اقچه تعیین اولنمشدر. ودیاربکر اقلامنده خزینه کاتبلرینه وسایر خدام قوللرینه دخی بش یوك یتمش سکز بیك اقچه ویریلور. وباروت سیاه ایچون اوجاقلق اولان اموالدن اون اوچ یوك یکرمی سکز بیك یوز اون اقچه تعیین اولنمشدر . وبستانجی قوللرینك لحم غنم وکرباس بهالرینه دخی اوجاقلقدن درت یوك طقسان طقوز بیك اوچیوز اقچه تعیین اولنمشدر . وحماده اولان میری طولاب ومیری چلتکار ارقلری ومیری طوزله‌لر مصارفنه وکوپریلر مرمانته وصو یولی مصارفاتنه ومیری چلتکلرك تخم بهانه‌لرینه وسایر اخراجاته بر سنه‌ده سکسن بش یوك سکسن سکز بیك التیوز اون یدی اقچه ویریلور. وجه مشروح اوزره خزینه دفترلری موجنجه اوجاقلقلردن مصارفات واخراجات معینه‌یه وغیر معینه‌یه برسنه‌ده طقوز یوز اوتوز درت یوك اوتوز ایکی بیك یوز اون آلتی اقچه ویریلور .

وملبوساتلرى ايچون وسايرِ تعمير لازم اولان بنالرك كراسته واستاديه‌لرى ايچون شهر امينى قوللرينه اوجاقلقلرندن ماعدا التمش آلتى يوك يكرمى آلتى بيك اوچيوز طقسان ايكى آقچه ويريلور . وترسانه امينى قوللرينه دونمای همايون مصارفى ايچون اوجاقلقلرندن حواله اولنانلردن غيرى يوز قرق درت يوك بش بيك ايكيوز سكسن آقچه ويريلور . واصطبل عامره‌لرى ايچون اشترا اولنان آرپه و سايرِ اخراجات معينه‌لرى ايچون اوُجاقلق تعيين اولنان آرپه‌دن غيرى يتمش درت يوك سكسن اوچ بيك يديوز اون ايكى آقچه ويريلوركن حاليا تحرير جديد موجبنجه مير اخور اغا قوللرى بش يوك سكسن بيك آقچه مقطوع ايتمشدر. وسراى جديد عامره‌لرى ايچون اوجاقلقدن غيرى اشترا اولنان اودن بهاسيچون اسلامبول اغاسى قوللرينه اوتوز ايكى يوك طقسان يدى بيك آقچه ويريلوركن حالا تحرير اولندقده يكرمى يوك آقچه ويريلور . وحالا جبه‌خانه وطوپخانه مهماتى ايچون باروت سياه مكارلرينه و سفر همايون مصارفاتنه وسرحد قلعه‌لرينك مصارفلرينه اخراجات مقرره‌لرندن ماعدا يوز يوك اقچه ويرلمك اقتضا ايدر و سرحد منصوره قلعه‌لرينك محافظه ومحاصره‌لرنده اولان دركاه عالى يكيچرلرى قوللرينك ضرر لحميه‌لرينه يتمش يوك حنطه بهالرينه اقچه ويريلور . وكريد سفرى ايچون اشترا اولنان حنطه وسايرِ ذخاير بهاسنه اوتوز اوچ يوك اون بيك اقچه ويريلور . واندرون همايون اغالرى وسايرِ اغايان قوللرينك يازلق وقشلقلرى بهاسيچون وعجميلقلرى ايچون اون ايكى يوك اوتوز بر بيك درتيوز قرق اقچه ويريلور . بو تقديرجه بالاده تحرير اولنان اخراجات ومصارفات مقرره‌يه برسنه‌ده جمعاً سكز يوز قرق طقوز يوك اللى اوچ بيك طقوز يوز طقسان درت اقچه ويريلور . وجه مشروح اوزره عموماً قول مواجباتنه وسايرِ مصارفاته برسنه‌ده جمعاً درت بيك سكز يوز اوتوز اوچ يوك طقسان اوچ بيك يوز اللى اقچه ايدر . وبوندن ماعدا اوجاقلرِ اولان اموالدن خزينه دفترلرى موجبنجه مصرف اولان اموالدركه ذكر اولنور. ومطبخ عامره‌لرى مهماتى ايچون لحم غنم بهاسنه يوز اوتوز اقچه ويريلور و سايرِ مصارفات مطبخ و حلواخانه‌لرينه يوز يكرمى يوك اقچه ويريلور دخى جمعاً ايكيوز اللى يوك اقچه اوجاقلق تعيين اولنمشدر . وسراى عتيق وسراى غلطه و سراى ابراهيم پاشا مصارفلرينه خزينه دفترلرى موجبنجه شهر امينى قوللرينه سكسن يوك اوجاقلق

تاریخ غلمانی

آلتی یوك سکسان التی بیك یوز آلتمش اقچه ویریلور . وآستانهٔ سعادتلرنده وکرید و سائر سرحد منصوره قلعه‌لری محاصره‌سنده اولان درکاه عالی جبه‌جیلرینك مواجبلرینه برسنه‌ده یوز اون ایکی یوك اون بش بیك درتیوز یکرمی اقچه ایدر. وآستانهٔ سعادتلرنده اولان وسایر سرحد منصوره قلعه‌لری محافظه‌لرنده اولان طوب عربه‌جیلری قوللرینك برسنه‌ده مواجبلرینه اون ایکی یوك اوتوز طقوز بیك درتیوز سکسان درت اقچه ویریلور . ومطبخ عامره واصطبل عامره خدملرینك مواجبلرینه برسنه‌ده یوز اون یوك یتمش طقوز بیك التیوز سکسان درت اقچه ویریلور . واهل حرف وخباطان خلعت ومهتران خیمه وعلم و سقایان دیوان همایون وسایر قوللرینك برسنه‌ده مواجبلرینه اللی یوك واوتوز سکز بیك اوچیوز التمش بش اقچه ویریلور. ودرکاه عالی قپوجیلری قوللرینك برسنه‌ده مواجبلری ایچون یتمش التی یوك ویکرمی التی بیك طقوز یوز اوتوز ایکی اقچه ویریلور . ورکاب همایون اغالری ودرکاه عالی متفرقه وجاوش‌لری وچاشنکیر واغایان متقاعدین ودیوان کاتبلری وخزینه‌داران وبیکان ومعماران وسایر مشاهره خوران قوللرینك برسنه مواجبلرینه ایکیوز یکرمی درت یوك اون بش بیك اوچیوز سکسن سکز اقچه ویریلور . و سلطانان اندرون وبیرون و غلمانان اندرون وسایر قوللرینك برسنه مواجبلرینه یوز یکرمی سکز یوك قرق سکز بیك قرق آقچه ویریلور . وترسانهٔ عامره خدامی قوللرینك برسنه مواجبلرینه آلتمش یدی یوك یکرمی یدی بیك سکز یوز یکرمی اوچ آقچه ویریلور . وجه مشروح اوزره بالاده تحریر اولنان قپو قوللرینك عموماً برسنه مواجبلرینه اوچ بیك طقوز یوز یتمش یدی یوك یکرمی بیك ایکیوز یتمش یدی اقچه ویریلور .

المصارفات ودیوان همایون سعادت مقرونلری مهمانی ایچون اشترا اولنان سمور خلعتلر وآلتون وکمش خلعتلر بهالرینه وکریده ارسال اولنان قوشاقلق وآلتون وکمش خلعتلرك بهالرینه و اندرون همایون مهمانی ایچون یللق ایچون ویریله کلن سایه چوقه واسکرلت ولوندره چوقه‌لر واطلاس وقطیفه ودلبند وکرباس بهالرینه ایکیوز اوتوز یوك اقچه ویریلور. ومطبخ عامره‌لری مهمانی ایچون اوجاقلقلردن ماعدا مطبخ امینی قوللرینه سکسن آلتی یوك آقچه ویریلور . وسرای عتیق وغلطه وابراهیم پاشا سرایلرینك مأکولات ومشروباتلری ایچون و غلمانان مواجبلری

محمد خليفه

استمزاج ديومفتى افندى عزل اولنوب جميتلرى پريشان اولدى وبردفعه اسكداره خانلرده سپاه زورىه‌لرى سپاهى ياشنه اوشرمش ابديلر آنى دخى بر طرف ايدوب قول مواجبنه وايراد ومصرف قيدنه مقدورين صرف ايدوب ايچرودن وطشره‌دن بر كمسيه بر اقچه علوفه وترق وبرمزدى قتنده پاشالق ووزيرلك ويرمك جايز ايدى لكن ديرلك ويرميوب مركون مصرفى تقليل واندرمك اوزره ايدى بوليكى ايراد مصرف اوزره غالب وزياده اوليدى ديو مرحوم طقوز بوجق آى مقدارى وزير اعظم اولوب مصرفدن كونده بر يوك اقچه اندرمش ايدى سعادتلو پادشاه بركون احمد پاشايه ديمش كه بنم بابام زمانينده قول طايفه‌سنه مواجب وسايرمصارفه خزينه كفايت ايدردى شمدى نيچون كفايت اتمز سبى نه‌اوله خصوصا بنم خرجم بابام قدر ديدكده احمد پاشا دخى سعادتلو پادشاهمزك زمانينده نمقدار بيلده كلوردى و نه مقدار كيدرى واردر قلمه كتورب پادشاهه ويرمش بوليكى پادشاهمز بصيرت اوزره اولوب بوندن بويله مصرفك ازديادنه راضى اولميوب كندولرينه معين وظهير اوله وپادشاهه ويريلن ايكى دفتردن برين بومحله يازدق تاكه فهم اولنه نه مرتبه دين ودولته سعى اتمش ايدى الله تعالى اكا چوق چوق رحمت ايلسون .

دفتر بودركه ذكر اولنور

عرض بنده‌ٔ بيمقدار بودركه حالا ممالك محروسه‌لرندن ولايت روم ايلى واناطولىدن بر سنه‌ده تحصيل اوله‌جق جزيه وعوارض ومقاطعات واموال سائر ديوان همايون سعادت مقرونلرنده محفوظ اولان دفتر موجبنجه معايش بيك يدى يوك اون بر بيك درتيوز طقسان ايكى اقچه اولوب مبلغ مزبوردن آستانهٔ سعادتلرنده وكريد وسايرسرحدمنصوره قلعه‌لرى محافظه‌سنده اولان دركاه‌عالى يكيچرلرى قوللرينك برسنه‌ده درت قسط مواجبلرينه بيك آلتيوز يتمش يدى يوك سكسان اوچ بيك ايكيوز طقسان ايكى اقچه ويريلور. وغلمان عجميان وبستانجيان وتبردار قوللرينك دخى بر سنه‌لك مواجبلرينه يوز التمش بر يوك سكسان يدى بيك يوز يكرمى اقچه ويريلوركه بوجمله‌يه برسنه‌ده جمعاً بيك سكز يوز اوتوز طقوز يوك يتمش بيك اون ايكى اقچه مواجب ويريلور . وآستانهٔ سعادتلرنده وكريد محافظه‌سنده اولان سپاهان و سلحداران التى بلوك خلقى قوللرينك بر ييللق مواجبلرينه دخى بيك اوجيوز

اولندی لکن صدراعظم رضا ویرمدی زیرا ایکی طرفدن بوقدر آدم تلف وهلاك اولق لازم کلور نهایت رای صواب بودرکه بو جانبه کلن یکیچریلره بر اغا و بر کتخدا نصب ایده‌لم دیدکده رأی وتدبیری معقول کوریلوب فی‌الحال قره حسن اوغلی حسین‌اغایه قپتان کیدورب یکیچری‌اغاسی ایلدیلر وقاسم‌اغایه قپتان کیدورب کتخدا ایلدیلر بعده دستبوس ایدوب مأمور اولدغی خدمته کتدیلر و معزول اولان بکتاش اغا وقره جاوش وقول کتخداسی کندو توابعله سلطان محمد جامعنك حرمنده جمعیت اوزره ایکن طرف پادشاهیدن بونلره برر منصب ویرلدی بکتاش اغایه بورسه وقره جاوشه طوجشوار وقول کتخداسنه بوسنه صدقه واحسان اولندغی خبری بونلره واردقده اطاعت بوزندن ناچار قبول اتدیلر لکن جان قورقسندن بکتاش اغا وقول کتخداسی فرار اتدیلر بعده بکتاش اغانی صمانیه قپوسنده براوده بولنوب قتل اولندی برفاج کوندنصکره قول کتخداسی بولنوب قتل اولندی ویکیچری اغاسی قره جاوش قاچیوب کندو اپاغله پادشاه حضورنه کلوب قتل اولندی الحمدلله تعالی بو فتنهٔ عظیمه فقرانك بد دعاسی برکاتیله دولت پادشاهیده آسان‌وجهله مندفع اولوب اوباش‌الدن استنبول کرویکیدن فتح اولنوب خلق عالم شرلرندن امین اولدی بو واقعه‌دندنصکره بش اون کون مرور اتمدین سیاوش پاشا معزول ویرینه کورجی محمد پاشا وزیراعظم اولدی اولدخی تصرف دولت عثمانیه‌یه قادر اولمیوب مراد پاشا کبی کوندن کونه مصرف وقول ازدیادنه مقید اولدی حتی محمد پاشادنصکره وزیراعظم اولان ترخونجی‌احمد پاشانك دفترنده حقیر کوردم کوندہ اوچیوك مصرف کوسترمش دیوعینی ایله پادشاه حضرتلرینه ایراد ومصرف دفترلری‌که ویرلمشدر آنده کوردم کورجی محمد پاشا دخی التی یدی آیدنصکره معزول اولوب یرك آلتمش ایکیده رجب آینك اوچنجی کونی ترخونجی احمد پاشا وزیر اعظم اولدی .

فصل خامس

احمد پاشانك زمانده واقع حوادثی بیانده در

وزیر اعظم اولدقده چوق کون مرور اتمدین سلیمان اغا ایله قپو اغاسی اولان محمد اغانی طشره سوردردی زمان حکومتلرنده علما اپاغه قالقوب مفتی افندیی

محمد خلیفه

ندر کورملم پادشاهدن بو جوابی ایشتدکلری ساعت دخی زیاده دعوالرنده ثابت قدم اولوب حقمز حق اولمینجه برقدم کرویه عودت اتمزز دیو بردخی تکرار فریاد ایلیوب دیدیلر پادشاه بر اولور شمدیسه استنبولده بش پادشاه واردر ظلم وتعدیلرینه طاقتمز بوقدر دیوهمان بوفریاددنصکره پادشاهمز وزیری ایچرویه استدی وزیر دخی وارن آدمه مهر شریفی تسلیم ایچرویه کلدی سعادتلو پادشاه دخی مهری سیاوش پاشایه تسلیم ایدوب امور سلطنتی اکا سپارش.اندی آندنصکره شهرلو تسکین اولنوب کرو کلمك شرطیله پریشان اولدی بوطرفده ایسه سابقا ذکر اولنان بکتاش اغا وقره چاوش وقول کتخداسی کندولرینه تابع اولان قول طایفهسن بوللر آغزنه سلاحله تعیین ایدوب تا کسه طشره چقوب جمعیت ایله بر دخی پادشاه حضورنه وارمیهلر دیو هرکم اول کون طشره چقوب باش کوستردیسه قتل اتدیلر عاقبت برالای فقرا شرلرندن امین اولمدغیجون بردخی پادشاه حضورنه وارمقدن فارغ اولوب امورلرین خدایه تفویض ایدوب اوتوردیلر .

فصل رابع

سیاوسه پاشانك زمانده اولان حوادثی بیانه ایدر

سیاوش پاشانك صدارتی زمانده سابقا که شهرلویی اياغه قالدرمغه باعث اولان اوجاق اغالری سعادتلو پادشاهمزی تختدن اندرمك ایچون یکیچری طایفهسن تحریك ایدوب مزبور رمضان شریفك اون التنجی کیجهسی دردنجی ساعتده سرای قپوسنه عموم اوزره یکیچری کلوب ایچرویه خبراولندقده طرف پادشاهیدن سرای عامره اشتمال اتدوکی توللرینه عموم اوزره سلاح ویریلوب اول کیجه سرای محافظه اولندی وایرته کون وزرا ووکلا اتفاق اوزره قبل شرعدن وطرف پادشاهدن سنجاق رسول الله صلی الله علیه وسلم باب همایونه چقریلوب وتفیرعام ایچون منادیلر ندا اتدوریلوب هرکم اهل سنت وجماعتدن ایسه رسول الله سنجاغی التنه کلسون دیو ندا اولندقده عموماً اسکی اوطهلی سنجاق التنه کلدیلر و یکی اوطهلی اکثریا توابع اولمغله سنجاق آلتنه کلیوب سلطان محمد جامعینك حریمنه فرار ایدوب قرار ایلدیلر بوکز طرف سلطانیدن وقبل شرعدن جملهسنك قرلمسنه فرمان

فصل ثالث

ملك احمد پاشانك زمانده اولان حوادثی بیانده در

احمد پاشا وزیراعظم اولدقده بوندن اول مراد پاشازمانده پیدا اولان یکیچری اغاسی وقول کتخداسی وبکتاش اغا کوندن کونه دولت وعزتلری وتوابع ولواحقلری ترقی وازدیاد بولمغین ویکی اوطه‌لی عموم اوزره بونلره توابع ولواحق اولوب معین وناصرلری اولوب بالضروری احمد پاشا بونلرك مغلوبی ومحکومی اولدی بونلر دخی مراد اتدکلری نسنه‌یی وزیر اعظم طرفندن رد اولنمزدی استدکلری قدر توابع ولواحقنه دیرلکلر ومنصبلر آلیورلردی کسه‌نك چون وچرا ایمکه اقتداره یوغدی وزمان صدارتنده کرید ایچون عظیم دونمه تدارك ایدوب ردوسلی علی پاشا ایله آق دکزه کوندردکدنصکره کفار خاکسار ایله مقاتله ومقابله اولندقده حکمت باری کفار غالب واهل ایمان مغلوب اولوب بش بیك آدم مقداری اسیر وکمین شهید ایدوب اوتوز قرق کمی مقداری کمین آلوب وکمین احراق بالنار ایلدی وبومصیبت عظیمه‌دنصکره اوته یاقه‌ده سپاه اشقیاسی ابشریاشا ایله عظم جمعیت ایدوب عصیان وطغیانلری مقرر ایکن اوزرلرینه پاشالر تعیین اولندی لکن بوطرفده صلح وصلاح التزم واهم کورنمکین ایکی طرفدن صلح اولتوب کرو کماکان اوزرلرینه منصبلری مقرر وابقا اولندقده یاننده اولان جمعیت پریشان ونی نشان اولدی

واقعهٔ دیکر کرو زمان صدارتنده که بیك آلتمش بر تاریخنده رمضان شریفك ایکنجی کونندهکه یوم بازاردر اهل حرف وباقی شهرلو تکالیف مالا یطاقه‌دن فرومانده وعاجز اولدقلری اجلدن بالضروری عموم اوزره ایاغه قالقوب وشیخ الاسلام اولان عبدالعزیز افندی‌یی اوکلرینه قاتوب وباب سعادته کلوب آه وانین وفریاد وفغان پادشاهمز فریادلرین ایشدوب خاص اوطه‌یه چقوب فریادوکریانلرین سوال ایدرکن درحال مفتی افندی آنلرك طرفندن پادشاهه کلوب ومرادلرین نه‌ایسه تقریر وبیان اتدکده فرمان سلطانی اولدی ایرته کرو کلسونلر شکایتلری

محمد خليفه

وخوانندەلری وکزیده پهلوانلری اکثریا سفرلی اوطەسنه مخصوصدر واویونلری ایجاد ایدن بولداشلرە هرکیجه ایکشر اوچر چقون اوتوزر قرقر غروشلق چقردی وبرکیجه کیسه ایله احسان اولنوب خانهٔ خاصەدن طاول وضورنه ایله دیوانخانه‌یی دولاشوب اوطه‌یه کتورمشلردر بومنوال اوزره برهفته مقداری دوکون اولدی ودخی صدارتی زماننده اوجاق اغالرندن بکتاش اغا نامنده وقرمچاوش یکیچری اغاسی نامنده وقول کتخداسی نامنده اوچ دانه آدم بشهر استنبولده پیدا اولدیکه هربری پادشاهدن ووزیردن زیاده شهرت بولوب تعصب ایله امور دولت عثمانیه تصرفلریده ایدی برمرتبه‌که وزیر اعظم اولان مراد پاشایه وجود ویرمیوب بونلرك حاکمی ایکن محکومی اولدی جمله امور سلطنت بونلرك رأیی ایله اولوردی حال بومنوال اوزره ایکن آت‌میدانندە بقیةالسیوف اولان سپاه‌اشقیاسی اناطولیده کورجی نبی اغا نامنده کندولره باش بوغ وقاطرجی زاده محمد نامنده بر نفسنه بهادر حرامی وکسیجی اتخاذ ومعین وناصر ایدینوب سلطان ابراهیمك و آت میدانندە قتل اولان بولداشلرك قانن طلب ایلك ایچون یوز بیك آدمدن زیاده اسکداردە بولنورلی نام محل وموضعه کلوب قوندیلر بوطرفدن وزیر اعظم اسکداردە خندقلر قازدوروب وطوپلر قوردوروب و ایکی طرفدن جنکه مباشرت اولندقده ایکی طرفدن عظیم قانلر دوکلوب عاقبت قاطرجی زاده برقاچ یرار آدملریله میدانه چقوب تمام جنکه مباشرت محلنده مغلوب اولدم دیو انهزام یوزندن قاچق کوستروب بزم عسکری پوسه چکوب بزدن یدیبوز ادم مقداری تلف اولوب عاقبت اول کون بونلره ظفر بولنیوب ایرتەیه قالدی حکمت باری یاری قلوب الخاین خایف مقتضاسنجه جمله‌سی ایرتەسی فرار اتدیلر عسکره بعون‌الله تعالی نبی اغانك و نجه نامدارك باشلری کلدی وقاطرجی محمد غایت بهادر اولمغله مرادپاشا امان ایله کتوردب سنجاق ویردی بعده بهادرلق‌سبیله کریدمحافظه‌سنده کفار ایله جنك اتمکده‌در . و بومعرکه‌دنصکره مراد پاشا مراد اوزره مرادنی سورمینجه کندویی عزل اتدورب بودین‌پاشاسی اولوب بودینه کتدی وانك‌یرینه ملك احمد پاشا وزیر اعظم اولدی .

دولت عثمانيه‌ده بويله مصيبت اولمش دكلدر بر انا بابا كونى اولمشدركه وصف و تعبيرى ممكن دكلدر انجق اجمالا بو مقدار ايله اكتفا اولندى يوخسه قلمه كتوره‌جك قصه دكلدر بر الاى كندولرينى بلمز اشخاص افنديمزك قانن طلب ايده‌رز ديو بو بيهوده سودا ايله وهاى وهوى ايله باشلرينه بوكونه بلا ومصيبت كلوب هلاك اولديلر وبرينك نمازى قلنميوب لشلرينى دريايه آتديلر .

فصل ثانى

صوفى محمد پاشانك قتل اولندغنك سببنى وبرينه وزير اعظم اولان قره مصطفى پاشا زمانده واقع اولان هوادثى بيانده ايدر

مرحوم صوفى محمد پاشانك حكومتى زمانده واقع اولان سپاه غوغاسى دفعندنصكره كرك حرم سلطانيده وكرك طشره‌ده قانون‌قديمه وشرع شريفه‌يه‌پشوب عالمك نظام وانتظامنه سعى واهتمام تام اندوكندن غيرى كريد ايچون عظيم دونمه تدارك ايدوب وكريدده اولان قول طايفه‌سنه مواجب ايچون ايچ خزينه‌دن ايكى بيك كيسه غروش آلوب وينوق احمد پاشايله ارسالندنصكره پادشاهمز كوچك اولمغله ايچرودە وطشره‌ده هركس كردنكشان اولوب كندو مرادلرين مراداوزره سورمك ايچون صوفى محمد پاشا عزل اولنوب بعده قتل اولندى ويرينه سلطان ابراهيمك عزلنه باعث‌اولان آرنود قره مراداغا وزيراعظم نصب اولندى اولدخى وزيرلكى زمانده عاقبت انديش اولمدغيچون سخاوت يوزين كوسترووب نيجه چراقلر وترقيلر كوندن كونه ترقى وازياد ايدوب شول مرتبه‌كه مصرف ايراده غلبه ايلدى بونك دخى صدارتى زمانندەكه بيك اللى طقوزده شوالك اون‌دردنده جمعه كيجه‌سى سعادتلو سلطان محمد سنت‌اولدقده هراوده‌نك ايچ اوغلانى مستقلاً انواع اوينلر پيدا ايدوب حضورپادشاهيده اوينايوب نيجه انعام واحسان بى‌نهايه‌يه مظهر دوشمشلردر لكن بزم سفرلى اوطه‌لى غيرى اوطه‌لى‌يه غلبه اتمكله غيرى اوطه‌لنك اونجيلرينه حاجت‌قالمدى زيرا پادشاهمزك ممتاز كمانكشلرى وسازنده‌لرى

محمد خلیفه

شهنشاهی واقع اولدقده تاریخ جلوسلرینه بو مصرع دلپذیر غایت بی‌نظیر واقع اولمشدر . مصراع

جلوس خان محمد ایلدی آسوده دنیایی

حقا که بو تاریخ مبارك فال عالمك آسوده‌لکنه دالدر چونکه شهریار کامکار تخت خلافتده سعادتله قرار ایلدی اول‌امرده حرم محترمده نشو ونما بولان خدام عالیمقامه‌چقمق فرمانلری اولوب‌قانون قدیم اوزره هربری مرتبه‌سنجه واصل‌مرام ومسرور شادکام اولوب‌هرصبح وشام‌دوام عمردولت پادشاه دین‌اسلام ایچون دعاء خیرالتزام ایتمشدر. اتفاق کونیه‌دن درکه الءعثمان پادشاهلرك‌اوایل خلافتلرنده وابتداء سلطنتلرنده‌البته برواقعهٔ غریبه‌ونوادر عجیبه ظهور ایده‌کلکین بعض سپاه اشقیاسی دیرلکلری‌چالق‌خذلەایله آت‌میدانندە درنك وجمعیت ایدوب سلطان ابراهیمك قتلنه باعث‌وبادی اولنلری استرز دیوزیاده‌ابرام‌واقدام واهتمام‌تام‌کوستروب‌پریشان‌اولمری امرمحال مرتبه‌سنه وارنجه‌بالضروری وزیر اعظم‌ایله وزراومفتی‌افندی وسایر علماء کرام ومشایخ عظام طرف شرعدن صلح وصلاحه سعی ایدوب وونلری تسکین ایلك ایچون آدملر کوندروب بره اغالر بوبهوده سودادن فارغ اولوب پریشان اولیکز بو جمیتك صوکی یوقدر عاقبت ندامت وپشیمانلق‌در دیو آنلره تکرار بتکرار خبر کوندردلر آخر نصیحت پذیر اولیوب واران آدملری قتل اتملریله مفتی عبدالرحیم افندی و باقی علماء کرام جمیتلرین کیدزمك ایچون اوتوز اوچ امضالی فتوای شریف وزیر اعظم ومفتی افندی وعلما ومشایخ بسم‌الله دیو یکیچری اوکنه دوشوب اولن شهید و اولدرن غازی‌در نص قاطع ایله ثابتدر منکری کافردر تامحل جنکه وارنجه اوچ کره خبر کوندردلر البته پریشان اولوب بوایشدن فارغ اولك وپادشاهه انقیاد ایدك عاقبت نصیحت قبول اتمیوب البته ولی نعمتمز سلطان‌ابراهیمك قاتللرین استرز زیاده آیق باصوب پریشان‌اولمغه استمینجه ناچار فرمان پادشاهیله اوزرلرینه هجوم ایدوب و آت میدانندە ایکی طرفدن عظیم مقاتله و محاربه اولدی عاقبت طائفهٔ باغی منهزم ویکیچری غالب اولوب برمرتبه بونلری قردیلر که نجات بولمشی نادردر . حتی یکی جامعنك ایچنه ومناره‌یه فرار ایدنلری بولدقلری یرده یکیچری ترحم اتمیوب قتل اتدیلر العیاذ بالله استنبولده

تاریخ غلمانی

مقدر ایلیوب وجود شریفلرینی عبـادالله اوزره ثابت قدم ایلیه . مرحوم سلطان ابراهیمك مدت خلافتلرینه واقع اولان تاریخدر .

جلوس اتدی قرنداشی یرینه خان ابراهیم بونکده اولدی هفت اقلیمه جاری حکم فرمانی
اولوب بیك قرق طقوزده اکاروزی بخت فیروزی کتوردی صدره آخر روز کار اول ظل یزدانی
بحمدالله زمانینده کریده حایه فتح اولدی آزقده خود قزاقلر طوتدیلر سمت کریزانی
طقوز یلدن اوچ آی اکـسك حکومت ایلیوب فراغت اتدی اکه کشف اولوب بوسر وجدانی
نصیب اولدی شهادت عاقبت اول شاه مظلومه نه چاره بوایمش خودتا ازل تقدیر یزدانی

باب ثالث

سعادتلو سلطانه محمد ابن ابراهیم خانه مصرتلرینك زمانه حکومتلرنده واقع اولان حوادثی یانه ایدر و بوباب اوچ فصلدر

فصل اول

سلطانه محمدك زمانه ولادتی وسریر سلیمانیه یمه واقبال ایله اجلاسی اولنه قدری تاریخی یانه ایدر

عزتلو وسعادتلو پادشاهمز سـلطان محمد خان بیك اللی بر تاریخنده رمضـان شریفده عرفه و پنجشنبه کیجه‌سی که حضرت اسمعیل علی نبینـا وعلیه‌السلام اول کیجه‌ده وجوده کلشدر وحضرت رسالت‌پناه صلی‌الله علیه وسلم صلب ابراهیمدن علیه‌السلام کلمك ایله بونلر دخی همنام رسول اکرم وسمی فخر عالم اولوب بابالرك دخی اسم شریفی ابراهیم اولمغله ولادت با سعادتلرینه بوتاریخ خوب وعجیب مناسب ومرغوب واقع اولمشدر .

شانیا کوکده ملکلر دیدیلر تاریخی نوردر کلدی محمد صلب ابراهیمدن

بیك اللی سکز رجب‌المرجیك اون سکزنجی کونی که یوم جمعه ایرتسی‌در وقت عصرده قوهٔ قاهرهٔ عون‌الـهی وعنایت فیض نامتناهی ایله مسـند نشین تخت

محمد خليفه

بريسى جلوسدر ديو نقدر آوازى وار ايسه چاغردغى كبى آغزدن آغزه دوشب ايچرودن تخت شريف چقوب وقبو اوكنده قوريلوب شهزادهٔ جوان بخت اجلاس اولنوب اولا علماء عظام ثانيا وزراء كرام بيعت ايدوب نصب اتدكلرندنصكره يارنداسى كون كلوب بازار كونيدى جمله قول‌قپويه كلوب سلطان ابراهيمى حبس خانه‌يه قودلر بعده محبوس ايكن جلوس اتجه‌سيچون و غلاميه ايچون يكيچرى ايله سپاه ووزرا بينده اختلاف واقع اولمغله سپاه اياق بصوب ديديلركه البته بزكرو سلطان ابراهيمى ايسترز ديو قول اورنه‌سنده فتنه‌وفساد كوندن كونه ازدياد بولمغين دفع فساد ايچون‌ماه مزبورك يكرمى‌سكزنجى كونى‌كه يوم ثلثادرصدر اعظم ومفتى افندى ونقيب‌الاشراف كلوب جلاد بى امان بتقدير يزدان شراب سكراتى نوش اتدورب حاصل حياتى بادمماته وبخت سعادتى‌تختهٔ تابوته مبدل اولدى جناب‌بارى‌دن اميددركه روح پاكارى بو مقام سفلىٔ جهاندن اول عالم علوىٔ غفرانه پرواز ومنزلكاه جاوداندە كشف‌راز ايدوب طاوسان قدسيان ايله همراه اوله وجوار رحمت عرش‌اعلايى كسب‌اتمش اوله بمنه وكرمه جعل‌الله تعالى فى زمرة الصادقين وادخله فى‌الجنة التى اعدت للمتقين انالله وانا اليه راجعون . بيت

اجل جامينى هر كيشى ايچيسر فنا دارينه كم قوندى كوچيسر

بعده مبارك جسم شريفلرى خاص اوده‌يه چقوب كوچك و بيوك اوطه‌لك خليفه‌لرى‌ميت شريفلرى اوزرينه‌قرآن تلاوت‌اتديلر بعده‌ميت شريفلرينى‌كوتوروب دفن ايلديلر و خليفه‌لره درتيوز غروش احسان اولندى ودخى طشر وخزينه‌دن كوچك‌وبيوك اوطه‌لى‌اولان ايچ اوغلانلرينه آدم باشنه‌بيكر اقچه‌وايچر وخزينه‌دن بيكر اقچه ويرلدى لكن قانون قديم اوزره ايچ خزينه‌دن سكزر التون ايمش‌اما بودفعه غروش ويرلدى ومرحوم سلطان ابراهيم دخى‌غايت مهابتلو وشوكتلو وقد وقامت صاحبى وكرم وسخاوت‌كانى ايدى مدت سلطنتلرنده خزينه‌يى كشاده ايدوب خاص‌وعامه بذل ايليوب غنى‌وغريب نصيب‌تام ايله غنى‌وفقير ومحتاجى‌احسان عميم ايله اباء جنسندن مستغنى ايلدى. حق‌سبحانه و تعالى اكا چوق چوق رحمت ايدوب مادامكه اول مرحوم تحت ترابده مقام راحتده سعادتلو پادشاهمز سلطان محمد حضرتلرينه عمر طويل ميسر قلوب رضاء شرفلرينه موافق عملر وعدالتلر

تاریخ غلمانی

وزیرایله منازعه ایدوب چکشدیلر عاقبت سوزینی ایناندرمیوب محل عتاب سلطانی یه مظهر دوشوب قپواورته سنده حبس اولنوب برایکی کوندنصکره لطف حقله خلاص اولدیلا کا کوره قیاس اولنمق کرکدر نه مرتبه کندویی ایناندرمش ایدی دنیایی باشدن ماشه خراب ایلسه عجب دکلدر اما پادشاهه لایق اولان بوایدی تبدیل صورت اولوب احوال مملکتدن سوأل ایلیه تا که کندی وزیری وباقی مقارنلری نه یوزدن اولدغنی وقوف اوله وبالذات کندی حقنده خلق نه دیرلر وکمدندر زیاده الملری وظلملری دخی سوال اتمك کرکدی تا که خلق آندن ابا اتمیوب باشنه قصد اتمیه لر زیرا خلق یوز دوندریجك احوال مشکل اولور . مرحوم سلطان مراد دایما تبدیل صورت اولوب احوال مملکتدن کمال مرتبه وقوف اولوب زمانلرنده عالم نظام وانتظام دوتمغه یوز طوتمشیدی اما سلطان ابراهیم کندی امور مملکتی بالکلیه اله اینانوب کندی مقید اولمزدی وسابقا ذکر اتدوکمز جنجی افندی وشکر پاره قادن زیاده سیله پادشاه حضرتلرینه دخول وتقرب کسب ایدوب مشارالیه بالبنان اولدیلر بونلر دخی قرب سلطانید وزیرك جانبداری وعالمك خرابداری اولوب ودولت پادشاهیده هر بری عظیم رشوت خور کتخدالر وخدم وحشم اتخاذ اتمکله بونلرك شرندن هر کس فرومانده وعاجز اولمغله جمله سی اتفاقاً واتحاداً سابقا دفتردار اولان صوفی محمد پاشا دیمکله معروف وزیرلکه لایق کوروب بیك اللی سکزده ماه رجبك اون سکزنجی کونیده محمد پاشانی خاص اوطه یه کوندروب البته پادشاهمز وزیرلکی بوکا ویرسون دیو اعلام وابرام ایتملریله وزیر اعظم اولان خاین احمد پاشا غایب اولمغله خاص اوده باشی ارنود مصطفی اغاده اولان مهرشریف محمد پاشایه تسلیم اولنوب قپو آغاسی عبدالرحمن آغا وخزینه دار باشی حسن آغا قولتغینه کیروب طشره کوندردلر بعده قول طایفه سی سلطان ابراهیمدن زیاده نفرت اتمکله تکرار بونلر مشاوره ایدوب ایتدیلر بوپادشاه بزه کرکمز شهزاده یی پادشاه ایدهلم دیو اتفاق ایدوب یارنده سی کون باب همایونه کلوب جمله عرض آغالر وبیوك والده چقوب جمعیتدن مرادیکز ندر سوآل اتدیلر دیدیلرکه پادشاهمز شهزاده لری قتل اتمش اصلی ندر دیدیلر جمله عرض اغالر حاشا شهزاده افندیلرمز جمله سی صاغدر جواب ویردلر قول ایتدی ندن معلوم چونکه صاغلردر کتورك کورهلم عرض اغالر ووالده سلطان واروب سلطان محمدی قوشخانه دن چقروب باب همایونه کتوردکلری وقت همان قول اراسندن

محمد خليفه

ورفعت بولدی . حتی روایت اولندی آنك سوزیله مصاحب یوسف پاشا بیك‌اللی بش‌تاریخنده ماه ذی‌الحجه‌نك بشنجی کون قتل‌اولندی وبوسنوی قوجه موسی پاشا یوسف پاشانك یرینه قپودان اولوب کریده کیدوب آنده شهید اولدی وسلطان ابراهیم اسلامبولده عربه کزمسون دیو زیاده تنبیه وتأکید ایلکین حکمت باری برکون بر عربیه راست کلوب زیاده حدت و غضبندن صالح پاشانی حضورنه کتورب دیرکه بنم حکمم نیچون جاری دکلدر دیو همان اول ساعت عربه‌یی بولدغی یرده برشیخك اونده قتل اتدی الله تعالی اکا چوق‌چوق رحمت‌ایلیه غایت ایوآدم ایدی ویرینه قره‌مصطفی پاشانك تذکره‌جیسی اولان احمد پاشا وزیراعظم‌اولدی سعادتلو سلطان ابراهیم نحن‌نحکم بالظواهر الله اعلم بالسرایر مفهومیله عامل اولوب واعتماد کلی‌ایله اعتما ایلیوب بالکلیه‌امور سلطنتی‌اکا تسلیم وتفویض‌ایلدی‌اولدخی پادشاهدن قورقیوب وتکریدن اونامیوب ویوم آخرتی خاطرنه کتورمیوب پادشاهك خبری یوغکن برمرتبه رشویه میل‌وفقرایه واغنیایه وارباب‌دیوانه ظلم‌وتعدی‌ایلدیکه قول طائفه‌سی واسلامبول خلقی وطشره فقراسی پادشاهدن نفرت‌ایدوب یوزچویردی وبومرتبه فقرا ظالمدن جوروتعدی وتکلیف مالایطاق کورمش‌ایکن کسنك‌جانی یوغدیکه پادشاهه حال‌واحوالی اعلام ایلیه‌تا که پادشاه فقرا قوللرینه مرحمت‌ایدوب وجودین‌صحیفهٔ روزکاردن نابودونابیدا ایلیه وبرکسه شکایته‌کلسه شکایتی‌دکلمزدی زیرا پادشاه قریبنده اولان کسه‌لر وزیر قورقندن وزیرك جانبداری اولمغین‌پادشاه حضورنه شکایته کلن کسنك شکایتنه وجود ویرمیوب پادشاهه خلاف سویلرلردی اول سببدن اوتوری برکسه کلوب احوالن اعلام ایتمز اولدی حتی بوسنه ولایتنه کفار زیاده غلبه ایدوب بزدن اوتوز پاره قلعه وپلنکه‌دن زیاده خراب اتدکندن غیری کلیس ایالتنی الدقده عموماً بوسنه قولی سلطان ابراهیم خانه عرض ومحضر کوندروب حضور پادشاهیه کلن آدملره وجود ویرمیوب تکذیب اتدیلر وپادشاهه جواب ویروب دیدیلر بنم پادشاهم بوسنه‌ده برکوچك کلیسا وار ایمش آنی کافر آلمش اولدن دخی کافرك ایمش‌نه‌اولسه کرکدر وبوندن غیری برنسنه الدوغی‌یوقدر وبوندن‌نصکره روم ایلندن مصاحب فضلی‌پاشا حضور پادشاهه کلوب تفصیل‌اوزره بواحوالی سلطان ابراهیمه بیان وعیان اتدکده کرو وزیر اعظم دخی‌آنی پادشاه حضورنده تکذیب ایلدی فضلی پاشا کندو طوغریلغنه اعتماداً پادشاه حضورنده

تاریخ غلمانی

اولغله بالضروری قول طایفه‌سنه مراجعت ایتمك کرکدر تا که قول بونی استمیوب پادشاه قربندن کیدره‌لر بو تدبیرده ایکن پادشاهك معلومی اولوب مصطفی پاشایی قتل ایدوب مهر شریفی شام والیسی اولان جوان قپوجی باشی محمد پاشایه ارسال اتدیلر مهر شریف وصولنده محمد پاشا دخی الغارایله آستانیه کلوب پادشاهه ملاقی اولوب امور سلطنته باشلدی لکن پادشاهه یارامق ایچون کوکلنجه یوریوب هر کون بشر اونر کیسه اقچه و زنجه بوجه اسباب تعیین ایتمکله پادشاهی رشوته میل اتدردی و بوندن بویله پادشاه بر مقدار رشوته میل ایتمکله خلق کندودن ابا اتدردی مصاحب یوسف پا ا دخی بونك زماننده کوندن کونه التفات پادشاهیه مظهر دوشوب بر عالیشان مصاحب ومقارن اولوب کرید جزیره‌سنی تسخیر ایچون قوجه موسی پاشا ایله تعیین اولنوب محل مأموره وارلدقده بعون‌الله زمان قلیلده فتح وتسخیری خانیه قلعه‌سنك میسر اولدی . تاریخ

فخری عجبا خانیه صفت قلعه‌می واردر کم فتح اولیجق تاریخ دوشدی غزامن

ویوسف پاشا ایله موسی پاشا کر و آستانهٔ سعادته کلدیلر لکن وزیر اعظم محمد پاشا وزیرلکی المدن المسون دیو قورقسندن قوجه موسی پاشایی بر طریقله پادشاهه غمز ایدوب قپو اورته‌سنده حبس اتدردی حکمت باری ایرته‌سی محمدپاشا معزول وبوسنوی صالح‌پاشا وزیراعظم اولوب موسی پاشایی آزاد وپادشاهی جرمی اولمدغنه اکاه ایلدی . صالح پاشا وزیر اولدغی تاریخدر

چون صلاحن سمع ایدوب حلوی دیدی تاریخنی اولدی صالح بوسنه حاکم الوقت بین عبید

فصل ثانی مرحوم سلطان ابراهیمك قتلنه باعث اولان مفسدلری بیانه امر

سابقاذ کر اولنان قره مصطفی پاشا زماننده جنجی افندی نامنده برخواجه پیدا اولمشیدی لکن قره وزیر خوفندن صدده دکلدی قره وزیردنصکره کمال مرتبه تقرب سلطانی کسب ایتدیکه برجاهل آدم ایکن روم ایلی قاضیعسکری اولدی وکوندن کونه شول مرتبه معزز ومکرم اولدیکه بالذات وزیر اعظم اکا مراجعت ایدردی وشکر پاره نامنده برعورت پیدا اولدیکه جنجی افندی قدر پادشاه قربنده شهرت

باب ثانی

ایکی فصلدر .

فصل اول ـ قره مصطفی پاشا قتل اولندوغنی و قتل اولنمسنه باعث و بادی اولان یوسف پاشانك ظهوربنی بیان ایدر ..

مرحوم ومغفورله سلطان ابراهیم خان سلطان مرادك یرینه جلوس اتدکده قره مصطفی پاشایی کندویه وزیر اعظم اتخاذ ایدوب وممالك عثمانیه‌یی بالکلیه اکا تفویض بیوردقده قره مصطفی پاشا دخی سلطان مرادك پروردەسی وسایر وزرا ایچنده ممتازی اولمغین اولدخی سلطان مرادك حکومت و تصرفی اوزره حرکت ایدوب کالاول نظام وانتظام اوزره اولوب کرك قول مواجبی ایچون وکرك سایر خدمات دینیه ایچون وسلطانیه اولسون بر خوشجه عهدەسندن کلمش ایدی اصلا برجانبده باش کوسترر کسه یوغدی واوچ آی تمام اولمدین بالتمام قول طایفەسنه مواجبی صاف ریال غروش سکسان اوزره ویرردی ویکی سرایك ایچ اوغلان علوفەلرین دیوانه ربط ایدوب و خزینەدن قفتانلو دیه قفتان آچدیرمسن بیل باشنده چقمق مصطفی پاشانك اثریدر مرحوم سلطان ابراهیمك یقین بش بیل مقداری وزیر اعظمی اولدی وبش بیل ایچنده مواجبدن آرتمش آلتی بیك کیسه خزینەیه تسلیم اتمشدر مرحوم قره مصطفی پاشا بوکونه حرکت وتصرف اوزره ایکن برکون سلطان ابراهیمك خاطرلرینه خطور ایدر بنم قرنداشم سلطان مرادك برمقبول ومعتبر سلحداری وار ایمش بنم یچون اولیه دیو فاتح کرید اولان بوسنوی یوسف پاشایی کندویه مصاحب مقبول ومعتبر کسه اتخاذ اتدکده قره مصطفی پاشا بومقوله کسه پادشاه قربنده اولمق امور سلطنته عین خلل و ضرر اولەسی محققدر کرچه سلطان مرادك مصاحب ومقارنی وار ایدی لکن جمله‌عالم آندن خشنود ومحظوظ دکل ایدی زیرا جمله امور سلطنته قاریشردی و وزرا ووکلا وبالذات وزیر اعظم اولان کسنه‌لر اکا انقیاد کوسترووب الن بوس ایدرلردی امدی بنم زمانمده بو مقوله کسه پادشاه قربنده اولمق لایق ومناسب دکلدر لکن ازالەسی امیر عسیر

تاریخ غلمانی

عسکر ایله اول طرفده قویوب سعادتله اسلامبول جانبنه عزیمت بیورب یولده کلورکن مبارك ایقلری زیاده الم واضطراب ویروب مزاجی ناخوش ایکن اسلامبوله داخل اولدی وکرو یدی کون دونما اولدی لکن سلطان مرادك کوندن کونه مرضی مشتد اولوب ترقی بولمغین مفتی یحیی افندی پادشاهم تصدق ایدوب قول آزادایله امیددرکه الصدقة تردالبلاء وتزیدالعمر ماصدقی ایله وجودشریفکز صحت بوله دیو ترغیب اتمکله پادشاه دخی افندینك نصیحتی ایله عامل اولوب نیجه صدقه واحسان وبابا جعفردن آدملر ازاد اتدکندن غیری بیك قرق طقوز تاریخنده ماه شوالك سکزنجی کوننده چقمق اتدردی لکن عاقبت اجل مسمی یه واجل مبرمه چاره اولمدغنه بناء کل نفس ذایقة الموت مصداقنجه ماه مزبورك اون التنجی کیجه سی که پنجه شنبه کیجه سی در یاتسو نمازندن بر ساعت مرورندنصکره دارفنادن داربقایه رحلت ایلدی انا لله وانا الیه راجعون ویرینه قرنداشی سلطان ابراهیم خان تخته اجلاس اولندی مرحوم سلطان مرادك مدت سلطنتلری اون یدی سنه اولدی

جلوس اندردلر سلطان مرادرابعی اولدم امور سلطنت بولدی ینه اولکی میزانی
کچوب تخته بیك اوتوزایکیده اول خسرو غازی بو دولت اولدی اول شاه کزینه حقك احسانی
مهابتده صلابتده اولوب اجدادنه غالب بودر صاحبقرانی عالمك سام نریمانی
عدونك کسدی عرقن اشقیادن انتقام الدی الندن اول کروهك هیچ بری قورترمدی جانی
ایدوب اظهار قدرت فتنهٔ یاجوجه سد چکدی سزادر اکا دیرلرسه اکر اسکندر ثانی
روان ایله آلوب بغدادی قهر اتدی قزلباشی قالیدی صاغ اکر الوردی هب ایران وتورانی
جهانده اون یدی ییل کامرانلق ایلیوب آخر نهایت بولدی امر حقله انکده دورانی

مرحوم سلطان مراد غایت بهادر و قد وقامت و مهابت صاحبی ایدی شول مرتبه اوق و جرید آتردی که اقرانی بولنمزدی جریدینه کمسه طاقت کتورمزدی. مرحوم جرید ایله سکز ارنود قلقانن دلوب بودینه ارسال اتمشدر حالا بودینده بچ قپوسنده آصلوب دوردقلرینی کورمشزدر واون ایکی جبه یی اوقله دلوب مصره کوندرمشدر .

محمد خلیفه

ادرنه واسلامبول طرفنه کچمسونلر ثابت قدم اولدیلر عاقبت الخاین خایف موجبنجه اوزرینزه کلوب مقابله ومقـاتله اتمکه جرأت ایده میوب عاقبت ایکی طرفدن صلح اولنوب قریم جانبنه کیدرکن اورته لرنده عظیم عداوت وفتنه وجوده کلوب بربرین قروب پریشـان اولدیلر و تاتار خانی و قان تیمور پاشانی سهولتله آستانهٔ سعـادته کتوردب سلطان مراد خان ایکیسـنه آمان ویرمیوب قتل اتدی . بعده افندمز معزول اولوب آستانهٔ سعادته کلدی . وکرو بیك قرق التی تاریخنده وزیر محمد پاشا معزول اولوب ویرینه بیرام پاشا وزیراعظم اولوب سفره چقدی ومحمد پاشا آستانه یه کلدی . وبیك قرق یدی تاریخنده مرحوم سـلطان مراد بغداد اوزرینه کتمك نیتیله رمضان شریفی و عید فطری اسکداره ایدوب عجم ولایتنه عزیمت بیوردلر واول سنهٔ مذکوره ده بیرام پاشا سیواسدن جمله عسکریله یرجکه واروب طوپلر مهماتن کورب وکرو کندو امباسیده ویکیچری مرزیفونده قشلادی و سعادتلو سلطان مراده قونیه ده ملاقی اولدی بعده قونیه دن بغداد طرفنه کیدیلورکن دیار بکرده کنعان پاشا افندمزه ارض روم ایالتی احسان اولنوب وارض روم وقرص عسـکریله وتاتار خانك قرنداشی قلغای سلطان ایله روان غازیچون سردار نصب اولنوب ومحل مأموره وارلدقده عظیم یوزآقلغی میسر اولوب کرو سالمین وغانمین ارض رومه کلوب سعادتلو سلطان مراد بغدادی محاصره ایدوب دوکرکن یدییوز باش وآلتی کره نای و عموماً روان خانی کلب عقورك مهترخانه سن و اغواتن و نامدار آدملرین اسیر ایدوب سعادتلو سلطان مراده ارسال اتدیلر ومقابله سنده نجه التفاته مظهر اولدیلر وسلطان مراد بغداده واروب قرق کون وقرق کیجه متوالیاً محاصره ایدوب بعون الله تعالی بیك قرق سکز تاریخنده ماه شعبانك اون سکزنجی کوننده جمعه کونی ایچرویه یوریش اتمکله فتحی میسر اولدی .

تاریخ بغداد سلطان مراد فرماید

فتح ایدنجه دیار بغدادی شاه عالمله عسکر اسلام

دیدی سلطان مراد عالیشان فتح بغداده تاریخ اولدی غزام

وشهر استانبوله رمضان شریفده فتح خبری کلوب عظیم شدت شتاده یکرمی کون طوتنما اولدی وسعـادتلو سلطان مراد بغدادی فتح اتدکده کفایت مقدادی جبخانه وقبول وسائر مهمات ولوازمی کورب اربود قره وزیر اعظم مصطفی پاشانی

تاریخ غلمانی

عظیم رعایت ایلمشدر وسلطان مراد اسلامبول طرفنه عزیمت ایدوب کلوزکن عجم شاهی روانی محاصره ایلیوب ویوزاون کون دوکوب عاقبت شدت شتاده یوطرفدن امداد وارمامغله کرو ویره ایله آلدی و افندمز پاشایه سعادتلو پادشاه اخصقه‌نك فتحی مقابله‌سنده سلستره ایالتنی خاصلرله احسان وانعام ایدوب اولدخی منصب طرفنه کیدرکن بابا طاغنه قریب کلندکده آزق قلعه‌سنی کافر الدی دیو خبرصادق شایع ومقرر اولدقده اهل اسلامه عظیم الم وغم واقع اولدی بعده کفار کوندن کونه زیاده یوز بولغین سلستره‌یه کیدرکن بر ایکی پرده دریا کنارنده کفار ایله محاربه ومقاتله واقع اولدی. و بیك ترق‌التی تاریخنده اردل‌قرالی‌ارذل راقوجی نام کافر عصیان وطغیان ایتمکین اوزرینه بودین وبوسنه ایالتلری و عموماً سلستره و افلاق وبغدان بکلری هربری قرق اللی بیك عسکر ایله وقان تیمور پاشا قرق‌بیك تاتار صبارفتار ایله تعیین اولندیلر وافندمز کنعان‌پاشا سردار نصب اولنوب اردل اوزرینه بوقدر عسکر ایله افلاق ولایتنه قدم بصدوغی کبی مکر بزدن اول بودین پاشاسی نصوح پاشا اوغلی حسین پاشا کفاره ملاقی اولوب حکمت باری کفار غالب وحسین پاشا مغلوب ومنهزم اولوب کرو بودینه کلدوکی پاشا افندمزك مسموعی اولدقده زیاده‌سیله متألم اولدی اما نه‌چاره و پاشا افندمز حسین پاشانك انهزامندن عسکره اردل اوزرینه وارمقدن فارغ اولدی زیرا روز قاسمدن عسکره ایدی وشدت شتا قریب اولمغله طاغلرده قارلر وار ایدی باخصوص اردل اوزرینه کیده‌جك بوللرده عظیم تنك دربندلر و طاغلر واردرکه قار یغرسه مرور وعبور کوچ اولور الصلح خیر مقتضاسنجه صلح وصلاح اولنوب سلستره جانبنه عودت اولندی ویولده عظیم شدت شتا چکلدی الحمدلله تعالی بیك قرق التی تاریخنده ماه شعبانده سلستره‌یه داخل اولدق وبرقاچ کوندنصکره بر پرسوز خبر شایع اولدیکه تاتار خان اطاعت پادشاهیدن چقوب تا سد یاجوج وماجوجه یقین اولان تاتار عسکرین معاً قالدورب دار سلطنت عثمانیه‌یه مضرت ایرشدرمك ایچون کلیور دیو فی‌الواقع قش اورته‌سنده یوز سکسان بیك تاتار ایله قان تیمور پاشا اوزرینه کلوب ولایتنی غارت ویغما ایدوب وحالا مدینهٔ منوره وقنی اولان اسماعیلجغه قریب موضعه نزول ایتدکده کنعان پاشا دخی سلستره وروملیلی عسکرلریله طونه صوین کچوب و اسماعیلجغه کروب واطرافنه محکم خندقلر کسدورب و طوپلر قودورب

قهوه‌خانه‌لری عموماً بقدروب ودخانه زیاده یصاق اتمش ایدیکه تامرحوم اولمینجه میدانه چقوب آشکار اولمدی ودخان ایچون قیریلان آدم وصفه کلمز وکیجه ایله اسلامبولده یاتسودنصکره موم وآتش‌یاقمق غایت یصاق اولدی بومرتبه قولی وباقی خلقی ضبط وربط وتأدیب‌ایتدکدنصکره بیك قرق اوچ‌تاریخنده له‌قرالی اوزرینه سفر فرمان ایدوب بالذات کندولری ادرنیه واردقده مرتضی پاشایی سردار ایلیوب له کافری اوزرینه کوندردی سردار دخی عسکر اسلام ایله یرکوکی نام موضعه واردقده الچی کلوب‌باریشوب کرو اسلامبوله عودت اولندی ووزیراعظم دخی سنهٔ مزبوره‌ده حلبدن دیار بکره واروب آنده قشلیوب عظیم سفر مهماتن کورمشدر .

وبوندنصکره بالذات سعادتلو سلطان مراد عجم اوزرینه سفر فرمان ایدوب سنه بیك قرق درت تاریخنده رمضان شریفده اسکداره کچوب وآستانه‌ده کبان باشی اولان قره مصطفی آغایی یکیچری اغاسی ایدوب عسکر انجم شمار ایله ماه شوالك سکزنجی کونده اسکدارین قالقوب منزل بمنزل بوریوب سنور اواسنه واردقده قوللرینه بخششلرین ویروب و اندن ارض رومه واروب وزیر محمد پاشا ایله اولان عسکر اسلام ومکمل جبه‌خانه ایله حاضر ویکرمی بال یمز طوب و درتیوز پاره شاهی ضربزن ایله وبی‌نهایه عسکر وجبه‌خانه ایله قالقوب طی‌مرا حل ایدرك بیك قرق بش تاریخنده ماه صفرك اون ایکنجی کونی قلعهٔ روانی محاصره ایدوب عون‌حقیله ماه مزبورك یکرمی اوچنجی کونی قلعه الثوب وایچنه مرتضی پاشا ویکیچریدن خیلی‌قول قونلوب وبعده سلطان‌مراد قزلباشك‌ایچروسنه واروب خوی ومرندی وتبریزی یاقوب وغارت ایدوب کرویه دونب وان ودیار بکر اوزرینه چیقوب کلدلر وسعادتلو سلطان مراد روان الدقدنصکره افندمز کنعان پاشایی برمقدار عسکر ایله اخصقه اوزرینه تعیین ایلدیلر بلطف‌الله تعالی واردخی کبی اوچ کوندن آسان وجهله قبضهٔ تصرفه کتورب ممالك عثمانیه‌یه الحاق وجمله کورجستانی پادشاهه‌مطیع ومنقاد وفرمان‌بردار ایلدی بعده افندمزپاشا ارض‌رومه چقوب واندن طی‌مراحل ایده‌رك ازمیده کلوب سلطان‌مراده بولشوب نیچه‌الفاته مظهر دشدیلر و اندن اسلامبوله کرو بیك قرق بش تاریخنده ماه رجبك اون آلتنجی کونده واصل اولدیلر وروان خانی اولان امیر کونه اوغلنی معاً کتورب

تاريخ غلمانى

زمان قولك شول مرتبه طغيانى وار ايديكه كوندز حمامدن پشتمال ايله چبلق عورت چقارمق وغلامیه آلدقلرى كوندە سلطان محمد جامعنده دخان ايچمك ومسلمانلرك عرضن پايمال اتمك وكوشدلرده اشكاره آيق اوزره زنا ولواطه اتمك وقمار دكمك واولر وسرايلر بصمق وبيرام كونلرنده سالنجاق قورب بالذات پادشاهى ووالده سنى ووزرا واهل ديوانى مومليه سالنجاغه اوقمق كبى وباخصوص قهوه خانه لرده و ميخانه لرده فعل نامشروع ايتمه لرى كبى شول مرتبه كه عالم نظام وانتظامدن چقمش ايدى كه وصفه كلز دشمن دخى بومحلده باش كوسترورب ولايت يمن الدن كتدى وباقى سرحدلرده دشمن ولايتلرى غارت اتمه دن خالى اولمزدى بومرتبه عالم فساد اوزره ايكن جناب بارينك رضاء شريفلرى اولمدغيچون اهل فسادك عرقنى قطع اتمك ايچون سلطان مرادى اهل فساد اوزرينه مسلط ايتمكله اول دخى الهام ربانى ايله دولت عثمانيه نك عرض سلطنتلرين صيانت ايچون سيف انذارى چقاروب قول طايفه سنك فسادنه باعث رجب پاشايى قتل اتدى وبرينه طبانى يصى محمد پاشا وزير اعظم اولدى وبرقاچ كوندنصكره وان قلعه سى اوزرينه قزلباش كلكين بيك قرق ايكيده جمله عسكر ايله وان امدادى ايچون مشارايه محمد پاشا اسلامبولدن چقوب كتدى عسكر اسلام قونيه يه وارنجه ديار بكر پاشاسى مرتضى پاشا وارض روم پاشاسى خليل پاشا ايرشمكله وان خلاص اولدغى خبرى كلوب وزير اعظم حلبه واروب قشلدى واول قش قول طايفه سنك بر مقدار حركتى اولمغين منبع فساد اولان يكيچرى اغاسى محمد اغا وقول كتخداسى مصطفى اغا قتل اولنديلر ودخى نيچه اشقيانك حقلرندن كلندى وسلطان مراد دخى قول طايفه سنك فسادنه باعث اولان اشقيانى بعون الله هربرين بر لعب ايله اله كتورب وجودلرين صحيفهٔ روزكاردن نابود وناپيدا ايلدى وبوندن بويله شول مرتبه اشقيا قرديكه بر كسه بربردن باش كوسترمكه اقتدارى قالمدى حتى شهر اسلامبولده ياتسو نمازنه فنارسز كيتمكه كمسنك زهره سى يوغدى مرحوم بتون كيجه كزردى خلق نمازه وار نه قورقردى حقير اسلامبوله كلديكم زمانده خواجه پاشاده مسافر ايدم بر كيجه سلطان مراد محلهٔ بى طولاشوركن خواجه پاشا جامعنك امامنك اوعلى جامعدن اوه كيدركن پادشاهه راست كلوب وامان ويرليوب قتل اولنمشدر حقير واروب كوردم باشل قفتانلو برتازه يكيت ياتور و بيك قرق (١) بيوك يانغن واقع اولمغين

(١) اصلنده اچيق

محمد خليفه

استانهٔ سعادته كلوب الداوروب يرينه اوتوردلر ووزير اعظم خليل پاشا ارض رومه واروب قلعه‌يى محاصره ايليوب واله‌ميوب كرويه دندى زيرا شدت شتا زياده اولمغله عسكر طاقت كتورميوب كرويه دوندلر حكمت خدا بو سفرده غايت صوقدن اون ايكى بيك آدمك اللرى وايافلرى كسلدى بعده خليل پاشا معزول اولوب وخسرو اغا ديار بكر پاشالغى نامیله اسلامبولدن چقوب توقاته واردقده آردندن مهر شريف واروب اولدغى مكمل عسكر ايله بيك اوتوز التى تاريخنده ابازه اوزرينه واروب ارض رومى محاصره ايلدى وقلعه‌يى عظيم يقوب يوزيش محلنده ايكن ايچرودن ابازه امان دليوب وقلعه‌يى ويره ايله ويروب بوطرفه انقياد واطاعت ايلدى وارض روم ضبط اولنوب مصطفى پاشا اوغلى بكلر بكى اولوب ووزيراعظم ابازه پاشايى الوب آستانه‌يه سعادتلو پادشاهه كتورب وكناهن عفو اتدروب بوسنه ايالتى ويردیلر وبنه بيك اوتوز بدى تاريخنده فرمان اولنوب مومى‌اليه خسرو پاشا عموماً عسكر اسلام ايله بغداد ينتنه كيدوب وبعده موصل اوزرندن ولايت عجمك ايچروسنى تاهمدانه وارنجه عظيم غارت ايدوب بعده دونب بغداد اوزرينه كلوب بيك اوتوز طقوز تاريخنده محاصره ايدوب (١) آى قوشادب عظيم جنك وجدال وحرب وقتال اولوب عاقبت بغداد آلنميوب كرو دونب بالذات كندوسى ماردين‌ده ويكيچرى اغاسى ديار بكرده قشلمشدر وبعده بنه آستانهٔ سعادت مداردە بيك قرق برتاريخنده حافظ احمد پاشا وزير اعظم وكمانكش ميراخور حسن اغا يكيچرى اغاسى اولدى وقرق كوندنصكره حسن اغا معزول وبرينه ايچرودن حسن خليفه اغا اولوب طشره چقمشدر ومرتضى پاشايه ديار بكر ايالتى ويريلوب وخسرو پاشايى قتل ايده‌سن ديو اولدغى مأمور اولوزره ديار بكره كيدركن توقاتده بولوب خسرو پاشايى قتل‌اتدى وآستانهٔ سعادته پادشاه‌حضرتلرى ايچرودن جلب سپاهى چيقارب ويكيچرى اغاسنه قپو اندرمشدر وبيك قرق ايكى تاريخنده قول طايفه‌سى نيچه درلو فساده باعث اولوب آخرالامر طغيانلرى ازدياد بولمغين ديوان همايونده حافظ احمد پاشايى قتل اتديلر واغا اولان حسن اغانى قتل اتدلر واول‌معركده بيك قرق‌ايكيده رجب پاشا وزيراعظم ويكيچرى كتخداسى كوسه محمد اغا يكيچرى اغاسى اولدى ومصاحب موسى چلبى‌يى قتل اتديلر واول

(١) اصلنده اكيكدر

تاریخ غلمانی

آخرالامر قلعهٔ بغداد آلنمیوب باقی عسکر ایله دونب بیك اوتوز بش تاریخنده ولایت حلبه کلوب قشلدی .

حافظ احمد پاشا بغداد آلتندن سلطان مراده نظم ایله کوندردیکی حسب حالدر

آلدی اطرافی عدو امداده عسکر یوقیدر — دین یولنده باش ویرر مردانه برار یوقیدر
خصمی بر کیشی اویونده رخ برخ شهمات ایدر — جنکده آت اویندر فرزانه سرور یوقیدر
بر عجب کردابه دوشدك چاره سز قالدق مدد — اشنالر زمره سنده بر شناور یوقیدر
جنکده همپامز اولوب باش ویرب باش آلمغه — عرصهٔ عالمده بر مرد هنرور یوقیدر
دفع بیداده تکاسلدن غرض نه بلمزز — درد مظلومان سوأل اولمزمی محشر یوقیدر
آتش سوزان اعدایه بزمله کرمکه — دهر ایچنده امتحان اولمش سمندر یوقیدر
درکه عالی مراده نامه مز ایصالنه — باد صرصر کبی چابك بر کبوتر یوقیدر

جواب سلطان مراد خان

حافظا بغداده امداد ایتمکه ار یوقیدر — بزدن استمداد ایدرسن سنده عسکر یوقیدر
دشمنی مات اتمده فرزانه یم بن دیردك — خصمه قرشو شمدی آت اویناتمغه یر یوقیدر
کرچه لاف اورماده یوقدر ساکه همپا بیلورز — لیك سندن داد الور بر دادکستر یوقیدر
دعویٔ مردی ایدرسن بو مخنثلك ندن — خوف ایدرسك باری یانکده دلاور یوقیدر
رافضیلر آلدی بغدادی تکاسل ایلدك — ساکه خصم اولمزمی حضرت روز محشر یوقیدر
بو حنیفه شهرین اهمالکله ویران اتدلر — سنده آیا غیرت دین پیمبر یوقیدر
بی خبر کن سلطنت احسان ایدن پروردکار — بینه بغدادی ایدر احسان مقدر یوقیدر
رشوتیله جند اسلامی پریشان ایلدك — ایشیدلمزمی صنورس بو خبرلر یوقیدر
عون حقله انتقام الماغه اعدادن مکر — بندهٔ دیرین وزیر دین پرور یوقیدر
بر علی سیرت دلیری شمدی سردار ایلدم — خضر پیغمبر معین اولمزمی رهبر یوقیدر
شمدی خالیمی قیاس ایلرسن اشبو عالمی — ای مرادی پادشاه هفت کشور یوقیدر

وحافظ پاشا حلبده ایکن ینه آستانه دن سنهٔ مزبوره ده قوجه خلیل پاشا وزیر اعظم اولوب عموما عسکر اسلام ایله ابازه اوزرینه ارض رومه کتدی و معزول اولان حافظ احمد پاشا ویکیچری اغالغندن معزول اولان خسرو اغا سنهٔ مزبوره ده

باب اول

سلطان مراد خان ابن احمد خان حضرتلرینك زمان حکومتلرنده واقع اولان حوادثی یازه ایدر

مرحوم سلطان مراد هجرت نبویه‌نك صلی‌الله علیه وسلم بیك اوتوز ایکی تاریخنده جلوس همایونلری واقع‌اولدقده عظیم فتنه‌لر وزوربه‌لر ظهور ایلدی‌واول فتنه‌لرك غایت بیوکی‌که ابتدا خروجی بیك اوتوز تاریخنده واقع اولدی ابازه محمد پاشانك ارض روم بکلربکیسی ایکن عصیان ایدوب خیلی‌غارت وقباحت‌ایلك ایله بیك اوتوز اوچ‌تاریخنده استانهٔ سعادت مداردن جغال‌زاده محمودپاشا برمقدار یکیچری ایله مزبور باغینك اوزرینه تعیین اولنوب ودرت بلوك سپاهیدن دخی معاً ارسال اولنوب انکوریه وارلدقده ابازه پاشادخی‌اوزرینه سردار تعیین‌اولندغن استماع اندکده مکمل‌اشقیا عسکریله محمود پاشایه یوردکده محمود پاشا دخی بونلرك چوقلغن خبر آلدقده کرویه دونلمسی معقول کورینوب سنهٔ مزبوره‌ده ولایت بورسه‌ده قشلیوب وابازه دخی انکوریه کلوب طشره قلعه‌سن ضبط ایدوب واطرافده دخی بنچه قلعه‌لر ضبط ایلدی ایله اولدقده ایرتسی بیل چرکس محمد پاشا وزیر اعظم اولوب عموماً قپو قولیله ومکمل عسکریله ابازه اوزرینه واروب نیکده آلتنده ابازه‌یی قاچورب بعده آردندن ایریشوب تکرار عظیم‌جنك ومقاتله اولوب عاقبت ابازه‌نك قراری فراره مبدل‌اولوب ارض‌روم‌قلعه‌سنه‌ایریشوب‌قلعه‌یه‌قپاندی بومحاربه‌ده ایکن‌شاه عباس‌دیدکلری قزلباش زیاده‌طغیان وحرکت‌ایدوب بغدادی‌واکا منضم اولان شهر وبلادی حیله ایله تسخیر وایچنده بولنان سنی مذهب اولان مسلمینی اسیر وکمین طعمهٔ شمشیر ایله شهید وسعید ولایق دارالجنان ایلیوب و محروسهٔ دارالاسلام اولان بغدادی ممالك قدیمه‌سنه الحاق و الصاق ایلدی و وزیر چرکس محمد پاشا محاربه‌دنصکره دونب توقاتده قشلدی وبیك اوتوزدرت تاریخنده وفات ایلدی وانك یرینه دیاربکرپاشاسی‌حافظ احمدپاشایه‌مهرشریف کیدوب‌اول‌دخی یکیچری آغاسی خسرو اغا ایله و عموم اوزره بکلر بکیلر و سپاهی و یکیچری اوجاغیله بغداد اوزرینه واروب طقوز آی مترس بکلیوب عظیم جنکلر اولوب

تاريخ غلمانى

باعث وبادى اولان يوسف پاشانك ظهورينى بيان ايدر. فصل ثانى مرحوم سلطان ابراهيمك قتلنه سبب اولان مفسدلرى بيان ايدر.

باب ثالث اون اوچ فصلدر. فصل اول سلطان محمد خانك زمان ولادتى وسير سليمانيه يمن اقباله اجلاس اولندقلرى تاريخن بيان ايدر. فصل ثانى صوفى محمد پاشا قتل اولندغى سببنى وبرينه وزير اعظم اولان قره مراد پاشا زمانده اولان حوادثى اجمالاً بيان ايدر. فصل ثالث ملك احمد پاشانك زمانده واقع اولان حوادثى بيان ايدر. فصل رابع سياوش پاشانك زمانده واقع حوادثى بيان ايدر. فصل سادس ابشر پاشا اسلامبوله كلدكده چوق مرور اتمدين قول طايفه‌سى آياغه قالقوب ابشر پاشايى پادشاهمزه قتل ايدرمه‌سنى بيان ايدر. فصل سابع سليمان پاشانك صدارتى زمانده قول طايفه‌سى سعادتلو پادشاهى آياق ديوانينه طلب اتدكلرين بيان ايدر. فصل ثامن قوللك تدبيرى ايله سياوش پاشايه مهر شريف واردقده فرمان پادشاه ايله استانهٔ سعادته كلوب چوق مرور اتمدين مرحوم اولدى وبرينه شام پاشاسى اولان بوينى اكرى محمد پاشايه مهر شريف ارسال اولندغى وقوجه يوسف پاشا قايمقام اولوب زمانده قتل اولنان اشقيايى بيان ايدر. فصل تاسع بوينى اكرى محمد پاشا اسلامبوله كلدكده زمانده اولان حوادثى بيان ايدر. فصل عاشر كوپرلى محمد پاشا وزير اعظم اولدقده زمانده اولان حوادثى بيان ايدر. فصل حادى عشر كوپرلى محمد پاشا وزير اعظم اولدقده سيف صارمى چقروب قول طايفه‌سنى تخويف وانذار اتدوكنى بيان ايدر. فصل ثانى عشر اسلامبول فتحندن برو بيك يمش تاريخنه‌دك نه‌مرتبه دولت عثمانيه‌ده معمور ودار غرور اولدقده بامرالله احراق بالنار ايله خراب اولدغن بيان ايدر. فصل ثالث عشر سابقا ذكر اتدوكمز اوزره سردار اكرم على پاشا حضرتلرى فرمان پادشاهله اول بهارده وارت قلعه‌سنه امر حقله واروب فتح اتدوكنى بيان ايدر.

خاتمهٔ كتاب اوچ فصلدر. فصل اول حاكمره متعلق نصيحت طريقندن برقاچ كلمه بيان ايدر. فصل ثانى سعادتلو پادشاهمزك اخلاق حميده‌لرين بيان ايدر. فصل ثالث زمانمزده اشرف ملوك اولان سعادتلو پادشاهمزك سراى همايونلرنده واقع اولان آداب وتربيت وقانونى بيان ايدر.

محمد خلیفه

در مدح پادشاه اسلام خلدت خلافته الی یوم القیام

بارك الله ای ملوك اشرفی عالی نژاد ربع مسکونه سکندر کبی قلدك عدل وداد
ای سلیمان زمان ای زبدهٔ عثمانیان سایهٔ لطفك غلامیدر فریدون کیقباد
ای خداوند جهان ای خسرو صاحبقران خوف تیکندن کو نور رشاه ایران سرخ باد
حق خطالردن وجودك ایلیوب حفظ وامان سلطنتده بر قرار ایدوب ایده عمرك زیاد
دولتك پاینده اولوب دشمنك اولسون حقیر عالمك مهر منیریسن ایا خیر الرشاد
سور صفایی تختك اوزره بر وبحره حکم ایدوب هر کیجك معراج قدر وهر کونك اولسون عیاد
مثل جنتدر سرایك بوغلام اندرون خور وغلمان کبی درکم حشره دك معمور باد
جمله نك سعی کمال وعلمه در هر روز وشب دولتیکه سورهٔ فتح ایلیوبن اعتیاد
شهریارا دولتکده (الفتی) صاحب کمال مسند الطافکه ایلر همیشه استناد

وبو حکایات غریبهٔ آتیه حرم شهریاریده انشا واملا اولدغیچون (تواریخ غلمانی) تسمیه اولندی واوچ باب اون بش فصل وبر خاتمه دخی اوچ فصل اوزرینه ترتیب وتحریر نه جرات اولندی . تتبع ایدن صاحب کرم لطفندن مرجودرکه نقصانن قلم عفویله تصحیح وعیبن دامن لطف وکرم ایله ستر قلوب بوعبد روسیاهی دعاء خیرله یاد ایدن غم اندوه دارینندن آزاد وحصول مرادات دارین ایله شاد اوله آمین وبو حوادث غریبه نك تألیفنه وجمیتنه باعث اولان سابقا وصف اندوکمز مقام دلکشانك کونا کون علامات غریبه سیدر. نظم :

بماند سالها این نظم وترتیب زما هر ذره خاك افتاده جایی
غرض نقشیست کز ما باز ماند که هستی دایمی یابم بقایی

محصول قطعه :

قالور جهانده نیچه بیللر بو ترتیب ونظم وجودمن دوشه طیراغه اوله ناپیدا
غرض چونقشدرکم قاله اثر بزدن کهوارلغه بوجهان ایچره یوقدر خودبقا
مکر که مرحمت ایدوب براهل دل برکون تضرعیله بو درویشه ایده خیر دعا

باب اول سلطان مراد بن احمد خان حضرتلرینك زمان حکومتلرنده واقع اولان حوادثی بیان ایدر .

باب ثانی ایکی فصلدر. فصل اول قره مصطفی پاشانك اولندوغنی وقتل اولنمسنه

بسم الله الرحمن الرحيم

منتهای نامتناهی بی مثل وبی نظیر خدای لایزاله اولسونکه بنی آدمك صورت ظاهرلرینی مختلف قلدوغی کبی باطنلرینی وخویلرینی دخی مختلف قلوب کبی یا ایهاالذین آمنوا اطیعوالله واطیعوالرسول واولی‌الامر منکم منطوق شریفی دلیل کافی ایدینوب کمال مرتبه اوامرالله تشبث وامتثال ونواهیدن اجتناب واحتراز واولوالامره اطاعت وانقیاد ایدوب کمی نص شریفك ونظم کریمك ضدنه وعکسنه پویان وطریق بغانه روان وراه ندامتهشتابان اولوب مظهر بد دعاء سلطانیه‌یه‌وتیغ قهرپادشاهی‌یه دوشب زمان قلیلده نابودونابیدا اولمشدر. وقتا که بوبندهٔ پروردکار المدعو (بمحمدخلیفهٔ کنهکار)نجه مرور ایام ایله بودار فناده ومسکن عناده آسیاب وار دوران وجولان ایده‌رك ایامدن بر کون بیك آلتمش تاریخنده ماه شوالك اونبده بیت

آشیان حرمك شهبازی آستان کرمك ممتازی

اعنی سلطان محمد بن ابراهیم‌خان حضرتلریله اسکدار کوچنه واروب تشریف اولندقده کوردم که بر مقام لطیف وهواسی شریف که چایر وچمن ایله ملون‌وآب روان ایله مملو بر قاچ کون مسافر وار مناسب یاران ایله‌هم جلیس وهمنشین‌اولوب ذوق وسرورانساسنده ناکاه‌دیدهٔعبرت ایله وعین حقیقت‌ایله وفاسز مقام‌دلکشانك دیوارلرنه نظر ایلدوکمزده مشاهده ایتدك که بزدن اول کلن اخوان زلف کشان هربری برر علامت ونشان وبنجه علامات بدیعه وسرکذشتهٔ عجیبه وضع ایدوب کتمشلر تاکه صکره کلن مؤمن قرنداشلر خیر دعا ایله یاد وروح عزیزلرینی‌شاد ایده‌لر. پس امدی بندهٔ ضعیف ونحیف دخی آنلرك اثرینه تابع اولوب بر مقدار سرکذشته‌مزی وفاتح بغداداولان غازی‌سلطان مرادك‌وقرنداشی سلطان‌ابراهیمك وسعادتلو پادشاهمز سلطان محمد خانك زمان سعادتلرنده واقع اولان حوادث عجیبه‌لری وفتنهٔ غریبه‌لری اجمالاً بر قاچ اوراقه تحریر اولندی.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4 (497.6) - 94 = 163.4 (497.6) = 512.161
821.512.16 - 94 = 163.4 (497.6) = 512.16

BOŠNJAK, Mehmed Halifa
Ljetopis : 1650.-1665. / Mehmed Halifa Bošnjak ; preveo Fehim Nametak. - Sarajevo : Orijentalni institut, 2002. - 254 str. : faks. ; 24 cm. - (Posebna izdanja / Orijentalni institut u Sarajevu ; 24)

Prijevod djela: Tarih-i gilmanî. - Mehmed Halifa Bošnjak i njegov ljetopis = Mehmed Halifa Bosniak and his "Cronicle" / Fehim Nametak: str. 5-12. - Bilješke u z tekst

ISBN 9958-626-03-9

COBISS/BiH-ID 11541254

Na osnovu mišljenja Federalnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta,
Rješenjem broj 04-15-7845/02, knjiga "Ljetopis Mehmeda Halife Bošnjaka" - prijevod
prof. dr. Fehima Nametka, je proizvod iz čl. 18. tač. 10.
Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga na čiji se promet ne plaća porez na promet proizvoda.

Strogo je zabranjeno svako kopiranje, umnožavanje i preštampavanje bez odobrenja Izdavača.
Neovlašteno kopiranje, umnožavanje i preštampavanje predstavlja krivično djelo.

ISBN 9958-626-03-9